

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**BALIKESİR VE ÇEVRESİNDE KINA FOLKLORU ÜZERİNE
DERLEMELER VE İNCELEMELER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasemin TOKMAK

Balıkesir, 2009

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**BALIKESİR VE ÇEVRESİNDE KINA FOLKLORU ÜZERİNE
DERLEMELER VE İNCELEMELER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasemin TOKMAK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ali DUYMAZ

Balıkesir, 2009

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 200512511005 numaralı Yasemin TOKMAK'ın hazırladığı "Balıkesir ve Çevresinde Kına Folkloru Üzerine Derlemeler ve İncelemeler" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 25.02.2009 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/~~OY ÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Ali DUYMAZ İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı (Danışman)

Üye Prof. Dr. Mehmet AÇA İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Üye Yrd. Doç. Dr. Ertan ÖRGEN İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

...../...../2009
Enstitü Müdürü
(Unvanı, Adı, Soyadı)

ÖZET
BALIKESİR VE ÇEVRESİNDE KINA FOLKLORU ÜZERİNE
DERLEMELER VE İNCELEMELER

Yasemin TOKMAK

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ali Duymaz
Ocak 2009, 292 Sayfa

Bu çalışmada Balıkesir ve çevresinde derlenen kına folkloru ile ilgili inanış ve uygulamalar araştırılmıştır. Bu çalışma, bir alan çalışmasıdır. Çalışmanın en önemli kısmını Balıkesir ve çevresinden derlenen bilgiler oluşturmuştur. Bunun yanında, kına folkloruna ait halk edebiyatı ve halk bilimi malzemeleri de farklı açılardan incelenerek çalışmada kullanılmıştır. Kına ile ilgili yaşayan inanış ve uygulamaların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma, Balıkesir ve çevresinde kına folkloru ile ilgili inanış ve uygulamaların halk edebiyatı ve halk bilimi açısından olmak kaydıyla sözlü ve yazılı kaynaklardan alınan bilgilerle incelenerek oluşturulmuş bir araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Kına, Balıkesir, İnanış, Uygulama, Halkbilimi, Halk Edebiyatı.

ABSTRACT
COLLECTIONS AND STUDIES ON THE HENNA FOLKLORE IN THE
BALIKESİR AND ITS AROUND

Master Thesis, Turkish Language And Literature Department
Supervisor: Prof. Dr. Ali Duymaz
January 2009, 292 Pages

In this study, believes and practices about the Henna folklore in and around the Balikesir has been investigated. This study is a regional investigation. The most important part of the study is the collection of the knowledge about the henna folklore in the in and around the Balikesir region. Additionally, the folk literature and folklore materials were investigated with different point of view and used in the thesis. The ongoing believes and practices from the past to the present about the Henna were tried to be determined.

This study, is a research about believes and practices on henna folk literature and folklore which are collected oral and written sources in and around the Balikesir City.

Key Words: Henna, Balikesir, believe, practice, folk literature, folklore

ÖN SÖZ

Halk kültürü, bir milletin diğer milletlerden farklı olarak yüzyıllar içerisinde geliştirdiği duygu, düşünce ve hayat görüşüdür. Gelenek, göreneklerimiz, inançlarımız, geçmişi çok eskilere dayanan halk edebiyatı ürünleri halk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Millet olma özelliğini kaybetmek istemeyen, gelecekte de varlığını sürdürmek isteyen toplumlar halk kültürlerine gereken önemi göstermelidir. Bunun için elimizde bulunan kültürel değerleri araştırıp kayıt altına almalı ve bunları toplum hayatında yaşatmalıyız.

Teknolojinin hızla gelişmesi geleneksel kültürümüzü olumsuz yönde etkilemektedir. Günümüzde, dünya milletlerinin kültürel açıdan bir bütün olma çabası “küreselleşme” adı altında ortaya çıkmıştır. Küreselleşme, diğer kültürlerde olduğu gibi, Türk kültürü için de bir tehdit oluşturmaktadır. Böyle bir durumda halk kültürüne her zamankinden daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Halk kültürünü derleme çalışmalarının daha sistemli ve daha kapsamlı bir şekilde yapılması bizim için en önemli hususlardan biridir.

Balıkesir ve çevresinden kına folkloru ile ilgili malzeme derlenmiştir. Bunun yanında, kına folkloru ile ilgili yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. İnanış ve uygulama kalıpları çerçevesinde derlenen bilgiler, tasnif edilerek incelenmiştir.

Çalışmanın giriş kısmında Türkçe ve İngilizce *Özet, Ön Söz, İçindekiler* yer almaktadır. Çalışma *Giriş* ve *Sonuç* bölümleri hariç, üç bölümden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde beş ana başlık bulunmaktadır. Bunlar; *Araştırma Konusunun ve Alanının Tespiti, Araştırma Alanı Hakkında Genel Bilgiler, Derleme Bilgileri, Malzemenin Derlenme Şekli ve Yazıya Geçirilmesi, Balıkesir ve Çevresindeki Kına Folkloru Üzerine Yapılan Araştırmalar*'dır. *Türk Kültüründe Kına ve Kına İle İlgili İnanışlar* adını taşıyan

ilk bölüm, *Kına ve Kültür ve Kına Folklorunun Türk Dünyasındaki Yansımaları* olmak üzere iki alt başlığa ayrılmıştır.

İkinci bölüm, *Halk Bilimi ve Kına* başlığını taşımaktadır. Bu bölümün alt başlıkları *Doğumda Kına, Asker Uğurlamalarında Kına, Evlenmede Kına, Ölümde Kına, Bayramlar ve Kutlamalarda Kına, Halk Hekimliğinde Kına, Hacı, Hatim, Hafız Kınası ve Balıkesir'de Kına İle İlgili İnanışlar'dan* oluşmaktadır.

Halk Edebiyatı ve Kına başlığı adını alan üçüncü bölümde, *Türküler, Mâniler ve Ağıtlar* olmak üzere üç kısım bulunmaktadır.

Bu asıl bölümlerin dışında çalışmayı değerlendirdiğimiz *Sonuç* bölümü, araştırma sırasında görüştüğümüz kaynak şahısların bilgilerinin yer aldığı soyada göre alfabetik sıralanmış *Kaynak Şahıslar Listesi* kısımları bulunmaktadır. Son kısımda da çalışmayı hazırlarken kullanılan kaynakların yazar soyadına göre alfabetik olarak sıralandığı *Kaynakça* yer almaktadır.

Çalışmanın basından sonuna kadar her zaman yanımda olan, desteğini ve güvenini hiçbir zaman esirgemeyen, bütün imkânlarını bana açan, kütüphanesini her zaman sınırsız kullanma hakkı tanıyan, çalışmanın oluşumunda büyük katkıları olan değerli hocam Prof. Dr. Ali DUYMAZ'a, çalışma sırasında fikir ve görüşlerine başvurduğum değerli hocam Prof. Dr. Mehmet AÇA'ya, çalışma sırasında yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Arş. Gör. Halil İbrahim ŞAHİN'e, her zaman bana destek olarak, yanımda duran anneme ve babama, Balıkesir yöresinde yaptığımız çalışmada bizlerle konuşmayı kabul eden, evlerini açan tüm Balıkesir halkına en içten şükranlarımı sunarım.

Yasemin TOKMAK

Balıkesir 2009

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
A. ARAŞTIRMA KONUSUNUN VE ALANININ TESPİTİ	1
B. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	3
1. Coğrafi Yapı	3
2. İdari Yapı	4
3. Ekonomik Durum	4
4. Eğitim-Öğretim	5
C. DERLEME BİLGİLERİ	6
1. Derlemede Kullanılan Metotlar	6
2. Kaynak Şahıs Bilgileri	15
Ç. MALZEMENİN DERLENME ŞEKLİ VE YAZIYA GEÇİRİLMESİ	18
1. Malzemenin Derlenme Şekli	18
2. Derlenen Bilginin Yazıya Geçirilmesi	19
D. BALIKESİR VE ÇEVRESİNDEKİ KINA FOLKLORU ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR	20
1. Kitaplar	20
2. Makaleler ve Tebliğler	22
3. Tezler	24
4. Diğer Araştırmalar	25
BİRİNCİ BÖLÜM	27
TÜRK KÜLTÜRÜNDE KINA VE KINA İLE İLGİLİ İNANIŞLAR	
A. KINA VE KÜLTÜR	27
B. KINA FOLKLORUNUN TÜRK DÜNYASINDAKİ YANSIMALARI	31
İKİNCİ BÖLÜM	37
HALK BİLİMİ VE KINA	
A. DOĞUMDA KINA	37
1. Anne Etrafındaki Uygulamalar	37

2. Çocuk Etrafındaki Uygulamalar	38
a. Altı Ay Kınası	38
b. Sünnet Kınası	51
B. ASKER UĞURLAMALARINDA KINA	69
C. EVLENMEDE KINA	78
1. Nişan	78
2. Çeyiz	82
3. Düğüne Davet/Okuntu	85
4. Saç Kınası	87
5. Kına gecesi	93
a. Kına Gecesinin Başlaması	93
b. Geline Kına Yakımı	108
c. Kına Gecesinde Gelinin Giyimi	155
6. Damat (Güvey) Kınası	162
7. İkinci Kınası	167
8. Oyunlar	170
a. Deve Oyunu	170
b. Diğer Oyunlar	173
Ç. ÖLÜMDE KINA	177
D. BAYRAMLAR VE KUTLAMALARDA KINA	188
1. Üç Aylara, Bayramlara Girilirken Yakılan Kına	188
2. Kurbanlık Hayvanlara Yakılan Kına	199
E. HALK HEKİMLİĞİNDE KINA	208
F. HACI, HATİM, HAFIZ KINASI	213
G. BALIKESİR'DE KINA İLE İLGİLİ İNANIŞLAR	219
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	224
HALK EDEBİYATI VE KINA	
A. TÜRKÜLER	224
1. Kına Türküsü 1	225
2. Kına Türküsü 2	226
3. Kına Türküsü 3	226
4. Kına Türküsü 4	227
5. Kına Türküsü 5	227
6. Kına Türküsü 6	228

7. Kına Türküsü 7	228
8. Kına Türküsü 8	229
9. Kına Türküsü 9	229
10. Kına Türküsü 10	230
11. Kına Türküsü 11	230
12. Kına Türküsü 12	230
13. Kına Türküsü 13	231
14. Kına Türküsü 14	232
15. Kına Türküsü 15	232
16. Kına Türküsü 16	233
17. Kına Türküsü 17	233
18. Kına Türküsü 18	233
19. Kına Türküsü 19	234
20. Kına Türküsü 20	234
21. Kına Türküsü 21	235
22. Kına Türküsü 22	235
23. Kına Türküsü 23	236
24. Kına Türküsü 24	236
25. Kına Türküsü 25	237
26. Kına Türküsü 26	237
27. Kına Türküsü 27	237
28. Kına Türküsü 28	238
B. MÂNİLER	239
C. AĞITLAR	247
1. Ağıt 1	248
2. Ağıt 2	248
3. Ağıt 3	249
4. Ağıt 4	249
5. Ağıt 5	249
6. Ağıt 6	249
7. Ağıt 7	250
8. Ağıt 8	250
9. Ağıt 9	250
10. Ağıt 10	250

11. Ağıt 11	251
12. Ağıt 12	251
13. Ağıt 13	251
14. Ağıt 14	252
15. Ağıt 15	252
16. Ağıt 16	252
17. Ağıt 17	252
18. Ağıt 18	253
19. Ağıt 19	253
20. Ağıt 20	253
21. Ağıt 21	253
22. Ağıt 22	254
23. Ağıt 23	254
SONUÇ	255
KAYNAK ŞAHISLAR LİSTESİ	260
KAYNAKÇA	274
EKLER	285
FOTOĞRAFLAR	286
FOTOĞRAF İNDEKSİ	290
ÖZGEÇMİŞ	292

KISALTMALAR

- Age.** : Adı geçen eser.
agm. : Adı geçen makale.
BT. : Bitirme Tezi.
BAÜ : Balıkesir Üniversitesi.
bk. : Bakınız.
C : Cilt.
DT. : Doktora Tezi.
FEF : Fen Edebiyat Fakültesi.
NEF : Necatibey Eğitim Fakültesi.
S : Sayı.
s. : Sayfa.
TDE. Böl. : Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
TFA: Türk Folklor Araştırmaları
t.y. : Basım tarihi yok.
Ü. :Üniversitesi.
vd. : ve diğerleri.
Yay. : Yayınları.
Yay. hzl. : Yayına hazırlayan.
YLT. : Yüksek Lisans Tezi.
y.y. : Yayın yeri yok.

GİRİŞ

A. ARAŞTIRMA KONUSUNUN VE ALANIN TESPİTİ

Folklor, halk kültürünü araştırıp değerlendirmekle toplumun sosyo-ekonomik dinamiklerini ortaya çıkarmakta, milletin kültür birliğini sağlamakta, mahallî kültürü önce millî kültür, daha sonra da evrensel kültür haline getirerek, insanlığın ortak kültürüne katkıda bulunmaktadır.¹

Derleme çalışmaları folklorun en önemli alanlarından biridir. Derleme çalışmalarının en önemli amacı; çeşitli sebeplerle ileride varlığını koruyamayacak olan kültürel değerlerimizi kayıt altına alıp gelecek nesillere ulaştırmaktır. Bu hususları dikkate alarak Türk halk bilimi ve halk edebiyatı çalışmalarına katkı sağlayabileceğini düşünerek Balıkesir ve çevresinde yaşayan kına âdetlerini derlemeye ve incelemeye karar verdik.

Kına ile ilgili inanış ve uygulamaları araştırma konumuz olarak seçmemizin en önemli sebeplerinden biri, kınanın Türk insanının hayatında doğumdan ölüme kadar olan geçiş dönemlerinde yer almasıdır. Mircea Eliade **Kutsal ve Dindışı** adlı eserinde geçiş törenlerinden şu şekilde bahsetmiştir: “Çocuk doğduğunda yalnızca fizikî bir var oluşa sahiptir; henüz ailesi tarafından tanınmamıştır ve cemaat tarafından da kabul edilmemiştir. Yeni doğana, tam anlamıyla “canlı” statüsünü, ancak doğumdan hemen sonra uygulanan ayinler sağlamaktadır; ancak bu ayinler sonucu cemaatiyle bütünleşmektedir.”² İnsan hayatında yer alan önemli geçiş dönemlerinde kullanılan kına etrafında birçok inanç, tören, gelenek ve görenek oluşmuştur. Kına merasimleri, bu sebeple Türk halk kültürünün en önemli öğelerinden birisi haline gelmiştir. Bu konuyu araştırma sebeplerimizden bir diğeri de Balıkesir ve çevresinde kına folkloruyla ilgili başka bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

¹ Nail Tan, (1997), **Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler**, (İstanbul), s. 6.

² Mircea Eliade, (1991), **Kutsal ve Dindışı**, (Ankara), s. 161.

Çalışmamıza katkıda bulunması için, konumuz sınırları içindeki halk edebiyatı ve halk bilimi malzemelerinin yanı sıra, Balıkesir'in tarihî, coğrafi, ve ekonomik özellikleriyle ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Derleme çalışmaları sırasında, kaynak şahıslara kına ile ilgili inanış ve uygulamalara dair sorular sorulmuş; halk edebiyatına ve halk bilimine ait malzemeler ve bilgiler çalışmanın ilgili bölümlerinde kullanılmıştır.

Bu çalışmada, halk bilimi ve halk edebiyatına hizmet edebilecek malzemenin tespiti için Balıkesir ve çevresinden derlenen kına folkloru ile ilgili inanış ve uygulamaların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmamızın amaçlarından biri de kına ile ilgili inanış ve uygulamaları kayıt altına alırken Balıkesir yöresinin içinde bulundurduğu kültürel zenginliğin halk bilimi ve halk edebiyatı araştırmalarına katkı sağlamasıdır.

B. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. Coğrafi Yapı

Balıkesir ve çevresinde kına folkloru üzerine derlemeler ve incelemelere geçmeden önce Balıkesir coğrafyası hakkında bilgi vermek istiyoruz.

Balıkesir ilinin büyük kesimi Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nde, doğudaki bir kesimi Ege Bölgesi'nin İçbatı Anadolu Bölümü'nde, batıdaki küçük bir kesimi de Ege Bölümü'nde yer alır. Doğusunda Bursa, kuzeydoğusunda Kütahya, güneyinde Manisa ve İzmir, batısında Çanakkale illeri bulunur. Güneybatıdan Edremit Körfezi, kuzeyden Marmara Denizi kıyılarıyla sınırlanır. Yüzölçümü 14.292 km²'dir.³ Balıkesir Akdeniz, Karadeniz ve karasal iklimin geçiş bölgesinde bulunması sebebiyle bölgede çeşitli flora örnekleri bulunmaktadır. İklim olarak Balıkesir'de Akdeniz ve Karadeniz iklimlerinin niteliklerini yansıtan bir iklim yapısı hâkimdir. Bu iki iklim arasındaki geçişler sebebiyle Balıkesir'in ikliminin çabuk değişen bir karaktere sahip olduğunu söyleyebiliriz.⁴

Dördüncü zamanda olan tektonik, volkanizma ve tortulanma hareketleri Balıkesir'in de içinde bulunduğu sahanın ana iskeletini oluşturmuştur.⁵ Bu dönemdeki büyük çöküntüler sonucunda Marmara ve adalar ortaya çıkmıştır. Coğrafi olarak Batı Anadolu'nun başlangıcı sayılan Murat dağları ile kuzeybatıya uzanan kısım üzerinde Balıkesir bölgesinden Marmara'ya uzanan Kazdağı silsilesi ve Uludağ arasında yer alır.⁶

³ **Görsel Türkiye Ansiklopedisi**, (1985), (İstanbul), 1. C., s. 185.

⁴ **Balıkesir İl Yıllığı 1967**, (Balıkesir), s. 104-114; M. Reşit Kıpçak, (1968), Balıkesir, (İstanbul), s. 5.

⁵ **Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Balıkesir**, (1999), (Balıkesir), s. 76-82.

⁶ İshak Hakkı Bey, (1997), **Balıkesir Rehberi (1920)**, (Balıkesir), s. 5.

2. İdari Yapı

Balıkesir ilinin on sekiz ilçesi, dokuz yüz yirmi bir tane de köyü bulunmaktadır. Bu ilçeler; Merkez ilçesi (1466 km²), Savaştepe (425 km²), Sındırgı (1433 km²), Bigadiç (1007 km²), Dursunbey (1906 km²), Kepsut (894 km²), Susurluk (601 km²), Bandırma (599 km²), Erdek (260 km²), Manyas (589 km²), Balya (952 km²), İvrindi(751 km²), Havran (559 km²), Edremit (708 km²), Burhaniye (426 km²), Gömeç (181 km²), Ayvalık (266 km²) ve Marmara (117 km²)dir.

3. Ekonomik Durum

Balıkesir ilinin ekonomik etkinliklerinin temelini tarım oluşturur. İl topraklarının % 22'si ekili-dikili alanlara ayrılmıştır. Ekili-dikili alanlar içinde tahıl türleri ilk sırayı alır. Bunu baklagiller ve endüstri bitkileri izler. Buğday, arpa, mısır, bakla, nohut, fasulye, pamuk, tütün, şekerpancarı elde edilen tarım ürünleri arasında önemli yer tutar. Ayrıca birçok ilçede ayçiçeği yetiştirilmektedir. İlde meyvecilik ve bağcılık yaygındır. Dikili alanlar içinde zeytinlikler geniş yer kaplar.⁷ Balıkesir'de farklı iklimlerin görülmesi sebebiyle ekonominin beslendiği alanlarda da farklılıklar gözlemlenmektedir. Sındırgı, Bigadiç, Dursunbey, Kepsut, Balya, İvrindi ve Susurluk'ta toprak ürünlerinden hububat, tütün, pamuk, şeker pancarı, susam gibi ürünler yetiştirilmektedir. Körfez bölgesinde ise tütün, pamuk, mandalina gibi ürünlerin yanı sıra, zeytin yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Erdek, Gönen ve Manyas'ta zikredilen ürünlerden başka ipek kozası, balıkçılık, mermer üretimi gibi uğraşlar da yapılmaktadır. Balıkesir, Türkiye'de yetiştirilen hemen hemen bütün

⁷ **Görsel Türkiye Ansiklopedisi**, (1985), (İstanbul), 1. C. s. 198-200.

mahsulleri yetiştirmektedir. Özellikle zeytin yetiştiriciliğinde Türkiye’de önemli bir yere sahiptir.⁸

Balıkesir ilinde halkın ikinci bir geğim kaynağı olan hayvancılık, tarım etkinlikleriyle birlikte yürütülmekte ve otlak hayvancılığı biçiminde yapılmaktadır. İlde büyükbaş ve kğkbaş hayvanlardan elde edilen süt verimi 140.000 tondan fazladır. Kümes hayvancılığı yaygındır. Arıcılık ilde eskiden beri yapılmaktadır. İlin Marmara ve Ege Denizi kıyıları su ürünleri bakımından çok zengindir. Erdek, Bandırma ilçeleriyle Marmara Adası ve çevresindeki öteki adalarda yaşayan bir kısım halkın geğimi büyük ölçüde balıkçılığa dayanır.⁹

Orman varlığımızın genelde teknik ve biyolojik özellikleri iyi vasıftadır. Özellikle Dursunbey ve Bigadiç’teki karaçam ormanlarından elde edilen kereste çok iyi teknik özellikleri açısından Türkiye genelinde aranan bir üründür.¹⁰

Maden kaynakları bakımından çeşitlilik görünür. İl topraklarının en ünlü yer altı zenginliği şüphesiz bor maddesi veren yataklardır.¹¹

4. Eğitim-ğretim

Balıkesir’de 663 ilköğretim okulu, 27 lise, 58 meslek lisesi, 8 adet de ıracılık eğitim merkezi bulunmaktadır. Balıkesir, 11 Temmuz 1992 tarihinde de resmen niversiteye kavuşmuştur. Okuma-yazma oranı % 98’dir.¹² Balıkesir, okuma yazma bilenlerin oranı bakımından da Türkiye ortalamasının üzerinde bir konumda bulunmaktadır.

⁸ İşhak Hakkı Bey, (1997), **Age.**, s. 32.

⁹ **Görsel Türkiye Ansiklopedisi**, (1985), (İstanbul), 1. C. s. 200-201.

¹⁰ **Türkiye Cumhuriyeti’nin 75. Yılında Balıkesir**, (1999), (Balıkesir), s. 226.

¹¹ **Meydan Larousse**, (t.y.), 2. C, s. 510.

¹² **Türkiye Cumhuriyeti’nin 75. Yılında Balıkesir**, (1999), (Balıkesir), s. 76-82.

C. DERLEME BİLGİLERİ

1. Derlemede Kullanılan Metotlar

Halk bilgisi derleme çalışmaları sadece belli halk bilgisi yaratmalarının, belli bir yer ve zamanda, belli kişi veya kişilerden, çeşitli araçlar kullanılarak kaydedilmesinden ibaret değildir. Halk bilgisi yaratmalarının derlenmesi, belli bir bilgi oluşturma ve belli planlama yapılarak gerçekleştirilmelidir. Bir derleme çalışması belli aşamalar halinde gerçekleştirilmesi gereken, her aşamada ciddi bazı sorunları tartışmayı ve bu sorunların çözülmesini zorunlu kılan bir çalışma şeklinde değerlendirilmelidir.¹³

Bu çalışmada kullanılan temel metot, “Alan Araştırması” (field work)dir. Bu nedenle Balıkesir ve çevresindeki kına folklorunu derleme çalışmalarımızda “Gözlem, Görüşme Kılavuz Kişilerden Yararlanma”, gibi teknikler kullanılmıştır. Araştırmacının; güvenilir, yeni bilgiler elde etmek amacıyla üzerinde araştırma yapacağı topluluğun yaşadığı yere giderek çalışmasına alan araştırması denir. Folklor araştırmalarında, derlemelerinde en çok bu metot kullanılır.¹⁴ Bir başka ifadeyle alan araştırması, “araştırılan konuyla ve amaçla ilgili olarak bilgi edinmeye uygun insanların bulunması ve onlar tarafından kabul edilebilir bir rolle aralarına katılınması ve davranışlarının gözlemlenmesi ve bunların halkbilimin kullanabileceği şekilde ve gözlenen insanlara hiçbir şekilde zararlı olunmadan rapor edilmesi veya araştırılan konu ile ilgili olarak bilgisine müracaat edilen kaynak kişilerle yapılan görüşmeler yoluyla derlenen bilginin bilimsel çalışmalarda kullanılmaya hazır hale getirilmesidir.”¹⁵

¹³ Metin Ekici, (2004), **Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri**, (Ankara), s. 24.

¹⁴ Nail Tan, (1997), **Age.**, s. 79.

¹⁵ Özkul Çobanoğlu, (2002), **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, (Ankara), s. 63.

Balıkesir ve çevresinde yapılan araştırmalarda, görüşülen kişilerin o kültürü tanıyan, o kültür içinde yetişmiş ve toplumunu bu noktalarda yönlendirebilen kişiler olmasına dikkat edilmiştir.

Alan araştırmasına çıkılmadan önce, muhatap olunacak topluluğun inançları, hassasiyetleri ve diğer özellikleri hakkında ön bilgi edinilmiştir. Alan araştırması sadece köylerde değil, kasaba ve şehir merkezinde de kullanılmıştır.

Mülakat tekniği kullanırken kaynak şahıslara sorulan sorular kınanın folklorumuzda kullanıldığı yerlere göre sınıflandırılıp hazırlanmıştır. Kaynak şahıslara mülakat esnasında şu sorular sorulmuştur:

KINA İLE İLGİLİ GENEL SORULAR

Kına nedir, kına ilgili kısaca ne biliyorsunuz?

Köyünüzde hangi durumlarda kına yakılır?

Kına kimler tarafından yakılır?

Kına nasıl hazırlanır?

Kına nereden elde edilir?

Kınanın yrenizde bilinen başka bir adı var mıdır?

Kınanın dinimizle bir ilgisi var mıdır?

Kına ile ilgili yrenizde bilinen şeyler nelerdir?

Kına ile ilgili bildiğiniz hikâye var mı?

Kına ile ilgili, içinde kınanın geçtiği, bildiğiniz masal var mı?

Kına ile ilgili bildiğiniz fıkra var mı?

Kına ile ilgili bildiğiniz mâni var mı?

Kına ile ilgili bildiğiniz tekerleme var mı?

Kına ile ilgili bildiğiniz ninni var mı?

Kına ile ilgili bildiğiniz türkü var mı? Düğünlerde gelin ağlatırken türkü söyler misiniz?

İçinde "kına" geçen sözler, atasözleri kullanır mısınız?

Kına kimlere, niçin yakılır?
Neden kına için “yakmak” deyimi kullanılır?
Ele çeşitli kına yakma çeşitleri var mıdır?
Bunların adları nelerdir?

A. DÜĞÜN KINASI

Düğün kınası ne zaman yakılır?
Kınanın belli bir günü var mıdır? Hangi gün yakılır?
Düğün kınasındaki eğlenceye kimler katılır?
Damat da kına gecesine katılabilir mi?
Damada da kına yakılır mı? Niçin yakılır ya da yakılmaz?
Damada kına kim tarafından yakılır?
Damadın kınası nasıl, ne şekilde yakılır?
Yakılacak kınayı kim alır? Neden?
Bu kınayı kız evine kimler, nasıl getirir?
Kına geline nerde, ne zaman yakılır?
Kınayı geline kim veya kimler yakar? Neden?
Kimler geline kına yakamaz? Neden?
Kına gelinin eline nasıl yakılır?
Kına gelinin eline ne şekilde yakılır?
Çeşitli kına yakma şekilleri var mıdır? Adları nelerdir?
Kına, gelinden başka kimlere yakılır?
Kına, hangi elden yakılmaya başlanır? Neden?
Kına gelinin ayağına da yakılır mı? Neden?
Kına, gelinin başka yerlerine de yakılır mı? Neden?
Kına, gelinin saçına da yakılır mı? Neden yakılır?
Ne zaman yakılır, nerede yakılır? Bu kınayı geline kim yakar?
Kınayı kim karar? Neden?
Kına neyin içinde kırılır?
Kına hazırlanırken içine neler katılır?
Eğlence olur mu?
Olursa nasıl bir eğlence olur, teyple mi, saz ekibiyle mi?

Dua edilir mi?
Mevlit okunur mu?
Kına gecesinde çeşitli oyunlar oynanır mı?(Deve gibi.)
Bu oyunları anlatır mısınız?
Düğün kinasına özel bir ad verilir mi? Bu adlar neler?
Kına gecesinde hangi türküler söylenir?
Bu türkülerin bilinen, anlatılan bir hikayesi var mıdır?
Gelin ve damada ayrı ayrı kına gecesi düzenlenir mi?
Gelinin eline kına yakılınca ne bağlanır, eldiven takılır mı?
Ne renk tercih edilir, neden?
Düğün kinası düğünde neyin içine konulur? Süslenir mi?
Kına hazırlanırken içine neler katılır? (Su ve kına mı?)
Kına yakılırken gelinin yanında kimler durur? Neden?
Kına yakılırken gelinin yanına kimlerin yaklaşmaması istenir? Neden?
Kına eğlencesi nerde yapılır? Evde mi, dışarıda mı?
Kına nerde yakılır?
Gelin, kına gecesinde ne giyer?
Gelin, kına yakılırken üzerini değiştirir mi? Ne giyer?
Kına gecesinde hangi halk oyunları oynanır?
Kına yakılan ele para veya altın konur mu? Hangi ele konur?
Ayağa da para veya altın konur mu? Neden?
Daha sonra o para ya da altınla ne yapılır, neden?
Kına gecesinde konuklara bir şey ikram edilir mi? Ne verilir?
Kına yakılırken gelin ağlatılır mı?
Neden gelinin ağlaması istenir?
Ağlaması için neler yapılır?
Gelin ağlamazsa hakkında ne düşünülür? Gelinin o gün neşeli olması nasıl karşılanır?
Kına yakılırken gelin nereye, nasıl oturtulur?
Eğlence bittikten sonra kızlar gelinle kalırlar mı?
Kızlar ve gelin birlikte ne yaparlar?
Kına gecesinin masrafları kime aittir?
Kına gelinin elinde ne kadar kalır?
Gelin, kinasını ne zaman, ne şekilde çıkarır?

Kına gecesi hangi amaçla yapılır?
Kına gecesinde kınanın konulduğu kap gelenlere dolaştırılıp içine para bırakılır mı?
Niçin bırakılır?
Tepsiyi kim dolaştırırdı?
Bu paralar kimin olur?
Kına gecesinde geline takı takılır mı ya da hediye verilir mi?
Bu hediye ya da takılar kimin olur?
Başka kına gecesi âdetleri var mıdır?

B. SÜNNET KINASI

Sünnet edilecek çocuğa kına yakılır mı?
Çocuğun kınası ne zaman yakılır?
Sünnet çocuğuna niçin kına yakılır?
Sünnet kınasının yakıldığı belli bir günü var mıdır?
Sünnet kınasına kimler katılır?
Sünnet kınasında eğlence olur mu?
Kınaya kimler katılır?
Kına gecesi, sünnet çocuğundan başka kimlere kına yakılır?
Çocuğa kına nasıl, ne şekilde yakılır?
Çocuğa kınayı kim yakar? Niçin?
Çocuğun kına eline mi yoksa parmağına mı yakılır? Ne şekilde yakılır?
Sağ ele mi sol ele mi yakılır? Niçin?
Avucunun içine para ya da altın konur mu?
Kına gecesinde eğlenmek için oyunlar oynanır mı?
Oynanıyorsa bunları anlatır mısınız?
Kına, çocuğun ayağına ya da vücudunun başka bir yerine de yakılır mı?
Sünnet kınasına özel bir ad verilir mi?
Kına için söylenen özel türküler var mı? Bunlar nelerdir?
Bu türkülerin anlatılan, bilinen bir hikayesi var mıdır?
Sünnet çocuğu, kına gecesi ne giyer?
Kına yakılırken sünnet çocuğu üzerini değiştirir mi? Ne giyer?
Sünnet çocuğunun ne renk giyinmesi istenir? Neden?

Kınayı kim karar? Neden?
Kına neyin içinde karılır?
Kınanın üzerine herhangi bir şey konulur mu? Nasıl süslenir?
Kına tepsiyi gelenlere dolaştırılıp içine para bırakılır mı?
Tepsiyi kim dolaştırırdı?
Sünnet çocuğuna hediye verilir miydi?
Sünnet çocuğunun eline kına yakılınca ne bağlanır, eldiven takılır mı?
Sünnet çocuğunun eline yakılan eldiven ne renk olur? Neden?

C. ASKER KINASI

Askere gidecek gence kına yakılır mı?
Ne zaman yakılır?
Askere giden gence niçin kına yakılır?
Kınayı kim alır?
Askere gidecek gençlere kına toplu olarak mı ayrı ayrı mı yakılır?
Kına yakmak için bir gece düzenlenir mi?
Kına, askeri ziyarete gelenlere de verilir mi? Yaş mı, kuru mu?
Kınayı, gence kim yakar? Neden?
Kına hangi ele ya da parmağa ne şekilde yakılır?
Kınayı kim karar?
Kına, neyin içinde karılır?
Kına yakılırken gencin yanında kimler bulunur?
Eğlence olur mu?
Dua edilir mi?
Mevlit okunur mu?
Askere yakılacak kına süslenir mi?
Kınanın konulduğu kap gelenler varsa dolaştırılıp içine para bırakılır mıydı?
Gencin eline kına yakılınca bir şey bağlanır mı?
Ne renk bağlanır, niçin?
Kına gencin elinde ne kadar süre tutulur?
Genç, askerden dönüşte yanında kına getirir mi? Niçin?
Bu kına kimlere, ne zaman verilir?

Ç. ALTI AY KINASI

- Yeni doğan çocuğa kına yakılır mı?
Çocuğa kına ilk ne zaman yakılır?
Bu kınanın özel bir günü var mıdır?
Bu kına, erkek çocuğa mı kız çocuğa mı yakılır?
Niçin yakılır?
Kına, çocuğun hangi eline yakılır? İki eline de yakılır mı?
Kına, hangi elden yakılmaya başlanır?
Kına, çocuğun eline ne şekilde yakılır? (Parmağına, avucuna, bütün).
Kına, çocuğun elinde ne kadar tutulur?
Kına yakılınca çocuğun eline ne bağlanır, eldiven takılır mı?
Eldivenin ne renk olması tercih edilir? Niçin?
Kınayı çocuğun eline kim yakar? Niçin?
Bu kına hangi adla anılır?
Altı ay kinasına kimler katılır?
Katılanlar çocuğa hediye getirir mi? Ne getirirler?
Altı ay kinasında çocuktan başka kimseye kına yakılır mı? Kimlere yakılır?
Altı ay kinası çocuğa nerde yakılır?
Eğlence olur mu? Nasıl?
Dua edilir mi?
Mevlit okunur mu?
Davetlilere ikram olur mu?
Kına yakılırken türkü söylenir mi?
Kına yakılan çocuğa özel bir kıyafet giydirilir mi?
Çocuğa ne renk kıyafet giydirilir?
Kınayı kim karar?
Kına, neyin içinde karılır?
Kına neyin içine konulur?
Kınanın üzeri süslenir mi?
Karılan kına davetlilere de verilir mi?

D. BAYRAM KINASI

Bayram için kına yakılır mı?
Ne zaman yakılır? Arife günü yakılır mı?
Kimler arife günü yakamaz? Neden?
Bayram için niçin kına yakılır?
Bayram için kınayı kimler yakar? Niçin?
Kına toplu halde mi yakılır? Herkes kinasını kendi mi yakar?
Bu kına nerde yakılır, evde mi yakılır?
Kına nasıl, ne şekilde yakılır?
Kınayı, yakılacak kişiye kim yakar?
Ele, çeşitli kına yakma çeşitleri var mıdır? Bunlar nelerdir?
Önce hangi ele yakılır? Neden?
Yakılan kına elde ne kadar kalır?
Kına, ele ne ile sarılır?
Sarılan bezde belli bir renk tercih edilir mi? Neden?
Kına yakılırken dua edilir mi?
Kına yakılmadan önce abdest alınır mı? Niçin?
Yakılacak kınayı kim karar? Niçin?
Kına neyin içinde karılır?

E. ÜÇ AYLAR KINASI

Üç aylara girerken kına yakılır mı? Neden?
Ne zaman yakılır?
Kimler bu kınayı yakar?
Kına toplu halde mi yakılır? Herkes kinasını kendi mi yakar?
Bu kına nerde yakılır, evde mi yakılır?
Kına nasıl, ne şekilde yakılır?
Kınayı, yakılacak kişiye kim yakar?
Ele, çeşitli kına yakma çeşitleri var mıdır? Bunlar nelerdir?
Önce hangi ele yakılır? Neden?
Yakılan kına elde ne kadar kalır?
Kına, ele ne ile sarılır?
Sarılan bezde belli bir renk tercih edilir mi? Neden?
Kına yakılırken dua edilir mi?

Kına yakılmadan önce abdest alınır mı? Niçin?

Yakılacak kınayı kim karar? Niçin?

Kına neyin içinde karılır?

F. HAFIZ, HATİM, HACI KINASI

Hatim eden, hafız olan kızlara kına yakılır mı? Neden?

Ne zaman yakılır?

Nerede yakılır?

Kına toplu halde mi yakılır? Herkes kinasını kendi mi yakar?

Bu kına nerde yakılır?

Kına nasıl, ne şekilde yakılır?

Kınayı, yakılacak kişiye kim yakar?

Ele, çeşitli kına yakma çeşitleri var mıdır? Bunlar nelerdir?

Önce hangi ele yakılır? Neden?

Yakılan kına elde ne kadar kalır?

Yakılan kına elde ne kadar kalır?

Kına, ele ne ile sarılır?

Sarılan bezde belli bir renk tercih edilir mi? Neden?

Kına yakılırken dua edilir mi?

Kına yakılmadan önce abdest alınır mı? Niçin?

Yakılacak kınayı kim karar? Niçin?

Kına neyin içinde karılır?

Hacıya gidenler kına yakar mı? Neden yakarlar?

Kimler kına yakar?

Hacıya gidenler kınayı nerde yakarlar?

Hacıdan dönüşte kına getirilir mi? Neden?

Getirilen kına ne zaman, kime dağıtılır?

G. ÖLÜ KINASI

Öleceği anlaşılan kişiye kına yakılır mı? Neden?

Ölen kişiye kına yakılır mı ya da konulur mu?

Kadın, erkek, çocuk, genç olması fark eder mi? Hepsine kına yakılır mı?

Öleceği anlaşılan kişiye ne zaman kına yakılır?
Ölen kişiye öldükten ne kadar zaman sonra kına yakılır?
Ölünün kına vücudunun neresine yakılır ya da konulur? Ne şekilde konulur?
Neden o kısımlara konulur ya da konulur?
Ölüye kına nerde konur veya yakılır? Yıkandıktan önce mi, sonra mı?
Kına yakılırken kimler orada bulunur?
Kına yakılırken dua edilir mi?
Kına yakılırken ağıt söylenir mi?
Ölünün üzerinde kına yakılırken kına yakılırken ne vardır? Neden?
Ölüye kına yakılıyorsa kinasını kim karar? Neden?
Kına neyin içinde karılır?
Kınanın içine hazırlanırken neler konur? Niçin?

H. KURBANLIK HAYVANLARIN KINASI

Kurban edilen hangi hayvanlara kına yakılır?
Hangi zamanlarda bu hayvanlara kına yakılır?
Kurban edilen hayvanlara niçin kına yakılır?
Kurbanlık hayvanların nerelerine kına sürülür? Niçin?
Kurbanlık hayvana, hayvan kurban edilmeden ne kadar zaman önce kına yakılır?
Yakılacak kınayı kim yakar? Niçin?
Yakılacak kınayı kim karar? Niçin?
Kına neyin içinde karılır?

2. Kaynak Şahıs Bilgileri

Halk bilgisi ürünlerini ilk defa yaratan, yeniden yaratıp nakleden, gerekli durumlarda bunların bütünü veya ana özelliklerini aktarabilen veya icra edebilen ve de bunların derlemeciler tarafından yazılı, sözlü ve görsel olarak kaydedilmesi için sunumunu yapabilen kişilere "Kaynak Kişi" adı verilir. Halk bilgisi yaratmalarının aktarımında karşılaştığımız kaynak kişilerin büyük

bir kısmı “amatör” kaynak kişilerden oluşmaktadır.¹⁶ Kaynak şahsın doğru bir şekilde tespit edilmesi, halk edebiyatı ve halk bilimi çalışmaları için büyük önem arz etmektedir. Bilgilerin doğru bir şekilde alınabilmesi için kaynak şahsın temsil ettiği kültürün içinde yetişmesi, o kültürü iyi bir şekilde bilip, tanınması gerekmektedir. İyi bir kaynak kişi, belli halk bilgisi ürünlerini icrâ ve aktarımda zorlanmayan ve bu ürünün çeşitli özellikleri hakkında bilgi sahibi olan erkek veya kadındır.¹⁷

Araştırmamız sırasında yetmiş yakın kaynak şahısla görüştük ve bunlardan bilgi aldık. Ancak, malzeme derleyebildiğimiz kişilerin sayısı 50'dir. Bu kaynak şahısların buldukları yerler arasında şehir merkezine bağlı köyler olduğu gibi, Balıkesir'in ilçelerine bağlı köyler de bulunmaktadır. Köylerin dışında Balıkesir merkezde, ilçe merkezlerinde, merkeze ya da ilçeye bağlı beldelerde de kaynak kişilerle görüşülmüştür. Bu kaynak kişilerin seçiminde kına folklorunu iyi bilen kişilerin seçimine dikkat edilmiştir. Bunun için de kaynak şahıslarımızı seçerken erkeklerden çok kadınları tercih ettik. Toplumumuzda kınayı yakma işini daha çok kadınlar üstlendiği için, kadınlarla daha fazla görüşme yapılmıştır. Günümüzde yaşatılmayan gelenekleri hatırlamaları bakımından kaynak kişilerimizi seçerken yaşlı kimseleri tercih etsek de günümüzde yaşayan kına folkloru hakkında bilgi almak için orta yaşlılar ve gençlerle de görüşülerek her kesime ve yaş grubuna ulaşılmaya çalışılmıştır.

Kaynak şahıslarla ilgili olarak; kaynak şahsın adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, tahsili ve mesleğiyle ilgili bilgiler tespit edilmiştir. Bu kaynak şahıslara ait bilgiler, çalışmamızın “Kaynak Şahıslar” bölümüne dâhil edilmiştir.

Elli kaynak şahsın yirmi üç tanesi ilkokul mezunu, beş tanesi ilkokulu tamamlayamadan bırakmış, iki tanesi ortaokul mezunu, bir tanesi lise terk, bir tanesi lise mezunu, dördü üniversite mezunu, on dört tanesinin de okuma yazması yoktur.

¹⁶ Metin Ekici, (2004), **Age.**, s. 29.

¹⁷ Metin Ekici, (2004), **Age.**, s. 32.

Kaynak şahıslarımızın en küçüğü, 23 yasında, en büyüğü 86 yaşındadır. En küçük ile en büyük arasındaki bu yaş farkı bize kına folklorunda yıllar içerisinde oluşan değişimin boyutlarını göstermesi açısından yardımcı olmuştur. Kaynak şahıslarımızın büyük çoğunluğunun elli yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Elli kaynak şahsın büyük bir kısmının mesleği çiftçilik ve hayvancılıktır. 1 kişi memur, 1 kişi usta öğretici, 1 kişi öğretmen, 1 kişi işçi emeklisi, 1 kişi memur emeklisi, 1 kişi bayan terzi, 1 kişi de esnaftır. Kadın kaynak şahıslarımıza mesleklerini sorduğumuzda ev hanımı olduklarını söylediler de, birçoğu çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşmaktadırlar.

Kaynak şahıslarımız genellikle mensubu oldukları boyu bilmektedirler.

Ç. MALZEMENİN DERLENME ŞEKLİ VE YAZIYA GEÇİRİLMESİ

1. Malzemenin Derlenme Şekli

Çalışmamıza kaynaklık edecek malzemeyi tespit etmek amacıyla sahaya çıkmadan önce mevcut yazılı kaynaklardan kına folkloru ile ilgili geçmişte ve günümüzde ne gibi inanış ve uygulamaların var olduğu konusunda bilgi edinilmiştir. Bu bilgiler, kaynak şahıslara sorduğumuz soruları daha rahat belirlememize yardımcı olmuştur.

Balıkesir ve çevresi, yukarıda da belirttiğimiz gibi, on sekiz ilçe ve dokuz yüz yirmi adet köyden oluşan bir alanı kapsamaktadır. Bu nedenle, bölgenin tamamına ulaşma imkânımız olmayacağı için öncelikle bölgede var olan etnik gruplar tespit edilmiştir. Yörük, Manav, Çepni, Çerkez, Gürcü ve Türkmen köylerinin bulunduğu ilçeleri ve köyleri belirledikten sonra, yazılı kaynaklardan bu boylar hakkında bilgi toplanmıştır. Derleme yapılan köylerin farklı boylardan olmasına dikkat edilmiştir. Merkeze bağlı köylerin yanında, merkezden uzak bulunan köylere de ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece, çalışmanın temelini oluşturan malzemenin bölgenin çeşitliliğini yansıtır bir şekilde elde edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sırasında, malzeme ses kayıt cihazına kaydederek derleme yoluna gidilmiştir. Kaynak şahısların hepsi seslerinin kaydedilmesine izin vermiştir. Bazı kaynak şahıslar, ses kayıt cihazını görünce konuşmaktan çekinse de seslerini kimsenin duymayacağını, sadece onlar anlatırken yazmaya yetiştiremediğimiz için seslerini kaydettiğimizi anlatmamız üzerine bilgi vermeye yanaşmışlardır. Kaynak şahısların izinleriyle fotoğrafları da çekilmiştir. Bazıları ise fotoğraflarının çekilmesini istememiştir. Bu şahısların sayısı, dikkate alınmayacak kadar azdır. Kına folkloruyla ilgili (Düğün kınası, sünnet kınası vb.) fotoğraflar da çekilmiştir. Bunun yanında bazı kaynak şahıslar da kendilerine ait kına ile ilgili fotoğrafları bize tezimizde

kullanmamız için vermiştir. Bunlar arasından seçilen bazı fotoğraflar, çalışmanın son kısmına eklenmiştir.

Araştırma sırasında bizi zorlayanlar da olmuştur. Balya ilçesi Armutalan Köyü'nde önce bizimle görüşmek isteyen kaynak şahıslar, ses kayıt cihazını görünce bu isteklerinden vazgeçmişlerdir.

2. Derlenen Malzemenin Yazıya Geçirilmesi

Derlediğimiz malzemeler, gözden geçirildikten sonra yazıya geçirerek tasnifini yapılmıştır. Yazıya geçirmede herhangi bir transkripsiyon işareti kullanılmamıştır. Metinler ve derlenen diğer bilgiler İstanbul Türkçesi ile yazıya geçirilmiştir. Bunu yapmamızdaki amaç, aktarılan metin ve bilgilerin sadece Balıkesir bölgesi insanı tarafından değil, aynı zamanda bu konuya ilgi duyan diğer okuyucularca da anlaşılmasıdır. Ancak, özellikle halk şiiri ürünlerinde şiirde kafiye teşkil eden veya hece ölçüsüne uydurulmak için yerel ağzın kullanıldığı söyleyişler muhafaza edilmiştir. Derlenen malzeme yazıya geçirilirken anlatım bozukluğu olan, zaman ve yapı olarak bozuk olan cümlelere malzemenin özü bozulmadan müdahale edilmiştir.

Metinlerin sonuna kaynak şahısların adının ilk harfi, soyadı ve buldukları ikamet ettikleri yerleşim biriminin adı yazılmıştır. Kaynak şahıs bilgileri de soyadı temel alınarak alfabetik bir sistem içinde sıralanmış, çalışmanın son bölümüne eklenmiştir. İstenildiği takdirde çalışmanın içinde yer alan herhangi bir malzemenin kime ait olduğu "*Kaynak Şahıslar Listesi*" bölümüne bakılarak rahatlıkla öğrenilebilecektir.

D. BALIKESİR VE ÇEVRESİNDEKİ KINA FOLKLORU ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Balıkesir yöresiyle ilgili yapılan çalışmalar 1930'lu yıllara dayanmaktadır. 1932 tarihinden itibaren kına ile ilgili inanış ve uygulamalar, bu çalışmalar içinde karşımıza çıkmaktadır.

Bugüne kadar yapılan çalışmalara bakıldığında, Balıkesir ve çevresindeki kına folklorunu bir bütün olarak inceleyen ya da "kına" konusunu tek başına inceleyen bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bunun yerine kına folkloru, incelenen esas konunun içinde küçük bir bölüm olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmalar, aşağıda değerlendirilmiştir.

1. Kitaplar

Kemal Özer, ikinci baskısını 1936 yılında yaptığı **Balıkesir'de Halk Âdet ve İnanmaları** isimli kitabında, Balıkesir'de yapılan düğün kinasından bahsetmektedir. Yazar, salı günü, kız evine oğlan evinin gelmesiyle yapılan ikinci kinasını kısaca açıkladıktan sonra çarşamba gecesi yine kız evinde yapılan kına gecesini anlatır. O gece, yapılan uygulama ve eğlenceler hakkında bilgi verilir.¹⁸

Mehmet Halit Bayrı, 1939 yılında yayımlanmış olduğu **Halk Âdetleri ve İnanmaları** kitabının ikinci bölümü olan "Balıkesir'de halk âdetleri ve inanmaları" kısmında düğün kinasını, "Evlenme ve aile", "Dursunbey'de düğün âdetleri", "Sındırgı ve köylerinde düğün" başlıklarıyla geniş bir şekilde ele almıştır. Yazar, kendinden önceki çalışmalardaki gibi yalnızca Balıkesir'de yapılan kına gecesinden bahsetmemiş, aynı zamanda

¹⁸ Kemal Özer, (1936), **Balıkesir'de Halk Âdet ve İnanmaları**, (İstanbul), s. 29-30

Balıkesir'in ilçeleri olan Dursunbey ve Sındırgı'da, kına gecelerinde yapılan inanış ve uygulamaları da açıklamıştır.¹⁹

Mustafa Salman'ın, 1948 yılında yayımlanmış olan **Halk Hekimliği ve Halk Veterinerliği** adlı kitabında, Balıkesir ili Savaştepe Bucağı, Karacalar Köyü bölgesinde 1938-1946 yıllarında derlediği bilgiler yer almaktadır. Yazar, kitabında baş ağrılarına, dişleri bile sızlatan nezlelere, hardal otu suyu ile kına karıştırılarak başa bağlanırsa iyi geldiğini belirtmektedir.²⁰

Kemal Özer'in 1957 yılında basılmış olan **Tarihte Balıkesir** isimli kitabında, düğünleri şehirde ve köyde yapılanlar iki gruba ayırarak incelemiştir. Düğün kinasını, şehirde yapılan düğünler kısmında anlatmıştır. Ancak, burada düğün kinası ile ilgili anlatılanlar, yazarın 1936'da yayımladığı **Balıkesir'de Halk Âdet ve İnanmaları** isimli kitabında anlatılanlarla aynıdır. Aradaki tek fark, geline kına yakılırken söylenen deyişlerin bu kitapta yer almasıdır. Köyde yapılan düğün kinasından ise bahsedilmemiştir.²¹

Muharrem Eren, 1992 yılında yayımladığı **Kocaavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar** adlı kitabının, "Kına Gecesi" başlıklı bölümünde kına gecesinin, düğünün ikinci gecesi yapıldığını yazmaktadır. Yazar, bu gecede "deve oynatma" gösterisiyle, ortaoyunu türündeki "bebek oyunu"nun bu gecede sergilendiğini belirtmektedir. Gelin olacak kıza kına, yatsı namazından sonra kız evinde yakılmaktadır. Oğlan evinin düzenlediği yapma deve ile çıkarılan oyun da ayrıntılarıyla anlatılmıştır.²²

Zekeriya Özdemir, **Adramyttion'dan Efeler Toprağı Edremit'e** adlı kitabının "Evlenme ve Düğün Âdetleri" bölümünde, Edremit düğünlerindeki kına gecelerinin, günümüzde nasıl yapıldığını kısaca anlatmıştır.²³

¹⁹ Mehmet Halit Bayrı, (1939), **Halk Âdet ve İnanmaları**, (İstanbul), s. 65-66-67, 96-97, 120-121.

²⁰ Mustafa Salman, (1948), **Halk Hekimliği ve Halk Veterinerliği**, s. 33.

²¹ Kemal Özer, (1957), **Tarihte Balıkesir**, (Balıkesir), s. 87, 88, 89.

²² Muharrem Eren, (1992), **Kocaavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar**, (İstanbul), s. 161, 162, 163.

²³ Zekeriya Özdemir, (2002), **Adramyttion'dan Efeler Toprağı Edremit'e**, (Ankara), s. 149, 151.

2. Makaleler ve Tebliğler

Muallim Kemal, 1932 yılında, **Türk Dili Gazetesi**'nde "Nişan ve Düğün Âdetleri" isimli bir yazı yayımlamıştır. Burada, Balıkesir'de kız evlerinde yapılan kına gecesinden, o geceki uygulamalardan ve eğlencelerden bahsedilmektedir.²⁴

1933 yılında, **Kaynak Dergisi**'nde, İsmail Hakkı, "Balıkesir Köylerinde Düğün Âdetleri" isimli yazısında, o dönemde Balıkesir'in köylerinde yapılan kına gecesi âdetlerini ayrıntılarıyla anlatmıştır. Düğünden on beş gün evvel, oğlan evinden kız evine yollanan hediyeler arasında bir kağıt içerisinde 2-3 okka kına bulunduğu da belirtilmektedir. Ayrıca, kına gecesinde söylenen mâniler de bu yazıda yer almaktadır.²⁵

İsmail Hakkı'nın, 1934 yılında, **Kaynak Dergisi**'nde yayımladığı "Balıkesir Muhitinde Cenaze Merasimi ve Garip Akidelerimiz" adlı yazısında, bazı yerlerde hastanın haleti nezinde, bazı yerlerde de vefatından sonra, abdesti bozulmasın diye eline ve ayağına kına yakıldığından bahsetmektedir.²⁶

Kemal Özer, 3 Şubat 1935 tarihli **Türk Dili Gazetesi**'nde "Balıkesir'de Halk Âdetlerinden: Hafızlık ve Buna Dair Âdetler ve İnanmalar" başlıklı yazısında, Salı günü öğleden sonra hamama gidilerek, burada genç kızların ve hafız olacak kızın ellerine kına yakıldığını söylemektedir. Yazar, bu kınaya da "mübareke kınası" dediği belirtmektedir.²⁷

Kemal Özer, 16 Mayıs 1957 tarihli **Türk Dili Gazetesi**'nin, Tarihte Balıkesir isimli köşesinde "Nişan ve Düğün Âdetleri" başlıklı çalışması

²⁴ **Türk Dili Gazetesi**, 1 Aralık, 1932, s. 2.

²⁵ İsmail Hakkı, (1933), "Balıkesir Köylerinde Düğün Âdetleri", **Kaynak**, S. 6/7, Temmuz-Ağustos, s. 204-205

²⁶ İsmail Hakkı, (1934), "Balıkesir Muhitinde Cenaze Merasimi ve Garip Akidelerimiz", **Kaynak**, 2 Ocak, s. 302.

²⁷ **Türk Dili Gazetesi**, 3 Şubat, 1935, s. 3.

yayımlanmıştır. Buradaki bilgiler aynı yıl yayımlanmış olan Tarihte Balıkesir kitabındaki düğün kınası ile ilgili anlatılanların aynısıdır.²⁸ Kemal Özer'in iki gün sonra **Türk Dili Gazetesi**'nin Tarihte Balıkesir köşesinde yazdığı "Köylerde Düğün Alayı" isimli yazısında ise, köylerde kına gecelerinde erkekler tarafından, köyün meydanlığında, eğlence amaçlı yapılan "deve oyunu"ndan bahsedilmektedir. Bu oyunu kızlar uzaktan seyretmektedirler.²⁹

1 Mart 1957 tarihinde yayımlanan **Yeni Kaynak Dergisi**'nde Ömer Önal'ın, Balıkesir Folklorundan Bir Demet köşesinde "Kına Övme" isimli bir yazısı yayımlanmıştır. Yazar, bu çalışmasında, düğün kınasında yapılan kına gecesinin tanımını vermiş, o gece yapılanları kısaca anlatmıştır. Ardından, gelin kıza kına yakılırken, ağlanıp söylenen kına övmelerini yazarak çalışmasına son vermiştir.³⁰

Ömer Önal'ın, 1 Haziran 1957 tarihinde, **Yeni Kaynak Dergisi**'nde "Kına Gecesi" isimli çalışması, 1 Mart 1957 tarihinde yazdığı yazının devamıdır. Bunu kendisi de yazısının başında belirtmiştir. Yazar, kına folkloru ile ilgili yayımlanan önceki eserlerden farklı olarak, "kına gecesi"nin hem gelin olacak kızlar için hem de sünnet olacak çocuklar için yapıldığını yazısında belirtmiştir. Kına tepsisinin nasıl süslendiğinden ve kına tepsisinin düğün ve sünnet kına gecelerinde nasıl dolaştırıldığından bahsedilmiştir. Bunun yanında kına gecelerinde oynanan oyunlardan, "karı oyunu" ve "erkek oyunu" hakkında kısaca bilgi verilmiştir.³¹

Doyran (Edremit) Tahtacılarında Evlenme adlı bildirisinde, Neriman Görgünay Kırzioğlu, Doynan Tahtacılarında düğünlerin üç gün sürdüğünü belirtmektedir. Yazar, düğünün başladığı gün gelin olacak kızın başına, tüm saçlarına, akraba bir kadın tarafından salâvatla, kına yakıldığını yazmaktadır. Buna "gelin baş kınası" denir. Cumartesi gecesi de, kız evinde kına gecesi

²⁸ **Türk Dili Gazetesi**, 16 Mayıs, 1957, s. 2.

²⁹ **Türk Dili Gazetesi**, 18 Mayıs, 1957, s. 3.

³⁰ Ömer Önal, (1957), "Kına Övme", **Yeni Kaynak**, S 6, s. 3-4.

³¹ Ömer Önal, (1957), "Kına Gecesi", **Yeni Kaynak**, S 9, s. 5.

yapılır. Gelinin eline ve ayağına salâvatla kına yakılır. Sonra, maniler söylenerek kız ağlatılmaya çalışılır.³²

3. Tezler

Sıdıka Kurç, **Balıkesir Mehmetalan Köyü Folkloru** adlı bitirme tezinde, Balıkesir'in Edremit ilçesine bağlı Mehmetalanı Köyü'nde yapılan sünnet kinasından ve düğün kinasından bahsetmektedir. Sünnet edilecek çocuğa kına, cumartesi akşamı, köy meydanında yakılan ateşin yanında yakılmaktadır. Geline yapılan kına gecesi de Cumartesi akşamı, kız evinde yapılmaktadır. Geline kınayı, kız arkadaşları yakar. Biri sağ eline ve ayağına, diğeri sol eline ve ayağına yakar. Kına yakılırken, orada bulunan herkes gelinle beraber ağıt yakıp ağlar.³³

Süleyman Kır, **Susurluk ve Yöresi Folklor Derlemesi** adlı bitirme tezinde, gelin olacak kıza yapılan kına gecesinin Cumartesi geç saatlere kadar sürdüğünü, geline kınayı ahretleri tarafından yakıldığını belirtmektedir. Bu çalışmada kına gecesinde söylenen türkülere de yer verilmiştir.³⁴

Hülya Yeşil, **Balıkesir İli Türkali Köyü Halkbilim Ürünleri** adlı doktora tezinde cumartesi gecesi geline kına gecesi yapıldığını ve bu gecede gelin için ağıtlar yakılıp “gelin övme”nin yapıldığından bahsetmektedir.³⁵

Halil İbrahim Şahin, **Balıkesir Çepni Kültürü** adlı yüksek lisans tezinde, Balıkesir bölgesinde bulunan Çepni Türklerini incelemiştir. Çalışmanın asıl kısmı, halk edebiyatı ve halk bilimi malzemelerinin derlenmesiyle oluşturulmuştur. Tezin “Türküler” bölümünde beş adet kına

³² Neriman Görgünay Kırzioğlu, (1995), **Doyran (Edremit) Tahtacılarında Evlenme, I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Bildirileri**, (Ankara), s. 139, 142.

³³ Sıdıka Kurç, (1982), **Balıkesir Mehmetalan Köyü Folkloru**, Yayınlanmamış Bitirme Tezi, (Erzurum), s. 25, 37.

³⁴ Süleyman Kır, (1985), **Susurluk ve Yöresi Folklor Derlemesi**, Yayınlanmamış Bitirme Tezi, (Balıkesir), s. 57.

³⁵ Hülya Yeşil, (2000), **Balıkesir İli Türkali Köyü Halkbilim Ürünleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Bursa), s.121.

türküsüne yer verilmiştir.³⁶ “Kına gecesi” adlı bölümde ise, bu gecede yapılanlar, çeşitli kaynak şahıslardan derlenen bilgilerle anlatılmıştır. Ayrıca, bu bölümde de söylenen kına türkülerine yer verilmiştir.³⁷

4. Diğer Araştırmalar

1967 yılında yayımlanan **Balıkesir İl Yıllığı**’nda, “Balıkesir’de Düğün Âdetleri” başlığıyla açılan bölümde düğün kinasından bahsedilmektedir. Burada, Balıkesir’de düğünlerin üç sürdüğü ve düğünün başladığı gün, kız evinde, cihaz altında kadınlar arası yapılan eğlenceye “ikinci kınası” adı verildiği anlatılmaktadır. Düğünün ikinci gecesinin “kına gecesi” olduğu, gelinin avuçlarına kınayı, oğlanın annesi tarafından konduğu yazılmıştır. Ayrıca, bazı yerlerde gelinin eline yakılacak kınanın içine para konduğu ve bu paraya “uğur parası” dendiği yıllıkta belirtilmiştir. Yılıкта, gelinin kız arkadaşlarının, oğlan evine giderek damadı methetmelerine “övüntü” adı verildiği ifade edilmiştir.³⁸

M. Adil Özder’in, 1981 yılında yayımlanan **Türk Halk Biliminde Düğün-Evlilik-Akrabalık Terimleri Sözlüğü** adlı çalışmasında düğün, evlilik, akrabalık ile ilgili birçok terimi yöre yöre örnekler vererek açıklanmıştır. Burada “kına” ile ilgili birçok terim açıklanmıştır. Çatkılı kına, ele sarılan iplikler üzerine konur, iplikler çözüldüğü zaman ip yerleri beyaz kalır şeklinde açıklandıktan sonra bu uygulamanın Balıkesir’in Edremit İlçesi’nde yapıldığı parantez içinde gösterilmiştir. Balıkesir’de kına gecesinde yapılan eğlencelerden biri olan “kapı bağlama” da bu sözlükte açıklanmıştır.³⁹

Proje yürütücülüğünü Ali Duymaz’ın yaptığı, **Balıkesir ve Çevresi Halk Kültürü Derlemesi** adlı araştırma projesinde, Balıkesir merkeze bağlı Köylüköyü, Halalca, Küçükboşancı ve Ayşebacı Köyleri’nin düğün

³⁶ Halil İbrahim Şahin, (2004), **Balıkesir Çepni Kültürü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Balıkesir), s. 208, 210.

³⁷ Halil İbrahim Şahin, (2004), **A.g.e.**, s. 321-325.

³⁸ Balıkesir İl Yıllığı 1967, (Balıkesir), s. 143.

³⁹ M. Adil Özder, (1981), **Türk Halk Biliminde Düğün-Evlilik- Akrabalık Terimleri Sözlüğü**, (Ankara), s. 67, 71.

kınalarında yapılan uygulamalara yer verilmiştir. Bu çalışmada, dört tane köyde, düğünlerde yapılan kına gecesi âdetleri ayrıntılarıyla yazıldığı için köyler arasındaki benzer ve farklı uygulamaları rahatlıkla görebiliyoruz.⁴⁰

İbrahim Yonga, **Selimağa Köyü Folkloru** adlı araştırma projesinde, Balıkesir'in Dursunbey ilçesine bağlı Selimağa Köyü'nde sünnet kınası ve düğün kınasında yapılan uygulamalardan bahsetmektedir. Çalışmada, sünnet kınasının, cuma akşamı; düğün kınasının ise cumartesi akşamı yakıldığı yazılmaktadır.⁴¹

⁴⁰ Ali Duymaz (Proje Yürütücüsü), (2003), **Balıkesir ve Çevresi Halk Kültürü Derlemesi**, (Balıkesir), s. 146, 159.

⁴¹ İbrahim Yonga, (2007), **Selimağa Köyü Folkloru**, (Kırşehir), s. 28, 33.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK KÜLTÜRÜNDE KINA VE KINA İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

A. KINA VE KÜLTÜR

Kültür, bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddî ve manevî özelliklerin bütünüdür. Hayatın her geçiş aşamasında karşımıza çıkan kına, kültürümüzde çok önemli bir yere sahiptir.

Kına, **Türkçe Sözlük**'te, "Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz." olarak tanımlanmaktadır.⁴² Ansiklopedilerde ise, "Lawsonia inermis, lythraceae familyasından gelen Ortadoğu'da ve Kuzey Afrika'da yetiştirilen ve saçları ya da tırnakları boyamada kullanılan, Hindistan ve Arabistan kökenli bitki, kurutulmuş kına yaprağının öğütülmesiyle elde edilen toz."⁴³ olarak kına maddesi açıklanmaktadır. Kına, Arapça "hına, hınnâ" kelimesinden dilimize geçmiştir.⁴⁴

Derleme sözlüğünde, "kına" kavramı ile ilgili kullanılan şu kelime ve kavramlar bulunmaktadır:

kına basma: Kına düğünü, kına gecesi. (Muğla, Uluborlu-Isparta)⁴⁵

kına basması: Kına gecesi geline verilen armağan. (Antalya)⁴⁶

kına toyu: Kına düğünü, kına gecesi. (Kastamonu)⁴⁷

kına ezme: Kına gecesi misafirler dağıldıktan sonra, akrabalar arasında yapılan tören. (Bolu)⁴⁸

⁴² **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, (1998, Ankara), s. 1292.

⁴³ **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, (t.y.), C 13., s. 6696, **Meydan Larousse Ansiklopedisi**, (t.y.), C. 11., s. 230.

⁴⁴ **Ferit Devellioğlu**, (2001), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, (Ankara), s. 362.

⁴⁵ **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1975, Ankara), C VIII, s. 2805.

⁴⁶ **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1975, Ankara), C VIII, s. 2804.

⁴⁷ **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1975, Ankara), C VIII, s. 2805.

⁴⁸ **Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1975, Ankara), C VIII, s. 2805.

kına kağnısı: Kına günü, oğlan evinin hazırladığı armağanları içine koyarak, gelin evine getirdikleri kağnı.⁴⁹

kına tası: Gelin ve güveye kına yakmak için kullanılan tas. (Sivas)⁵⁰

kınaya çıkmak: Kına gecesi, gelin giyinme ve süslenme odasından düğün salonuna gitmek. (Diyarbakır)⁵¹

kına yengesi: Düğünlerde yol gösteren kadın. (Burdur).⁵²

Türkçe Sözlük ve çeşitli ansiklopedilerde kına ile ilgili “kına(lar) yakmak” deyimini karşımıza çıkmaktadır. Anlamı ise; birinin uğradığı kötü duruma çok sevinmek, memnun olmak, olarak verilmektedir.⁵³

Kınanın tarihî gelişimi, antik devirlere kadar iner. Kına, eski Mısır’da, eski Yunan ve Roma’da kozmetikte boya ve tıpta ilaç olarak kullanılmıştır. Gerek Avrupa’da, gerekse İslam dünyasında çok bilinen bu madde, Hindistan’daki Müslümanlar arasında da kullanılmıştır. Türk tıp tarihinde ise, kınanın çok önemli bir yeri vardır. Eski Türkler kınayı, veba hastalığına karşı ve boya maddesi olarak kullanmıştır. 16. yüzyılda yaşayan Hekim Nidai Efendi, “Menafi ün-Nas” adlı eserinde baş ağrısı ve nezle için kınanın kullanıldığını yazar. 17. ve 19. yüzyıllar arasında da; balgam, baş ağrısı, nezle, göz ağrısı, çocuklarda çiçeğe karşı ve de ateşli hastalıklarda kullanılan kına, bazı saray ve attariye defterlerinde baş köşeyi işgal etmiştir.⁵⁴

Kına tırnakları, elleri ve saçları boyamak için kullanılan bir bitkidir. Besleme, canlandırma, renk verme özelliği ile kozmetikte; parasetamol özelliğiyle de farmakolojide etkili olan kına, Hz. Muhammed’in başı ağrıdığı zaman, kınayı ilaç niyetine başına sarması, herhangi bir yeri yara olduğu zaman pomat olarak kullanması ile de dinî misyona sahiptir.⁵⁵

⁴⁹ **Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1975, Ankara), C VIII, s. 2805.

⁵⁰ **Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1975, Ankara), C VIII, s. 2806.

⁵¹ **Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1975, Ankara), C VIII, s. 2806.

⁵² **Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü**, (1975, Ankara), C VIII, s. 2806.

⁵³ **Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük**, (1998, Ankara), s. 1292, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, 13. C, s. 6696, **Meydan Larousse Ansiklopedisi**, 11. C, s. 230.

⁵⁴ Ayşegül Demirhan Erdemir, (1987), “Kınanın Türk Tıbbi Folklorundaki Yeri Ve Modern Tıp Bakımından Bazı Sonuçlar”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. Cilt (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 156, 157.

⁵⁵ Gülin Öğüt Eker, (1998), “Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri”, **Millî Folklor**, C 5, S 40., s. 25.

Kına, kadınların, genç kızların avuçlarını, parmaklarını renklendirmek, saçı güçlendirmek, renk vermek amacıyla kullanılır. Avuca ya da parmaklara sevinç belirtisi olarak kına yakma, eski bir gelenektir. Bugün de Anadolu'nun gelenekselliğini koruyan yörelerinde kına yakılmaktadır. Tanrı'ya adanan kurbanlık koyunların sırtına kına yakmak bugün de yaşayan bir gelenektir. Araştırmacılar, bunun temelinde Tanrı'ya karşı görevini yerine getirmekten duyulan sevincin yattığını ya da bunun Tanrı armağanını süsleme gereksiniminden doğduğunu öne sürmektedirler.⁵⁶

Geleneksel toplumlarda kınanın eşleri birbirine sevgili yapmak amacıyla yakıldığı söylenmektedir. Kına, aynı zamanda koruyucu özelliği ile karşımıza çıkmaktadır. Gelin ve davetlilerin ellerine yakılarak, evliliğin bir anlamda kutlanıp kutsanması sağlanmaktadır.⁵⁷

Kına yakmak, Türk inançlarında seçilmiş, adak edilmiş olanı gösterir. İnanca göre, o işareti taşıyan canlı ve cansız varlıkların mukaddesliğine inanılır ve onlara dokunulmaz. Bu niteliği taşıyan nesne ve şeylere dokunmak, onlara saygısızlık göstermek, uğursuzluk ve felaket getirir inancı ile adanmışlar koruma altına alınmış olurdu.⁵⁸ Bunun içindir ki "Vatana kurban olsun" diye asker adayına, "Allah'a kurban olsun" diye kurbanlık koçlara, "Eşine kurban olsun" diye geline kına yakılmaktadır. "Kurban" sözcüğü Arapça "kurb" kökünden gelmektedir ve "Yakın olma, yakınlık, yakın bulunma." anlamına gelmektedir.⁵⁹ Balıkesir ve çevresinde kına ile ilgili inanış ve uygulamaları incelediğimizde kurban edilme kavramı ile kına yakmanın birbiri ile ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır. Kına, hayatın önemli geçiş aşamalarında yer alarak kınalanan varlıklarla Tanrı arasında yakınlık kurulmasını sağlamaktadır. Günümüzde Kurban Bayramı'na yakın bir tarihte koç, koyun gibi hayvanların sırtlarının kınalanması veya muhtelif renklerle

⁵⁶ **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, 13. C, s. 6696.

⁵⁷ Meltem Cingöz SANTUR, (2005), "Kastamonu Evlenme Âdetlerinin Halkbilimsel Açından İncelenmesi", **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, (Ankara), s. 189.

⁵⁸ Yaşar Kalafat, (1990), **Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri**, (Ankara), s. 91.

⁵⁹ **Ferit Devellioglu**, (2001), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, (Ankara), s. 527.

boyanması, eski Türk hayatındaki “ıduk” inancının bir devamı niteliğindedir.⁶⁰ İduk; seçilmiş, adak edilmiş olanı göstermektedir. Bahsolunan işaretleri taşıyan canlı ve cansız varlıkların mukaddes addedildiği, kendilerine dokunulmadığı, bu varlıklara dokunmanın kişiöğluna uğursuzluk ve felaket getireceğine dair inançlarla da bu varlıklar koruma altına alınmış olurdu.⁶¹ “İduk” ile ilgili bu bilgilere, Kaşgarlı Mahmut’un, **Divanü Lûgat-it-Türk** adlı eserinde rastlamaktayız.⁶² Türk kültüründe kınanın böylece, simgesel bir anlamının da olduğunu görmekteyiz. Eliade’ye göre, kültürleri koruyan imgelerin ve simgelerin varlığıdır. Simgeler, sözlerin ifade edeceklerinden daha fazla şey söylerler. İmgeler, simgeler bir gerekliliğe cevap vermekte ve bir işlevi yerine getirmektedirler.⁶³

Kına, Dede Korkut Hikayeleri’nde de karşımıza çıkmaktadır. Salur Kazanın Evi Yağmalandığı Boy⁶⁴, Kam Püre’nin Oğlu Bamsı Beyrek⁶⁵, Kazan Bey Oğlu Uruz Beyin Tutsak Olduğu Boy⁶⁶, Basat’ın Tepegöz’ü Öldürdüğü Boy⁶⁷’da “kına” yer almaktadır. Salur Kazan’ın Evi Yağmalandığı Boy ile Kazan Bey Oğlu Uruz Bey’in Tutsak Olduğu Boy’da kafir kızlarının ellerinin bileğinden kınalı olduğundan bahsedilmektedir. Basat’ın Tepegöz’ü Öldürdüğü Boy’da Tepegöz’ün, elleri kınalı kızları çok yediği söylenmektedir. Kazan Bey Oğlu Uruz Bey’in Tutsak Olduğu Boy’da ise, “Ak pürçekli anası boncuk boncuk ağladı, gözünün yaşını döktü, acı tırnak ak yüzüne çaldı, al yanağını yırttı, kargı gibi kara saçını yoldu, ağlayarak sızlayarak evine geldi. Kız gelini kah kah gülmez oldu. Kızıl kına ak eline yakmaz oldu. Yedi kız kardeşi ak çıkardılar kara elbiseler giydiler, vay beyim kardeş, muradına maksuduna ermeyen yalnız kardeş deyip ağlaştılar böğrüştüler” ifadeleriyle yer bulmaktadır.

Pertev Naili Boratav, hayvanların çeşitli özelliklerini anlatan inanışlara örnek verirken “kınalı keklik”ten bahsetmektedir. Keklik, düşmanlardan

⁶⁰ Rifat Araz, (1995), **Harput’ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği**, (Ankara), s. 112.

⁶¹ Abdülkadir İnan, (1998), **Makaleler ve İncelemeler**, (Ankara), 1. C, s. 617.

⁶² **Divanü Lûgat-it – Türk Tercümesi**, Çeviren: Besim Atalay, C IV, (Ankara,1998), s. 215.

⁶³ Mircea Eliade, (1992), **İmgeler ve Simgeler**, (İstanbul), s. 25.

⁶⁴ Muharrem Ergin, (2004), **Dede Korkut Kitabı 1**, (Ankara), s. 95.

⁶⁵ Muharrem Ergin, (2004), **A.g.e.**, s.130.

⁶⁶ Muharrem Ergin, (2004), **A.g.e.**, s.154.

⁶⁷ Muharrem Ergin, (2004), **A.g.e.**, s. 215.

gizlenmiş olan bir peygamberin, bir kavak ağacının dalları arasında saklı olduğunu “gak kavak! gak kavak!” diye ses çıkararak haber vermiş. Peygamberi öldürmüşler. Kanı keklğin tüyelerine bulaşmış; kınalı rengi oradan kalmış. Peygamber, “Herkes seni yakalasin.” diye ilenmiş; onun için keklik kolayca yakalanırmış.⁶⁸

B. KINA FOLKLORUNUN TÜRK DÜNYASINDAKİ YANSIMALARI

Türkiye'nin her tarafında yaygın olan kına yakma geleneği, Türkiye dışında Kıbrıs, Makedonya, Kerkük, Gagauz, Kazak, Kırım-Kuzey Kafkasya Türklerinde de bazı küçük farklılıklarla yakılmaktadır.

1941 yılında yayımlanan **Halk Bilgisi Haberleri** adlı aylık folklor dergisinde, Rodos Türklerinin düğün âdetleri anlatılırken o dönemde yalancı kına gecesi ve sahici kına gecesinin yapıldığı anlatılmaktadır. Yalancı kına gecesinde, bütün davetliler ve akrabalar kına yakarlar. Gelinin de eline ve ayaklarına topuklarına kadar kına yakılır. Bu gecede çalgı bulunmaz. Sahici kına gecesinde ise, büyük bir evde toplanılır, çalgıcılar gelir. Gece yarısına kadar oynanır, gece yarısından sonra gelin orta yere alınır. Gelinin eline kına konur, davetliler de gelinin eline para koyarlar.⁶⁹

Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru adlı kitapta, kına gecesinin erkekler için ayrı kadınlar için ayrı yapıldığından bahsedilmektedir. Çarşamba günü hava kararmaya başlayınca sağdıç, ortasında mum yanan kına tepsisi ile davul zurna eşliğinde köyü baştan başa dolaşır, köylüyü kınaya davet ederdi. Buna “kına gezdirmesi” denirdi. Erkekler köy meydanında toplanır, kadınlar ise kız evinde toplanırlardı. Sağdıçlar, davul zurna eşliğinde kız evine giderler, yengeden karılmış kınayı alırlardı. Sağdıçlar, kınayı güveyinin sağ elinin baş parmağına veya serçe parmağına yakarlar ve kınalanan

⁶⁸ Pertev Naili Boratav, (1997), **100 Soruda Türk Folkloru**, (İstanbul), s. 61, 62.

⁶⁹ Cavit Aker, (1941), Rodos Türklerinin Düğün Âdetleri, **Halk Bilgisi Haberleri**, S 119, s. 282, 283.

parmağı kırmızı bir mendille sararlardı. Erkekler sabaha kadar eğlenir, mâni yarışmaları düzenlerlerdi. Gelinin kınası ise kız evinde yakılırdı. Kız orta yere oturtulurdu ve kınasını yenge kadın yakardı. Kına yakıldıktan sonra, kına tepsiyi kadınlar arasında gezdirilir, kadınlar tepsiye para atarlardı. Toplanan para yengenin olurdu. Kına yakılırken de mâniler söylenirdi. Kınadan sonra gelin ortada kalır, gelinin yöresinde halka şeklinde olan yedi kişi oynayarak gelinin etrafında yedi kez, ellerinde tepsiyle dönerlerdi.⁷⁰

Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölüm İle İlgili Âdet ve İnanışlar adlı kitapta kına gecesine, ölüye yakılan kınaya, altı ay kınasına, nikah hamamında saçta yakılan kınaya ve nişanda gönderilen kınaya yer verilmektedir.⁷¹ 1976 yılında yayımlanan **Türk Folklor Araştırmaları**'nda Kıbrıs'ta ölen kadınlara kefenlenecekleri zaman el ve ayaklarına kına yakıldığından bahsedilmektedir.⁷² Kıbrıs'ta olan kına yakma geleneği aynı şekilde Türkiye'de de uygulanmaktadır.

1975 yılında yayımlanan **Türk Folklor Araştırmaları**'nda Kerkük'te kına gecesinin toydan üç gün önce yapıldığı anlatılmaktadır. Kına oğlan evinde hazırlanır, kadınlar kınayı alıp kız evine giderler, gelin bir sandalye üzerinde oturur, ayağını su içine bırakırlar. Kına, içine bırakılan bir parça altın ile biraz kına, gelinin sol eline verilir. Gelin bu altını kimseye vermez. Çünkü, hangi kadına verirse onun çocuğu olmazmış. Kınalayan kadınınsa çok oğlan doğurmuş ve iyi günler görmüş uğurlu birisi olması gerekir. Ömrü aydınlıkta geçsin diye yüzüne ayna tutarlar. Avucunu kınalarken "İnna fetahna" suresi okunur, salavat çekilir, gelin ayağa kalkarken bir bir el öper.⁷³ Kerkük'te olduğu gibi derleme yaptığımız yerlerde de, kına yakan kadının mutlu, evliliği güzel giden biri olmasına dikkat edilir. Kına yakılan gelinin eline para ya da altın konulur.

⁷⁰Erdoğan Saracoğlu, (1999), **Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru**, (Kıbrıs), s. 34, 35,36,37.

⁷¹Hüseyin Mear, (1992), **Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölüm İle İlgili Âdet ve İnanışlar**, (Kıbrıs), s. 48-91.

⁷²İlter Veziroğlu, (1976), "Kıbrıs'ta Ölümlerle İlgili Gelenekler", **TFA**, C 17, S 326, , s. 7762.

⁷³Çoban Beşirli, (11/1975), "Kerkük'te Evlenme Adetleri", **TFA**, C 16., S 316, s. 7488, 7489.

“Kerkük'te Düğün Geleneği” adlı bildiride ise, kına töreninin gelin evinde toplanan davetlilerin huzurunda yapıldığı söylenmektedir. Gelinin kınalamak için hayatı mutlu geçen bir kadın seçilir. Gelin aynalı ahşap iskemle üzerinde yüzü kibleye doğru oturtulur. Aydınlık olsun diye, ayakları içinde su bulunan bir leğene konur. Başka bir kadın başucunda Kur'an-ı Kerim okur. Bir avucuna kına, öbürüne şeker veya para konur. Gelinden sonra kına davetlilere dolaştırılır. Muradına ermek inancı ile isteyen, parmağına ve avucuna kına yakar.⁷⁴

Kocacık, Makedonya'da Türklerin yerleştiği önemli bir yerdir. Burada da “kına gecesi” yapılmaktadır. Çarşamba akşamı, kız evinde gelin kızın elleri ve ayakları bileklere kadar kınalanır. Kınaya karıştırılan paralar, ertesi gün gelinin yoksul arkadaşlarına dağıtılır. Kına eğlencesi, gecenin geç saatlerine kadar sürer. Bu sırada oğlan evinden gelen çerezler yenir. Gecenin ilerlemiş bir saatinde kız yakınları oğlan evine gider, tavuk alır. Kına konma sırasında ise gelini ağlatacak türküler söylenir.⁷⁵ Balıkesir'deki köylerde, kız yakınlarının, oğlan evine gidip, onlardan tavuk alma âdeti kına gecelerinde hala devam etmektedir.

Makedonya'da sünnet olan çocuğun eline, askere giden delikanlının parmak aralarına kına yakılır. Düğünde geline hediye giden koç, kınalanır. Makedonya Yörükleri'nde “kına vurmak” veya “kına çalmak” bir “nişanlanma”, “nikahlanma” ve “adama” olayıdır. Anadolu'da da aynen yaşamaktadır. Kına yakılırken gelinin başının üzerinde ayna tutulur.⁷⁶ Türkiye'de de sünnet olan çocuğa, askere giden gence kına yakılmaktadır. Kurbanlık hayvanlar kınalanır.

Borçalı yöresi Türklerinde, düğün merasiminin son gecesinde “kına bent” yapılır. Erkekler, kadınlar ayrı yerde olurlar. Erkeğin eline yenge kına yakar. Damadın bir adamı, kızın evinden bir koyun veya tavuk getirir, dostlar

⁷⁴ Suphi Saatçi, (1987), “ Kerkük'te Düğün Geleneği”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. C. (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 322.

⁷⁵ Numan Kartal, (1987), “Kocacık'ta Düğün Gelenekleri”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, IV. C. (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 214.

⁷⁶ Yaşar Kalafat, (1994), “Orta Toroslar ve Makedonya Yörelere Halk İnanışları Karşılaştırması II”, **Millî Folklor**, C 3., S 24, s. 34, 35, 36, 38.

davet edilir. Damadın yemek meclisinde büyükler olmaz. Sofrada damat elini çöreğe uzatmadan kimse elini ekmeğe uzatmaz. Uzatana cerme verilir. Cerme, verilen cezadır. Cezalıya çok yemek yedirme veya onu aç bırakma şeklinde olur. Kına yakılınca “İki ay sonra vaht (vakit) kesirem (vadediyorum) iki ay sonra bir de yahıram (tekrar yakacağım)” denir. Bu bir nevi adaktır.⁷⁷

Şumnu Türkleri’nde gelinin ayak kınası, gelin hamamına gelmeden evvel yakılır. El kınası ise, kına gecesinde yakılır.⁷⁸

Gagauz Türklerinde de kına yakılmaktadır. Perşembe öğleden sonra iki kadın, gelinle beraber kız ve dostları için “boya” (kına) döverler. Kına hazırlanınca orada bulunan kadınlardan biri ev ev dolaşarak tanıdık kadınları gelin evine kınaya davet eder. Aynı gece bir de kemeñeci veya gaydacı çağrılır. Bunlar kına gecesini boyunca hüzünlü şarkılar, türküler okurlar. Saçlara kına yakıldıktan sonra herkes saçlarını sarar. Bu geceye “kına gecesini” denilir. Kına gecesine iştirak edenlerin hepsi cuma günü hamama giderek temizlenirler.⁷⁹

Yaşar Kalafat da kitabında Gagauz Türklerinin kına gecesini anlatmaktadır. Perşembe günü öğleden sonra tutulan iki kadın, gelinle beraber kız ve dostları için ev ev dolaşarak tanıdık kadınları gelin evine "kınaya" davet eder. Bu geceye "kına gecesini" denir. Bu pratikte de uğurlu olduğu denenmiş bir kadın kişinin hikmeti vardır. Kınayı, dula, evde kalmışa, kısır ve çocuğu olmayana yaktırmazlar.⁸⁰ Kına yakan yengenin mutlu bir yuvası olmasına çok dikkat edilir.

Karaim Türk düğünlerinde, kına günü hamam dönüşü güveyin gönderdiği bir koç, kızın ayakları dibinde kurban edilir. Kına gününde yaşlılar

⁷⁷ Yaşar Kalafat, (2002), **Balkanlar’dan Uluğ Türkistan’a Türk Halk İnançları I**, (Ankara), s. 89.

⁷⁸ Yaşar Kalafat, **A.g.e.**, s. 236.

⁷⁹ Harun Güngör, Mustafa Argunşah, (1991), **Gagauz Türkleri Tarih-Dil-Folklor ve Halk Edebiyatı**, (Ankara), s. 91, 92.

⁸⁰ Yaşar Kalafat, (1999), **Kırım - Kuzey Kafkasya Sosyal Antropoloji Araştırmaları (Kırım- Dağıstan-Kuzey Kafkasya Gezi Notları ve Türk Halk İnançları)**, (Ankara), s. 90.

tırnak ve saçlarına kına sürer, gelinin ise, yalnızca tırnaklarına kına sürerler.⁸¹

Kaşkayı Türklerinde, kına gecesi yapılır, ancak damat kına gecesine katılmaz. Gelinin çeşitli süsleri vardır. Bunlardan “mihenk”, kurutulmuş küçük çiçeklerden oluşur. Bu kokulu bitkiler ipe boncuk gibi takılırlar sonra gelinin boynuna takılır.⁸² Derleme yaptığımız köylerde kaynak şahıslar, önceden damatların kına gecesine katılmadığını söylemiştir.

Afşarlarda bayram gecesi gençler mum yakarlar. Erkekler yadlık anlamında bir ve kızlar tüm parmaklarına kına yakarlar. Herkesin avucunun içine kına yakılır. Afşar Türklerinde bayramlığın en önemlisi koyundur. Bayramlık koyunun boynuna kırmızı sal bağlanır. Alnına kına yakılır, damat evine gönderilir. Kına, Türk halk inançlarında adanmışlığın simgesidir.⁸³ Türkiye’de bayram için arife gününden kına yakılır. Kurbanlık hayvanlar da arife gününden kınalanır.

İran’da Caferi inançlı Türklerde kına, olağanüstü şadlığın belirtisidir. Nevruz ve Kurban Bayramlarında büyük-küçük, kadın-erkek herkese kına yakılır.⁸⁴

Kazakistan’da yeni doğan bebek kırkıncıdan çıkınca ona kına yakılır. Bu uygulama, banyosunun suyuna kına katılarak yapılır. Bununla amaç, sosumak (tiksinmeyi) önlemektir. Böylece çocuğun görünmeyenlerin korkutmalarına karşı korunacağına inanılır.⁸⁵

Balıkesir ve çevresinde görülen kınaya ait uygulamalarla, Türkiye dışında yaşayan Türklerde görülen kınaya ait bu uygulamalar, çok küçük farklılıklar da olsa, benzer şekilde görülmektedir. Balıkesir yöresinde olduğu

⁸¹ Yaşar Kalafat, (1999), **A.g.e.**, (Ankara), s. 119.

⁸² Yaşar Kalafat, (2005), **Balkanlar’dan Uluğ Türkistan’a Türk Halk İnançları II**, (Ankara), s. 24,25.

⁸³ Yaşar Kalafat, (2005), **A.g.e.**, (Ankara), s. 74.

⁸⁴ Yaşar Kalafat, (2005), **A.g.e.**, (Ankara), s. 87.

⁸⁵ Yaşar Kalafat, (1999), “Kazakistan’daki Türk Halk İnançları”, **Millî Folklor**, C 6, Sayı 42, s. 67.

gibi Kıbrıs'ta da geline kınayı, yengesi yakmaktadır ve sonrasında kına tepsisi kadınlar arasında para atılması için gezdirilmektedir. Ayrıca Kıbrıs'ta, ölü kinasına, altı ay kinasına, saç kinasına da rastlanmaktadır. Kerkük'te yapılan kına gecelerinde ise, gelinin avucuna kına yakılınca altın konmaktadır. Kına yakan kadının mutlu, iyi günler görmüş birisi olmasına dikkat edilmektedir. Kerkük'te yaşayan Türklerin kına âdetleriyle, Balıkesir'deki kına âdetleri büyük benzerlik göstermektedir. Balıkesir yöresinde yapılan kına gecelerinde, gelin kızın elleri ve ayakları bileklerine kadar kınalanmaktadır. Makedonya'da bu âdet aynı şekilde uygulanmaktadır. Aynı zamanda, Balıkesir ve çevresinde kapı bağlama adıyla, kız evinin, oğlan evinin akrabalarına giderek tavuk alma âdeti, Makedonya'da da uygulanmaktadır. Türklerde kına gerek eski Türk inanışları açısından, gerekse İslâm'ın etkisiyle hayatın geçiş dönemlerinde önemli bir yer tutmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

HALK BİLİMİ VE KINA

A. DOĞUMDA KINA

1. Anne Etrafındaki Uygulamalar

Doğum olayı, hayatın en önemli geçiş aşamalarından biridir. Doğumla ilgili toplumda birçok inanış ve uygulama vardır. Doğum anında anne ölebilir korkusuyla Balıkesir’de önceki yıllarda anneye doğumdan önce kına yakıldığını yaptığımız derlemede öğrenmekteyiz.

“Çok eskiden 1962’de buraya geldiğimde, doğumundan bir hafta önce hamile kadınlara kına yakılırdı. Hamile kadın doğumda ölebilir diye ona kına yakarlardı. Kına yakmak çok sevapmış. Kınayı tırnağından hiç eksik etmeyecekmişsin. Kına için cennet sıvası derler.” (N. Kaçan-Avcılar)

“Doğumu yaklaşan hamile kadına kına yakılır. Hamile kadına, doğumuna yakın, doğumda ölüverirse diye kına yakılır.” (A. Uslu-Aktarma)

1930 yılında yayımlanan **Halk Bilgisi Haberleri** adlı aylık folklor dergisinde Sivas’ta yeni doğum yapmış kadınların durumu anlatılmaktadır. “İlk çocuk annesi loğusa yatağında en güzel elbiseleriyle süslenmiş olduğu halde yatar. Başında fes, üzerinde al krep, boynunda altıtop ve beşibirlikler, krebın üzerinde elmas çiçekler vardır. Kınalı ellerinin parmakları yüzüklerle süslenir.”⁸⁵ 1930’lu yıllarda Sivas’ta da hamile kadınların ellerine kına yakıldığını bu çalışmayla öğrenmekteyiz.

Yaptığımız derlemelerde hamile kadınlara Balıkesir’de yalnızca iki yerde kına yakıldığını belirledik. Günümüzde ise, buralarda da hamile kadınlara kına yakılmamaktadır.

⁸⁵ Abdülkadir, (1930), “Sivas’ta Doğum Âdetleri”, **Halk Bilgisi Haberleri**, S 10, s. 158.

2. Çocuk Etrafındaki Uygulamalar

a. Altı Ay Kınası

Kız çocuğu altı aylık olunca ona kına yakılır, buna altı aylık kınası denir. İsteyenler altı aylık kınasında mevlit okuturlar. Gelen misafirler yanlarında çocuğa hediye getirirler. Altı ay kınası sadece Balıkesir'de yapılmaz, başka yerlerde de altı ay kınasına rastlamaktayız.

Altı ay kınası, Kıbrıs Türklerinde de yakılmaktadır. Çocuk, altıncı ayının içindeyken altı aylık kınasının yakılması âdetti. İsteyenler bu kınayı mevlit okutup yakarlardı. Mevlide komşu, akraba, dost ve tanıdıklar davet edilir, mevlit okunduktan sonra da bir tepsi içinde, kına ortaya getirilir ve çocuğun sağ eli ile sol ayağına kına yakılırdı. İsteyen misafirler kına tepsisinin içine para ya da çeşitli hediyeler atarlardı. Bundan sonra misafirlere çay, kahve, lokum, şeker gibi şeyler ikram edilirdi. Bu arada çocuğun kınalı elini babasının cebine koyup oradan para almasını sağarlardı. Çocuk babasının cebinden ne kadar çok para alırsa, babasının cebi de o kadar bereketli olurmuş. Yazar, günümüzde altı aylık kınasının çok yaygın olmadığını ve bu âdetin özellikle köy yerlerinde uygulandığından bahsetmektedir. Artık çocuğa altı aylık kınası yakılacağı zaman mevlit okutulmadığını ve çocuğa kınayı yaşlı ve bu işi bilen birisi tarafından yakıldığını söylemektedir.⁸⁶

Altı ay kınası 3-4 yıldan beri vardır. Eskiden yoktu. Eskiden biz kınayı kolay bulamazdık. (G. Çakmak-Altınlar)

Altı ay kınası bizde eskiden beri yapılmaktadır. Çocuk altı aylık olunca çocuğu saygı ve sevgiyle çağırıp sadece sağ eline ve sadece sol ayağına kına yakılır. Göreneğimiz böyledir. (Y. Kocabıyık-Tahtakuşlar)

⁸⁶ Hüray Mear, (1992), **Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölüm İle İlgili Âdet ve İnanışlar**, (Kıbrıs), s.48.

Altı ay kınası vardır, buna buçuk kınası da denir.

Altı ay kınası kız çocuğuna yakılır. İki elinin avucunun ortasına ve parmaklarına kına yakılır. Kız artık yarım yaşına aldı, büyüdü diye bu kına yakılır. Onun için de buçuk kınası da denir. Evlenmemiş genç kızlar bebeğe bu kınayı yakar. Kız bebek de bu kızlar gibi olsun diye genç kızlar yakar. Gelen misafirler yanlarında hediye de getirir. Sadece kadınlar katılır. Yanlarında elbise, çorap gibi hediye getirirler.

Çocuğa kına yakılırken üç kez salâvat getirilir. Kınasının hayırlı olması için salâvat getirilir. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Kız çocuğuna, sünnet olduğu için altı aylık olunca kına yakılır. Bu âdet yeni çıktı. Eskiden altı ay kınası yoktu.

Altı ay dolunca kız çocuğuna kına yakılır. Biz, mevlit, hayır yapalım diye altı ay kınasını yaktık. İki yengesi başındaydı. Bir eline biri, diğer eline de biri kınayı yaktı. Kınayı avucunun ortasına ve parmaklarına yaktılar. Ayaklara kına yakılmaz.

Kızın ellerine pembe, seten bez bağladık. Böyle yapmamı annem dedi. Bu pembe seten bez benim kına gecemde elime bağlanmıştı. Gelinlere pembe ya da kırmızı renkli eldiven takılır. Âdet olduğu için bu renklerin kullanıldığını söylerler. Bebeğe kınayı annesi yakmaz.

Altı ay kınası, kadın kadına yapılır. Gelenler hediye getirirler.

Altı ay kınası yalnızca kız çocuğuna yakılır. Gelenlere yemek verilir.

Altı ay kınasında bebeğe beyaz üstüne kırmızı elbise alınıp giydirilir. (R. Kamacihan-Altınlar)

Kızlara altı ay kınası yakılır, erkeğe de yakılır. Onun sadece parmağına kına yakılır, sevap derler. Kadınlar evde toplanır, mevlit okunur. Gelenlere pasta ikram edilir. Onlar da hediye getirirler. Kızın avucunun ortasına halka şeklinde kına yakarlar. Bir de parmaklarına kına yakılır. Kızlara kırmızı eldiven takarlar. Kınayı yengeler yakar. (V. Örs-Kocakonak)

Altı ay kınasında kızlara kına yakılır. Bu âdet eskiden beri vardır. (A. Önal-Armutalan)

Altı ay kinasını kız bebeklerine yakarlar. Eskiden, benim gençliğimden beri altı ay kinası vardır. Altı aylık olunca kız çocuklarına kına yakarlar. Yakınları, çocuğa hediye getirirler. Çocuğun iki eline de kına yakarlar. Evde mevlit okuturlar. Altı ay kinasına kadınlar katılır. Gelenlere pilav verilir.

Altı ay kinası eskiden bu yana vardır. Benim gençliğimde de vardı.

Kına çocuğun sağ elinden yakılmaya başlanır.

Çocuğa kınayı annesi yakmaz. Kınayı çocuğun akrabalarından biri yakar. (E. Buruk-Kızıklı)

Altı aylık olunca, kız çocuğuna kına yakılır. Çocuğun kına annesi olur. Çocuğun annesi, bir kına annesi seçer. Kına, sağ elden başlayarak çocuğun iki eline de yakılır. Çocuğa kınayı yakan kına annesi, kınayı kararak getirir, çocuğa giysi alır, vakti varsa çocuğa bilezik ya da altın alır. Çok eskiden bu yana altı ay kinası vardır. Çocuğa sevap olduğu için altı ay kinası yakılır.

Altı ay kinası çocuğa iki haftada yakılır. İlk hafta kına yakımı belirlenen bir günde çocuğun evinde olur. Çocuğun sadece sağ eline kına yakılır. İkinci hafta ise, yine istenilen bir günde kına annesinin evinde, çocuğun sol eline kına yakılır. Kına annesine giderken ona giysi, çorap gibi hediyelerden bohça hazırlanır.

Çocuğun eli, kına yakılınca kırmızı bezle sarılır. Altı ay kinasına gelen misafirler, çocuğa kıyafet alır ya da altın, para takarlar. Misafirlere karılmış kına verilir. İsteyen mevlit yapar, isteyen eğlence yapar. Eğlencede teyip çalarlar ya da eskiden tef çalınırdı. (S. Özalp-Murateli)

Altı aylık kinasını kızlara, isteyenler yakar. Eskiden altı ay kinası yoktu. Bu âdet yeni çıktı. Kız çocuğuna altı aylık olunca kına yakarlar. Çocuğun avucunun ortasına ve parmaklarına kına yakarlar. Kınayı yakmaya sağ elden başlarlar. Çocuğun eline kınayı yengesi yakar. Altı ay kinasına gelenler, çocuğa hediye getirirler. Mevlit okuturlar. (H. Özalp-Kayapa)

Kız çocuğuna altı ay kinası yakılır. Eskiden beri bu âdet vardır. Çocuğun iki elinin avucuna ve parmaklarına kına yakılır.

Altı ay kinasını yakmaya sağ elden başlarlar. Kınayı çocuğa, yengesi yakar.

Altı ay kinası mevlitli olur. Kırk bir yasin ve mevlit okunur.

Altı ay kinasına gelenler çocuğa kıyafet, para, altın getirirler. Ev sahibi pilav, tirit, yemek yapar. Tirit, pide ve kırmızı etle yapılan bir yemektir. (A. Altinyaz-Çiçekpınar)

Kız çocuklarına, altı aylık olunca altı ay kinası yakılır. Altı ay kinasına akrabalar, komşular gelir. Mevlit okunur, sonra kına yakılır. Altı ay kinası, Fadime anamızdan gelir. Bu kına çocuğa gelin kinasında olduğu gibi yakılır. Çocuğun bileğine kadar kına yakılır. Çocuk da ileride gelin olsun diye bu şekilde yakılır.

Kına sağ elden yakılmaya başlanır. Çocuğun kına için özel dikilmiş kırmızı kesesi ve kurdelesi vardır. Çocuk aynı gelin gibi süslenir. Kırmızı renkli tuvalet giydirirler. Bu elbise, telli pulludur.

Çocuğa yengeleri kınayı yakar. Yengelere oyalı yazma hazırlanıp verilir. Gelenler yanında çocuğa hediye getirirler.

İsteyen pasta, börek ikram eder. İsteyen yemek verir. Kınayı yakarken ilahi çağırırlar. Kına ilahileri vardır. Bunları hocalar bilir. (N.Yıldız-Mezitler)

Kız çocuklarına altı aylık olunca altı ay kinası yakılır. Bu evvelden gelenek olmuştur. Eskiden Rumeli'nde, Bulgaristan'da yapılırdı. Biz Türkiye'ye gelince burada da yapılmaya başlanmıştır. Orada yapılırdı, burada da devam ediyor.

Altı ay kinasında mevlit okutulur. Okutamayanlar üç beş tanıdığını çağırır. Çocuğuna o şekilde kinasını yakar.

Çocuğun kinası sağ elden yakılmaya başlanır. Geline yakıldığı gibi çocuğun bileğine kadar kinası yakılır. Çocuğun eline geline olduğu gibi kırmızı bez bağlanır.

Çocuğun kinasını yenge yakar. Kınayı yakan yengeye çember verilir. Altı ay kinasına kadınlar katılır. Katılanlar çocuğa elbise, çember gibi hediyeler getirir.

Kına yakılırken gelinde söylenen kına ilahileri söylenir. Gelenlere eskiden lokum ya da şeker verilirdi. Şimdi gelenlere yemek verilir ya da poğaçaya verilir.

Kına yakılan bebeklere pembe elbise giydirirler. Çocuğu aynı gelin gibi süslerler. (R. Kuzu-Kurtdere)

Kız çocuğu altı aylık olunca annesi akraba olan kadınları çağırır. Onlara pasta ya da yemek hazırlar. Çocuğa kına orta yerde yakılır. Herkes, hediyesini verir. Kına, sağ elden yakılmaya başlanır. Dinimize göre, her şeye sağla başlar, solla bitiririz. Çocuğun kinasını bileklerine kadar yakarız. Geline kına öyle yakıldığı için kıza da kınayı o şekilde yakarız. Kinası yakılınca eline kırmızı eldiven takarlar. Kınayı, çocuğa yengesi yakar, annesi kinasını yakmaz. Annesi, kına yakanlara oyalı yazma hediye eder. Komşular, akrabalar altı ay kinasına katılır. Kız çocuğuna gelinlik gibi elbise giydirilir. (E. Peker-Şamlı)

Eskiden altı ay kinası yoktu. On, on beş yıldır altı ay kinası vardır. Kız çocuklarına yakılır. Çocuğun iki eline de kına yakılır. Kına yakılmaya sağ elden başlanır. Çocuğun yengesi kinasını yakar. Çoğu kez mevlit okutularak altı ay kinası yakılır. Gelenlere yemek ya da pasta, börek ikram edilir.

Altı ay kinasına çocuğun annesinin komşuları ve akrabaları, tanıdıkları katılır. Altı ay kinasına sadece kadınlar katılır. Gelenler, çocuğa altın, elbise gibi hediyeler getirir. Kimi de çocuğa para takar. (A. Uslu-Aktarma)

Altı ay kinası eskiden beri vardır. Eskiden beri köyümüzde kız çocuklarına altı aylık olunca kına yakılır. Bu, benim çocukluğumdan beri vardır. Kına sağ elden yakılmaya başlanır. Çocuğun yengesi, kinasını yakar. Çocuğun yakın akrabaları, komşuları altı ay kinasına katılır. Sadece kadınlar katılır. (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

Altı ay kinası, altı aylık olan kız çocuklarına yakılır. Evde mevlit okutulur. Eskiden bu yana altı ay kinası vardır.

Çocuğun iki eline de kına yakılır. Kınayı yenge yakar.

Ben kendi kızıma da altı ay kınası yaptım. Gelinlere takıldığı gibi başına kırmızı tülbent taktık. Kırmızı elbise giydirdik. Elleriine kına yakılınca kırmızı eldiven taktık. Bütün bunları ileride gelin olmasına özendiğim için yaptım. Altı ay kınası takımı olarak kına eldiveni, örtüsü çarşıda satılıyor.

Kırmızı, kınanın rengi olduğu için altı ay çocuğunun her şeyi kırmızı olur.

Altı ay kınası yapınca komşular ve akrabalar çağrılır. Kadın kadına yapılır. Gelenler altın, para ya da elbise gibi hediyeler getirir. Gelenlere yemek ya da pasta, börek ikram edilir. İsteyenler keşkek de yapar.

Kına tepsiye konur. Altına kırmızı yazma serilir. Kınanın üstüne mumlar konur. (H. Gül-Dursunbey)

Altı aylık olunca artık kız büyümeye başlamıştır. Hem de kız çocuğuna kına yakmak münasiptir. Altı ay kınası eskiden beri vardır.

Çocuğun parmaklarına ve avucunun içine kınayı yakarlar. Yakın akrabalarından bir kadın, çocuğun kınasını yakabilir. İsteyen altı ay kınasında Yasin okutur, kadınları çağırır. İsteyen de ailesiyle birlikte kimseyi çağırmadan çocuğa kına yakar. Gelen misafirler çocuğa hediye getirir. Misafirlere yemek yapılır ya da pasta, börek yapılır. (E. Türk-Kepsut)

Kızlara altı ay kınası yakılır. Altı aylık olunca artık çocuk büyüdüğü, yeni bir döneme girdiği için kına yakılır.

Kına yakılınca çocuğa gelin gibi kırmızı eldiven takılır. Çocuğun yengeleri kınasını yakar.

Çocuğun altı ay kınasının yapılacağı komşulara, yakın akrabalara haber verilir. Altı ay kınası kadın kadına yapılır. Gelenler çocuğa altın, para ya da kıyafet hediye ederler. Mevlit yapılır. Ardından yemek yenir. Gelenlere pilav, ayran ya da lahmacun, ayran ikram edilir.

Çocuğa altı ay kınasında kabarık, gelinlik gibi beyaz elbise giydirilir. Aynı gelinlerde olduğu gibi çocuğun başına kırmızı duvak, ellerine kırmızı eldiven takılır. Bu çarşıda eldiven, duvak takımı olarak satılıyormuş.

Altı ay kınasına gelenlere kuru kına dağıtılır. (G. Işıklar-Balıkesir Merkez)

Altı aya girince kız çocuklarına kına yakılır. Kınanın, kızlara yakıştığı düşünül­düğü için kız çocuklarına kına yakılır. Çocuğun parmaklarına ve avuç içine kına yakılır. Çocuğun eline kırmızı eldiven takılır.

Altı ay kınası, evde bayan bayana yapılır. Çocuğun annesi akrabalarını, tanıdıklarını ve komşularını çağırır. Gelenler altın, takı, kıyafet gibi hediyeler getirirler. Genellikle mevlit okutulur. Misafirlere pilav, ayran, lahmacun, lokma ya da lokum ikram edilir. (N. Yıldırım-Yenikavak)

Kız çocuğa altı ayı dolunca kına yakılır. Komşular ve akrabalar, altı ay kınasına katılırlar. Kadınlar kendi aralarında eğlenirler. Çocuğun eline kına yakılınca çocuğu elden ele gezdirirler. Gelenler, bebeğe hediyesini verirler. Çocuk artık büyüdüğü için sevilecek kadar olmuş diye altı ay kınası yapılır. Bebeğimiz altı ayını, en önemli zamanını geçirdi. Bundan sonrası artık daha iyi olur diye düşünürler.

Bebeğin iki eline de kına yakılır. Kınayı çocuğun avucuna koyarlar, hemen alırlar. Çocuk kınayı elinde çok fazla istemez, sıkılır.

Bebeğe annesi kına eldivenini kendisi hazırlar yapar ya da eldiveni dışarıdan satın alır.

Altı ay kınasında mevlit okunmaz. Kadınlar kendi aralarında sohbet edip eğlenirler.

Misafirlere pasta, börek, kısır yapılır. İsteyenler keşkek de yaparlar. (G. Demirci-Susurluk)

Altı ay kınası vardır. Komşum da torununa altı ay kınası yaptı. Kız bebek altıncı ayına girince bebeğin mürüvveti için bebeği giydirir, süslerler, altı ay kınasını yakarlar. Eş, dost bebeğe hediyeler getirir. Bazıları bu günde mevlit yapar, bazıları da eğlence yapar. Biz bildiğimiz bileli, eskiden bu yana altı ay kınası kızlara yakılır.

Erkek bebeklere kına yakılmaz. Erkeğe sadece sünnetinde kına yakılır.

Kızımız altı aylık oldu diyerek, kına yakılır. İsteyen mevlit okutur.

Kınayı yengeler ya da akrabalar yakar. Anne herkesi davet eder, mevlit okunur. Mevlidin yarısına gelindiğinde çocuğa kına yakılır. Dinî ilahiler okunur.

Kına yakılırken kınayı çocuğa aynı geline yakar gibi yakarlar. Elinin bütününe kınayı sıvarlar. Çocuğu da aynı gelin gibi görürler. Çocuğa kırmızı elbiseler giydirilir. Saçına kırmızı bant takarlar. Üçgen şekline getirerek eşarp bağlarlar. Kimisi de bunu çocuğu süslemek için yapar. Kimi de çocuğun eşarbına altın takar.

Yalnızca eline kına yakılır, ayağına kına yakmazlar. Çocuk zaten kınayı istemez, durmaz. Onun için hemen elleri yıkanır.

Kına yakmaya sağ elden başlanır. Çocuğun da kırmızı kına eldiveni vardır.

Altı ay kınası kadınlar arasında yapılır. Gelenler çocuğa altın, para takar ya da kıyafet hediye ederler.

Kına süslenmez. Karılan kınadan kalan isteyenlere dağıtılır. (A. Adıhan-Haydarköy)

Köyümüzde altı ay kınası vardır. Fakat eskiden altı ay kınası yoktu. On, on beş yıldır bu kına yakılır.

Kız çocuklarına altı aylık olunca kına yakılır. Bu kına, erkeklere yakılmaz.

Altı ay kınasını gelenek, görenek olduğu için yakarız. Mevlit okuturuz, çocuğun kınasını yakar, hediyemizi veririz. Ardından yemeğimizi yer, dağılırız.

Kınayı, çocuğun iki eline de yakarız. Önce sağ elden kına yakmaya başlarız. Çocuğun avucunun ortasına ve parmaklarına kınayı süreriz. Çocuk elinde kınayla sıkılır, ağlar. Çocuğun elinde kına, sargılı olarak ne kadar tutarsa o kadar kalır.

Kınayı çocuğa iki yenge yakar. Sağ eline bir yenge, sol eline bir yenge kınayı yakar.

Çocuğun eline kırmızı eldiven takarız. Gelinlerin eldiveni de kırmızıdır.

Yengelere kınayı yaktığı için yazma hediye edilir.

Altı ay kınası kadın kadına yapılır. Altı ay kınasında mevlit okunduğu için hafız çağırılır.

Altı ay kınasına herkes hediye getirir. Kimi altın, kimi elbise getirir.

Altı ay kınasında çocuk gelin gibi giydirilir. Çocuğa beyaz elbise giydirilir.

Altı ay kınasında eğlence olmaz.

Gelenlere yemek verilir ya da pasta, kek ikram edilir.

Karılan kınadan isteyenlere yakması için verilir. Yakılacak kınayı çocuğun yengesi karar Karılan kınanın üzerine mum konur..

Kuru kına paketlere sarılarak bir sepetin içinde misafirlere verilir. (G. Karaca-Kuyualan Köyü)

Altı ay kınası eskiden bu yana vardır. Ben de çocuklarıma altı ay kınasını yaktım. Köyümüzde elli, altmış yıldır altı ay kınası yakılmaktadır.

Altı ay kınası yalnızca kız bebeklere yakılır. Kına, bebeğin altı ayı dolunca yakılır. Kına, çocuğun eline bütün olarak yakılır. Sonra da kırmızı renkli bezle bebeğin elini bağlardık. Altı ay kınasını sevap olduğundan dolayı yakarız. Kına yakılan bebeğe küçük gelin derdik. Kınayı büyüyünce gelin olsun diye özenip yakarız. Şimdi altı ay kınası yakılan bebeğe bazı aileler, kırmızı gelinlik diktiriyor.

Sağ elden başlanarak her iki ele de kına yakılır. Eskiden altı ay kınası yakılırken yenge aranmazdı. Tanıdık kadınlardan biri bebeğe kınayı yakardı. Anne, bebeğe kına yakmaz. Şu anda ise anne tarafından bir yenge, baba tarafından bir yenge bebeğe kına yakar. Yengelere oyalı bez hediye edilir.

Çocuk, kınanın elinde ne kadar tutulmasına izin verirse kına elinde o kadar kalır. Altı ay kınasına sadece kadınlar katılır.

Altı ay kınasına gelenler hediye getirirler ve altı ay kınasında mevlit okutulur. Eskiden mevlit okutulmazdı, gelenler de hediye getirmezlerdi.

Çocuğa yakılan kınadan kalan yaş kına, gelenlere dağıtılır. (M. Gezer-Kayalar)

Eskiden altı ay kınası vardı ama şimdi köyümüzde yakılmıyor. Eskiden altı ay kınası yakarlardı. Şu anda bu âdet yok. Altı ay kınası, kız çocuklarına âdet olduğu için yakılırdı. Kızın yengesi, kınayı yakardı. İsteyen mevlit okuturdu, isteyen eğlence yapardı. Altı ay kınası kadın kadına yapılırdı. Misafirlere yemek yapılırdı. Kız çocuğunu süslerlerdi. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Altı ay kınası köyümüzde eskiden bu yana vardır. Eskiden yalnızca kına yakılırdı, şimdi bir de mevlit okutuluyor.

Âdet olduğu için altı aylık olan çocuklara kına yakılır. Kına, çocuğun eline bütün olarak bileğine kadar yakılır. Kına, sağ elden yakılmaya başlanır. Özel bir bezi yoktur. Çocuğun herhangi bir yakını kınayı çocuğa yakabilir.

Altı ay kınasına akrabalar ve komşular çağrılır. Davetliler, yanlarında ufak tefek hediyeler getirirler. Altı ay kınasına gelenlere kuru kına dağıtılır.

Bebeğe yeni bir elbise giydirilir. Kınanın üstü süslenmez. (A. Önson-Kavakalan)

Altı ay kınası eskiden yoktu. Altı ay kınası iki, üç yıldan beri köyümüzde vardır. Eskiden altı ay kınası yoktu. Şimdi kız çocuklarına altı ay kınası yakılıyor. Köyümüzde otuz seneden beri vardır. “Kızımız altı aylık oldu, şükürler olsun.” denerek kına yakılır. Yani Allah’a şükretmek için yakılan bir kınadır.

Kınayı çocuğa yengeleri yakar. Çocuğun ellerine kırmızı renk eldiven takılır. Sevap diye kırmızı renk tercih edilir. Çocuğun başına da kırmızı örtü takılır. Elbisesi kırmızıdır.

Çocuğa kına yakmak için bir yaşlı kadın tekbirle orta yere getirir. Kınası yakılır. Altı ay kınasında mevlit okutulur. Kadınlar kınaya gelirler. Gelenlere yemek verilir ya da lokum, şeker dağıtılır. Gelenler de çocuğa hediye getirirler.

Çocuğa kırmızı renkli kınalık denen giysi diktirilir. Bazıları şalvarlı kıyafet diktirir, bazıları da elbise diktirir. Bebeği aynı kına gecesindeki gelin gibi hazırlarlar. Bebeğin gelin olmasına özendikleri için böyle hazırlarlar.

Çocuğa kına yakılınca iki avucuna da bozuk para konur. Paralar, çocuğun olur. Kınasını ya annesi, ya da yengesi karar.

Eskiden kına süslenmezdi, şimdi mumlarla süslerler. Mumları bebeğe söndürtürler.

Gelenlere yaş kına dağıtılır. Orta yere bir tepsi konur. İsteyen misafirler, tepsiye para atarlar. Paralar çocuğun olur. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Çocuğun bilgisini öğrenmek için ona kına yakılır. Orta yere bir sandalye konur. Onun üzerine bir ayna, bir makas, bir de küçük Kur'an-ı Kerim koyarlar. "Bakalım çocuk, hangisini alacak?" derler. Kur'an alırsa okumuş olacak derler, makası alırsa terzi olacak, derler. Aynayı alırsa süslü olacak, derler. Herkes, çocuk hangisini alacak diye merakla bakar. Bu merasimden sonra çocuğa yakın bir akrabası tarafından kına yakılır. Çocuğa kınayı annesi yakamaz.

Çocuğun eline kına sağ elden yakılmaya başlanır. Kına, ele bütün olarak tüm avucunun içine ve parmaklarına yakılır. Çocuğun ayaklarına kına yakmayız.

Kalan yaş kına, gelenlere dağıtılır.

Altı ay kınasında mevlit okutulur. Sonrasında çocuğa kına yakılır. Çocuğun eline eldiven takılmaz. Pembe bir çemberle çocuğun elini bağlarlar.

Gelenler çocuğa ufak tefek hediye getirirler. Gelenlere şerbet, yemek verilir.

Çocuğa pembe ya da kırmızı renkli elbise giydirilir, çocuk gelin gibi süslenir. Çocuğa kına yakıldığı için gelin gibi süslenir. İleride çocuğun gelin olmasına özenildiği için çocuk gelin gibi süslenir. (F. Şimşek-Çamdibi)

Altı ay kınası eskiden bu yana vardır. Kıza kına yakılırken önüne bir ayna, bir makas, bir de Kuran koyarlar. Aynayı alırsa süslü olacak derler, Kurani alırsa okumuş olacak derler, makası alırsa terzi olacak derler. Kınayı yakmadan önce bunu yaparlar. Ardından çocuğa kına yakarlar.

Altı ay kınasında çocuğa mevlit okunur. Gelenler hediye getirirler. Kimi para, altın kimi giysi getirir.

Çocuğun eli kırmızı bezle bağlanır.

Altı ay kınasını çocuğa yemeği tatlı olsun, tatlı pişirsin diye yakarlar. Kınasını kararken içine azıcık da şeker koyarlar. Kına iki eline ve ayağına yakılır. Kına yakılırken "Allah gelin olduğunu da göstereyin." derler. Kına yakılmaya sağ elden ve sağ ayaktan başlanır.

Çocuğun annesi, yakın bir arkadaşını kına annesi seçer. Çocuğun kınasını o kadın yakar. Kına annesine oyali bir bez hediye edilir. Kına annesi de çocuğa altın hediye eder. Altı ay kınasına kadınlar katılır. Gelenlere pilav ikram edilir. (M.Kutki-Avcılar)

Altı ay kınasını İzmir yöresi tahtacılarında da görmekteyiz. Çocuk şayet kızsızsa altıncı ayında kına yakılır. Bir tepsinin içine makas, para, kalem, tarak konulur. Çocuk hangisini alırsa ileride onunla ilgili bir mesleği seçeceğine inanılır. Kına yakıldıktan sonra ikramlarda bulunur. İsteyen kişiler de kınadan ellerine yakabilirler.⁸⁷

Kore kültüründe de çocuğun birinci doğum gününü kutlamak için “tol” adı verilen kutlama töreni yapılmaktadır. Bu törende de altı ay kınasına benzer uygulamalar dikkatimizi çekmektedir. Tol töreninde çocuğa yeni geleneksel Kore giysileri giydirilmekte ve başına bekar bir gencin başlığı geçirilmektedir. Çocuktan masaya dizilmiş olan iplik, kitap, not defteri, fırça, mürekkep, para vb. eşyalardan birini seçmesi istenir. Çocuğun seçtiği nesnenin yardımıyla çocuğun geleceği hakkında çeşitli yorumlar yapılır. Seçilen nesne bir yazı fırçası ya da bir kitapsa, o bebeğin ileride bir âlim, para ya da pirinç ise zengin, kek ve benzeri yiyecekse devlet memuru, kılıç veya yay ise komutan olacağına inanılmaktadır. Çocuk, uzun bir ip seçmişse bu durum o çocuğun uzun yaşayacağını bir işareti olarak kabul edilmektedir. Altı ay kınasında olduğu gibi, tören esnasında misafirler ve aile üyeleri tarafından çocuğa para, oyuncak, elbise gibi çeşitli hediyeler verilir.⁸⁸

İlk dişini çıkaran çocuk için de benzer bir uygulama yapılmaktadır. Çocuğun önüne seçmesi için genelde makas, tarak, Kur'an-ı Kerim, ayna konur. Bu malzemeleri niteleyen meslekler bölgelere hatta aynı bölgenin farklı yerlerine göre değişik anlamlar kazanmaktadır.⁸⁹

Anadolu'nun bazı bölgelerinde altı ay kınasına benzer bir uygulamaya “küççe düğün” denilmektedir. Ancak küççe düğün bazen daha ileriki yaşlarda yapılabilmektedir. Küççe düğünde, anne kızını ve bezden yapılmış büyük ebatlardaki bebeğini ipekli ve özellikle sırmalı, parlak desenli işlemeli

⁸⁷ Elif Tonbul, (1998), **İzmir İli Karşıyaka İlçesi Doğançay Köyü Halk Edebiyatı ve Folklor Ürünleri**, Bitirme Tezi, (Balıkesir), s. 65.

⁸⁸ “Kore Kültüründe Geçiş Dönemleri”, Çeviren: Nebi Özdemir, (1995), **Millî Folklor**, C 4, S 27, Güz, s. 30.

⁸⁹ Elif Gürbüz, (1995), “Diş Hediği Geleneğinin Ritüel Karakteri ve Fonksiyonları”, **Millî Folklor**, C 4, S 28, Kış, s. 82.

kumaşlarla, oylarla süsleyerek bir gelin gibi hazırlar; gelin odasının başköşesine oturtur. Gelenlere çeşitli ikramlarda bulunulur. Misafirler getirdikleri hediyeleri kız çocuğuna verirler. Bir düğün havasında eğlenceler tertip edilir. Düğünün sonunda getirilen hediyeler yüksek sesle duyurulur ve bunlar kızın çeyizlikleri arasına konur.⁹⁰

Balıkesir'in bazı yerlerinde ise altı ay kınası yakılmamaktadır.

Altı ay kınası bizde yoktur. (N. Doğan-Soğanbükü)

Bizim köyde altı ay kınası yoktur. (E. Onart-Gazallidere)

Altı ay kınası yoktur. (N. Yıldız-Balya)

Köyümüzde altı ay kınası yoktur. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Bizde altı ay kınası yoktur. (S. Umut-Akçaova)

Bizde altı ay kınası yoktur. (B. Er-Kuyualan Köyü)

Köyümüzde altı aylık kızlara kına yakılmaz. Kimse böyle bir şeyi daha yapmadı. (M. Kaya-Meryemdere)

Eskiden bu yana altı ay kınası yoktur. (F. Gimgir-Sarıbeyler)

Balıkesir ve çevresinde altı aylık kınası, kız çocukları altı aylık olduğunda, sağlıklı olarak belli bir dönemi geçirmelerini kutlamak amacıyla yakılmaktadır. Altı ay kınası bazı yerlerde ise, kız çocuğun geleceği hakkında çeşitli yorumlar elde etmek amacıyla yakılmaktadır. İleride kız bebeğin büyüyüp, gelinlik giymesi arzusuyla altı aylık kınası yakılırken bebeğe gelinlik giydirilmektedir. Altı ay kınası, Balıkesir'in kimi yörelerinde eskiden bu yana yakılmaktayken, kimi yerlerinde ise bu âdet son zamanlarda ortaya çıkmıştır.

⁹⁰ Gülin Öğüt Eker, 1999, "Küççe Düğün"ün Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi", **Millî Folklor**, C 6, S 42, Yaz, s. 62-65.

b. Sünnet Kınası

Erkek çocuklar için sünnet, önemli bir geçiş dönemidir. Çocukları “sünnet etmek” İslâm’dan önce de, Sâmiî asılda ve başka soylardan toplumlarda olduğu gibi, Araplarda da uygulanan bir töreydi; Muhammed bu töreyi sürdürdü. İslâm dininde peygamberin yaptığı ya da yapılmasını öğütlediği şeylere uymaya “sünnet” adı verildiği için oğlan çocukların erkeklik uzuvlarının ucundaki deriyi çepeçevre kesip alma işlemi, halk dilinde bu deyimle adlandırılır. Sünnet kelimesinin Arapça karşılığı “hıtân” kelimesidir.⁹¹

Sünnet düğünleri, birçok ayrıntıları ile evlenme törenlerine benzerler. Kimi yerlerde sünnet gününün gecesine “kına gecesini” adı verilir; törene katılan kadınların, kızların ellerine kına yakmaları görenektir.⁹²

Osmanlı İmparatorluğu döneminde de sünnet olan çocuğa kına yakılmaktadır. Sünnetten bir gün önce çocuk hamamda yıkanır, gece sağ eline kına yakılır, ertesi gün de at üstünde çevrede gezdirilirdi.⁹³

Cumartesi gecesini kına yakılır. Sünnet olduğu için çocuğa kına yakılır. Akşam önce eğlence yapılır, sonra çocuğa kına yakılır. Sünnete kadın erkek karışık olarak katılırlar.

Sünnet çocuğunun dışında isterlerse arkadaşlarına da kına yakılır. Çocuğun, sağ elinin küçük parmağına kına yakılır. Kınayı, yengeler yakar. Büyük yemek tavaları çalınır, oynanırdı. Eskiden sünneti yapılan çocuk, takım elbise giyerdi, kına yakılırken ise pijama giyilirdi. (G. Çakmak-Altınlar)

Sünnet çocuğunu orta yere, sandalyeye oturturlar. Kınasını yakarlar. Herkese çerez dağıtırlar. Önce oyun olur, sonra kına yakılır. Sevap olduğu için çocuğa kına yakılır. Şu anda sünnete kadın erkek karışık katılırlar. Eskiden erkekler eğlencede çok fazla bulunmazdı. Arkadan bakarlardı.

⁹¹ Pertev Naili Boratav, (1977), **100 Soruda Türk Folkloru**, (İstanbul), s. 159.

⁹² Pertev Naili Boratav, (1977), **A.g.e.**, s. 159.

⁹³ Ali Haydar Bayat, (1982), “Osmanlı İmparatorluğu Sünnet Merasimleri”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, IV. C, (Ankara), s.17.

Balıkesir'den tefçiler gelirdi. Sadece sünnet olacak çocuğa kına yakılır. Çocuğun sağ baş parmağına kına yakılır. Askerde öyle bir bıçak varmış, bu sebeple çocuğa kına bu şekilde yakılır. Kınayı yenge yakar.

Çocuk, sünnette pantolon ve gömlek giyer, kına yakılırken ise pijama giyer.

İsteyen misafirlere karılmış kınadan verilir. Çocuğun eline kına yakılınca al bir mendil bağlardı. (V. Örs-Kocakonak)

Sünnet çocuğuna kına yakılır. (A. Önal-Armutalan)

Sünnette çocuğa kına yakılır. Cumartesi akşamı, sünnet çocuğunu orta yere getirirler. Halk da orta yere toplanır. Yere bir halı yazılır. Halının üstüne bir bakır leğenin içine mum yakarlar. Kına bakır leğenin içinde karılmış olarak durur. Çocuğun sünnet şapkasına al bağlarız. Sünnet çocuğu davulla halının üstüne getirilir. Gezdirilen kına çanağına para atılır. Bazıları da çocuğa altın takar. Bu âdet eskiden beri böyledir. Paralar çocuğun olur. Al bağlamak da âdetimizdir. (Y. Kocabıyık-Tahtakuşlar)

Çocuk sünnet olmadan bir gün önceki gece, çocuğa kına gecesi yapılır. Kadın erkek birlikte kına gecesine katılırlar.

Çocuğun sağ elinin avucunun ortasına kına konur. Kına gecesinde misafirler çocuğa para takarlar. Kına gecesinde davul çalar. Çocuğu arkadaşları ile beraber oynatırlar. Eğlencede kadınlar oynamaz, erkekler oynar. Kadınlar bakar.

Sünnet kinasının duası yoktur. Yakın akrabalarından kadın ya da erkek biri çocuğun kinasını yakabilir.

Kalaylı bakır kaptaki kına karılır.

Sünnet kinasının ortasına bir tane mum konur. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Sünnet çocuğunun kinası dönülür. Arkasından kinası yakılır ve takı takılır.

Sünnette kına yerine herkes gelince kına dönülürdü. Kınanın başında sünnet çocuğunun annesi ve çocuk bulunur. Onların arkasında gençler

bulunur. Çocuğun ve annesinin önünde elinde tepsiyle aşçı bulunur. Bunlar orta yerde üç kez dönerler. Ardından çocuk sandalyeye oturtulup kınası yakılır. Sonra, eğlenceye geçilir.

Çocuğun sağ elinin işaret parmağı ile baş parmağına kına yakılır. Askerde silah çekeceği için kınası böyle yakılır.

Eskiden kına gecesine sadece kadınlar yakılırdı. Şimdi kadın erkek karışık yapılıyor.

Erkek çocuklarına sadece sünnette kına yakılır. Başka zamanda kına yakılmaz.

Sünnet çocuğuna kınasını sağdıç annesi yakar. Sağdıç çocuk kendi seçer. Sağdıç sünnete hediye olarak oğlak kestirir. Oğlak eti bir tepsiye konur, bir tepsiye çeyiz konur. Bir tepsiye de sünnet çocuğuna giysi konur. Davullarla sünnet çocuğunun evine bu hediyeler gelir.

Eskiden kadınlara tefçi gelirdi. Erkeklerle davul çalınırdı. Eğlence kadınlara ayrı, erkeklere ayrıydı.

Eskiden çocuklar takım elbise giyerlerdi. Şimdi fazladan bir pelerini var.

Çocuğun kınasını yakan kişinin anne babasının sağ olmasına ve başından ikinci nikah geçmemesine dikkat edilirdi. Böyle kişilere kına yaktırılmazdı.

Sünnet kınası dal bohçayla süslenir, üstüne mum konurdu. (N. Kaçan-Avcılar)

Eskiden kadınların eğlencesinde tefçiler olurdu, erkeklerin eğlencesinde davulcu olurdu. Kına gecesi genelde cumartesi gecesi yapılır.

Erkek çocuğuna kına sadece sünnette yakılır. Başka zaman kına yakılmaz. Çocuğun sağ elinin baş parmağıyla, işaret parmağına kına yakılır. Çocuğun kınası yakılırken söylenen ilahisi vardır. İlahisi:

Sünnet olmuş da dikilmiş

Nurdan kundağa sarılmış

.....

Gerisini hatırlayamıyor. Bu ilahi, peygamber efendimiz için söylenmiş.

Sünnet çocuğuna, pelerinli sünnet elbisesi alınır.

Kınayı karıp tepsinin içine koyarlar. Üstüne de çiçek takarlar. (E. Buruk-Kızıklı)

Sünnet çocuğuna, peygamberlerimiz zamanından gelen âdet olduğu için kına yakılır. Çocuğun sağ işaret parmağına kına yakılır. Çocuk askerde işaret parmağıyla tetik çekeceği için bu parmağına kına yakılır.

Kına gecesi, çarşamba akşamı ya da cuma akşamı yapılır.

Erkeklerle yalnızca sünnette kına yakılır. Başka zaman erkeğe kına yakmak iyi olmaz derler.

Kına gecesinde önce eğlence yapılır, arada çocuğa kınası yakılır. Sonra yine eğlenceye devam edilir.

Sünnet çocuğu kınalık pelerinli elbisesini giyer. Kına yakılırken ise pijamasını giyer.

Sünnet çocuğunun kınasını yengesi yakar. Çocuğun eline kına yakılınca kırmızı bez bağlanır.

Sünnet kınasını cam tepsiye koyarlar. Üzerine çiçek takarlar. Tepsinin altına da kırmızı örtü serilir. (S. Özalp-Murateli)

Sünnet olacak çocuğun sağ küçük parmağına kına yakılır. Kına gecesinden bir gün önce çocuğun yengesi akrabalarına, davet ettiklerine toz kına dağıtıp bu kişileri sünnete davet eder. Sünnet çocuğuna kınayı yenge yakar. Sünnette eğlence yapılır. Eskiden sadece kadınlar katılırdı. Tef çalınırdı. İsteyenler, kına gecesinde mevlit okutur. Sünnet eğlencesi, çocuğun evinin bahçesinde yapılır. Kına gecesinde çocuk, sünnetlik kıyafetlerini giyer. Kına yakılırken ise çocuğa pijamasını giydirebilirler.

Kınayı karıp bir tabağın içine koyarlar. Orta yerine bir topak canlı çiçek koyarlar. Sünnet çocuğunun yanında biri bu tabağı tutar. Tabağı tutan kişi bir eliyle de kalbur tutar. Gelen misafirler, bu kalbura para atarlar.

Eskiden kına gecesinde, çocuğa hediye olarak basma bağlanırdı. Şimdi altın takıyorlar. (H. Özkaya-Kayapa)

Sünnet çocuğunun bir elinin avucuna kına yakılır. İnsanlar oynar, eğlenir. Sonra çocuğun kınası yakılır. Kalan kına da çocuğun akrabalarına dağıtılır.

Sünnet edilen çocuğun kinasını yengesi ya da ablası yakar. Sünnet çocuğunun yanındaki arkadaşlarına da o akşam kına yakılır. Eskiden yalnızca kına gecesine kadınlar katılırdı. Şimdi, kına eğlencesi, kadın, erkek karışık olur.

Sünnet çocuğuna şapkalı, pelerinli sünnet elbisesi giydirilir. Kına yakılırken çocuğun elbisesi değiştirilmez. (N. Doğan-Soğanbükü)

Oğlanlara kına yakmak yoktur. Yalnızca askere giden gence kına yakılır. (E. Onart-Gazallidere)

Kurbanlık koça, askere gidecek çocuğa, sünnet çocuğuna, gelin olacak kıza kına yakmak şarttır. Atalarımızdan böyle gördük.

Cumartesi gecesine kına gecesine olur. Kadın kadına olur. Çocuğun arkadaşlarına da özenirlerse kına yakılır. Sünnet çocuğunun kinasını yengesi yakar. Sağ elinin baş parmağına, işaret parmağına ve orta parmağına kına yakılır. Çocuk, askerde silah çeksin diye bu parmaklara kına yakılır. Çocuğun eline kırmızı kese takılır.

Eskiden kına gecesinde mevlit okunurdu. Şimdi davul geliyor, eğlence yapılıyor.

Çocuk kına yakılırken pijamasını giyer. Kına gecesinin eğlencesinde ise sünnetlik takım elbisesini giyer.

Yenge, kına tepsisini misafirlere dolaştırır. İsteyenler tepsiye para atar. Paralar çocuğun olur. (A. Altinyaz-Çiçekpınar)

Kına gecesinde oynanır, eğlenilir. Eğlencenin ortasında sünnet çocuğuna pijamasını giydirirler. Kinasını yengeleri yakar. Sünnet olduğu için sünnet çocuğuna kına yakarlar. Çocuğun baş parmağı ile işaret parmağına kına yakılır. Çocuğun ileride tabanca, tüfek tutması için bu şekilde kına yakılır. Erkeklerin sağ küçük parmağına kına, arkadaşlarının düğününde ve sünnetinde yakılır. Özenen erkeklere kına bu şekilde yakılır. Sağ taraf dinimizde daha makbul sayılır. Onun için kına hep sağ ele yakılır. Damatların da sağ ellerinin baş parmağına ve işaret parmağına kına yakılır.

Sünnetler eskiden kadınlar arasında olurdu. Şimdi meydanda yapılıyor ve sünnete kadın erkek karışık katılıyor.

Kınayı çocuğu baba tarafından ve anne tarafından yengeler yakar.

Şimdi eğlence “kırmızı güller” denen çalgıcılarla yapılıyor. Eskiden teyiple ya da tefle çalarak oynardık.

Eskiden sünnet kınası evde yapılırdı. Çünkü kadınlar hiç dışarıda oynamazlar, hep evde oynarlardı.

Sünnet kına gecesinde adamlar, meydanda oyun çıkartırlardı. Deve oynarlardı, afyon ekerlerdi. Afyon kazarken kızları kaçırlardı. Afyon oyununda kimi kız kılığına girerdi. Kızların babaları rolündeki oğlanlar peşlerinden koşardı. Mahkemelik olurlardı. Ortada meydan ocağı yanardı. Tüm köylüler gelip oyunları izlerdik.

Kına gecesinde, sünnet çocuğu sünnetlik takımını giyer. Yengeler çocuğa kına yakarken çocuğun annesi yengelerin omzuna yazma atar.

Eskiden sünnet çocuğuna kına yakılınca elini bağlamak için kırmızı kese diker, kurdeleyle bağlardık. (N. Yıldız-Mezitler)

Eskiden sünnetler toplu yapılırdı. Çocukların kınası da toplu yakılırdı. Sağ küçük parmağa ve yüzük parmağına kına yakılır. Kınayı yengeler yakar. Kına gecesinde davul çalardı. Kadınlar, kızlar evde, erkekler meydanda oynardı. Kına yakılırken çocuğa pijamasını giydirirler. Çocuğun pijaması beyaz renk olurdu. Sünnet çocuğu belli olsun diye bu renk seçilirdi. (R. Kuzu-Kurtdere)

Önce eğlence oyun yapılır ortaya para, şeker atılır. Sonra çocuğun kınası yakılır. Çoğunlukla kına gecesi cumartesi gecesi yapılır. Kurbanlık koyunlara yaptıkları gibi sünnet çocuğuna da ille kına yakılır.

Çocuğun kınasını yengeleri yakar. Biri kına yakar, biri kına sahanını tutar.

Çocuğun sağ elinin küçük, yüzük, orta parmağına kına yakılır. Kırmızı bez bağlanır.

Eskiden kızlar tef çalar, oynarlardı. Şimdi saz ekibi geliyor. Eskiden kadınlarla kına gecesi yapılırdı. Şimdi kadınlarla erkekler bir arada kına gecesi yapılır.

Kına gecesi, sünnet çocukları beyaz gömlek, pantolon, pelerin, şapka giyer. Kına yakılırken pijama giyerler. Çoğunlukla pijamalar açık mavi olur. (F. Baykurt-Kurtdere)

Sünnet olan çocuğa kına yakılır. Çocuğu orta yere ayakta tutarlar, bir sekinin üstünde. Yengeleri sağ küçük parmağına kına yakarlar, davullar çalar. (R. Eroğlu-Şamlı)

Sünnet edilecek çocuk için kına gecesi yapılır. Çocuğun sağ küçük parmağına kına yakılır. Gelenek, görenek olduğu için sünnet olan çocuğa kına yakılır. Eskiden sünnet kınası, perşembe akşamı yakılırdı.

Eskiden kına gecesinde çocuğun eline kına yakılınca akrabaları avucuna demir para koyardı. Bereket olsun diye çocuğun avucuna para konurdu. Kına gecesinde çocuğun arkadaşlarına da kına yakılırdı.

Çocuğa kına yakılırken pijama giydirilir. Kına gecesinde önce eğlence yapılır, çocuğa sonra kına yakılır.

Eskiden kına gecesinde eğlence yapılırken tava, tef çalınırdı. Şimdi eğlenceye saz ekibi geliyor. Eskiden “harmandalı” oynardık.

Eskiden kına gecesine sadece kadınlar ve çocuklar katılırdı. Düğün sahibi davul tuttuysa, erkekler başka bir yerde davulla oynardı. Eğlencede çocuk pelerinli sünnet elbisesini giyer.

Kına teysisini, yenge misafirlere dolaştırır. Tepsiye konan paralar çocuğun olur. (Z. Peker-Şamlı)

Sünnet çocuğuna eğlencenin ortasında kına yakılır. Sünnet kınası, cumartesi gecesi yapılır. Kadın, erkek karışık olarak katılır. Saz ekibi gelir. Eskiden kızlar çalar, kadınlar oynardı. Erkekler, kadınları karşıdan izlerdi. Eskiden çocuğa yakılan kınadan kalan yaş kına, gelen misafirlere dağıtılırdı. Şimdi gelen misafirlere kuru kına dağıtılıyor. Çocuğun sağ baş parmağına, işaret parmağına ve orta parmağına, elinin iç kısmıyla birlikte kına yakarlar.

Kına teysisine, misafirler para bırakırlar. O paralar, çocuğun olur.

Kına yakılırken sünnet çocuğu pijama giyer. Eğlencede pelerinli sünnet elbisesini giyer. Eskiden çocuklara ceket, pantolon alınırdı.

Çocuğa kinasını yengesi yakar. Eskiden kına tabağı süslenmezdi. Şimdi kına tepsisi mumlarla süsleniyor.

Çocuğun eline kırmızı eldiven takılır. Eskiden kırmızı bez takılırdı. (A. Uslu- Aktarma)

Sünnet kınası, cumartesi gecesi olur. Eğlencenin sonunda çocuğa kınası yakılır. Kına yakmak hem sevap, hem âdettir. Kına, eskiden gelen bir gelenektir.

Kına gecesi eskiden kadın kadına yapılırdı. Şimdi kadın, erkek karışık yapılıyor. Kına gecesi, sünnet sahibinin evinin bahçesinde yapılır. Çocuğun kınası eskiden evde yakılırdı.

Eskiden sünnet çocuklarının kınası, çocuğun iki eline de yakılırdı. Çocuğun parmaklarına ve avucuna para şeklinde yuvarlak yapılarak kına yakılırdı. Kına yakılmaya sağ elden başlanır. Çocuğun kinasını yengesi yakar.

Kına yakılırken, çocuk pijamalarını giyer. Eline de sonra bulduğumuz temiz bir çaputu bağlayıverirdik.

Çocuğa kına yakılınca yenge, misafirlere kına tepsisini dolaştırır. Tepsiyeye isteyenler para atar. (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

Cumartesi akşamı kına gecesi yapılırdı. Âdet olduğu için sünnet çocuğuna kına yakılır. Eskiden kına gecesi kadın kadına yapılırdı. Sünnet çocuğuna kinasını, yengesi yakar. Çocuğun sağ elinin baş ve işaret parmağına kına yakılır.

Eskiden kına gecesine tef gelirdi. Daha eskilerde ise ut çalınırdı.

Sünnet çocuğu pelerinli sünnet elbisesini giyer. Kına yakılırken ise, eskiden beyaz, uzun, belden aşağıya uzanan bir elbise giyerdi. Artık çocuklar, kına yakılırken pijama giyorlar.

Çocuğun kinasını yengesi yakar. (N. Yıldız-Balya)

Cumartesi akşamı sünnet için kına gecesi yapılır. Kadın, erkek karışık kına gecesine katılır. Saz ekibi gelir.

Çocuk bir sandalyenin üstüne çıkartılır, kınası yakılır. Çocuğun iki elinin avucuna yuvarlak şekilde kına sürülür bir de sağ serçe parmağına kına sürülür. Çocuğun kınasını iki yengesi birlikte yakarlar.

Kına yakılırken çocuk pijamalarını giyer. Eğlencede ise, pelerinli sünnet kıyafetini giyer. Çocuğa kına yakılınca eldiven takılır.

Kına tepsi süslenir. Altına kırmızı örtü serilir. Üstüne mumlar konur. (H. Gül-Dursunbey)

Cumartesi akşamı, sünnet çocuğunun kına gecesi olur. Eskiden kadınlar ayrı, erkekler ayrı yerde oynarlardı. Şimdi kına geceleri kadın, erkek karışık yapılıyor. Kına gecesine “kırmızı güller” denen saz ekibi gelir.

Sünnetten önce misafirleri çağırırken özellikle yaşlılara kuru kına dağıtılır. Kına gecesinde de çocuğa kına yakıldıktan sonra genç kızlara karılan kınadan dağıtılır.

Sünnet çocuğunun sağ küçük parmağına ve iki avucuna kına yakılır. Kına eline çok kırmızı çıkmadan hemen yıkanır. Çocuğun yengelerinden biri kınayı tutar, biri çocuğa kınasını yakar. Çocuğun annesi yengelere kırmızı, oyaly yazma verir.

Çocuk eğlencede pelerinli sünnet kıyafetini giyer. Kına yakılırken de pijamalarını giyer.

Misafirlere keselere konulmuş kuru kına dağıtılır. (E. Türk-Kepsut)

Sünnet çocuğuna erkekliğe ilk adımını attığı için kına yakılır. Ayrıca kına, cennet kokusudur. Sünnet çocuğunun sağ elinin küçük parmağına ve avucunun ortasına kına yakılır. Çocuğun yengeleri kınasını yakar.

Kına gecesine kadın, erkek karışık olarak katılır. Saz ekibi çalar, misafirler oynar.

Kına gecesi sünnet çocuğu şapkalı, pelerinli sünnet kıyafetini giyer. Kına yakılırken ise, pijama giyer. Kına yakılınca çocuğa kına eldiveni takılır. (G. Işıklar-Balıkesir)

Sünnette kına gecesi eğlencesini baba, arkadaşlarıyla oynayarak başlatır. Daha sonra köyün gençleri oynar. Saat on, on bir gibi çocuğa kına

yakılır. Kına tepsisi, misafirlere gezdirilerek para toplanır. Kına yakılınca eğlence biter.

Sünnette, geleneksel oyunlarımız mızıkta ve tahta ile oynanır. Eğlencemiz kadın, erkek karışık yapılır. Daha çok bekar çiftler oynar.

Sünnet çocuğuna “Anasının kuzusu” diyerek kına yakılır. Çocuk erkeklığe adım attığı için kınayla şanlı, şöhretli girsin, diye kına yakılır.

Sünnet kinasında isteyenler mevlit okutur. Kadınların mevlidi evde, erkeklerin mevlidi ise camide yapılır. Çocuğa kına kadınların yanında yakılır.

Çocuğun her iki elinin serçe parmağına kına yakılır. Kına, önce sağ elden yakılmaya başlanır. Kınayı yenge yakar. Çocuk pelerinli sünnet kıyafetini giyer. Çocuk kına yakılırken pijama takımını giyer.

Kına, mumlarla süslenir.

Yenge, kınayı çocuğa yaktıktan sonra tepsiyi misafirlere dolaştırır. Misafirler tepsiye para atar. Paralar, çocuğun olur.

Eskiden sünnet çocuğunun eline kına yakılınca tülbent bağlanırdı. Şimdi kırmızı eldiven bağlanır. Bizde kırmızı renk, bayrağın rengiyle bağdaştırılır. Kırmızı renk, bayrağın temsilidir. (N. Yıldırım-Yenikavak)

Sünnet çocuklarına kına gecesi düzenlenir. Eskiden kına gecesi olduğunda düğün gibi çalgılı, oyunlu yapılırdı. Eğlencenin sonunda çocuğa kına yakılırdı. Ertesi gün de çocuk faytonla, atla, arabayla gezdirilirdi. Sonra mevlidi okunur, çocuğun kesimi yapılırdı.

Kına gecesi, cuma ya da cumartesi gecesi olurdu. Şimdi çocuğun kesimi zaten önceden yapılıyor. Bir düğün salonu tutuluyor. Düğün salonunda hem mevlit okunuyor, hem yemek yeniyor, hem de kına gecesi yapılıyor. Hepsi bir gecede aradan çıkarılıyor.

Sünnet çocuğuna sevap diye kına yakılır. Normalde erkeklere kına yakılmaz.

Kına gecesine hem erkekler, hem kadınlar katılır.

Çocuğun arkadaşlarına da isterlerse kına yakılır. Kına, çocuğun sağ eline yakılır. Benim gençliğimde özellikle çocuğun sağ küçük parmağına kına yakılırdı. Şimdi isteyenler, sağ baş parmağına ve işaret parmağına silah tutar şekilde de kına yakılmaktadır.

Her şeye sağ elle başlanır. Bunun dinî açıdan bir anlamı vardır.

Kına gecesine saz ekibi gelir, çalar. Bizde bugüne kına gecesini denmez, sünnet düğünü denir.

Sünnet çocuğu pelerinli sünnet kıyafetini giyer. Kınası yakılırken de pijama takımlarını giyer.

Çocuğun kınasını yengesi yakar. Kına yakıldıktan sonra çocuğa takı takılır.

Kına yakılınca çocuğun eline kırmızı renkli kına eldiveni takılır. Bazen çocuğa kıyafetiyle uyumlu olsun diye mavi ya da krem eldiven de takıyorlar. Ama gelinlerin eldiveni muhakkak kırmızı renk olur. (G. Demirci-Susurluk)

Biz sünnet kınasında küçük parmağa kına yakmayız. Çocuk silah tutsun diye baş parmağı ile işaret parmağına kınayı yakarız. Sünnet olacak çocuğa mevlitten bir gün önceki akşam kına yakılır. Kına gecesinde eğlence yapılır. Sünnet, peygamberimiz zamanından gelmiştir. Sünnet, o zamandan beri yapılır.

Kına gecesinin belli bir günü yoktur. Eskiden bu yana kadın kadına yapılır, erkekler katılmaz.

Kına gecesi bahçede yapılır. Durumun müsaitse, Susurluk'ta düğün salonu tutulur. Davetliler rahat görebilsin diye, çocuğu orta yerde sandalyenin üstüne çıkartırlar. Çocuğa kınası yakılır ve herkes takısını takar. Yengeler veya sağdıç anne çocuğun kınasını yakar. Çocuğun yaşıtı olanlara sağdıç denir. Çocuğun yirmi beş, otuz tane sağdıcı vardır. Hepsine düğün öncesi penye gönderilir. Sağdıçların annelerinden bir tanesi sağdıç anne seçilir. Sağdıç anne düğünde yardımcı olur, yemek yapar, bulaşık yıkar.

Kına, çocuğun sağ elinin baş parmağıyla, işaret parmağının bütününe yakılır. Çocuk ileride asker olacak, vatani koruyacak düşüncesiyle, tetik tutması için kına bu şekilde yakılır.

Kına yakılırken dört kişi gereklidir. Biri kınayı hazırlar, biri alay yerine götürür, iki kişi de çocuğa kınayı yakar. Hepsine oyalı çember hazırlanır ve verilir. Yalnız sünnet çocuğuna kırmızı çember hazırlanır. Bu çember oğlanın pelerinine konur, o çembere para ve altın takılır. Yaklaşık on yıldır bu yapılmaktadır. Eskiden para ve takılar çocuğun annesine verilirdi.

Kına, sünnet çocuğundan başka erkek çocuklarına yakılmaz.

Kına gecesinde önce eğlence yapılır, kına yakılır, ardından tekrar eğlence yapılır. Eskiden dua yapılmazdı ama şimdi isteyenler sünneti dualı yapar. Eskiden kına gecesinde davul çalınırdı. Şimdi davul çalmıyor, saz ekibi tutuluyor. Akşam eğlence olur, kına yakılır. Sabah da mevlit okutulur.

“Bu akşam sünnetimiz var, buyrun.” diyerek misafirler kına gecesine davet edilirdi.

Kına yakılırken nazar olmasın diye çocuğa mavi pijama giydirilir. Eskiden bu yana böyledir.

Çocuğun kinasını eşi, dostu daha önce karar, kınayı gelin kinası gibi mumla süslerler.

Kına tepsi para atılması için davetlilere dolaştırılmaz.

Çocuğa kına yakılınca ya mavi ya da kırmızı eldiven takılır. Mavi eldiven takılmasının sebebi alınan pijama takımının rengi mavi olduğu içindir. Eldiven satın alınan pijama takımının içinden çıkar.

Kına yakılan kişi kibleye dönmelidir. Onun için sünnet çocuğu kibleye karşı durur. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Sünnet olmadan bir gece önce kına gecesi yapılır. Geç vakit olunca sünnet çocuğuna pijamalarını giydirirler. Eliyle tabancayı tutar gibi sağ baş parmağına ve işaret parmağına kına yakarlar. Kına yakıldıktan sonra oyun meydanında çocuğu gezdirirler. Çocuk annesiyle, ablasıyla, yengesiyle oynar. Gelenler para, altın takar.

Gelenlere kına dağıtılır. Kına tepsi düğün yerinde dolaştırılmaz.

Sünnet çocuğuna, ileride asker olacak, eli silah tutacak diye kına yakılır.

Kına geceleri genellikle cumartesi geceleri yapılır. Kınaya çocuğun bütün akrabaları katılır.

Sünnet çocuğundan başka isterlerse sağdıçlara da kına yakılır. Onlara da avuçlarının ortasına ya da tabanca tutar gibi kına yakılır.

Sünnet çocuğunun kinasını yengeler yakar. Biri kınayı tutar, biri de çocuğun eline kınayı yakar.

Kına gecesinde eğlence yapılır. Eskiden tef çalınırdı. Şimdi saz ekibi tutuluyor. Kına gecesinde dua okunmaz. İsteyenler ilahi okutabilir ama bunu az kişi yapar.

Sünnet çocuğu kına yakılmadan önce sünnetlik takımlarını giyer. Kına yakılacağı zaman ise pijamalarını giyer. Pijamalar beyaz ya da mavi renk olur. Sünnet çocuğunun kına eldiveni vardır. Genellikle eldivenin rengi pijamanın rengine uygundur. Eldiven daha çok beyaz renk olur.

Sünnet çocuğunun kınasını yengeler karar.

Kına tepsisi süslenirken yalnızca kınanın üzerine mum konur.

Kına gecesinde isteyen çocuğa takı takar.

Kına yakılırken, sünnet çocuğunun omzuna kırmızı, oyalı çember atılır. Muhakkak bu çember, çocuğun omzuna konur. Kına yakan yengelere de kırmızı, oyalı çember verilir. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Sünnet olacak çocuğa kına yakılır. Çocuğun önce eğlencesi olur, ardından kınası yakılır. Bir gün sonra da çocuk sünnet edilir. Önceden cuma günleri ya da pazar günleri çocuğun kına gecesi olurdu. Şimdi kına gecesi istenilen gün yapılabilir.

Sünnet olan çocuğa kına, muhakkak yakılır. Çocuğun sağ elinin baş parmağı ile işaret parmağına silah şeklinde kına yakılır. Çocuğun ilerde silah tutması için kınayı eline bu şekilde yakarlar.

Kına gecesi, kadın ve erkek bir arada yapılır. Kına, sünnet çocuğundan başka sağdıçlara da yakılır. Kına onlara da sünnet çocuğuna olduğu gibi silah şeklinde yakılır.

Kınayı çocuğa yengeler yakarlar.

Çocuğun yanına her gelen kınanın yanına para atar.

Eskiden kına gecesinde kızlar dümbelek çalardı. Şimdi kına gecelerinde saz ekibi tutulur. Kadın, erkek birlikte eğlenilir.

Sünnet eğlencesinin sonunda çocuk üzerini değiştirir, pijamalarını giyer. Genelde pijamaları mavi renk olur. ardından çocuğa kına yakılır. Kına yakılırken dua okunmaz ya da türkü söylenmez.

Sünnet çocuğunun annesi, sünnet çocuğunun omzuna oyalı çember takar. Kına yakan yengelerin de omzuna rengârenk oyalı çember takar.

Kınanın üzerine mum dikilir.

Kına yakılmadan önce misafirlere kına sepetinden kuru kına dağıtılır. Kına karıldıktan sonra isteyenlere peçeteye sarılarak yaş kına dağıtılır.

Sünnet çocuğuna kına yakıldıktan sonra eline kırmızı eldiven takılır.
(S. Umut-Akçaova)

Sünnet edilecek çocuğa eğlence yapılan gece kına yakılır. Cumartesi gecesi eğlence yapılır, kına yakılır. Pazar günü çocuk sünnet olur.

Sünnet çocuğu belli olsun diye ona kına yakılır. Sünnet kinasına kadın, erkek beraber katılır. Eskiden yalnız kadınlar ve çocuğun arkadaşları kına gecesine katılırdı.

Kınayı bir çanakta kararlardı. Misafirler oynardı.

Kına çocuğun küçük parmağı dışındaki dört parmağına ve elinin içine bileğine kadar yakılırdı. Kına sağ ele yakılır. Küçük parmağa kına, askere giderken yakılır. Bunun için bu parmağa kına yakılmazdı.

Kına sadece sünnet çocuğuna yakılır. Gelen misafirlere kına dağıtılır.

Kınayı çocuğa yengesi yakar. Çocuğun avucuna altın ya da para konmaz.

Sünnet çocuğuna kına yakılırken ağlayış yapılmaz. Kına yakılırken çocuk pijamalarını giyer. Sünnet kinasını da yenge bir leğende karar. Kınanın üzeri mum ve çiçeklerle süslenmezdi.

Çocuğun eline kına yakılınca herhangi bir bez bağlanırdı. Şimdi kırmızı bez bağlıyorlar. (B. Er-Meryemdere)

Sünnet olacak çocuğa kına yakılır. Kına, çocuğun sağ elinin iki parmağına yakılır. Sağ küçük parmakla, yanındaki parmağa yarım olarak kına yakılır. Her şey sağ elle yapıldığı için sağ ele kına yakılır. Sağ ele kına yakmak sevaptır.

Çocuğa sünnet olduğu için kına yakılır. Kına yakmak sevap olduğundan sünnet çocuğuna kına yakılır. Sünnet olan çocuk artık çocukluktan çıkıp yetişkinliğe girmektedir. Onun için de sünnet çocuğuna kına yakılır. Ayrıca büyüklerimizden öyle gördük.

Eskiden kına geceleri sünnet ya da gelin kinası ya çarşamba ya da cumartesi gecesi olurdu. Diğer günlerde kına gecesi yaparsan günah olur, derlerdi.

Eskiden sünnet kinasına sadece kadınlar katılırdı. Kına gecesinde erkeklerin katılması ayıp karşılanırdı. Bir de kına gecesine sünnet çocuğunun

arkadaşları katılabilirdi. Fakat onlara kına yakılmazdı. Erkeklerle sadece sünnet olurken kına yakılır.

Sünnet çocuğunun annesi, kına gecesinde karılan kınadan gelenlere dağıtır.

Sünnete davet ederken okuntu olarak, çağırılanlara kuru kına dağıtılırdı. Kınayı yakmadan kına gecesine gelene, “Hana kınaların?” denirdi.

Sünnet çocuğuna kınayı yengesi yakar. Kınayı da yenge karar.

Kınayı çocuğa yakmadan önce eğlence olur. Kınayı mumla süslerler. Daha önceden kınanın üzerinde kandil yakardık. Kandil, tenekeden yapılırdı, altı geniş, üstü dardı. İçine ipten fitil yapılırdı. Gazlanan fitil, teneke kutunun içine konurdu, oradan yakılırdı.

Kara karımca oyunu oynandıktan sonra yenge, kandille süslenmiş kınayı bir tepside getirirdi. Sonra tepsiyi misafirlere dolaştırırdı. Misafirler, tepsinin içine para atarlardı.

Eskiden sünnet eğlencesinde çocuk takım elbise giyerdi. Kına yakılırken pijama giyilmezdi.

Kına yakınca çocuğun eline kırmızı bir bez bağlardık. Kınaya kırmızı renk yakışır. Eskiden normal bir bezi alır, kırmızı renge boyardık. (M. Gezer-Kayalar)

Sünnet olacak çocuğa kına yakarlar. Sağ elin küçük parmağına kına yakılır. Herhangi bir bezle çocuğun parmağını bağlarlar.

Sünnet kınası kadınlı, erkekli yapılır. Komşulara da yaş kına dağıtılır. Sünnet çocuğuna kınayı yengesi yakar. Davul çalınır, tef çalınır.

Çocuğa kına, eğlencenin ortasında yakılır. Çocuk o gün pantolon, gömlek giyerdi.

Misafirlere kına tepsiyi dolaştırılır. İsteyen tepsiye para atar. Paralar, çocuğun olur. Kınanın üstüne mum konur. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Sünnet çocuğuna, sünnette kına gecesi yapılır. Çocuğun sağ elinin küçük parmağına kına yakılır. Çocuk, sünnet olacağı için parmağına kına yakılır.

Sünnet kinasını kararak bir tepsiye koyarlar. Etrafına, üstüne canlı çiçekler sokarlar. Tepsinin altına kırmızı örtü koyarlar. Üstüne ayrıca mum koyarlar. Önceden gazlı kandil koyarlardı.

Sünnet kinasında yenge tarafından bakır kaptaki karılmış kına, kına gecesinden bir gün önce tüm köye dağıtılırdı. Karılmış kına, köylü kadınlar sünnete kınalı gelsin diye dağıtılırdı. Bu kınayı isteyen kadınlar, eline yakardı. Elinde kadının kinası varsa hayvanına da yakardı. Kına, öküzlerin alınına yakılırdı. Sünnet kinası yakmak sevap olur, derlerdi. Şimdi karılmış kına, köye dağıtılmıyor. Kına gecesinde gelenlere kuru kına dağıtılır.

Eskiden sünnet kinasına sadece kadınlar katılırdı. Şu anda kına geceleri kadın, erkek karışık yapılmaktadır.

Sünnet çocuğunun kına yakılan parmağı da kırmızı bezle sarılır. Eskiden kına gecesinde tef çalınır, oynanırdı.

Sünnet çocuğu kına gecesinde pantolon, gömlek giyerdi. Kına yakılırken çocuğa giysisi kirlenmesin diye pijamalarını giydirirlerdi.

Sünnet çocuğunun kinasını yengesi yakar. (A. Önsön-Kavakalan)

Sünnet kinasını çocuğun sünnet işlemi olmadan bir gün önce yakarlar. Bizim köyde oyun yoktur, eskiden beri mevlit okutulur. Kına, çocuğa mevlitten sonra yakılır. Çocuğun arkadaşları isterlerse onlara da kına yakılır.

Sünnet çocuğunun sağ elinin küçük parmağına kına yakılır. Sol yan şeytan, sağ yan melek tarafıdır. Kına cennet kokusudur. Tüm pis işler sol elle yapılır. Kınaya zarar gelmesin diye sağ ele önce kına yakılır.

Bir yenge sünnet çocuğunun bileğini tutarken bir yengesi de kinasını yakar. Yengelere oyalı bez hediye edilir.

Çocuğa kına yakılırken pijamaları giydirilir. Kına yakmadan önce pantolon, gömlek giyerler. Sünnet çocuğunun koluna kırmızı ipekli bez bağlanırdı. Böylece çocuğun sünnet çocuğu belli olurdu. (F. Gimgir-Sarıbeyler)

Sünnet çocuğuna kına yakılır ve kına gecesi yapılır. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Çocuğun sağ baş, işaret ve orta parmağına elini de alacak şekilde kına yakılır. Çocuğun bileğine iplik bağlanır. Kınanın o ipten taşmamasına dikkat edilir. Çocuğun kinasını yengesi yakar.

Kına gecesinde orta yere konan bir çanağa isteyenler para atardı. Bu paralar, çocuğun olurdu. Şimdi çocuğun giysisine para iğneliyorlar.

Eskiden kına gecesine erkekler katılmazdı. Önce çocuğun kinası yakılır, ardından eğlence yapılır, oynanırdı.

İsteyen herkes kına yaksın diye kına gecesine gelenlere karılmış kına dağıtırlar.

Sünnet çocuğunun kinasını yengesi yakar.

Eskiden kına gecesine tefçi gelirdi. Bir de orta yerde oynayacakları seçen bir kadın tutulurdu. Önce çocuğun akrabaları, sonra diğer gelenler oynamaya kalkardı.

Çocuk eskiden takım elbise giyerdi. Kına yakılırken ise pijamalarını giyer. (F. Şimşek-Çamdibi)

Dursunbey'e bağlı Selimağa Köyü'nde ise, cuma günü akşam çocuğun baş parmağına ve işaret parmağına ilahiler eşliğinde kına yakılmaktadır.⁹⁴

Balıkesir'in Mehmetalan Köyü'nde sünnet olacak çocuklar, cumartesi akşamı kınaya çıkarılır. Köy meydanında ateş yakılır, yere kilim serilir. Bir tabağa kına yoğurularak ortasına mum dikilir. Herkes kınaya para atar, çocuklar davullarla eve geri döner.⁹⁵

1946 yılında yayımlanan **Halk Âdet ve İnanmaları** adlı kitapta o yıllarda Balıkesir'de yapılan sünnetten bahsedilmektedir. Her yerde olduğu gibi Balıkesir'de de hayatî bir mesele sayılan sünnet işine dedelerimiz çok önem vermişlerdir. Bu ise bazı âdetlerin çıkmasına sebep olmuştur. Haftanın salı, çarşamba geceleri kadınlar sünnet evinde "dallı" denilen

⁹⁴ İbrahim Yonga, (2007), **Selimağa Köyü Folkloru Araştırma Projesi**, (Kırşehir), s. 28.

⁹⁵ Sıdıka Kurç, (1982), **Balıkesir Mehmetalan Köyü Folkloru**, Bitirme Tezi, (Erzurum), s. 25.

elbiseleri giydikleri halde başlarına, boyunlarına taktıkları altınlarla eğlenti yaparlar.⁹⁶

“Çanakkale Yöresi Düğünlerinde Hediye” adlı bildiriye Biga’ya ilk gelen Yörüklerin ve Manavların gelenekleri incelenmiştir. Sünnet çocuğuna yapılan kına gecesi âdetlerine baktığımızda Balıkesir’de yapılan kına gecesi âdetlerinin benzerlik gösterdiğini görmekteyiz. Sünnetten bir gece önce kına gecesi yapılır. Bu gecede yenilir, içilir ve eğlenilir. Gecenin uygun bir zamanı, sünnet çocuğunun kına yakma töreni başlar. Sünnet çocuğunun annesi de kına yakana, çember hediye ederek boynuna asar.⁹⁷

Diyarbakır’da sünnet olan çocuğa, gelin ve güveye, askere giden gençlere kına yakılır. Bu ilde, kınanın koruyuculuğuna inanılır.⁹⁸

Makedonya’da da sünnet olan çocuğun eline kına yakılmaktadır.⁹⁹

Balıkesir ve çevresinde sünnet olan çocuklara yapılan kına geceleri genellikle, cumartesi geceleri yapılmaktadır. Eskiden kına geceleri, kadın kadına evin içinde ya da bahçede yapılmaktaydı. Günümüzde ise, kadın, erkek bir arada ve köy meydanlarında ya da düğün salonlarında yapılmaktadır. Kına, sünnet olan çocukların genellikle baş ve işaret parmaklarına yakılmaktadır. Çocuklar, büyüüp askere gidince bu parmakları ile silah tutacakları için kına bu şekilde yakılmaktadır.

⁹⁶ Kemal Özer, (1946), **Halk Âdet ve İnanmaları**, (Bursa), s. 34.

⁹⁷ Hamdi Güleç, (2007), “Çanakkale Yöresi Düğünlerinde Hediye”, **Kültür Tarihimize Çeyiz**, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, (İstanbul), s. 168.

⁹⁸ Yaşar Kalafat, (1990), **Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri**, (Ankara), s. 92.

⁹⁹ Yaşar Kalafat, (1994), Orta Toroslar ve Makedonya Yöreleri Halk İnanışları Karşılaştırması II, **Milli Folklor**, C 3, S 24, s. 34.

B. ASKER UĞURLAMALARINDA KINA

Askerlik genç bir erkek için çok önemli bir dönemdir. Türk halkı askerliği kutsal bir görev saymaktadır. Askere gidecek gencin, vatani savunurken orada şehit olabileceği düşünülerek onu kınalarlar. Askerin vatana kurban olarak yollandığı düşünülür.

Balıkesir'de askere giden gençlere kına yakılmaktadır. Bunun yanında askerden dönüşte de yanlarında kına getirmektedirler.

Askere giden gençlere kına yakarız. Asker dönüşü gençler de yanlarında kına getirirler. Ziyarete gelenlere bu kınadan hediye ederler.

Gençliğimden beri bizim köyde, askere gidecek gençlere kına yakılır. Aileden herhangi biri ya da annesi askere gidecek gence kına yakabilir. Genelde gençlere kına toplu halde yakılır. Kına yakmak kimin aklına gelirse, o kişi kınayı karar, diğer askere gidecekleri de çağırır, sevabına onlara da kına yakar. Kına, sağ elin yüzük parmağına ve küçük parmağa bir arada yakılır. Kına yakmaya askere gidecek gençlerin yengeleri de gelir. Yengelere birer yazma verirler. Gencin eline kına yakılınca küçük bir bez bağlanır. Elindeki kına sabaha kadar tutulur.

Askerden dönerken askerler kına getirir. Ziyarete gelenlere bu kına kuru olarak verilir. Bunun yanında gelenlere iğne iplik de verilir. (G. Çakmak-Altınlar)

Askere gidecek gence gitmeden önceki gece kına yakılır. Evde, herkesin annesi kınasını yakar. Sadece sağ baş parmağa kına yakılır. Bu kına sevap olduğu için yakılır. Güle güle gelsin, başına bir şey gelmesin diye kına yakılır. Askerin yakınları da ufak tefek hediyeler alarak askere kına yakılırken gelirler. Askerin eli renkli bir mendil ile bağlanır. (V. Örs-Kocakonak)

Askere de kına yakılır. Bir çocuk asker olmuş. Annesi elini, ayağını kınalayıp askere yollamış. Subaylar bakmış, çocuğun eli ayağı kınalı.

Subaylar, çocuğa elinin ayağının neden kınalı olduğunu sormuşlar. “Gel bakalım buraya, senin elin, ayağın neden kınalı?” O da demiş, “Ben bilmiyorum, annem yaktı bu kınayı.” Subay da, “Git, annenden bu kınayı niçin yaktığını öğren, gel.” demiş. Asker, “Anne, beni kumandanım geri gönderdi. Bu kınayı niçin yaktın, onu öğrenmek istiyor.” demiş. Annesi, “Ben seni devlete kurban yolladım. Döner gelersen benim evladımsın. Dönmezsen devlete kurban gittin.” demiş. (Y. Kocabıyık-Tahtakuşlar)

Askere gidecek gence kına yakılır. Burada bu âdet, son beş altı yıldan beri vardır. Askere gidecek gence kınasını herkes kendi evinde, kendi yakar. Yani, askere kınasını yakınları yakar. Askerin kınası, askere gitmeden bir iki gün önce yakılır. (Hüseyin Özkaya-Kayapa)

Analı kuzu, kınalı kuzu derler. Bir kurbanlık kuzuya, bir geline, bir de askere giden gence kına yakılır. Asker, milletine kurban olacak diye kına yakılır. Genç, askerden gelince hoş geldine gelenlere birer yakımlık kına verirler. Asker, eve sağ salim döndü diye gelenlere kına verilir. Askerin sağ başparmağı ile işaret parmağına kına yakılır. Asker, tetiği çekeceği için bu parmaklarına kına yakılır. Askerin kınası akşamleyin evinde yakılır. Ardından diğer askere gideceklerle beraber meydana asker eğlencesi yapılır. Askerin eline kına yakılınca kırmızı, oyalı bez bağlanır. Mendilin oyası da beyaz ya da kırmızı olur. Bayrak rengi olduğu için bez, bu renktir. Asker kınasını sabahleyin uyandıığında yakar. (H. Özkaya-Kayapa)

Askere gidecek gencin sağ küçük parmağına kına yakılır. Askere gitmeden bir gün önce kınası yakılır. Askeri, “Kurbanlık koyun gibi askere yolluyoruz.” derler. Askerin kınasını herkes evinde yakar. (N. Doğan-Soğanbükü)

Oğlanlara kına yakmak yoktur. Yalnızca askere giden gence kına yakılır. Sağ küçük parmağına kına yakılır. (E. Onart-Gazallidere)

Askere kına yakılır. Bu 1992'den beri vardır. Ama gençliğimizde askere kına yakılmazdı.

Kına, sağ küçük parmağına yakılır. Herkes kendi evinde kınasını yakar. Asker, vatanın bir kurbanı olduğu için ona kurban yakılır. Asker, orada ölebilir.

Kına ile ilgili bir hikâye biliyorum:

anakkale Savaşı'nda bir askere komutanı sormuş. "Senin saçın neden kırmızı?" demiş. Bizim yörede askere kına yakarlar. Annem de kına yaktı demiş. Ama yine de merak etmiş, annesine neden saçına kına yaktığını sormak için mektup yazmış. Bir zaman geçmiş, çocuğun annesinden mektup gelmiş. Bizim köyde kurbanlık hayvanları ve askere gidenleri kınalarlar oğlum demiş. Annesi "ben seni vatana kurban adadım. Onun için sana kına yaktım, oğul" demiş. Bunu, Çanakkale gezisine giden oğlum, orada öğrenmiş. (H. İzmirlı-Çiçekpınar)

Genç, askerden gelince onu ziyarete gelenlere kına ve dikiş iğnesi dağıtılır. (A. Altınyaz-Çiçekpınar)

Askere gidecek gence kına yakılır. Köyümüzde bu âdet, on- on beş yıldan beri vardır.

Asker anaları köylüleri yemeğe davet ederler. O gün eğlence yapılır. Eğlence akşamında askere gidecek gençlere kına gecesi yapılır. Onlara kına yakılır. Gençlerin boynuna kırmızı oyalı yazma bağlanır. Askere gidecek gençler, eğlencede belli olsun diye yazmaları herkesin yengesi takar. Gencin kınasını da yengesi yakar.

Sağ ellerin baş ve işaret parmaklarına kına yakılır. Kırmızı renkli kese ellerine bağlanır. Kırmızı, kınanın renginde olduğu için kına keseleri bu renktir.

Askerlere kına gecesi eğlencesi, onlar askere gitmeden on- on beş gün önce düzenlenir.

Askerden dönerken genç, yanında iğne ve kına getirir. Gzn aydına gelenlere iğne ve kına verirler. Anneler askeri tembihler. "Oğlum oradan kına getir." derler.

Kına gecesi meydanda olur. Kadın erkek karışık olarak katılırlar. (N. Yıldız-Mezitler)

Askere gidenlerin serçe parmağına “gurbete gidiyor. Belki de ölür.” diye kına yakılır. (E. Onart-Gazallidere)

Eskiden askere gidecek gençlere kına yakılmazdı. Ama şimdi yakılıyor. Erkeklerle eskiden bir sünnet olurken kına yakılırdı. (R. Çelik-Kurtdere)

Eskiden askere kına yakılmazdı ama köyümüzde on, on beş yıldır kına yakılıyor. Askere “Vatana kurban olsun.” diye kına yakılır. Askerlere, askere gitmeden bir, iki gün evvel kına gecesini düzenlenir. Gencin sağ küçük parmağının ucuna kına yakarlar. Askerlerden birinin akrabası olan bir adam, askerlerin kinasını yakar. Erkeklerin arasına kadın karışmaz. Kadınlar, askerlere kına yakılırken karşıdan bakarlar.

Gençler, askerden dönerken yanlarında kına getirirler. Askeri ziyarete gelenlere bu kına, kuru olarak verilir. Askerin ailesi, oğulları döndüğü için “Gözümüz aydın.” diyerek sevincine kına dağıtır. Hem de aile hayır yapmış olur. (A. Uslu-Aktarma)

Askere gidecek gence, askere gitmeden bir hafta önce kına yakılır. Herkes, kinasını kendi evinde yakar. Âdet olduğu için ve sevap olduğu için askere giden gence kına yakılır.

Genç, askerden dönünce ailesi ziyarete gelenlere kına ve dikiş iğnesi dağıtır. “Oğlumuz askerden sağlıklı, sağ salim döndü.” diyerek bunlar dağıtılır.

Kına, askerinin sağ serçe parmağına yakılır. Kınayı gencin annesi ya da yengesi yakar. (H. Gül-Dursunbey)

Askere gidecek gencin sağ elinin serçe parmağına kına yakılır. Asker, askerden dönüşte kına alıp getirir. “Gözünaydın” diyerek ziyarete gelenlere bu kınadan verilir. Asker, kına almamışsa ailesi alırdı. “Oğlumuz askerden geldi, kına veriyoruz.” derlerdi. (E. Türk-Kepsut)

Asker, askere gitmeden bir, iki gün önce asker düğünü yapılır. Kınası orda yakılır. (G. Işıklar-Balıkesir)

Askere gideceklere toplu halde asker düğünü yapılır. Asker düğünü, askere gitmeden bir hafta önce düğün yapılır. Düğün bayrakla yapılır. Gençler düğün yerine bayrakla gelir, bayrak öpülür. Ondan sonra geleneksel oyunlara başlanır. Kız, erkek bir arada oynanır. Askerlerin kınasını anneleri yakar. Askere “Kınalı kuzu, kınalı koç, kurbanlık koç, vatana, millete hayırlı evlat olsun.” diye kına yakılır. Kına meydanda yakılmaz, kınayı herkes evinde düğünden sonra yakar. Kına, askerin sağ serçe parmağına yakılır. (N. Yıldırım-Yenikavak)

Askere giden gence şimdi kına yakılmıyor. Ama eskiden kına yakılırdı. On, on beş yıldır askere giden gençlere kına yakılmıyor. Çünkü gençler kına yakılmasını istemiyor. Askerdeki arkadaşları, “Neden kınalı koyun gibi geldin.” diyorlarmış. Arkadaşları dalga geçiyormuş. Bunu askere gidenler söylüyor.

Eskiden askerlere eli tüfek tutsun, eli titremesin diye kına yakılırdı. Gencin askere gideceği akşam eğlence ya da mevlit yapılırdı. Bu isteğe bağlıdır. Kına evin içinde sadece yakınlarla birlikte yakılırdı, mevlit okunurdu. Herkes dağılınca da gence kına yakılırdı. Eğlence yapılırsa köyün meydanında yapılırdı. Kına yakılacağı zaman erkekler başka bir yerde kendi aralarında kınayı yakarlardı. Bunun herkes tarafından görülmesini istemezlerdi, utanırlardı.

Askerlerimiz şehit olunca kurbanlık gibi oluyor. Büyüklerimiz, onun için kına yakmayalım dediler. Kınalı olanların şehit düştüğüne inanıldı. Onun için askere kına yakmayı bıraktılar, bunu kaldırdılar.

Asker, askerden dönerken yanında kına getirir. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Askere giden gence kına yakılmaz. Eskiden de kına yakılmazdı. Yalnız askerden dönen genç, büyüklerine hediye etmek için yanında kına getirir. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Askere gidecek gence kına yakılır. Kına genç, askere gitmeden bir, iki gün önce yakılır.

Vatana kurban olsun diye askere gidecek gence kına yakılır.

Kınayı, askere gidecek gencin ailesi alır ve kına aile arasında yakılır. Kınayı herkes, kendi evinde yakar.

Kına, gence annesi tarafından yakılır. Kına, sağ elin baş parmağı ile işaret parmağına silah şeklinde yakılır. Kına yakılırken eğlence yapılmaz, okunan bir duası da yoktur.

Askere gidecek gençler bir akşam, köy meydanında eğlence yaparlar. Bir gün sonra da mevlit olur. Askere gidecekleri sabah da köylüler ve askere gidecek gençler, imamla birlikte dua ederler.

Askere gidecek gencin kınası herhangi bir bezle bağlanır.

Asker dönüşünde genç yanında kına getirir. (S. Umut-Akçaova)

Askere gidecek gencin sağ küçük parmağına kına yakılır. Askere gitmeden bir gün önce, gencin evinde kına yakılır. Akrabaları evine gelir ve gencin kınası yakılır.

Askere gidecek gence kınayı yenge yakar. Eğlencesi olmaz. Duası yoktur. Mevlit de okunmaz.

Asker kınalı kuzudur. Vatan için gittiğinden ona kına yakılır. Herhangi bir bezle askere gidecek gencin parmağı bağlanır. Genç kınayı yıkamadan elinde istediği kadar tutabilir. (B. Er-Meryemdere)

Askere gidecek gencin kınası gitmeden bir hafta önce ya da üç gün önce yakılabilir. Askere gidecek gençlere ne zaman eğlence yapılacaksa o gün kına yakılır.

Asker olacak genç askere kınalı gitsin diye ona kına yakarız. Gelin olurken kızlara kına yakılıyor ya oğlanlar da askere giderken onlara kına yakılır.

Askere gidecek gencin kınasını ailesi alır. Köyde kimler askere gidecekse toplanırlar, birlikte davul tutarlar. Orta yerde eğlence olur. Eğlenceden sonra gençlere meydana kına yakılır.

Her askerin kendi yengesi askere kınasını yakar. Sağ elinin küçük parmağına kınayı yakarlar. "Hayırlısıyla gidip gelsin." diyerek dua edilip kına yakılır.

Eğlence sonunda kuru kına ya da karılmış kına misafirlere dağıtılır.

Her askerin ailesi evinde kinasını karıp getirir. Bu eğlenceye kadın, erkek karışık olarak katılır.

Askere kına yakılınca eline kırmızı bez bağlanır.

Asker, askerden döndüğünde ailesi kına dağıtmaz. (G. Karaca-Kuyualan)

Askerden dönen gençler kına getirir, aileleri bu kınayı dağıtırdı. Ama askere giden gence kına yakılmaz. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Askerler, askerden dönüşte askerliğimi bitirdim diyerek sevindiği için kına alır. Askerin akrabalarına bu kına dağıtılır. Askere gidecek gence kına yakılmaz. Askerden dönen genç, yanında kuru kına getirir. Bu kına akrabalara, komşulara dağıtılır. Asker, sapasağlam geldim, diyerek yanında kına getirir. (A. Önson-Kavakalan)

Köyümüzde askere kına yakılmaz. Bence askerlere kına yakılmalı. Çünkü savaş olursa kimin düşman, kimin bizden olduğu askerin parmağındaki kınadan belli olur. Bunu bize büyüklerimiz derdi. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Balıkesir'in bazı yerlerinde ise askere kına yakılmadığını görmekteyiz.

Askere giden gençlere kına yakılmaz. (A. Önal-Armutalan, N. Kaçan-Avcılar, E. Buruk-Kızıklı, S. Özalp-Murateli, Z. Peker- Şamlı, S. Çırakoğlu-Orhanlar, N. Yıldız-Balya, G. Demirci –Susurluk, G. Çetinkal-Sarıköy, M. Dağlı-Kayalar, A. Altıntaş-Büyükpınar, A. Önson-Kavakalan, F. Gimgir-Sarıbeyler, F. Doğan-Yeşilhisar, F. Şimşek-Çamdibi)

Derleme yaparken bazı kaynak şahısların da anlattığı kına ile ilgili hikâye, "Trabzon'da Asker Düğünü" adlı makalede de yer almaktadır.

Askere giden bir ere komutanı, ellerindeki kınanın neden yakıldığını sorar. Er, askere gelirken ellerine kına yakıldığını ama sebebini bilmediğini söyler. Komutanı yaz bakalım ailene neden ellerine kına yakmışlar, der.

Asker mektup yazar ve mektubun cevabı gelir. mektupta şöyle yazılıdır: “Çocuğum, kına mübarek olan şeylere yakılır. Biz kurbanlık koyuna kına yakarız, geline kına yakarız, askere kına yakarız. Kurban Allah’a, gelin kocasına, asker vatanına kurban olsun diye kına yakarız.”¹⁰⁰

Adana’da da askere gidecek gencin askere gitmesine bir kaç gün kala sağ serçe parmağına kına yakılır. Halk kültüründe kına yakılması yaygındır. Kınada davul zurnayla akraba, yakın dostlar ve köyün gençleri eğlenirler. Kınaya gelenler askere gidecek gence hediyeler getirirler. Kınadan sonra askere gidecek genç ve arkadaşları köyde erkeklerin toplu halde bulunduğu yerlere giderek herkesle tek tek vedalaşır, helâllik ister.¹⁰¹

Adana’nın Aladağ ilçesinde, gencin ailesi ya da arkadaşları davul getirirler. O gün genç gidene kadar davul çalınır ve yöreye özgü çeşitli oyunlar oynanır. Gencin eline kına yakılır. Gidiş zamanı geldiğinde genç orada bulunan arkadaşlarıyla vedalaşır.¹⁰²

Kırşehir’de ise, asker izine gelirken veya terhis olduğunda yakınlarına, kendisini yolcu ederken hediye verenlere askerlik yaptığı yörenin meşhur ürünlerinden hediyeler getirir. Bu hediyeler arasında kına, olmazsa olmaz türünden bir hediyedir. “Hoş geldin”e gelenlerden kızlara, gelinlere, “Bir yakımlık da olsa asker kınasıdır.” denilerek kına hediye edilir. Kınayı almak ve yakmak, sevincin paylaşıldığının işaretidir.¹⁰³

Makedonya’da askere giden delikanlının parmak aralarına kına yakılır.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Mehmet Naci Önal, (2004), “Trabzon’da Asker Düğünü”, **Millî Folklor**, C 8, S 64, Kış, s. 137, 138.

¹⁰¹ Erman Artun, (2000), “Adana’da Asker Uğurlama ve Karşılama Törenleri, Asker Ağrıtları, Türküleri, Mânileri”, **Millî Folklor**, C 6, S 47, Güz, s. 42.

¹⁰² Mehmet Ali Yılmaz, (2005), **Aladağ Halk Kültürü Araştırması**, y.y.l.t., (Adana), s. 153.

¹⁰³ Mustafa Sever, (2007), “Geçiş Dönemlerinde Hediyeleşme Kırşehir Örneği”, **Kültür Tarihimizde Çeyiz**, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, (İstanbul), s. 180.

¹⁰⁴ Yaşar Kalafat, (1994), Orta Toroslar ve Makedonya Yörelere Halk İnanışları Karşılaştırması II, **Millî Folklor**, C 3, S 24, s. 34.

Balıkesir ve çevresinde askere giden gençlere, askere gitmeden birkaç gün önce kına yakılmaktadır. Askere giden gençlere, eli silah tutacağı için vatana kurban olsun düşüncesiyle kına yakılmaktadır.

C. EVLENMEDE KINA

1. Nişan

Nişan, hem ailelerin düğün için gerekli hazırlıkları yapması için zaman kazandıran hem de nişanlı çiftlerin birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlayan önemli bir dönemdir.

Nişanlılık döneminde de nişanlanacak kıza isterse kına yakılmaktadır. Ama günümüzde buna çok fazla rastlanmamaktadır.

Nişanda gelin kızın eline, ayağına iplikli kına yakarız. Nişanın olacağı günün akşamında gelin kızın evine gider, kına yakarız. Biz iplikli kına yakmaya “çatık kına” deriz. Bu süslü bir kına yakma şeklidir. Eskiden bu yana köyümüzde vardır. Bayram için arife gününde de genç kızların ellerine çatık kına yakardık. Çatık kınayı herkes yakamaz, yakmasını bilenler kızlara yakar.

Kızın parmaklarına önce ipliği bağlarız. Kınayı sonra ipliklerin üstüne süreriz. Sabahleyin elimizi yıkar, iplikleri çözeriz. Kesmeli şekiller çıkar. Nişanlı kıza, ayağındaki çatık kınalar görülsün diye açık terlik alınır.

Nişandan bir gün önce oğlan evinden yenge kınayı, kızın pijamasını getirir. Bir de kıza bahşiş getirir.

Kına, sağ elden yakılmaya başlanır. (F. Şimşek- Çamdibi)

İsteyenlere nişanda da kına yakılır. Kız evinde toplanılır ve çatma kına yakılır. Çatma kına, parmaklara ip sarılarak yakılır. Kınayı yıkayınca ipler çözülür ve kına elde süslü, şekilli olarak durur. Gelin nişanda böylece kınalı olur. Nişanlı kız, süslü olsun diye kına yakılır. Düğünle nişanın arası azsa kına yakılmaz. Kızın düğününde ellerinin kinasız olması istenir. Kına gecesinde kına tekrardan yakılacağı için böyle istenir. Eğer kızın elleri kınalıysa kına gecesinde onun üstüne yine kına yakılırsa iyi olmaz, kocası üstüne bir hanım daha alır, derler.(E. Buruk-Kızıklı)

Eskiden nişanda da gelin kıza kına yakılırdı. Çeyizler, gelen misafirlere gösterilirdi, buna görüş denirdi. Görüş yapılacağı zaman kıza kına yakılırdı.

Görüşte nişanlı kızla, onun en yakın arkadaşı ya da akrabası bir kız telli fermana giyerlerdi. Daha sonraları hazır elbise giymeye başladılar.

Oğlan evi, kıza çeyizlik vereceklerini getirir. Bahçede orta yere peştamal serilir. Onun içine de beyaz çarşaf serilir. Basmalar, yazmalar, havlular ayrı ayrı bohçalanır. Kız tarafı da aynısını yapar. Önce oğlan yengesi bohçaları tek tek açar. Misafirler de kenarlara dizilir, getirilen çeyizlere bakarlar. Daha sonra kız yengesi çeyizleri açar. Sonra tüm çeyiz kız evine geri verilir. Ayrıca misafirler de orta yerdeki çarşafa, gelin kızın çeyizine koymasına için getirdikleri hediyeleri atarlar. Sonra yenge misafirlere lokum dağıtır.

Nişanlı kıza ve onun en yakın kız arkadaşına görüşten önceki gece gelin kızın evinde kızın yengesi tarafından kına yakılır. Gelin kız ve arkadaşı nişan boyunca birlikte dir. Birlikte el öperler, birlikte oynarlar. Görüşte sağ tarafta dizilmiş olan oğlan tarafından başlayarak her gelenin elini öperler. Önce gelin kızın arkadaşı el öper, ardından gelin kız el öper. Oğlan tarafında önde kayınvalide vardır, sonra nineler, sonra yenge, hepsinin eli sırayla öpülür. Sonra yenge, gelinin belinde duran dört köşesi işlemeli pullu mendili alır. Yenge, elinde bulunan kaba şekeri hızlıca gelinin ağzına sürer. Aldığı mendili yenge, kendi beline takar. Nişan bittikten sonra yenge, bu mendili damada para karşılığı satar. Ayrıca gelinin ağzına sürdüğü kaba şekeri de damada yedirir.

Nişanlı kız ve arkadaşı büyük, küçük herkesin elini öptükten sonra oynamaya başlarlar.

Nişanlı kızın ve arkadaşının eline kına bütün olarak bileklerine kadar yakılır. Daha sonraları “hanım kına” denen kına yakılmaya başlandı. Hanım kınada, kızın avucunun ortasına kına konur. Parmakların ilk boğumuna kadar kına yakılır.

Şu anda nişan kınası yakılmamaktadır. (M. Gezer-Kayalar).

Nişanda gelin kıza kına gecesinde giyecekleri, çeyizi yollar. Gelen misafirler de nişanlı kıza evlenince kullanabileceği hediyeler getirirler. Başka yerlerde de nişanda kıza alınan çeyiz ve takılar nişanda verilmektedir. “Nişan kararlaştırıldığı biçimde yemekli, davullu, eş, dost, komşu ve akrabalar çağırılarak “toy” denilen bir yemek ve eğlenceyle yapılır. Oğlan evinin kız için

aldığı çeyiz ve takılar misafirlerin duyabilecekleri şekilde ilan edilir. Adına “kırkım” denir. Nişanda bu tören yapılır ki evlenecek çifte para, eşya, takı vb. vererek yardımda bulunulur.”¹⁰⁵ Kıbrıs’ta kız evi, nişanda oğlan evine damat için hediyeler gönderir. Bu hediyelerin başında, tıraş takımı, giyecek, takım elbise, iç çamaşırı, saat, elde işlenmiş para kesesi, kına yakıldığı zaman parmağına koysun diye işlemeli parmak kılıfı ve bunlarla beraber bir de nişan yüzüğü gelirdi.¹⁰⁶

Eskiden nişanda kıza kına gecesinde giyeceği elbise alınır. O elbise nişanda duvara asılır. Kız kına gecesinde onu giyerdi. (H. Güven-Kurtdere)

Türkiye’nin pek çok ilinde nişan ile düğün arasına bayram girerse kıza hediyeler gönderilir. Elazığ’da kıza kurbanlık koyun veya koçla birlikte kına da gönderilir.¹⁰⁷

Köyümüzde nişanla düğün arasına bayram girerse oğlan evi zenginse kız evine kınalı koç veya koyun yollar. (M. Dağlı-Kayalar)

Naldöken Tahtacılarında, akşam yapılacak olan nişan merasimi için gerekli şerbetlik, kına ve içki gibi şeyler beraber gitmiştir. Nişanı takan kadın veya başka bir kadın, önceden hazırlanmış olan kına çanağını alır, kızın sağ elinin içine azıcık kına kor ve iki tarafın akrabalarına seslenir, “Kınasına ne veriyorsunuz?”. Onlar da altın, para ve başka şeyler verirler. Sonra “Peygambere salâvat sallı alâ Muhammet, kutlu olsun, diyenin âkıbeti hayır olsun.” diyerek, ayak parmaklarına, kulak arkalarına azıcık kına kor. Herkes, “Hayır olsun.” der, bu üç defa tekrarlanır. Hazır bulunan kadın ve kızların ellerine yakmaları için kalan kınayı dağıtırlar. Kınanın iyi olması nişan töreninin güzel olduğuna işaret sayılır.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Erman Artun, (2000), **Adana Halk Kültürü Araştırmaları I**, (Adana), s. 108.

¹⁰⁶ Hüray Mear, (1992), **A.g.e.**, (Kıbrıs), s. 66.

¹⁰⁷ Gölde Çetindağ, (2007), “Kazak Türklerinde Evlilik Sürecinde Hediye”, **Kültür Tarihimizde Çeyiz**, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, (İstanbul), s. 219.

¹⁰⁸ Rıza Yetişen, (1976), “Naldöken Tahtacılarında Nişan”, **TFA**, 17. C, 325. S., s. 7733, 7734.

Balıkesir ve çevresinde, nişanlanacak genç kızlara Çamdibi ve Kızıklı köylerinde kına yakılmaktadır. Buralarda, nişanlanacak kızın eline ve ayağına ip sarılarak kına yakılmaktadır. Bu kına yakma şekline çatma ya da çatık kına denilmektedir. Eskiden diğerk köylerde de nişanlanacak kızlara kına yakılmaktayken, günümüzde artık bu âdetin önemini kaybetmeye başladığı görülmektedir.

2. Çeyiz

Kültürümüzde eyiz hazırlama işi, çocuğun küçük yaŐlarından itibaren başlamaktadır. Genelde eyiz, kız çocukları için hazırlansa da oğlan çocukları için de çeyiz hazırlanmaktadır. eyizin taraflar arasında nasıl yapılacağı ailelerin aralarında anlaşmasına bağlıdır.

Gelinin kına gecesinde kullanılacak olan bakır kına kabı ve eline kına yakılınca bağlanacak olan al yazma önceden alınarak kızın eyizinde bulundurulurdu.

Gelinin kınası kalaylı bir bakır kapta karılır. eyizde, kına kabı olarak bu bakır kap önceden alınır. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Geline kına yakılınca eskiden eline al yazma bağlanırdı. Bu al yazmayı, kızın annesi kızının eyizinde hazırlardı. (N. Yıldız- Mezitler)

OĞlan evinin yolladığı çeyiz sandığının içine kına gecesinde yakılacak olan kına da konur.

Bizde düğüne yakın bir zamanda oğlan evinden “sandık” gelir. Sandıkta gelinlik, eşya, çeyiz ve kına vardır. Bu sandığı bir gece erkekler getirir. (N. Yıldız-Balya)

OĞlan evi, kız evine bizde sandık gönderir. O sandığın içine çerez, kına koyulur. Düğünden iki, üç gün önce sandık götürülür. Kınayı oğlan evi alır, kayınvalide sandıkla kız evine götürür. (S. Umut-Akçaova)

Kınayı oğlan evi alır, kız evine davulla götürürler. Kız evinden oğlan evine davulla çeyiz götürülürdü. eyizi yengeler, cuma günü gündüz götürürdü. Cumartesi günü de çeyiz serilirdi. Kına, kız evine çeyiz sandığının içinde götürülürdü. (A. nson-Kavakalan)

Kınayı oğlan evine kayınvalide getirir. Kınayı torbalara koyar, getirirler. Eskiden sandığımız vardı. Düğünden bir hafta önce sandığın içine kına, terlik, havlu, çember, mendil konur, yollanırdı. Kınayı her zaman kaynana götürmüştür. Sandığı ise sağdıçlar götürürdü. Sandıkla beraber kurbanlık hayvan giderdi. Şimdi böyle bir âdetimiz yoktur. (G. Çetinkal-Sarıköy)

1933 yılında yayımlanan **Kaynak Dergisi**'nde Balıkesir köylerindeki düğün âdetlerini anlatan İsmail Hakkı, oğlan evinden kız evine gönderilen kınadan bahsetmektedir. Düğünden on beş gün evvel, oğlan evi bir bakır un helvası yapar. Bundan başka on iki çörek, üç saç ekmeği ve bir kağıt içerisinde iki, üç okka kına, geline tel, duvaklık al bez, eski zaman pullularından bir kat gelin elbisesi ve bir çift yün çorap olarak bu hediyeleri bir heybe içerisinde oğlan tarafından iki kişi, kız tarafına götürürler.¹⁰⁹

Oğlan evinde toplanan kadınlar, kıza gönderilecek sandığı hazırlarlar. Bu sandıkta kızın çeyizleri vardır. Abdest almış bir kadın dua ederek geline alınan elbiseleri, kız tarafının dürülerini, çay, kahve, şeker, kına, kolonya vb. sandığa yerleştirir. Kız evine götürülür.¹¹⁰

Çeyizler, eskiden “sepi serme” denen törenle kına gecesinin olduğu gün ya da kına gecesinden bir gün önce gelenlere sergilenirdi.

Cumartesi gündüz sepi serilirdi. Çeyizler kız evinin bahçesine ipe serilirdi. İpler bahçenin duvarına gerilir, çeyizde bulunanlar iplere serilirdi. Oğlanlar gelip davulla bahçede oynarlardı. Akşama kına gecesine olurdu. Kızlar sabaha kadar gelinle kalırlardı. (M. Dağlı-Kayalar)

Eskiden kına gecesinden bir gün önce sepi serilirdi. Gelinin çeyizleri sepide serilir, herkese gösterilirdi. Gelinin de saçına kına o gün yakılırdı. Gelin sepinin altına, başına kına sarılı bir şekilde oturtulurdu. (R. Eroğlu-Şamlı)

¹⁰⁹ İsmail Hakkı, (1933), “Balıkesir Köylerinde Düğün Âdetleri”, **Kaynak**, S 6/7, Temmuz-Ağustos, s. 202.

¹¹⁰ Meltem Cingöz Santur, (2005), “Kastamonu Evlenme Âdetlerinin Halkbilimsel Açından İncelenmesi”, **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, (Ankara), s. 388.

Kına gecesi akşamı sepi serilir. Akşamleyin damat, kız evine gelir. Sepinin iplerini asar. Melense deriz biz, dokuma çarşaflar vardır. Damat, iplere melenseleri bağlar. Gelin ve arkadaşları, gelinin yaptığı çeyizlerin hepsini oraya asarlar. Sonra, damadın ayakkabısı saklanır. Damada, lokum aldırılır. Ondan sonra damada ayakkabısı verilir. Ertesi gün, oğlan evi sepi görmeye gider. (Hüseyin Özkaya-Kayapa)

Diyarbakır'da da oğlan evi kınayı gönderene kadar çeyiz kalkmaz. Oğlan evi, düğünden bir hafta önce perşembe günü mum ve kınayı, bir altın, bir kutu çikolata ve gelinin başına dökülecek küçük şekerlerle birlikte kız evine gönderir.¹¹¹

Bolu'da, düğün gününden bir iki gün önce oğlan evinden kilim, halı, yatak gibi çeyiz eşyaları, kesilmiş koyun ve bir çuval sakızlı, karanfilli ekme; kınada kullanılacak çerez, kına, şeker gibi malzemeler, boyunlarına çan takılmış katırların üzerinde kız evine gönderilir. "Çeyiz katırı" adı verilen bu törenle getirilen eşyalar, kız çeyizindeki diğer ürünlerle beraber komşulara teşhir edilmek üzere kız evinde asılır.¹¹²

Balıkesir ve çevresinde, geline oğlan evinden gönderilen çeyiz sandığında, gelin kıza kına gecesinde yakılacak olan kına da gönderilmektedir.

¹¹¹ Aysu Aksu, (1997), "Diyarbakır Düğünleri", **Millî Folklor**, S 34, Yaz, C 5, s. 74.

¹¹² Gülin Öğüt Eker, (1998), "Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri", **Millî Folklor**, C 5, S 40., Kış, s. 23, 24.

3. Düğüne Davet / Okuntu

Nişan, düğün ya da sünnet yapılmadan önce bu törenlere insanlar davet edilir. Bu davete “okuntu” adı da verilmektedir. Oku, kelimesi Divanü Lûgati't-Türk'te okı- şeklinde geçer ve “ol meni okıdı= O, beni çağırdı” çağırma, davet anlamına gelmektedir.¹¹³ Davet kimi zaman davetiye ile kimi zaman da yazma, kına gibi hediyelerle yapılmaktadır.

Cumartesi gündüz tüm köye kına dağıtılır. Böylece tüm köylüler kına gecesine davet edilmiş olur. Herkesin kına yakması istenir. (G. Çakmak-Altınlar)

İnsanlar düğüne kınayla çağırılırdı. (H. Güven-Kurtdere)

Kınayı oğlan evi alır. Düğün başlamadan iki gün önce, köylüyü kına gecesine davet etmek için herkese kına dağıtılır. (R. Eroğlu-Şamlı)

Sünnet olacak çocuğun sağ küçük parmağına kına yakılır. Kına gecesinden bir gün önce çocuğun yengesi akrabalarına, davet ettiklerine toz kına dağıtıp bu kişileri sünnete davet eder. (H. Özkaya-Kayapa)

Sünnete davet ederken okuntu olarak, çağırılanlara kuru kına dağıtılırdı. Kınayı yakmadan kına gecesine gelene, “Hani kınaların?” denirdi. (M. Gezer-Kayalar)

Kına gecesinin olacağı sabah “Haklama” yapılır. Dış köyden gelen misafirler, düğün sahiplerinin akrabalarına kalmaları için yenge tarafından götürülür. Haklamada misafir gelen evlere sağdıçla davul, zurna gider. Sabahleyin her kapıda davul çalar. Davul çaldıktan sonra, “Misafirler haklandı.” denir. Davul, misafirlerin dışında yakın akrabalara da gider. (M. Dağlı-Kayalar)

¹¹³Divanü Lûgat-it – Türk Tercümesi, Çeviren: Besim Atalay, C III, (Ankara,1998), s. 254.

Kına gecesine çağırılmak için, tüm köye kuru kına dağıtılırdı. Kadınların kına gecesinde bu kınayı yakıp gelmeleri istenirdi. (A. Önson-Kavakalan)

Önceden oğlan evi düğüne köyü çağırırken kuru kınayı her eve dağıtırdı. Eskiden davetiye yerine kına dağıtılırdı. Şimdi bu âdet yoktur. (S. Umut-Akçaova)

Kınaya davet, bazı yörelerde kuru kına, sakız, şeker dağıtılmak veya ağızdan söylemek suretiyle yapılmaktadır. ¹¹⁴

Kına gecesine davet, bazı yerlerde kına gecesinin olacağı sabah davulla nöbet çalarak da yapılmaktadır.

Cumartesi günü sabah davullar çalardı. Buna “nöbet çalmak” denir. Davulcular, gelini ağılatmak için nöbet çalarlar. Davulcu akrabaların evini gezer, nöbet çalardı. Nöbet çalarak tüm köy kına gecesine davet edilir. (H. İzmirli-Çiçekpınar)

Düğünün ikinci günü sabah saat on sıralarında sağdıçla birlikte davul gider ve akrabalara nöbet çalınır. Davulun başında sağdıç vardır. Sağdıca, nöbete gidileceklerin adının bulunduğu bir liste verilir. Akrabalar, davulla nöbet çaldırılarak akşamki düğüne çağırılırlar. (Hüseyin Özkaya-Kayapa)

Balıkesir yöresinde, köylerde yapılan sünnetlerde, düğünlerde insanları kına gecesine çağırılmak için kına dağıtılmaktadır. Kına gecesine gelen kadınların, dağıtılan kınadan yakıp gelmesi istenmektedir.

¹¹⁴ Meltem Emine Santur, **Evlenme Âdetleri**,
<http://www.folklor.org.tr/turkish/gelenek/evlenme2.htm>.

4. Sa Kınası

Balıkesir ve çevresinde gelinlere düğünlerinde önceki yıllarda kına gecesinden önce sa kınası yakılmaktaydı. Gelinin saçına kına, kına gecesinden önceki günlerden birinde evde ya da hamama giderek yakılmaktaydı. Yaptığımız derlemelerle, kaynak kişilerden gelinlere artık sa kınası yakılmamakta olduğunu öğreniyoruz.

Gelin kızın saçına, kına gecesinden bir gün önce kına yakılır. Kız, güzel olsun diye saçına kına yakılır. (H. zkaya-Kayapa)

Gelinin başına kına, arşamba ya da perşembe günü yakılırdı. Düğünün ilk günü olan cuma günü hamama gidilir, kızın saçının kınası da orada yıkanırđı. (A. Altınyaz-Çiçekpınar)

Düğünden dört gün önce gelin hamamı vardır. O gece kızın saçına kına yakılır. Oğlan yengesi ve akrabaları kız evine gider, kızın saçına kına yakarlar. Hamama, şehre araba tutarak giderler. Önceden kızın saçının kınası hamamda yıkanırđı. Hamamda kadınlar oynarlardı ve gelini yıkarlardı. Hamama tüm köy kadınları giderdi. (H. İzmirlı-Çiçekpınar)

Gelinin saçına, düğüne bir gün kala kız evinde kına yakılır. Buna sadece kız evinden kişiler katılır. Kızın, saçının kınalı olması istenir. Kızın kınasını nikahlı bir kadının yakması istenir. Nikahsız olana yarım derler, boşanmış kadın istemezler. Öksüz, yetim de istemezler. “Analı, babalı insan gelsin, kınayı yaksın.” derler. (E. rs-Kocakonak)

Gelinin saçına kına, düğünün birinci günü olan cuma günü yakılırdı. Kıza, kınayı yengeleri yakar. Kaynana da kına yakılınca gelinin sağ avucuna para koyar. (N. Yıldız-Mezitler)

Gelin olacak kızın saçına, düğünden bir hafta önce kız evinde kına yakılır. Kınayı oğlan evi yollar. Gelin kızın yengesi, kınasını yakar. Eskiden biz köyde saçımız güzel olsun, saçlarımız uzasın diye hep kına yakardık.

Gelinin de saçı güzel olsun, âdet olsun diye saçına kına yakarız. (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

Düğün, cuma günü başlar. Perşembe akşamı gelinin saçına kına yakılır. Cuma günü de saçının kinası yıkanır. Gelinin başı eskiden hep kınalanırdı. Yakın akrabalarından biri gelinin saçına kına yakabilir. (E. Türk-Kepsut)

Gelinin saçına kına yakarız. Herkes toplanır. Cuma salâsıyla namaz arasında ağlayarak gelinin saçına kına yakarız. (B. Er-Meryemdere)

Evin ortasına kızı, yengeleri getirip oturtur. Köydeki kadınlar, akrabalar, komşular gelir. Cuma salâsı ile cuma namazı arasında yakılır.

Kızın başında örtü vardır. Kızı ağlatmak için mâniler söylenir.

Yakmayın ellerin kinasını

Yakar elimi

Yakın babamın kinasını

Burcu burcu kokar

Babam babam genç ölümlü babam

Babası öldüyse bu mâni söylenir. Bunu gelin kız söyler ve ardından ağlar. Kızın başında beyaz tülbent örtülüdür. O bez, kızın gözyaşı bezidir. Kırmızı bez yalnızca kız pazar günü oğlan evine giderken takılır.

Meryemdere'nin yolları

Çınarlar oldu paşamın yorganı

Benim paşam derelerin kurbanı

Paşam paşam genç ölümlü paşam

Bu mâniyi söyleyen kızın kardeşi, askerden döndükten bir hafta sonra serinlemek için dereye gitmiş. Sonra dereden çıkamayıp boğulmuş. Ablası, kına gecesinde kardeşi için ağlayarak bu mâniyi söylemiştir.

Gelin başının kınası yakılincaya kadar ağlayış atar, ağlar. Sadece kız ağlayış atar. Yakınları da boynuna sarılıp ağlar. O gün herkes ağlamalıdır.

Hangı dala vursam çıkar yonga
Hangı yengeye varsam olur yenge
Yengem yengem Muradiye yengem
Gelin kız bu şekilde yengeye ağlayış atar.

Kızın başında ki örtü alınır. Başına bir yandan kına yakılır. Bir yandan da ağlayış atılır.

Gelinin saçı güzel olsun diye kına yakılır. Kızın saçına kına yakılınca herkes evine dağılır. (M. Kaya Meryemdere)

Düğünden birkaç gün önce gelinin saçına kına yakılırdı. Gelinin saçına kına, evlenmeden bir hafta evvel yakılır. Kız evi, geline kınayı kendileri yakar. Oğlan yengesi kınayı getirir. Kınanın içine ağı dalı katılır. Böylece kına, saçta daha koyu çıkar. Kına, kızın saçında bir gün durur. Gelin, damadın yanında burcu burcu koksun diye saçlarına kına yakılırdı. (M. Dağlı-Kayalar)

Kına, gelinin saçına yakılırdı. Perşembe günü, kızın evinde yengeleri kınayı saçına yakarlardı. Gelin güzel olsun diye saçına kına yakılır. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Kına, kızın saçına düğünden bir hafta önce yakılırdı. Kızın üstü başı kınalanmasın diye saç kınası, önceden yakılırdı. Kız tarafının yengesi kıza kınayı yakar.

Gelin olduğu belli olsun diye kızın saçına muhakkak kına yakılırdı. Saçına kına yakılan gelin artık utandığından düğüne kadar hiç dışarı çıkmazdı. Gelin, “Annemin, babamın yanından ayrılıyorum.” diye sürekli ağlardı. (A. Önson-Kavakalan)

Kızın saçına kına cuma gecesi yakılır. Saçına kına yakılırken üç kez Peygambere salâvat sallı alâ Muhammet, kutlu olsun, diyenin âkıbeti hayır olsun.” diyerek salavat getirilir. Bizim hanım şıhlarımız vardır. Kızın başına

kınayı onlar yakar. Gelin kızların saçına artık kına yakılmıyor. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Benim görev yaptığım Bigadiç'e bağlı Osmanca Köyü'nde düğünden önceki çarşamba gecesi kına gecesi düzenlenir. Köydeki bütün evlerden herkes bir kaşık kına getirir. O kınalardan bir tabak toplanır. O kına karılır ve gelinin başına yakılır. Herkes oradadır, ağlarlar, dertleşirler. O gece gelin göynek giyer. Gelin kız, göyneği giydikten sonra kızın saçına kına yakılır. Göynek, geleneksel bir kıyafettir. Cumartesi gecesi de asıl kına gecesi yapılır. (T. Yıldırım-Yenikavak)

Eskiden cuma günü öğleden sonra davullar gelirdi. Kız evinden davullar, oğlan evine çalarak giderdi. Oğlan evi kınayı alır, kız evine gelirdi. Kız evinde kızın başına kına yakarlardı. Herkes kız evinde toplanırdı. (G. Karaca-Kuyualan)

Eskiden gelinlerin saçına da kına yakılırdı. Gelinin saçı güzel koksun diye saçına kına yakılırdı. Gelinin saçına kınayı, yenge yakar. (A. Uslu-Aktarma)

Gelinin saçına ve ayağının, elinin bileklerine kadar kına yakılırdı. Şimdi kınayı başa yakmıyorlar. Eskiden kına gecesinden bir gün önce sepi serilirdi. Gelinin çeyizleri sepide serilir, herkese gösterilirdi. Gelinin de saçına kına o gün yakılırdı. Gelin sepinin altına, başına kına sarılı bir şekilde oturtulurdu. (R. Eroğlu-Şamlı)

Eskiden gelinin saçına da kına yakılırdı. Düğünden üç dört gün evvel gelinin saçına kına yakardık. Sonraları saç kınası kalktı. (S. Özalp-Murateli)

Bizde gelinin saçına kına yakmazlar. Eskiden düğünden üç, dört gün önce gelinin saçlarına kına yakılırdı. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Gelinin saçına çok eskiden kına yakarlarmış. Ama şimdi gelinin saçına kına yakılmıyor. (S. Umut-Akçaova)

Gelinin saçına kına yakılır. Kızın saçına kına, kına gecesinde yakılırdı.
(E. Onart-Gazallidere)

Balıkesir’de bazı yerlerde ise gelinin saçına kına yakılmamaktadır.

Bizde gelinin saçına kına yakılmaz. (N. Yıldız-Balya)

Gelinin saçlarına kına yakılmaz. (G. Demirci-Susurluk)

Gelinin saçına kına yakılmaz. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Gelinin saçına burada kına yakılmaz. (F. Şimşek-Çamdibi)

Balıkesir dışındaki yerlerde de gelin olacak kızlara saç kınası yakılmaktadır. Kastamonu Yenidoğan köyünde, pazar günü gelinin başına kına yakılır. Beş, altı kişi ilâhi okuyarak gelinin başına kız evinde kına yakarlar. Bu kına çarşamba gününe kadar gelinin başında durur. Günümüzde bu güne kadar beklemek istemeyen de vardır. Salı günü gelin hamamı günüdür. Gelin hamamı için oğlan evi ve kız evinin kadınları Tosya’da hamama giderler. Çarşamba baş örme günüdür. Bugün gelinin başına yakılan kına yıkanır ve kızın saçları örülür.¹¹⁵

Muğla’da bulunan Tahtacı Türkmenlerde saç kınasına “kafa kınası” denmektedir. Kafa kınası, düğünün ilk günü kız tarafında kızın saçına, ailesi tarafından kına yakılarak yerine getirilen bir uygulamadır. Söz konusu uygulama bugün için geçerli değildir.¹¹⁶

Bolu’ya bağlı Gerece ve Yeniçağ’da “kız hamamı” adı verilen hamam merasimine yalnızca genç kızlar katılır ve gelinin saçlarına kına yakılır.¹¹⁷

1930’lu yıllarda Safranbolu’da Yörükler, salı günü sabahı, oğlan evine mensup kadınlar kız evine “baş kınası” yakmak için davulcularla, zurnacılar

¹¹⁵ Meltem Cingöz Santur, (2005), “Kastamonu Evlenme Âdetlerinin Halkbilimsel Açıdan İncelenmesi”, **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, (Ankara), s. 388.

¹¹⁶ Bircan Kalaycı Durdu, (2006), “Marmaris, Ortaca, Köyceğiz ve Ula’da Geçmişten Günümüze Tahtacı Türkmenler Arasında Evlilikle İlgili Gelenekler”, **Muğlanâme (Muğla ve İlçeleri Üzerine Makaleler)**, (Muğla), s. 97.

¹¹⁷ Gülin Öğüt Eker, (1998), “Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri”, **Millî Folklor**, C 5, S 40., Kış, s. 24.

ve köçeklerle beraber giderler. Baş kınasını sadece oğlan evinin kadınları yakar. Kına yakılırken cemaat derin bir sükûnet içinde dinî ilâhileri dinler. Baş kınası yakılınca oğlan evinden gelen kafile gene davulcularla, köçeklerle birlikte köylerine dönerler.¹¹⁸

¹¹⁸ Ahmet Baba, (1930), "Safranbolu'da Yürük Düğünleri", **Halk Bilgisi Haberleri**, 2. C, S 14, s. 43.

5. Kına Gecesi

Kına gecesi, düğünlerimizin en önemli safhalarından birisidir. Düğünlerimizin ağırlığı ve yoğunluğu bu gecede toplanmaktadır. Bu gece, gelin kızın baba ocağında kalacağı son gecedir. Bu gecede pek çok âdet ve gelenek yerine getirilir.¹¹⁹ Kına gecesi, gerdekten bir gün önce kadınlar arasında kız evinde yapılır.¹²⁰

Kına gecesi, sevinçle hüznün iç içe olduğu, buruk bir sevincin yaşandığı gecedir ve kız evi için de son derece anlamlı bir gecedir. Kına gecesinde yakılan kına ile hem gelin süslenmiş olur, hem de bu mutlu olay kutlanmış olur. Kına gecesinde yapılan eğlence, bu mutlu ânın, oğlan ve kız evi arasında paylaşılması, bu paylaşımın dış çevreye olan yansımasıdır. Diğer yandan kına gecesi, gelin kız için bekârlığa veda gecesidir. Sultanlığının son bulduğu, ana-baba evinde misafir olduğu gecedir.¹²¹

a. Kına Gecесinin Başlaması

Gelinler güzel olsun diye kına yakarız. Kına, gelin kıza, sünnet olduğu için yakılır. Kınayı su ile kararız. Gelinin elleri yanmasın diye kınanın suyunu ılık kararız. Köyümüzde düğünler, cuma günü başlar, pazar günü biter, üç gün sürer. Kına gecesi, cumartesi akşam yapılır. Kınayı yengeler, oğlan evinden getirirler.

Kına gecesine sadece kadınlar katılır. Önceden kına dolaştırma işi, kına gecesi başlamadan cumartesi akşamı yapılırdı. Herkes eline bir çıra alırdı. Erkekler önde, kadınlar arkada olurdu. Davullar en önde giderdi. Oğlan evinden kız evine gelinip köy baştan başa dolaşılırdı. Kınayı kız evinde

¹¹⁹ İbrahim Altunel, (1995), "Gevrekli (Seydişehir-Konya) Kasabası Düğünlerinde Gelin ve Güvey Motifi Üzerine Bazı Tespitler", **III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru**, (Konya), s. 81.

¹²⁰ Sedat Veyis Örnek, (1995), **Türk Halk Bilimi**, (Ankara), s. 196.

¹²¹ Şükriye Turan, (1993), "Çukurova Kına Geleneğinde Ağıt Türküleri", **II. Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu**, (Adana), s. 535.

bırakıp erkekler, meydana oynamaya giderdi. Bu şekilde kına gecesi başlardı. (G. Çakmak-Altınlar)

Eskiden çarşamba geceleri kına gecesi olurdu. Kına gecesi kadın kadına yapılırdı.

Kına evin içinde yakılırdı. Kına oğlan evinden gelir, damadın kardeşi kınayı heybeye koyup getirirdi. Heybenin içinde koyun eti, şeker ve kına olurdu. Bunları kına gecesine gelirken getirirlerdi. (A. Önal-Armutalan)

Kınayı bir bakır çanağın içine koyarız. Davulcu çağırırız. Davulcunun arkasından gençler gelir. Bir tabağın içine de fındık, fıstık koyarız. Kına tabağı ile çerez tabağını bir kadının eline veririz. Davul önden, onun arkasından gençler, gençlerin arkasından da kadın kına çanağı ile varır. Düğünler eskiden üç gün sürerdi. Cumartesi gecesi elini, ayağını kınalardık. (Y. Kocabıyık-Tahtakuşlar)

Kına cumartesi gecesi yakılır. Düğün, cuma günü başlar, pazar günü biter. Damat kına gecesinde kızın evine çerez getirir. Kına oğlan evinden sağdıçla getirilir. Gelinin kınası kalaylı bir bakır kaptadır. Kına gecesinde kına gelinin eline ve ayağına yakılır. Kına gecesine sadece kadınlar katılır. Erkekler ayrı bir yerde eğlenir. Kızın evin bahçesinde eğlenilir. Kına kızın evinde yakılır. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Kına, düğünlerde gelin kıza arkadaşları, komşuları tarafından merasimle yakılan anne evinden el evine, kızın artık kendi evine gidişini gösteren bir şeydir. Kına gecesi olmadan düğün olmaz. Kına gecesi, düğünün ikinci gecesi yapılır. Düğünler üç gün olur. Akşamleyin damada ve geline kına yakılır. Gelinin arkadaşları, düğün davulluysa geleneksel oyunları oynarlar. İsteyen mevlit yapar. Kına gecesi davulla yapılacaksa davullar, kahvenin önünde toplanır. Yatsı namazından çıkılınca gençler, kol kola girip “Öf len öf! Koca alana sancak kurdum. İçine telli tüfek koydum. Ah ah...” diyerek bağırırlar. Meydanda topluca oynanır. Köy halkı kız evine kınaya gider. (Hüseyin Özkaya-Kayapa)

Düğünlerde cumartesi gecesi kına gecesi olur. Kına gecesi kadın kadına yapılır. Yatsı namazından sonra mevlit okunur, kına yakılır. Eskiden kına gecesi davulla olurdu. Kaçan kızlara düğün yapılmaz, kına da yakılmazdı.

Kınayı oğlan evi alır. Gavul heybesi derler, bu heybeye havlu, elbise, kaynatasına gömlek ve kına koyarlar. Bu heybe düğünün ilk günü cuma günü gelir. Aslında bu heybenin adı “davul”dan geliyor olabilir. “davul”, “gavul”a dönmüş olabilir. (H. Özkaya-Kayapa)

Kınasız gelin olmaz. Kına, âdet olduğu için yakılır. Kınasız olmaz. Kaçan kıza bile, kaçırın oğlanın evinde kına yakılır. Ölümüz de kına, dirimiz de kınadır. Düğün kınasını oğlan tarafı getirir, kız tarafı yakar. Oğlan evi, kız evine kınayı düğünün ilk günü, cuma günü getirir. Kına heybe ile getirilir. Gelinin arkadaşlarına da kına yakarlar. Yeni gelinin elinde kına yoksa , “Sen dul karı mısın?” diyerek gelin ayıplanır. Onun için kaçan kıza, kaçtığı oğlanın evinde kına yakılır. Gelinin kına gecesi, koca evine gideceği günden önceki akşam yapılır. Cumartesi gecesi, kına gecesi olur. Kına gecesi, kadınlar arasında olur. Damat, gelinin yanında oturur, masada beraber otururlar. Kızın kınası, sonra kız evinde yakılır. Kına gecesinde eğlence yapılır. Davul, zurna gelir. Eğlence bitince, kızın evine gidilir, kıza kına yakılır. Kızın arkadaşlarına da kına yakılır. (N. Doğan-Soğanbükü)

Gelin kınası cumartesi gecesi yapılır. Eskiden kına geceleri davulla yapılırdı. Şimdi ise mevlitle yapılır. Düğünler üç gün sürer. Cuma günü düğün başlar. Cumartesi gecesi kına gecesi olur. Kına gecesi önce kadına kadına yapılır. Kızın kınası eğlence bitince gece yarısı kızın evinde yakılır. Erkekler de meydanda davulla ayrı ahenk yapar. (H. İzmirli-Çiçekpınar)

Cumartesi gecesi kına gecesi olur. Düğün kınası, evin içinde kadın kadına olurdu. Kınayı oğlan evi alır. Kız evine gelirken kınayı oğlan yengesi getirir. (A. Altınyaz-Çiçekpınar)

Gelinin kız tarafıyla vedalaşması için kına gecesi yapılır. Gelin olan kızın saçına, eline, ayağına kına yakarız. Cuma günü düğün başlar.

Cumartesi öğleye yakın bir taşı hedef gösterip atış yaparlar. Kim, o taşı vurursa ona düğün evinde kesilen hayvanın kellesi verilir. O kelleyi davullarla birlikte gezdirirler. Köye göstermek için kelleyi dolaştırırlar. Öğlen, misafirler gelir. Bayraktar, davulcuya “Misafirlerimiz geliyor.” der. Davulcu, davulu çalarak misafirleri düğün evine getirir. Akşamleyin kına gecesi eğlencesi olur. Eğlence kız evinde olur. Kadınlar, eskiden evde oynar, erkekler evin önünde, davulla oynarlardı. Şimdi köyün meydanında eğlence yapılıyor.

Gelinin ve damadın kınası birlikte, meydanda yakılır. Bir yenge oğlan tarafından olur, bir yenge kız tarafından olur. Yengeler hem oğlana, hem kıza kına yakarlar. Cumartesi geceleyin yapılan kına gecesi esas kınadır. Gelinin kınasını oğlan tarafı getirir. Zaten oğlan tarafından gelen olmazsa geline kına yakmazlardı. “Oğlan tarafı geldi mi ki, niye kıza kına yakcaz?” derlerdi. (N. Yıldız-Mezitler)

Kına gecesi akşamı “çorba içimi” yaparız. Yemek hazırlanır. Yemeğe “çorba içimi” denir. Sonra eğlence yapılır, oynanır. Ardından kıza kına yakılır. Kına gecesi cumartesi gecesi yapılır. Eskiden kına gecesinde kadınlar ayrı, erkekler ayrı eğlenirdi. Yakılacak kınayı oğlan evi alır. Kınayı kız evine yengeler getirir. Erkekler köy meydanında ahenk yerinde oynarlardı. Davul çalardı. Kadınlar gizlice bakarlardı. (H. Güven-Kurtdere)

Düğünün ikinci gecesi kınayı kız tarafı karar. Oğlan evi ve akrabaları gelir, gelini överler, kınayı yakarlar. Kına, âdet olduğu için yakılır. Gelinin saçına ve ayağının, elinin bileklerine kadar kına yakılır. Şimdi kınayı başa yakmıyorlar. Eskiden kına gecesine erkekler bakamazdı. Avlu içine bile giremezlerdi. Kız evini, kız evinin akrabaları erkeklerden korurlardı. Kınayı evin içinde yakarlardı. Geline kına yakmak sevaptır. (R. Eroğlu-Şamlı)

Cumartesi gecesi kız evinde kına gecesi olur. Yakılacak kınayı oğlan evi alır, yengeleri kız evine getirir. Geline kına, gelin olduğu belli olsun diye kına yakılır. (R. Çelik-Kurtdere)

Gelinin kınalı olması çok sevapmış. Gelin kınasıyla güzel, derler. Gelin, kına gecesinde hiç oynamazdı. Gelin kızların düğününde oynaması

ayıp karşılanırdı. Eskiden düğünler salı günü başlar, perşembe günü biterdi. Ya da cuma günü başlar, pazar günü biterdi. Kına gecesi eskiden, çarşamba ya da cumartesi gecesi olurdu. Şimdi kına geceleri, cumartesi geceleri yapılıyor. Kına eğlencesi, oğlan evinde olur. Kız evine sadece kına yakmaya gidilir. Gelin kız, kına yakılmadan önce erkeklerin davuluna bakmaya gelir. Üstünde günlük giydiği giysileri vardır. Yeni, süslü kıyafetler giymez. Sonra yengelerle kız evine, kına yakılmaya gidilir. Eskiden sadece erkekler oynardı, davul çalardı. Kadınlar ve gelin kız eğlenceye katılmaz, oynamazlardı. Şimdi artık kadınlar da erkekler de oynuyor. Gelin kız süslenip o da oynuyor. Kınayı oğlan evi alır. Oğlan yengeleri ve oğlan tarafının kadınları, kınayı kız evine kına gecesinin olduğu akşam götürürdü. (A. Uslu- Aktarma)

Cumartesi günü erkeklerin oyunu başlar. Aynı gün kına tepsiyle, mumlarla karılmış olarak gelir. Erkeklerin oyunu bitince kınayı kız evine götürürler. Eskiden kına geceleri çok acı olurdu, herkes ağlaşırdı. Erkeklerin oyunu köyün meydanında olur. Kadınlar, kızlar onlara gizlice arkadan bakardı. Ama erkekler, kızların oyununa bakmazdı. Davulla erkekler, oğlan evinin tüm akrabaları kız evine kına getirirler. Kına gecesi evde olur. (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

Cumartesi gecesi kına gecesi olur. Kız evine kınayı oğlan evi getirir. Eskiden kına gecesi kadın kadına, kız evinin bahçesinde yapılırdı. Erkekler de meydanda bir yerde eğlenirlerdi. Kadınlar, onları arkadan izlerdi. (N. Yıldız-Balya)

Cumartesi akşamı kına gecesi olur. Cuma günü, düğünün ilk başladığı gün komşulara kuru kına dağıtılır. Oğlan evi yakılacak kınayı kız evine, cumartesi akşamı gönderir. Yengeler ve oğlan evinden birkaç araba, kınayı kız evine götürür. Kına gecesinde eğlence, kadın, erkek karışık olur. İsteyen evde kadın kadına "amin"le yapar. Amin yapılıncaya mevlit okunur, ilahiler söylenir. En son kızın kınası yakılır. Kına gecesi, kızın evinin bahçesinde yapılır. (H. Gül-Dursunbey)

Cumartesi akşamı kına gecesi olur. Gelinin kinasını annesi alır. Oğlan evi de kına alır. Onu yenge, cumartesi akşamı götürür. Oğlan evinin aldığı kına, gelinin arkadaşlarına yakılır. Eskiden kız evinde kına gecesi kadın kadına olurdu. Kendimiz tef çalar, oynardık. (E. Türk-Kepsut)

Kına geceleri cuma günü olur. Düğün cumartesi yapılır. Kızın evinde ya da bahçede kına gecesi yapılabilir. Erkek, bayan karışık yapılır. Eskiden kınayı oğlan evi alırdı. Şimdi kına gecesi alışverişi ortak olarak yapılıyor. (G. Işıklar-Balıkesir)

Köyümüzde düğünler eskiden üç gün sürerdi. Cuma günü davul vurulmaya başlardı. Kız evinde cuma akşamı kına gecesi olurdu. Cumartesi akşamı da oğlan evinde oynanır. Bizim düğünlerimize kadın, erkek karışık katılır. Bundan on beş, yirmi yıl önce kadınlar, evin içinde oynarmış. Erkekler dışarıdan pencereye bakarlarımış. Manilerle atışma olurmuş. O gece oynayan genç kız mani söyler, erkek de oradan ona mani söylemiş.

Armutalan'da bayramda ve kına gecelerinde yapılan eğlencelere şu anda sadece bekar kızlar ve bekar erkekler katılmaktadır. Evli kadınlar ve evli erkekler kesinlikle düğün yerine gitmezler. Yenikavak Köyü'nde ise İslâmî âdetler daha çok etkili olduğu için artık bekar kız ve bekar erkeklerin dışında bu eğlenceye herkes katılır.

Yenikavak Köyü'nde isteyenler, kına gecesinde mevlit okutur. İsterse düğün sahibi mevlidi camide de yapabilir. Mevlit okunduktan sonra gelin kıza kına yakılır. Daha sonra gelenlere lokum dağıtılır ve gelenler evlerine dağılır. Ama kına geceleri çoğunlukla eğlenceyle olur. (T. Yıldırım-Yenikavak)

Kına gelin için bir süstür, uğurdur. Ayrıca geline kına yakmak sevaptır. Kına gecesi, kız için kız evinde, kendi aralarında yaptıkları bir veda gecesidir. Kına geceleri bizim için akrabaların bir araya gelip gelinle vedalaşma gecesidir. Kına gecesi, düğünden bir gün önce olur. Kına gecesi genelde cumartesi gecesi olur. Kına gecesi genellikle bahçede, ya da kapının önünde yapılır. Kına gecesi kışın yapılıyorsa evin içinde yapılır ya da bir kahvehane kiralanır, orada yapılır. Damat kına gecesinde arkadaşlarıyla içki içerek eğlenir.

Eskiden kına gecesine, kız tarafının kadınları katılırdı. Oğlan evinden çok az kişi, çok yakın akrabalar gelirdi. Kına gecesi kıza özel, kız tarafına özel bir gecedir. Kızın evinde son günü olan bir vedalaşma gecesidir. Şimdi her şey değişti. Kına gecesi kadın, erkek karışık yapılır ve oğlan tarafının akrabaları da gelir. Eskiden erkeklerin kına gecesine katılması ayıp karşılanırdı. Eskiden damat, kına gecesine katılmazdı. Ama şimdi damada, kına gecesinin başında damada bir açılış oyunu yaptırırlar. Damat sonra bir kenara çekilir. Altı, yedi yıldır kına geceleri böyle yapılmaktadır. (G. Demirci-Susurluk)

Gelin kızın düğününün ilk akşamı, ona kına yakarız. Eskiden köyümüzde düğünler, üç gün sürerdi. Cuma günü düğün başlardı. O akşam kına gecesi yapardık. Cumartesi de takı gecesi olurdu. Pazar gelin alıcısı olur, gelin gider. Düğün davulla başlardı, yemekler yapılırdı. Davul hem çalardı hem de erkekler tarafından keşkek karıştırılırdı. Oğlan evi de kız evi de keşkeği ayrı ayrı yapar, bununla misafirlerini doyururlardı.

Kınayı oğlan tarafı davullarla getirir. Sandığı getirirler. Sandığın içinde kızın kumaşları, kına torbası vardır. Bunu yengeler getirir. Cuma günü sabahtan gelirler. Kız tarafı onları kapıda karşılar. Önde davulla birlikte erkekler, arkadan yengeler gelir. Artık bu yapılmıyor. Kimsenin haberi olmadan kına getiriliyor. Kız yengeleri, kapıda erkek yengelerini karşılar. Verilen kına karşılığında kız yengesi, oğlan yengesine hediye verir. Gönlünden ne koparsa giysi ya da tülbent verir. Kız tarafı, oğlan tarafını içeri alır ve onlara yemek verirler. Gelin bu arada içeride kendi kendine oturur, bekler ve kimseyle konuşmaz. Geline konuşmak yasaktır, ayıp derler.

Gündüz kına, kız evine geldikten sonra yemek yiyip herkes evine, işine gider. Akşamleyin köyün kadınları belirlenen saatte kız evinde toplanırlar. Kına gecesi eskiden içerde yapılırdı, şimdi dışarıda yapılıyor. Eskiden erkekler kına gecesine katılamazlardı, kadınlar erkeklere nâmahremdir. Erkekler hiçbir kadını görmemeliydi, ayıp karşılanırdı. Bahçede eğlence yapılır, kına evin içinde yakılırdı.

Cuma ya da pazartesi düğünün ilk akşamı kına gecesi yapılırdı. Çarşamba ve salı günü kına gecesi yapılmazdı. Salı günü için “Salı sallanır.”

derlerdi. Büyüklerimiz öyle yapmışlar, şimdi bile bu günlerde kına gecesi yapılmaz. Salı ve çarşamba günleri için uğursuz derler.

Kına burada gelin kıza eğlence yapılarak yakılır. Kına seyrek olarak duayla, mevlitle yakılır. Onu da gelin kız hafız olursa yaparlar. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Kına gecesinin masrafları oğlan evine aittir. Kına gecesi kız evinde olur ama masrafları oğlan evi karşılar. Kına gecesi muhakkak olmalıdır. Kına olmadan gelin olunmaz, derler. Kına gecesi olmazsa, iyi olmaz derler. Eskiden düğünlerimiz üç gün sürerdi. Bir gece kına gecesi, bir gece düğün gecesi, son gün de gelin alınır. Şimdi sadece kına gecesi ve düğün gecesi oluyor. Bazen de düğün, sadece bir gece yapılıyor. Kına gecesi ve düğün gecesi birleştiriliyor. Buna düğün sahipleri karar veriyor. Düğünden bir gece önce kına gecesi yapılır. Kına gecemiz genellikle Cuma akşamı olur. Cumartesi düğün olur, pazar da gelin çıkar. Eskiden sabahleyin düğün davulla başlardı. Sağdıçlarımız gelirdi. Elma atıştırlardı. Düğün sahiplerine bir sini tatlı çörek götürürdük. Mahalledeki herkes toplanır, davullarla düğün evine gidilirdi. Orada sağdıçla damat birbirlerine karşılıklı elma atıp oyun yaparlar, sonra tokalaşırlardı. Düğün evine tepsileri, tatlıları verirler. Düğün sahipleri de onlara bahşiş verirdi.

Kınaları yüz, yüz elli tane küçük keselere dikip sepetin içine koyarlar. Birkaç kilo da karılmadık kınayı ayrıca getirip kararlar. Bunları yaşlılara dağıtırlar. Sepetin içindeki kına keselerini kına gecesinde, eğlencede genç kızlara dağıtılır. Kaynana kına gecesi akşamı kınayı, çemberleri, çerezi kız evine götürür. Bir de bunların yanında yüz tane hazır gül alır. Bazen misafirlere kına kesesi yerine tek gül de dağıtılır.

Eskiden kına gecesine erkekler katılmazdı ama şimdi katılıyorlar. Gelinin kına gecesi olurken bazı damatlar da sağdıçlarıyla içkili ziyafet yapar.

Eskiden kına gecesi kız evinin bahçesinde olurdu. Şimdi köyün meydanında yapılıyor. Eskiden kına yakılacağı zaman evin içine girilir, kına orada yakılırdı. Şimdi kına meydanda yakılırdı. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Kına gecesi bizde bir gelenektir. Gelenek, görenek olduğu için kızlara kına yakılır. “Kinasız gelin olmaz.” derler. Gelinlere mutlaka kına yakılır.

Muhakkak her geline kına yakılır. Önce eğlence , ardından kına hazırlanır. Kına gecesi akşamı, çalgılar gelir, insanlar toplanır ve akşam kına gecesi başlar. Düğün kınası hep cuma günü olurdu. Bazen çarşamba gecesi de kına gecesi yapılırdı. Şimdi istenilen her gün kına gecesi yapılabilir.

Eskiden, damat kına gecesine katılamazdı. Kına gecesi, kız evinin bahçesinde olurdu. Oğlanlar, kına gecesine uzaktan bakardı. Kına gecesine kızlar ve kadınlar katılırdı. Şimdi damat kına gecesine katılır ama ona kına yakılmaz. (S. Umut-Akçaova)

Geline kına, Cenab-ı Allah öyle istediği için kına yakılır. Ayrıca peygamber efendimizin zamanından beri bu âdet vardır. Düğün olduğu belli olsun diye kına gecesi yapılır.

Cumartesi akşamı kına gecesi yaparız. Ya eğlence yapılır ya da mevlit yapılır. Kınayı şehirden alırız. Düğünlerde kınayı oğlan evi alır. Cumartesi sabahtan düğün evinde yemekler pişer, akşama da kına eğlencesi olur. Eskiden kına gecesine erkekler gelemezdi. Şimdi kına geceleri kadın, erkek karışık yapılıyor. Geline kına, kız evinde yakılır.

Kadınlar, kına gecesi yaparken erkekler meydan ocağında oynarlardı. Dağlardan erkeklerden çırpı getirip yakarlar, orada oynarlardı. O zaman elektrik yoktu. Davul çalar, harmandalı, çiftetelli oynarlardı. (B. Er-Meryemdere)

Cumartesi kına gecesi, kız evinin bahçesinde yapılırdı. Erkekler kına gecesine katılmazdı. Erkekler meydan ocağı denen yerde toplanırdı. Çırpı toplanıp alanın ortasında yakılırdı. Davul çalardı. Erkekler orda oynardı. Erkekler, kadınların eğlencesine bakamazdı. Ama biz gelinin kınasını yakıp onu yatırınca erkeklere bakmaya giderdik. Eskiden kına gecesinde tava çalınırdı. Erkeklere davul gelirdi. Kadınlar kendi kendine tava çalıp oynardı. Gelin de oynardı, kızlar da oynardı. Cuma günü ikindiden sonra akşamleyin kız evinde, kıza kına yakılırdı. Köyün kadınları eve girer, ağlaşırlardı. Erkekler dışarıda kalır, oyunlarını oynardı. Davullar dışarıda çalardı.

Baş kınası kız evindedir, kız evi alır. Ama el kınasını, oğlan evi alır. Oğlan evinin aldığı kına, cuma günü oğlan evi, kız evine gelirken getirilir. Misafirlere kına gecesinin olduğu akşam, yemek verilir. (G. Karaca-Kuyualan)

Kınayı yengeler oğlan evinden alır, bir tepsinin içinde kararlar. Sonra tepsiyi kız evine götürürler. Kıza, kına evinde yakılırdı. Düğünler cuma günü başlardı. cumartesi kına gecesi olurdu. Kına gecesi ya çarşamba ya da cumartesi gecesi yapılırdı. Diğer geceler kına gecesi yapılırsa günah olur, derlerdi. Kına kız evine yenge tarafından oğlan evinden cumartesi akşam üzeri getirilir. Kına, oğlan evinden karılmış olarak gelir. Kınanın üstü çiçeklerle süslenmiştir. (M. Dağlı-Kayalar)

Eskiden düğünler üç gün sürerdi. Düğün cuma günü başlardı, cumartesi gecesi kına gecesi olurdu. Kınayı cumartesi günü, oğlan yengeleri kına gecesine gelirken getirirlerdi.

Eskiden kına gecesi kadın kadına yapılırdı. Gelen misafir çok olursa kına gecesi, gelin kızın bahçesinde yapılırdı. Köyün erkekleri de köyün meydanında oynarlardı. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Kına gecesi için oğlan yengesi tarafından karılmış kına, kız evine tepsi içerisinde getirilir. Oğlan tarafı ile birlikte davul da gelir. Eskiden kına gecesi kadın kadına yapılırdı. Erkeklerin katılması hoş karşılanmazdı, ayıptı. Kına gecesine bakan gençleri yakalarlarsa döverlerdi. Eskiden isteyen bahçede, isteyen evde geline kına yakardı. (A. Önson-Kavakalan)

Eskiden kına gecesi evin içinde olurdu, kına gecesine erkekler katılmazdı. Eskiden köyümüzde düğünler üç gün sürerdi. Ya salı günü başlar, perşembe günü biterdi. Ya da cuma günü başlar, pazar günü biterdi. Düğünün ilk günü kızın evinin önüne davul gelerek nöbet çalar. Davul, oğlan evi tarafından tutulur. Kına, bir tepsiye konur, davulla erkekler önde, kadınlar arkada kız evine götürülür. Tepsi içinde baklavalara, kadayıflar götürülür. (F. Gimgir- Sarıbeyler)

Kına gecesi, cumartesi akşamı olurdu. Kına, kız evine heybeyle gelirdi. İki çörek ve kınayı heybeye koyar, kız evine cumartesi götürürdük. Heybe, kına gecesine gelirken akşam davulla getirilir. Heybe gelirken tüm köy gelir. Başta bayraktar olur. Damat kına gecesine katılmazdı. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Eskiden düğünler iki gün, iki gece sürerdi. Düğünü cuma günü başlatırdık. Cumartesi gecesi kına gecesi yapılırdı. Düğün pazar günü biterdi. Çok eskiden kına yakımı, cumartesi gündüz yapılırdı. Bahçe kapısında iki kadın dururdu. Oğlanlar ve oğlan evinden kimse içeri sokulmazdı. Kınayı düğünden bir hafta önce oğlan evi bir, iki kilo alarak, kız evine bir akrabayla yollar. (F. Şimşek-Çamdibi)

Kına geline âdet olduğu için yakılır. Kaçan kızlara “Eli, ayağı kına görmedi.” denilirdi. onlara kına yakılmazdı. Kına gecesi olunca bütün köy halkı toplanır. Çalgıcılar tutulur. Bütün gençlerle, isteyenler ortaya çıkar. Kına dönülür. Sonra herkes oyun oynar. Oyun bitince kızın evine gidilir. Kızın ellerini arkadaşları bağlar, oğlan evine gidilir. Buna “el bağlama” denir. Kızın ellerini bağlayıp çerez almaya giderler. Damat kızın ellerini çözmeye çalışır. Kızın arkadaşları, kızın ellerine on beş yirmi düğüm atar. Damat bir saat belki bu düğümleri çözmeye uğraşır. Damadın kızın düğümlerini çözmesi âdettir ve illa çözmesi gerekir. Damat kızın arkadaşlarına para ve çerez verir. Sonra kız evine geri dönülür. Oğlan evinden yaklaşık on kişi kız evine gelir. Kıza kına yakılır. Kızın arkadaşları da kına yakmak isterlerse karılan kınadan alıp kendi evlerinde kınayı yakabilirler.

Eskiden cumartesi öğleden sonra oğlan evinden kız evine kına gelirdi. Kına dönülür, sonra kınacılar giderdi. Kına dönmesinde kaynanayı orta yere oturturlar. Bütün köyün genç kızları, kadınları kalkar. Gelin en baştadır. Yeni evli genç kadınlar da dönmeye katılır. Bir kişinin elinde kına tepsisi olur. Diğerlerinin elinde mendil ve mum vardır. Daire oluştururlar ve kaynananın etrafında kına, üç defa döner. Döndükten sonra gelin, kaynananın elini öper ve kaynana geline takı takar. Eskiden kına gelindiğinde bu tören gündüz yapılırdı. Akşama tekrardan misafirler kına yakmak için kına gecesine gelirlerdi. Ama şimdi kına dönmesi, kına gecesinin başında yapılıyor. (N. Kaçan-Avcılar)

Kına gecesi, düğünün ikinci günü, cumartesi günü olur. Eskiden kına, oğlan evinden kız evine davulla gelirdi. Kadınların ve erkeklerin eğlencesi

ayrı yapılır. Kızın evinin bahçesinde ya da kızın evinde kına gecesi yapılır. Cumartesi gecesi, eğlence bitince kız evinde, kızın elini ve ayağını bileğine kadar kınalarlar. Kızın başına da bir topak kına koyulur gibi yapılır.

Kına gecesi oğlan evine gidilir. Kızın elini bağlarlar, damat kızın düğümlerini açmaya çalışır. Damat, kızın düğümlerini açınca, kızın bileğine bilezik takar. Sonra kız evine geri dönlür.

Eğlencenin ortasında kına yakılırdı. Ahenk döndükten sonra kızın kınası yakılır. Herkesin elinde mumlar vardır. Kına dönmesi vardır. Dönmenin başını analı, babalı, ikinci evliliğini yapmamış biri tutar. Bu kişi aynı zamanda kınayı da taşır. Eğlencenin ortasında çalgı çalanlar, "Kına dönüyor!" diye misafirlere haber verir. Genç kızlar üç defa gelinin etrafında dönerler. (S. Özalp-Murateli)

Kına dönmesi yapılırken gelin ya da kaynanın etrafında elinde mum bulunan kadınlar üç kez dönmektedir. Bir kişinin elinde de üzerine mumlar dikilmiş olan kına tepsisi vardır. Halk inanışında kimi sayılara özel bir önem verildiği, onların sık sık kullanılmasından, tam ve gerçek rakam yerine, bildirilmek istenen miktarın böyle bir sayı ile gösterilmesinden de anlaşılır. 3'ten başlayarak 5, 7, 9'a kadar varan tek sayılar, genel olarak uğurlu, olumlu sayılır.¹²² Ateşin kötü ruh ve etkilerini uzaklaştırdığı inancını, kınaya ilişkin olarak yapılan ritler de desteklemektedir. Bölgemizde kına gecesi, gelinin ellerinde mumlarla ortaya getirilmesi ve gelin başı üzerinde mumlu bir tepsinin döndürülmesi; damat eve getirilirken, kınada kız kendi evine getirilirken yakılan meşaleler gelini, güveği ve alayı kötü ruhlardan korumak için yapılan ritlerdir. Bu inançlara göre ruhlar karanlığı sever ve ışıktan korkarlar; ayrıca, Edward Westermarck'a göre, ateş kötü ruhları yaktığına inanıldığı için kullanılır. Nitekim bu amacı, eski Roma-Yunanistan-İskandinavya ve Hindu düşünlerinde görmek mümkündür.¹²³

Kına gecelerinde gelinin ellerine on beş, yirmi sıkı düğüm atılarak bu düğümler damada çözülürmektedir. Mircea Eliade, düşmanlarını ipe

¹²² Pertev Naili Boratav, (1977), **A.g.e.**, (İstanbul), s. 92.

¹²³ Nermin Erdentuğ, (1974), "Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi Evlenme Göreneklere ve Törenlerinin Etnolojik İncelenmesi", **I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri**, (Ankara), s. 378.

bağlayan tanrılardan söz eder. Varuna, İndra vb. tanrılar hem düşmanlarını savaşımadan bağlayarak etkisiz kılarlar hem de bağlanan kişiler, bağlarının çözülmesi için bu tanrılara dua ederler. Ağlar ve düğümler hem bir işin yapılmasını kolaylaştırır hem engelleyebilir. Düğümlerle ilgili uygulamalardan, büyüde de yararlanır.¹²⁴

Düğünler eskiden üç gün sürerdi. Kına gecesi, ikinci günün akşamı cumartesi gecesi yapılırdı. Kına oğlan evinden gelir. Cumartesi gecesi kına gecesine gelirken oğlan yengesi kınayı getirir. Damat eskiden bu yana kına gecesine katılır. Kına, kız evinde yakılır. Önce damada, sonra geline kına yakılır. Kızın ayaklarına da kına yakılır. (E. Örs-Kocakonak)

Kına gecesi pazar gecesi olur. Kınayı oğlan evi alır, yengeler tepsi içinde kız evine getirir. Yanlarında bir de sepet olur. Sepette çerez bulunur. Önde davulcu ve oğlanlar gelir. Yengeler, oğlanların arkasında bulunur. Onların arkasında da köylüler gelir. Oğlanlar bağıra bağıra gelir. En önde bayraktar bulunur. Kız evine gelince oğlanlar, orta yerde oynarlar. Onlar arkaya geçer, kızlar orta yerde oynar. Oğlanların kızlara bakması yasak değildir. Oğlan evinden kız evine gelirken kına süslenir. Kınanın üzerine mumlar konur. Bir de kınanın üzerine para çomağı takılır. Para çomağının arasına kağıt paralar sokulur. O paralar gelinin olur.

Oğlan evinden gelen yengeler kına gecesine kınayı getirirken orta yerde sandalyede oturan gelin kızın başına gelip kına tepsisini tutarlar. Kızın başından kız yengesi gelip tepsiyi alır, sonra misafirlere dolaştırır, isteyen tepsiye para atar. Kına gecesi bu şekilde başlar. (V. Örs-Kocakonak)

Tokat'ta da salı gecesi düğün, daha çok kız evinde yapılır. Kına gecesine gelen "kınacı" ve "dünürşüler" düğün evi ve gelin için kıyafet, kına ve çeşitli hediyeler getirirler. Kınacı; kınayı götüren, kına işleri için yetkili kadındır ve damadın ikinci dereceden akrabasıdır. Dünürşü ise; kınacının yanında, ona yardım amacıyla ata ya da arabaya binen kadınlardır.¹²⁵

¹²⁴ Mircea Eliade, (1992), **Kutsal ve Dindışı**, (Ankara), s. 95-132.

¹²⁵ Erol Öztürk, (2007), "Evlilik Geleneğinde Hediyeleşme Tokat Hatipli Örneği", **Kültür Tarihimizde Çeyiz**, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, (İstanbul), s. 172.

Düğünler cuma günü başlar, bayrak dikilirdi. Cumartesi kına gecesi olur. Gelin pazar akşamı, herkesin elini öper, çıkardı. Kına gecesi, kızın evinde kadın kadına yapılırdı. Gelinin saçına ve ellerine kına yakılır. Ayaklarına kına yakılmaz. Kızın saçına kına, kına gecesinde yakılırdı.

Kına, oğlan evinden kına gecesi akşamı getirilir. Oğlan evi kız evine götürmek için heybe hazırlar. Heybenin içinde bir ekmek, bir parça et, şeker, buğday ve kına vardır. Oğlan yengesi bu heybeyi kız evine götürür. Yengeyle birlikte davul da oğlan evine gider. (E. Onart-Gazallidere)

Balıkesir’de kına gecelerinde kınayı oğlan evinden kız evine götürürken genellikle bayraktar en önde bulunur. Bayraktar, bayrağı taşıyan, bulunduğu yerdeki gençlerin başı durumundaki delikanlıdır. Düğün de bayrak dikilerek başlar. Sakızcılar köyünde düğünün ilk günü olan cuma günü oğlan evine bayrak dikilir. Bahşiş verileceği için bayrak genellikle fakir birisine diktirilir. Bayrak kız evine kına götürülürken, gelin almaya gidilirken götürülür sonra getirilip yerine konur.¹²⁶ Kandıra Türkmenlerinde düğün, küçük kınayla başlamaktadır. Düğünün başladığının işareti olan düğün bayrağı, küçük kına sabahı asılmış olmalıdır. Bu, o evde düğün olduğunun işaretidir ve düğün evinin kapısı herkese açıktır.¹²⁷ Yaşar Kalafat, düğün alayında bayrağın yer almasını, yeni kurulacak “ocak” la yeni bir egemenlik alanı mesajı vermektedir, diye niteler.¹²⁸

Dursunbey’e bağlı Selimağa Köyü’nde de cumartesi akşamı kına gecesidir. Oğlan tarafı akrabalarını giyindirir ve yemek verir. Cemaat yatsı namazından çıktığında kına götürülür. Kına tepsisine bir koyun budu, tepsi ekmeği, mum veya çirayı üzerine koyup yakmak için yarım kabak ve kına konur. Çıra ya da mum yakılır. Tepsi, yakın akrabalarından birinin başının üzerinde taşınarak götürülür. Kız evine yakın bir meydana, kızın akrabaları tarafından “aydınlık ocağı” denen kına ateşi yakılır. Alevleri dört, beş metre

¹²⁶ Meltem Cingöz Santur, (2005), “Kastamonu Evlenme Âdetlerinin Halkbilimsel Açıdan İncelenmesi”, **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, (Ankara), s. 387.

¹²⁷ Işıl Altun, **Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm**, (Kocaeli), s. 268.

¹²⁸ Yaşar Kalafat, (1998), **Kuzey Azerbaycan-Doğu Anadolu ve Kuzey Irak’ta Eski Türk Dini İzleri**, (Ankara), s. 80.

yükselir. Kafile, kınayı teslim ettikten sonra aydınlık ocağının çevresinde erkekler oynamaya başlar. Kadınlar da belli bir vakte kadar kendileri eğlenirler. Daha sonra onlar da erkekleri izlemeye gelirler. Köy seyirlik oyunları ve zeybekler oynanır. Eğlence gece yarısına kadar sürer.¹²⁹

Ali Rıza Yalman, **Cenupta Türkmen Oymakları** adlı kitabında, çarşamba günü eğlencenin devam ettiğini, o gece kadın, erkeğin bir arada olmasıyla geline kına yakıldığını belirtmektedir. Kına yakma sırasında, ağıtçı kadınlar, yanık yanık türküler okumaktadırlar. Bu türküler okunurken, kızın akrabalarından olan kadınlar ağlamaktadır.¹³⁰

Evlenecek olan kızın ailesi, yakınları ve arkadaşları ile kadın kadına geçireceği bu son gece ülkemizde çeşitli günlere dağılmıştır. Örneğin; çarşamba gecesi (Akhisar, Ankara, Bartın, Bolu, Bursa, Hatay, Kayseri, Menemen, Niğde, Trabzon, Yozgat yörelerinde), salı ve çarşamba geceleri (Isparta yöresinde), cuma günü ve gecesi (Eskişehir yöresinde), cumartesi gecesidir (Bozkır ve Seydişehir yörelerinde).¹³¹ Yaptığımız derlemelerde Balıkesir’de kına gecelerinin genelde cumartesi gecelerinin yapıldığını görmekteyiz. Eskiden yapılan kına geceleri ise cumartesi ya da çarşamba geceleri yapılmaktadır. Kına oğlan evinden, davulla, oğlan yengeleri tarafından getirilir. Oğlan yengelerinin dışında köyün gençleri ile birlikte tüm köy halkı da gelmektedir. Kına gecesi eskiden kadınlara kız evinde, erkeklere meydanda ayrı yapılırken şimdi köylerde meydanda, ilçe ya da il merkezinde düğün salonunda ya da kız evinin bahçesinde kadın, erkek karışık yapılmaktadır.

Balıkesir ve çevresinde kına geceleri, düğünün ikinci gecesi olan cumartesi geceleri yapılmaktadır. Eskiden yapılan kına gecelerine yalnızca kadınlar katılmaktaydı. Günümüzde ise, kına geceleri kadın, erkek bir arada yapılmaktadır. Gelin kıza yakılacak kına, oğlan evinden kız evine, oğlan yengeleri tarafından getirilmektedir.

¹²⁹ İbrahim Yonga, (2007), **Selimağa Köyü Folkloru Araştırma Projesi**, (Kırşehir), s. 33.

¹³⁰ Ali Rıza Yalman (Yalgın), (1993), **Cenupta Türkmen Oymakları II**, (Ankara), s. 268.

¹³¹ Tülay Er, (1982), “Kına Türkülerinde Halkımızın Evlilik Felsefesi”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. Cilt (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 157.

b. Geline Kına Yakımı

Balıkesir ve çevresinde gelin kıza kına yakımı, büyük bir özenle yapılmaktadır. Gelin kıza kına, kız evinden ve oğlan evinden gelen yakın akrabaların yanında yakılmaktadır. Herkesin içinde kına yakılması istenmemektedir.

Kız evine gelinir, “Çağırın kızın dayısını, çağırın kızın amcasını, haninini...” diyerek kızın eline kına yakarlar. Kına, gelinin elinin içine ve parmaklarına yakılır. Ayaklarına da kına yakılır. Gelin kızın saçına da aynı gün kına yakılır. Önce sevap diye, sağ elden kına yakılmaya başlanır. Sadece kızın yengesi kınayı yakar. Kızın kınası alaca çıkarsa yengeye horoz kestirirler. Gelin kıza kına yakılırken ağlaması istenirdi. Ağlamazsa, “Ağla kız! Seviniyon mu?” diyerek onu ayıplarlardı. Gelin kıza kına yakılırken abdest aldırılır. O gün, gelin kız için kurban gecesı günüdür. Kurbanlık hayvanlar kınasız kesilmez. Kız da kınasız gelin olmaz. Gelin kızın ayak bileğine kadar kına yakılır. Kına gelin kızın elinde ve ayağında sabaha kadar durur. Gelin kızın elini, ayağını herhangi bir çaputla sararız.

Kına yakmadan önce eğlence yapılır, evde tava çalınırdı. Kadınlar kaşıkla oynarlardı. Erkekler dışarıda eğlenirdi. Önce başka köylerden gelen misafirlere kına yakılır, onlar yatırılırdı. Sonra gelin kıza kına yakılırdı. Kızın yanında yengeler, kızın arkadaşları ve çok yakınları kalırdı. Kına yakılınca gelin kız, kızların arasın yatırılırdı. (G. Çakmak-Altınlar)

Kızın kınasını nikahlı bir kadının yakması istenir. Nikahsız olana yarım derler, boşanmış kadın istemezler. Öksüz, yetim de istemezler. “Analı, babalı insan gelsin, kınayı yaksın.” derler. Gelini ağlatmak için türkü çağırılır, mâniler söylenir. Ağlamayan gelini ayıplarlar.

Kına tepsisi önce kadınlar arasında, sonra erkekler arasında dolaştırılır, içine para atılır. Atılan paralar gelinin olur. (E. Örs-Kocakonak)

Damat önce geline para verir, sonra gelin onun eline kına yakar. Daha sonra ise oğlan kız evinden ayrılır, gelinin eline kına yakılır. Gelinin eline

kınayı kız yengesi yakar. Kız isterse kına el bileğine kadar yakılır. İsterse kına sadece, avucunun içine ve parmaklarına yakılır. Kına önce, sağ elden yakılmaya başlanır, sevap derler. Kızın sağ eline yenge para koyar. Sevap olsun diye kızın avucuna para konur. Ayak parmaklarına da kına yakarlar. Yenge dulsa, boşanmışsa gelin de eşinden ayrılır diye ona kına yaktırılmaz. Eskiler öyle kişilere kına yaktırmaz. Gelinin kınası alaca olursa yengeye tavuk kestirilir.

Gelin ağlamazsa ayıplanır. Gelin ağlatmak için kına gecesinde türkü söylerdik. “Evlerini kızsız koyan, nininina, Koca bakırı kızsız koyan, nininina”

Kına gelinin elinde sabaha kadar kalır. Kına gecesinde kına tepsi misafirlere dolaştırılır, içine para atılır. Eskiden kına gecesinde tefçiler Balıkesir’den gelirdi. Şimdi, çalgıcılar geliyor. Gelin ve arkadaşları sabaha kadar birlikte kalırlardı. (V. Örs-Kocakonak)

Kınada oğlan tarafı gelir, geline kına yakarlar. Gelinin başına kırmızı tülbent örterler. Kına yakılması için gelin avucunu açmaz. O zaman kaynana gelinin eline para koyar. Gelin de elini açar ve kınası yakılır. Daha sonra kızlar ve gelin oynarlar. Gelinin başına bahşiş olarak para atılır.

Kına gecelerinde kına ilâhileri okunur. Şimdi bir de “Yüksek yüksek tepelere” türküsü söyleniyor. “Söylerim yana yana, Söyle derdini bana.” Geri kalan iki mısralık yeri bunun Gürcücesi olarak söyleriz. (A. Önal-Armutalan)

Gelin kızı orta yere oturturuz. O kadın kınayı karar. Kimi yerlerde kıza kına yakılırken yakma yakılır. Biz yakma yakmayız. Yakma yakmak, türkü, ağıt yakmaktır. Biz gelinin eline kına yakarken o kadın kınayı karıp yaktı mı üç kere “Allah, peygambere salavat, seyyidina Muhammet, akibeti hayırlı gelsin” der, kınayı yakarız. Önce sağ eline kınayı koyarız. En evvela sağ el gider. Onun için kınayı yakmaya sağ elden başlarız. Sonra ayaklarına kına yakarız. Bu kına gecesinde yapılır. Gelinin ayağına kına yakılırken de üç kez salavat aynı şekilde getirilir. İlk gün başlık, kepez dizerdik. Bir de gelinin saçına kına vururduk. (Y. Kocabıyık-Tahtakuşlar)

Gelinin kınasını vurmaya sağ elden başlanır. Gelinin bileğine kadar eline ve ayağına kadar kına yakılır. Bir kız arkadaşı ya da yakın akrabası kız

kına yakar. Evlenmemiş bir genç kız kınayı yakar. Kınasını yakarken salavatlarlar. Eline kınayı yakmadan “peygambere salavat, seyyidina Muhammet, kutlu olsun, akibeti hayrolsun.” Üç kez bunu diyerek kınayı yakarlar. O gün eğlence de yapılır. Eskiden tepsi çalınırdı. Eğlencenin sonunda geline kına yakılır. Kına gecesinde eskiden mâniler atışırdık. Birbirimizi güldürürdük. Geline kına yakılırken yas vardır, gelin ağlatma vardır. Yakıştırmaya göre ağlatma da söylenir. Gelin ağlamazsa, ağlamadı diye laf edilir, ayıplanır. Kına yakılan sağ ele demir para konur. İki tane altın bilezik takılır. Bileziği kayınvalide ve sağdıç alır. Bunları şıhlar salavat getirerek takar. Eskiden gümüş bilezik takılırdı. Kızın arkadaşlarından iki kız gece sabaha kadar kızda kalırlar. Kınayı da bu iki kız yakar. Salavatı şıhlar getirtir.

Kına gecesine gelenlere, adaklık gelen çerezler, fındık, fıstık ne varsa dağıtılır. Bu çerezlere adak denir. (G. Sarioğlu-Tahtakuşlar)

Kına gecesi ya meydanda yapılırdı ya da kızın evinin bahçesi genişse orada yapılırdı. Kına yakma kızın evinde yapılır. Kız kına yakılırken ağlatılır. Gelin kıza kına yakılırken kıza ağlatmak için herkes mâni, türkü veya şarkı söylerdi. Kına gecesinde eğlence olur. Eskiden iki tane tefçi tutulurdu. Şimdi gelinin eline ayağına kına yakılınca damadı çağırırlar. Damat gelip gelini kucaklayıp yatağına yatırıyor. Bu âdet eskiden yoktu. Gelinin eline, ayağına bileğine kadar kına yakılır. Gelinin yengesi ve oğlanın yengesi kıza kınayı yakar. Sağ elden ve sağ ayaktan kınayı yakmaya başlarlar. Sağ tarafı bir yenge, sol tarafı bir yenge yakar. Eğer kına alacalı kalırsa o yengeye ertesi gün horoz aldırılırdı.

Eskiden gelinin kınası evinde, yatağında yakılırdı. Kız yatağında kalırdı. Gelini uyutmazlar. Bir saat sonra elini, ayağını yıkatırlardı. Kınanın çok koyu çıkmaması için yıkatırlardı. Çünkü kına kara çıkınca çirkin oluyor. Eskiden gelinin eline kına yakılınca para konulmazdı. Şimdi gelin kına yakılırken elini açmıyor. Yakanlar “Gelin elini açmıyor.” diyorlar. Kaynana gelip gelinin eline küçük altın koyuyor. O zaman gelin elini açıyor. Başından nikah geçmiş yenge, geline kına yakamaz. İkinci evliliğini yapmışsa, gelin de sonra kocasından ayrılır diye ona kına yaktırmazlar. Öksüz olan, annesi, babası olmayana da kına yaktırmazlar. Bu âdettir, eskiden beri vardır.

Kınayı bir tepsinin içine karıp bakır bir kına çanağının içine konur. Bakır çanağın içinde de dal bohça vardır. Dal bohça bordo, kırmızı renktir. Dal elbisenin kumaşından kesilmiştir. Kırmızı renk eskiden kalmıştır. Kınanın kenarlarına da çiçekler konur. Kına tepsişi aşçıya verilir. Kına dönmesinde kınayı aşçı döndürür. Oğlan evi aşçıya kınayı döndürdüğü için para verir.

Gelinin eline kına yakılırken sağ eline para konulur. O para sabahleyin fakir bir çocuğa verilir. Gelin kız kına gecesinde ağlamazsa “Koca istiyor bu.” denilerek ayıplanırdı. Kına gecesi bitince kızın arkadaşları onda kalır, sabaha kadar muhabbet ederlerdi. Eskiden geline kına yakılırken kadınlardan biri erkek elbisesi giyer biri de gelin elbisesi giyer, orta yerde oyun çıkarıp misafirleri güldürürlerdi. Kına gecesinde, “Karyolamın demiri” oynanırdı, çiftetelli oynanırdı. (N. Kaçan-Avcılar)

Önce sağ elden ve sağ ayaktan kına yakılmaya başlanır. Kızın kınasını yengesi yakar. Yengenin analı, babalı olması gerekir. Başından da ikinci bir nikah geçmemelidir. Düğün kınasını annesi, babası olan karar. Kızın yüzüne kırmızı duvak örtülür. Kızı, orta yere oturturlar. Analı, babalı olan biri kınasını yakar. Kına yakılırken gelinin bir eline altın ya da demir para konur. Âdet olduğu için yapılır. Kına yakılınca, gelinin eline kırmızı bir bez bağlarlar. Kına gecesinde gelini ağlatmak için türkü söylerlerdi. “Yüksek yüksek tepelere” türküsü söylenir. Kına gecesinde gelin ağlamazsa, “Koca istiyor, bu.” diyerek ayıplarlar. Kınanın üstüne kına yakılmaz. İyi olmaz, çift adam alırsın, derler.

Eskiden kınayı çiçeklerle süsleyip tepsiye koyarlardı. Şimdi kına, mumlarla süslenir. Tepsinin altına da kırmızı bir bez serilir. Kına gecesine tefçiler gelirdi. “Kozak Dağı'nın Çamları, Haydi Ayşe'm Döne Döne Gel” bu türkülerle oynardık. Kına gecesinde bazen kadınlar, erkek kılığına girip misafirleri güldürürlerdi. (S. Özalp-Murateli)

Gelin olan kızlara, kınasını kızın yengesi yakar. Kına gecesinde gelini ağlatırlar.

Kalburun (eleğe) içine kırmızı bez konur. Davul, kına havasını çalarken, herkes o kalburun içine para atar. Kalburu kızın amcası tutar. Damada ve geline yardım olsun diye bu para toplanır. Oradan meydana geri

gelinir. Meydanda bazen piyes türü oyunlar oynanır. Bazen de gençler sırayla çıkıp oynarlar. Önce gençler oyuna çıkar. Sonra köseler oyuna çıkar. Evli olanlara bizim burada köse denir. Sonra da misafirler oyuna çıkar. Ardından herkes dağılır. (Hüseyin Özkaya-Kayapa)

Kızın kinasını da oğlan yengesi ve kız yengesi birlikte yakar. Gençler, koca alan vardır, orada oynarlar. Gelinin bileklerine kadar kına yakılır. Geline kına, kız evinin içinde yakılır. Evde, kızın arkadaşlarıyla kızın ailesi vardır. Gelinin eline kınayı, sağ elden yakmaya başlarlar. Çünkü her işi sağ elle yaparız. Kızın ayağına ve ayak tırnaklarına kına yakılır. Bir de kızın saçlarına kına yakılır. Kızın eline kına yakılırken iki avucuna da para konur. Kına gecesinde gelin ağlasın diye türkü söylenirdi. Gelin ağlaya ağlaya gider. Âdetini eder. Gelin ağlamazsa “Hiç ağlamadı.” denilip, ayıplanırdı. Kızın arkadaşları, kızın yanında kalıp yatarlardı. Kızın kinası gece yakılır, sabah çıkartılır. Yenge düğünde kına tepsiyle bir yerde dinelir. Misafirler tepsiye para atar. Bu paralar gelinin olur. kına gecesinde kadınlar, topraktan yapılmış dümbeleği çalarlar. Bu dümbelek topraktan yapılmıştır. Ağzına da deri gerilmiştir.

Eskiden kasabadaki oğlanlar, kız evine bakabilmek için başlarına eşarp takar, siyah ferace giyerlerdi. Erkeklerin kına gecesinde, meydanda yaptıkları eğlenceye “oturma” denir. Erkekler davulla oynar. Damat kına gecesinde, geceleyin kızın ve arkadaşlarının yanına gelip çerez getirirdi. Damada burada yemek yedirilirdi. Kızlar damadın ayakkabısını saklarlardı. Damattan para alıp ayakkabısını geri verirlerdi. (H. Özkaya-Kayapa)

Gelinin ellerine ve ayak parmaklarına kına yakılır. Kızın başına da kırmızı yazma atarlar. Kınayı bir çanağa koyarlar. Türkü söyleyerek kınayı geline yakarlar. Kına yakarken mâni, türkü söylenir. Gelinin kinasını da yenge yakar. Eskiden kızın bileğine kadar kına yakılırdı. Şimdi avucuna ve parmaklarına kına yakılıyor. Gelinin eline kına yakılmaya sol elinden başlanır. Kızın avucuna kına yakılırken demir para konur. Gelin kız, paralı olsun diye avucuna para konur. Kızın eline kına yakılınca kırmızı bez bağlanır. Âdet olduğu için kırmızı bez bağlanır.

Kınayı yenge yerine kızın arkadaşı da yakabilir. Bir arkadaşı kızın eline kınayı yakarken bir arkadaşı da kızın elini sarar. Gelin kıza kına yakılırken, yanında bir arkadaşı da durur. Yenge, gelin kızla beraber, o kıza da kına yakar. O gece, gelin ve arkadaşı birlikte yatar. İkinci evliliğini yapan birine baş bağlatmazlar, gelinin yanına sokmazlar. O kişi gelinin yanına yaklaşamaz. Gelinin de başına aynı şeyler gelir diye gelini bu kişilerden kollarlar. Kızın evinde, kına gecesinde kızın akrabaları ve arkadaşları olur. Kına geceleri eskiden kadın kadınydı. Ama şimdi erkekler de katılıyor. Kına gecesinde gelin kızlar ağlar. Kınayı yakarken ağlatma türküleri söylenir. Kız, ağlamazsa ayıplanır.

Kızın kınası, kına gecesinde yakılır. Kınası kız evinde yıkanmaz. Kız, ana evinden çıkar, oğlan evine varınca kınasını orada yıkar. Kına, ana evinde yıkanmaz. Düğüncü gelini alır, oğlan evine götürür. Kız kınasını orada yıkar. Âdet böyledir. Kınasız gelin olmaz. Kına tepsisi misafirlere yenge tarafından dolaştırılır. Misafirler içine para atar. Geline para ya da altın takılır. (N. Doğan-Soğanbükü)

Eskiden gelin kızın eline kına bileğine kadar yakılırdı. Şimdi kına, avucunun ortasına ve parmaklarına yakılır. Kına sağ elden yakılmaya başlanır. Sağ el iyidir. Her iş sağ elle yapılır. Kına yakılmadan önce geline abdest aldırılır. Gelin düğünün başladığı günden düğünün bittiği güne kadar üç gün boyunca oruç tutardı. Bugünlerde oruç tutmak çok sevaptır. Kınayı gelin kıza iki yenge yakar. Biri oğlan yengesi, biri kız yengesidir. Biri elini tutar, biri eline kına yakar. Yenge kınayı alaca yakarsa ona horoz kestirirlerdi. Şimdi kına yakan yengeye oyacı, kırmızı bez verirler. Oğlan evinde, oğlan evinin akrabalarına isterlerse kına yakılırdı. Kız evine gelen herkese kına yakılırdı. Yengeler, kına gecesine gelmeyenlere ev ev dolaşır kına yakarlardı. Tüm köy kınalanırdı. Kınasız kimse kalmazdı. Geline kına yakarken deyiş söyleyip gelini ağlatırlar.

Özel kına kabı vardır. Kına onda karılır. Oğlan tarafı kınanın bulunduğu heybeyi kız evine götürdüğünde, kız evine girerken, oğlan evine tabak tutulur. Kınaya gelen tüm oğlan evi bu tabağa para atar. Bu tabağı kız yengesi tutar. Paralar gelinin olur. Eskiden kına gecesinde kadınlar erkek kılıfına girer. Erkek oyunu oynarlardı. Kızlar kendileri tef çalıp oynarlardı.

Tülgeme ve dönme oyunumuz vardır. Tülgeme yerinde hoplayarak oynanır, bir de bir yandan döneriz. “serenler” türküsünde oynarlardı. Kızlar hep iki kişi ortaya çıkıp oynarlardı. Kızlar, gelinle kına gecesinde evde kalırlar. Kızlar birbirinin yorganını gece uyurken dikerek kendi aralarında eğlenirlerdi. Kına gelinin elinde sabaha kadar durur. Sabah namazına gelini kaldırırlar. Kınaları o zaman yıkanırđı. (E. Onart-Gazallidere)

Düğünde gelinlere kına yakılır. Gelin kinasını oğlan yengesi ve kız yengesi birlikte yakar. Kınayı oğlan yengesi götürür. Kına kız evinde karılır. Orta yerde gelinin avucuna kınayı göstermelik koyuverirler, âdet olsun diye. Sonra asıl kına kızın evinde yakılır. Kızın kınası ellerine ve ayaklarına bileklerine kadar yakılır. Eskiden gelinlerin bileklerine kadar kına yakılırdı. Şimdi yalnız avucunun ortasına ve parmaklarına kına yakılır. Kızın elinin üstüne kınayla tırnak büyüklüğünde ben konurdu. Süs olsun diye yapılırdı. Kına yakarken gelin ağlatma olurdu. Evin içinde tefçi olurdu. Geline yengeler kına yakarken tefçiler çalıp söyleyip gelini ağlatırlardı. Gelin ağlamazsa “Hiç ağlamıyor.” denilip ayıplanır, kız artık el evine gittiği için üzülmesi gerekir. Kına yakılınca kızın sağ eline demir para konur. Bu demir para sandığım dibine saklanır. Bu parayı sandığın dibine koyarsan “ömür billah yokluk görmezsin.” dediler.

Kına gecelerinde “Yüksek yüksek tepelere” türküsünü söylerler. Bu eskiden söylenirdi. Şimdi kınayı gelinlere ilahi söyleyerek yakıyorlar. İlahileri hafızlar söylerler. Kına gecesinde kızın arkadaşları kızla birlikte kalır. (H. İzmirli-Çiçekpınar)

Kızın eline kına yakarken bileğine ip bağlarız. İpin bağlı olduğu yere kadar kızın elini kınalarız. Kızın ayaklarına da bileğine kadar kına yakılır. Kınayı sağ elden yakmaya başlarız. Biz Müslüman olduğumuz için kınayı sağ elden yakmaya başlarız. Kızın sağ elinin avucuna ve sağ ayağının altına demir para konulur. Kına, abdest alarak geline yakılır. Eskiden kınanın üstüne köy kandili koyardık. Şimdi kınanın üstüne mum dikeyolar.

Kıza kına yakılırken koca karılar kızı ağlatmak için türküler söylerler. “Yüksek yüksek tepelere” türküsü söylenir. Gurbet türküleri söylenir. İlahiler söylenir, annem ilahileri vardır. İlahileri hocalar söyler. Gelin ağlamazsa,

“Anasını bırakıp da gidiyor, ağlamıyor.” deyip ayıplanırdı. Gelin kıza, “Yağmur yağmaz, gelin ağlamazsa. Ağla da kızım. Bolluk, bereket olsun.” derlerdi. Gelin ağladığı zaman bolluk olurmuş. Allah gelinin dilediğini kabul edermiş. Yaşlılar, öyle der.

Gelinin yanına dört tane yenge oturur. İki gelinin sol tarafına, ikisi sağ tarafına oturur. Oğlan yengeleri sağ tarafı alırsa, kız yengeleri sol tarafı alır. Bütün yengelere oyali yazma ardılır. Kızın kınası alaca kalırsa sabahleyin tavuktan kurban kestirirler. İkinci evliliğini yaptıran yengeye kına yaktırmazlar. Gelinin de başına aynı şey gelir diye korkarlar. Onlar zaten uzaktan bakarlar, çok fazla yakına gelmezler. Kalan kına isteyen herkese yakılır. Gelinin yengesi, bahçede sağdıçların parmağına kına yakar. Damat yanında çerez getirir. Kızlar ve gelin, bir iki saat kınayı tutup yıkarlar. Oğlanın getirdiği çerezi yerler. Eskiden kına, gelinin elinde sabaha kadar tutulurdu. Gelinin elinden yıkanınca çıkan kına suyunu oğlan evinde bulunan gelinin gelin gireceği odanın dört köşesine dökerler. Gelin o evde tutulsun, iyi dursun diye bu suyu dökerler.

Kızın sağ elinin avucuna ve sağ ayağının altına kına yakılınca, demir para konulur. Gelin, o parayı alıp üç gün suyuna gider. Pazar günü gelin çıkar, oğlan evine gider. Pazartesi günü duvak açma olur. Çarşamba günü de giydiği feracenin üstüne omzuna bir peşkir asar. Onun üstüne de topraktan yapılmış kırmızı testi alır. Çeşmeye su doldurmaya gider. Gelin, parayı sade yağla çeşmenin başına yapıştırır ve sonra bu parayı öksüz bir çocuğa verir. Damatla gelin sade yağ gibi geçinsinler diye gelin çeşmenin başına parayı sade yağla yapıştırır.

Kına gecesinde “Harmandalı, dağlı havası”nda oyun oynardık. Kına gecesine gelenlere kına verilir. Kına gecesine, gelin kız yakın arkadaşları ile katılır. Şimdi kına gecelerinde yeni âdet çıktı. Kına gecesinde damat, gelini kucaklayıp yatacağı odaya götürüyor. (A. Altinyaz-Çiçekpınar)

Düğün kinasında, gelin kızı ağlatarak kına yakılır. Kız gelin olurken onu ağlatırlar. Mani söylerler. Yalnız bunları türkü şeklinde söylerler. Manileri türkü olarak söyleyip sonlarına “haninini” deyip gelini ağlatırlar. Gelini orta yere oturturlar. Yüzüne de al yazma örterler. Kına gecesine kına yakmaya gelenler halka oluştururlar. “Hana bu kızın anası nerde?” derler. Annesi gelir,

kızla sarılıp ağlarlar. İki gün yapılan kına gecesinde gelini ağlatmaya uğraşırdık. Pazar günü yapılan kınada da gelin ağlatma vardır. Artık kız, o gün gidiyor diye ağlatma yapılır. Kız ağlamazsa ayıplanır. “Gitmeye çok meraklıymış, seviniyor.” derler. Kızın arkadaşları düğünün başladığı günden itibaren kızı yalnız bırakmazlar. Beraber kalırlar. Kına gecesi eskiden kadın kadına olurdu. Tef çalar, oynardık. Kaşıkla oynarız, tülgame oyunumuz vardır, bir de döneriz. “Keklik sekelemesi” deriz, dönmeye. Gelin de kızlarla birlikte oynar.

Gelinin kına geçesinde bileğine kadar kına yakılırdı. Eğer kızın kınası alaca kalırsa yengeye horoz kestirirlerdi. Yenge, kızın elinde kına alaca kalmasın diye çok emek çekerdi. “Gelin bir kere olunur, gelin kınası da bir kere olur.” derlerdi. Saçında kınalanmadık bir tel olmasın, derlerdi. Şimdi gelinlerin avucunun ortasına ve parmaklarına kına yakılıyor. Kına, sağ elden yakılmaya başlanır. Kına yakılırken gelin övülür. Gelin ağlatma ya da gelin övme aynı şeydir. Gelin kıza kına yakılmadan önce abdest aldırılır. Gelinin kınasını kız yengesi ve oğlan yengesi yakar. Geline kına yakılırken yanında iki arkadaşı daha durur. Önce bir arkadaşına kına yakarlar. Sonra geline kına yakarlar. Ardından diğer arkadaşına kına yakarlar. Eskiden böyle olurdu. Hepsinin kınasını yenge yakar.

İkinci gecesi, cumartesi gecesi kına tepsisini yenge, kadın misafirlere dolaştırır, sonra tepsiyi dışarıya, bayraktara verir. O da erkeklere tepsiyi dolaştırır. Misafirler para atar. Paralar gelinin olur. Eskiden kına geçelerinde kadınlar, erkek kılığına girip evdeki kadınları okşalamaya çalışırlardı. Onlar da bağışırlardı. (N. Yıldız-Mezitler)

Geline kına yakılmadan önce abdest aldırılır. Geline kına eğlencenin sonunda yakılır. Gelin kıza kına, bileğine kadar yakılır. Gelinin kınası alaca kalırsa yenge sabaha tavuk verir. Orta yere yastık koyarlar, gelini oturturlar. Gelinin kınasını kız ve oğlan yengesi birlikte yakar. Kına yakan yengelere birer çember verirler. Yengenin ikinci nikahı olmuşsa kına yakamaz. Kına sağ elden yakılmaya başlanır. Müslümanlar her şeyi sağ eliyle yapar. Abdest sağ elle alınır, yemek sağ elle yenir. Kızın eline ve ayağına para konur. Ayağa da bileğe kadar kına yakılır. Düğün bittikten sonra gelin ayağından çorabı

çıkılmaz. Ayağındaki kınayı kimseye göstermez. Erkeklerle kına gösterilmez, nâmahremdir.

Kıza kına yakılırken kaynana en önde oturur. Gelin kızın eline demir para koyar. Kızın kınayı eline ayağına kalın sıvarlar. Paraları kınanın üstüne yapıştırırlar. Kızın diğer akrabaları da eline, ayağına demir para koyarlar. Sabahleyin kızın elleri çözülünce gelinin yanında kalan kızların olur. Bizde gelin ağlatma türkülerine ilahi denir. Gelin o gün ağlamazsa “katı yürekli” derler. Geline ağlamak yakışır. Gelinle birlikte kızın arkadaşları kına gecesini bitince, beraber kalırlar. Kızlar birbirlerini yorgana dikerler. Yüzlerini boyarlar, eğlenirler. Kına gecesinde kadınlar erkek kılığına girip kadınları korkutur, kızları öper, alıp kaçırdı. Böyle oyun yaparlardı. Gelinin kına yakımı bitti mi kızlardan ikisi gelini taşır ve kızın başını tavana değdirirler.

“Yüksek yüksek tepelere” eskiden Rumeli’nde, Bulgaristan’da söylenirdi. Bizim köyümüzde de söylenirdi. Şimdi Balıkesir’de de söyleniyor. Kızlarla çalar, oynarken tef çalar, mâniler atardık. Kızlarla mâni atışırdık. Daha çok mânileri oğlanlara atardık. Oğlanlar feraceyi başlarına takarlardı, kızlara saklı bakarlardı. Görülürse dayak yerlerdi. Oğlan gizlice ısıklık çalardı. Kız böylece sevdiğinin geldiğini anlardı.

Eskiden gelinin kınasını öküz arabasının önüne oturtup yıkatırlardı. Kına, kızın elinde sabaha kadar dururdu. (H. Güven-Kurtdere)

Şimdi yapılan kına gecesinde gelin kıza, bahçede kına yakılıyor. Damat, kucaklayıp gelini eve götürüyor. Eskiden iki kız, gelini ellerinde yatacağı odaya götürüp kıza tavanı öptürürlerdi. O zamanlar tavan alçaktı. Geline damadın adını sorarlardı. Kına gecesinde kızın arkadaşları isterse onlara da kına yakılır. İsteyen herkese o gece kına yakılır.

Kınayı ikinci evliliğini yapan yengeye yaktırmazlar. Yengenin kocası ölmüşse evlenmemişse kına yakılabilir. Gelin de ikinci nikah görmesin diye ikinci nikah görmesin diye ikinci nikahı olan yengeye kına yaktırmazlar.

Geline ağlamak yakışır. Gelin ağlasın diye ilahi söylenirdi. Ağlamazsa gelin ayıplanır, “Kocaya gitmeye meraklı” derler. Gelinin eline, ayağına para koyarak onu avuturlar. Eğlence bitince gelinin arkadaşları onunla yatıya kalır. Sonra gece yenge, kızlar, gelin “kapı bağlama”ya giderler. Dümbek çalarak evleri gezerler, tavuk toplarlar. Kızın evine gelince tavukları pişirip yerler.

Oğlan evinin akrabalarına giderler. Trk, mani söylerler. Kına gecesinde eskiden tepsi ya da dmbek alınırđı. Kızlar türkü söyler oynardı.

Gece bir de damat tavuk getirir. Damadın tavuğu kızartırlar. Bu benim gençliğimde yoktu ama kızımın zamanında vardı. Gelin kızın eline ve ayağına kanan paralar, gelinle kına gecesi kalan kızlara verilir. Onların da kısmeti açılsın diye bu paralar verilir. (R. elik-Kurtdere)

Gelinin yüzüne al duvak örterler. Kocakarılar kına yakılmadan önce geline abdest aldırırlar. Sonra kına ilahisi söylerler. “Atladı gitti eğikten, Anasının bir kızı gitti ...”(hatırlamıyor) diyerek kınayı yakarlar. Eskiden kızlardan biri kına gecesinde tef çalardı. Ona düğün sahibi ağır oyalı bir yazma hediye ederdi ya da para verirdi. Geline abdest aldırılır. Bir hoca bir de akrabalardan bir kadın kızın koluna girerek, abdest aldığı yerden içeri getirir. Kızı içeri getirirken hoca ya da ilahi bilen yağlı bir kadın bir yandan ilahi söyler. Sonra kız oturtulur ve kınası yakılır. Kınayı geline yengesi yakar. Kına gecesinde gelin ağlatılır. Ağlamayanı ayıplarlar. “Gelin ağlaya ağlaya gider, âdetini ider.” derler. Geline kına yakıldıktan sonra iki elinin avucuna da demir para konurdu. Gelinden bağka onun yakın arkadaşlarına da kına yakılır. Kalan kına misafirlere dağıtılır.

Kına sağ elden yakılmaya bağlanır. Kınaya para basarlar. Demir paraları kınanın içine basarlar, kağıt paraları bir tabağın içine toplarlardı. Kına gecesinde kızın evinde, eğlencenin sonunda kıza kına yakarlar. Gelin kızın yakın arkadaşları kıza birlikte kalırlar. Kına, gelin kızın eline ve ayağına bileğine kadar yakılır Kına yakan yengeye “ Kına alaca kalırsa, sana tavuk kestiririz. Ona göre güzel yak.” derler, glğrler. Gelin kınası ille bileğe kadar yakılır, sevapmığ. Eskiden kına, kızın elinde sabaha kadar kalırđı. Őimdiki gelinler, kınalarını hemen yıkıyorlar. Gelinin eline al kına bezi bağlanır. Kına tepsiyi, eğlencede yenge tarafından dolağtırılır, misafirler tepsiye para atarlar.

Kına yakıldıktan sonra kızın yakın arkadaşları kıza kaldırıp tavanı öptürürler, sonra yatağına yatırırılar. Muhabbet için bunu yaparlar, glğrler.

Benim zamanımda kına gecesinde “Yüksek yüksek tepelere” türküsü söylenirdi.Kına yakılırken gelin övülür. Kına överken kına ilahileri söylenir :

Evlerin n iğde

İğdenin dalları yirde
Anası hopladı geldi eşikten
Kaşık düştü elinden
Anasının bir kızı da gidiyor.
(Tam hatırlamıyor.)

Kına gecesine gelenlere evlerine giderken karılmış kına gazetelere sarılarak verilir. Onlar da evlerinde bu kınayı yakarlar. (R. Eroğlu-Şamlı)

Gelin kınası, diğer kınalardan farklı olur. Gelinin elinin ve ayağının bileğine kadar kına yakılır. Oğlan yengeleri pullu pembe elbise giyerler. Yengeler, kız evine kına yakmaya giderler. Gelin kıza kına yakılırken, el ve ayak bileğine kurdele bağlanır. Kurdelenin bağlı olduğu yere kadar kına yakılır. Kıza kına yakılmadan önce abdest aldırılırdı. Kızı, evin ortasına bir minderin üstüne oturtulardı. Kız yengesi ve oğlan yengesi kızın ellerine ve ayaklarına kınayı yakarlardı. Sağ tarafa bir yenge, sol tarafa bir yenge, kınayı yakar. Kınayı yakan yengenin ikinci evliliğini yapmamış olması, dul olmaması, öksüz olmaması istenir. Eskiden bunlara dikkat edilmezdi. Kına yakılmaya önce sağ elden başlanır. Her şeye sağ taraftan başlanır. Yemek yerken sağ elle yemek gerekir. Sol elden şeytan yemiş. Büyüklerimiz öyle derdi. Sağ elle yapılan işler hayırlı olur, derler. İşlerin ters gitmemesi için sağ taraf önemlidir. Gelinin ayağına da eline olduğu gibi bileğine kadar kına yakılır. Kınalı ele abdest geçermiş ama yine de gelenek olduğu için geline, kına yakmadan önce abdest aldırılır.

Geline kına yakarken, kına tepsisinin içine misafirler para atarlar. Tepsiyeye para atmak çok sevapmış. O paralar gelinin olur. Tepsiyeye, geline yardım olsun diye para atılır. Bu paralardan bir kısmını alır, sandığın dibine bereket olsun diye atardık. O paralar, sandığın dibinde dururdu. Şimdi gelinlerin avucuna kına yakılınca, kayınvalideler demir para ya da altın koyarlar. Eskiden bu âdet yoktu. Eskiden gelinlerin kına çanağı olurdu. Kına çanağı, bakır bir kaptı. Onu kız evi alırdı. Kına, o çanağın içinde karılırdı.

Benim zamanımda kına gecesi bahçede ve kadın kadına olurdu. Dümbelek çalar, oynardık. Şimdi köyümüzde erkekler, kadın kılığına girip izleyenleri güldürür. Eskiden kına gecelerinde, kadınlar erkek kılığına girip kadınları güldürürdü. Gelin kızın arkadaşları kına gecesinde kızla sabaha

kadar kalır. Eskiden mânilerle gelinin kınasını yakarlardı. Şimdi “Yüksek yüksek tepelere” türküsü söyleniyor. Eskiden gelin gülmezdi, mahzun olurdu. Gelin kız, kına gecesinde gülerse ayıplanırdı. Kına yakılırken “kına havası” söylenirdi. Gelin bununla ağlardı. (A. Uslu- Aktarma)

Cumartesi günü kına tepsiyle, mumlarla karılmış olarak gelir. Davul çalar, kınaya herkes para atar. Gelin kızın eline, ayağına kına yakarlar. Kızlar, gelin havası çalar. Kızlar, gelini ağlatırken hem mâni söyler, hem tef çalarlar. Gelinin arkadaşları gece kızla kalırlar. Gece gelinle kalan kızlara da kına yakılır. Gelen misafirlere de evlerinde yakmakları için yaş kına verilir.

Kızın evinde, kızlar ve gelin oynarlar. Sonra gelin kıza kına yakılır. Kız, kına yakılınca artık bir daha oynamaz. Gelin, kına yakılırken ağlar. Eskiden, “Ağlaya ağlaya giderim, âdetimi iderim.” demişler. Gelinin eline ve ayağına bileklerine kadar kına yakılır. Bir yenge kıza kınayı yakar, diğer yenge de ona yardım eder. Bu yengelerden biri kız yengesidir, biri oğlan yengesidir. Kına, sağ elden yakılmaya başlanır. Her şeyi sağ el yapar. Müslümanlıkta sağ taraf önemlidir. Geline kına yakıldıktan sonra kaynana, gelinin bileğine boyun altını bağlar. Altınlar bir ipe dizilip kızın bileğine bağlanır. Kınaya güller, çiçekler, mumlar dikerler. Kına gecesinde kına tepsisini yenge dolaştırır. Tepsiye misafirler para atarlar. Geline kına yakılınca bazı akrabaları gelinin eline para basarlar. Kaynana da gelinin bileğine bir ipe dizilmiş altınları bağlar. Sonra kızlar, gelinle gece kalırlar. Gelinle kalan kızlardan birkaçı, diğer kızlar uyuyunca kalkıp onları birbirine dikerler, yüzlerini karalarlar.

Gece gelinin kınası yakılınca, kızlar erkek kıyafetlerini giyip davulla birlikte kız evinden, oğlan evine giderler. Orada oyun çıkarıp oğlan evindekilerden para isterler. (S. Çırakoğlu–Orhanlar)

Gelinlerin kınası bileğine kadar yakılır. Gelinin bileklerine kırmızı ip bağlanır. Kına, ipin olduğu yere kadar yakılır. Geline kınayı yenge yakar. Kına sağ elden ve sağ ayaktan yakılmaya başlanır. Kınayı yakan yengenin dul olmaması, başından tek nikah geçmesi gerekir. Gelinin de başından iki nikah geçmemesi için buna önem verilir. Kına yakılırken gelini odanın orta yerine alırlar. Yüksekçe bir yastığın üstüne oturturlar. Eskiden temiz bir

bezden kına bezi yapılır. Gelinin eline o bez bağlanırdı. İsteyen herkese kına gecesinde kalan kınadan yakılırdı.

Eskiden kına gecesinde tef çalınır, oynanırdı. Daha önceden ise tef yerine ut çalınırdı. Gelin kız da oynardı. Eskiden kına yakılırken gelin kız ağlatmak için kına türküleri söylenirdi. Kız ağlamazsa, “Çok katıymış.” diyerek ayıplanırdı. Kız abdest alırdı, öyle kına yakılırdı. Kına yakmadan önce, abdest almazsan sonra abdest tutmaz, denir. Kına yakmadan önce abdest alırsan, sonra abdest tutar.

Kına tepsisine konan kına süslenir. Üstüne çiçek konur. Kınanın etrafına demir para konur. Sonra, o paraları alıp öksüz bir çocuğa verirler. Hayır yapılır. Paraları, kınaya oğlan evi koyar. Gelinin arkadaşları sabaha kadar gelin kızla kalırlar. Eskiden cumartesi akşamı, kahveci kız evinin bahçesine gelirdi. Çay hazırlardı. Gelen misafirlere kahveci çay ikram ederdi. (N. Yıldız-Balya)

Geline yakılan kına, gelinin bileğine kadar yakılır. Normalde, kadınlar parmaklarının ilk boğumuna kadar, bir de avuçlarının ortasına yuvarlak şekilde kınayı yakarlar. Kırmızı gül denilen saz ekibi tutulur. Davul, zurna da tutulur. Oyun olur. saat on bir, on iki gibi kızın evinde kına yakılır. Kına, oğlan evinden karılmış olarak getirilir. Kına yakılırken gelin kız, kibleye doğru sandalyeye oturtulur. Tam bilmiyorum nedenini ama bu dinimizle ilgilidir. Gelin kızın kınasını, oğlan yengesi ve kız yengesi birlikte yakarlar. Biri sağ elinin kınasını yakarken, biri sol elinin kınasını yakar. Sağ elden ve sağ ayaktan başlayarak kına yakılır. Geline kına yakılmadan önce abdest aldırılır. Dinimize göre, kına her zaman abdestli yakılır.

Eskiden kına yakılınca gelinin eline demir para konulurdu. Demir para uğur getirsin, gelin zengin olsun diye konurdu. Şimdi artık gelinin avucuna para konulmuyor. Kına yakılırken “Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar.” ve “Kınayı getir aney” türkülerini söylerler. Gelin kız, kına yakılırken ağlatılır. Ağlaması için türküler, ilâhiler söylenir. Gelin ağlamazsa, “Gelin çok neşeli. Bir an önce evlenmeye hevesli.” denerek kınanır. Kına, gelinin elinde sabaha kadar kalır.Kınayı bir tepsinin içine koyarak süslerler. Kınayı kırmızı bir poşetle sarılır. Altına kırmızı örtü serilir. Üstüne mumlar dikilir.

Gelin kızın arkadaşları sabaha kadar onunla kalır. Kına yakıldıktan sonra oğlan evinin yengeleri ve damat, kızlara çerez bırakır. Kızlar, o çerezleri yerler. Damat, çerezleri kapıdan verip gider. Kızlar, uyuyanların yüzünü tükenmez kalemle boyar. Kına gecesine gelenlere kuru kına dağıtılır. (H. Gül-Dursunbey)

Kına gecesinde eğlenilir, oynanır. Saat on bir falan oldu mu, “Gelinin elini, ayağını kınalayalım.” derler. Gelini kınaladıktan sonra, tavanı öptürmek için havaya kaldırırılar. Damat da orada bulunur. “Gelini atıvereceğiz.” diyerek damattan para isterler. Damat da kızlar, gelini atmasını diyerek kızlara para verir. Kına yakmadan önce gelin, arkadaşlarıyla oynar. Sonra kızı orta yere oturturlar. Allı yazmayı yüzüne örterler, kınayı yakarlar. Damat, kıza kına yakılırken kapıda bekler. Geline kına yakıldıktan sonra, damadın sağ serçe parmağına kına yakılır. Damada kınayı yengeler yakar. Sonra kızlar, tavanı öptürmek için gelini kaldırırılar. Kızlar, gelini atıyoruz deyip damattan para isterler.

Geline kınayı oğlan yengesi ve kız yengesi birlikte yakarlar. Gelinin elini ve ayağını çapraz yaparlar. Kızın yönünü kibleye çevirirler. Sağ tarafı bir yenge, sol tarafı bir yenge alır, kınayı öyle yakarlar. Kınayı sağ elden yakmaya başlarlar. Her iş sağ elle yapılır. Yengenin annesi, babası sağ olacak, boşanmamış olacak, ikinci evliliğini yapmamış olacak. Eğer yengenin annesi, babası ölmüşse, boşanmışsa, ikinci evliliğini yapmışsa kına yaktırılmaz, yorgan bile kaplattırılmaz. Kına, gelinin ayağına da yakılır. Ayak bileğine kırmızı ip bağlanır. İpe kadar ayağının bütününe kına yakılır. Gelinin kınasını yengeler karar.

Kına gecelerinde “Yüksek yüksek tepelere” türküsü söylenir. Bu türkü yeni çıktı. Eskiden köyümüzün türküleri olurdu, onları söyledik. Kına yakılırken gelin ağlatılır. “Ağlaya ağlaya giderim. İlle âdetimi iderim.” diye bir söz vardır. Gelini ağlatmak için türkü, mani söylerlerdi. Gelin ağlamazsa bizde ayıplanmaz. Kına gecesinde kız otururken, yanında boş bir tabak vardır. Kadınlar o tabağa para atarlar.

Gelinin eline kına yakılınca, kına elinde bir saat kadar ancak durdurulur. Gelinin elinde kına, çok kızarmasın diye hemen yıkanır. Gelinin elinde kınayı çok tutmazlar. Gelinin kınası “kaz ayağı” gibi olsun, derler. Kına,

koyu çıkarsa iyi olmazmış. Kına koyu çıkarsa herkes onu görür. Kına yakılırken kaynana gelinin avucuna demir para koyar, vakti yerindeyse altın koyar. Gelinin avucuna demir para muhakkak konur. Gelin o parayı kesesinin, cüzdanının dibine koyar. Gelin, ölünceye kadar o para, orada kalmalıymış. O para, bereket getirmemiş. Demir parayı gelinin bir eline bir de ayağına koyarlar.

Kına gecesine gelen misafirlere hem kuru, hem de yaş kına verilir. Gece on ikiden sonra kapı bağlamaya gidilir, oyun yapılır. Akrabaların evlerine gidip para, tavuk alırlar. Damat, damadın, kızın arkadaşları, yengeler kapı bağlamaya giderler. Davulla gidip oynar, evlerden bir şeyler isterler. Bu benim gençliğimde yoktu. On, on beş yıldır yapılıyor. Gelinin arkadaşları gece onunla kalır, birlikte yatarlar. Kına gecesinde “Sürüden ayrılan kurbanlık koyunlar gibi” türküsünü söylerler. Gelin artık kızıktan öte yana geçiyor. O yüzden onu mecburen kınalarlar. (E. Türk-Kepsut)

Kınayı düğünlerde yengeler yakar. det olduğu için kınayı yengeler yakar. Gelin de sünnet çocuğu da saftır, temizdir. O yüzden onlara kına yakılır. Yüzük kınası yakılır. Parmakların ilk boğumuna ve avucun ortasına halka şeklinde kına yakılır. Ayak parmaklarının tırnak kısımlarına kına yakılır. Gelinlerin kınası da yüzük kına şeklinde yakılır ama artık çoğu genç kız düğünlerinde, sadece avuçlarının ortasına halka şeklinde kına yaktırıyor.

Geline kına, bahçede herkesin içinde yakılır. Kınayı geline, yengeler yakar. Boşanmış, kocası ölmüş yengelere kına yaktırmazlar. Gelinin bahtı da yengeninkine benzer diye ona kına yaktırmazlar. İsterlerse, gelin kızın arkadaşlarına da evde kına yakılır. Artık gelinin sadece, avucuna kına konuluyor. İsteyenin ayağına da kına yakılır.

Gelin ve damat kına gecesinde önce dans eder, sonra oynanır. Gece on gibi geline kına yakılır. Sonra yine oynamaya devam edilir. Geline kına sağ elden yakılmaya başlanır. Gelin ortada bir yere, sandalyeye oturtulur. Başına kırmızı, pullu bir duvak örtülür. Gelinin duvağı, eldiveni, mendili set olarak çarşıda satılıyor. İsteyen misafirlere yaş, kuru kına dağıtılır. Geline kına yakılmadan önce abdest aldırılır. Kına, cennetten gelen bir şey olduğu için yakılmadan önce abdest alınır. Kına, cennetten gelen bir şey olduğu için yakılmadan önce temiz olmak gerekir.

Kına yakılırken “Yüksek yüksek tepeler” türküsü ile “Bu akşam gelin oldum annem, koynunda yatır beni.” türküsü söylenir. Gelin, kına yakılırken kayınvalidesine elini açmaz. Kayınvalide, “Elini aç, altın vereceğim.” der ve gelinin sağ elinin avucuna altın koyar. Kına tepsiye konur. Kına tepsi süslenir. Tepsinin içine canlı güller konur. Kınanın üstüne de mum, maytap konur. Gelinin annesi üzüntülü olduğu için kızına karşıdan bakar, yanına gelmez. Gelinler yakılan kınayı hemen yıkayıp çıkartırlar. Gelin kına yakılırken ağlatılır. Gelin ağlaya ağlaya gidermiş. Bu âdettir. Gelin ağlamazsa, “Ne kadar meraklı gitmeye.” diyerek ayıplarlar.

Gelinin arkadaşları kına gecesinde onunla kalırlar. Gelinin arkadaşları gelini havaya kaldırıp tavanı öptürürler. Damat da orada bulunur. Kızlar, damattan lokum isterler. “Lokum getirirsen kızı indireceğiz. Lokum getirmezsen kız yok sana.” derler. Damat, zaten gelenek olduğu için lokumu yanında hazır bulundurmaktadır. Damat, lokumu verince kızı indirirler, damat da gider. Bu gelenek eskiden beri vardır. Bir de kına gecesinde kapı bağlama âdeti vardır. Ama artık o da yapılmıyor. Gelinin arkadaşları, damadın arkadaşları ellerinde dümbelekle, dümbelek çalarak tanıdık kapılardan para isterler. Saat iki buçuk, üç gibi kapı bağlamaya gidilir. Kapı bağlamaya gidilen evlerden bazıları komiklik olsun diye pencereden sıcak su döker, bazıları da pencereden para atar. (G. Işıklar-Balıkesir)

Yenge, evli olduğu için kınayı yakar. Yenge, başı bağlı, sorumluluk sahibi insan olduğu için kınayı yakar. Yengenin annesinin, babasının sağ olması gerekir. Köyde buna dikkat ederler. Ayrıca yenge, aileye en yakın kişidir. Gelinin kınasını annesi yakarsa evde uğursuzluk olabileceği düşünülür.

Bir de ele ip sararak kına yakarız. Önce ipi çapraz ya da düz şekilde elimize sararız. Sonra ipin üstüne kınayı yakarız. Sabah elimizi yıkayınca kına elde şekilli olarak çıkar. İpli kınayı gelin olan kızlara yakarız.

Bizde kına, parmakların ilk boğumuna kadar ya da parmakların ikinci boğumuna kadar yakılır. Bir de avucun ortasına halka şeklinde kına yakılır. Geline de kına, diğer köylerde olduğu gibi elin bütününe yakılmaz. Bu şekilde kına yakmak abes karşılanır.

Eskiden düğünlerimizde yöresel oyunlarımız daha ağırlıklıydı. Yöresel oyunlarımız yine oynanıyor ama eskisi kadar değil. Çerkez dansı, parmak dansı, Çerkez havası yöresel oyunlarımızdandır. Bu oyunlar kızlı, erkekli, kavalyeli oynanır. Grup halinde ya çiftli, ya dörtlü ya da tüm grup birlikte oynanır. Eskiden düğünlere evli genç çiftler bile gelmezdi. Sadece bekar erkekler ile bekar kızlar, düğüne katılırdı. Tüm bu eğlenceler kına gecesinde de olur.

Bir erkek, düğün yerinde bir kızı beğendiyse kızın karşısına geçer, elindeki çomakla yere bir çizgi çizerdi. Kızı böylece oyuna davet ederdi. Kız erkeği beğenmiyor da olsa, sevmiyor da olsa âdet olduğu için bir sefer kibarca oynar, oyundan çıkar. Eğer kız oğlanı beğenmişse, ona gönül vermişse o gece sonuna kadar birlikte Çerkez havası oynarlar. Böyle bir âdet olduğu için büyükler hiçbir şey demezler. Sonra bu âdet kaldırıldı. Daha sonra yine başladı. Yalnız bu âdette bazı değişiklikler olmuştur. Şimdi mesela çomakla çizgi çizilmiyor. Düğünde delikanbaşı vardır. Delikanbaşı, gençleri yönetir. Onun elinde bir sopa vardır. Genç, delikanbaşının elinden sopayı alır. Beğendiği kızın karşısına geçip çizgiyi çizer. Bu âdet, hem kına gecesinde olur hem de cumartesi günü eğlencede olur. Bu şekilde anlaşma, evlilikler olur. Çizme âdeti şimdi kaldırıldı ama hala davet âdeti sürmektedir. Yirmi yıl önce düğündeki bu eğlencelere bekâr kız ve erkekler katılırdı ama şimdi herkes katılıyor. Kına gecelerinde yöresel müzik aleti olarak mızıka ve tahta çalınır. Parmak oyunumuz, Avrupaî bir oyundur. Çift olarak iki oğlan ve iki kız önde olur. onların arkasında da çift olarak uzun bir kuyruk olur. Devamında gelen Kafkas oyunlarına benzer birçok seri hareket vardır. Biz Kafkas kökenli olduğumuz için âdetlerimiz Kafkasya'dan gelmektedir. Özellikle sabaha kadar süren kına gecelerinde eğlenceler düzenlenir. Köprübaşı denen bir yer vardır. Oraya genç kız ve genç erkekler gider. Orada sabaha kadar Çerkez dansı ve Çerkez havası oynanır. Tahta ve mızıka çalınır. Kına yakımından sonra damat ve damadın sağdıçlarıyla gelin ve gelinin sağdıçları, kardeşleri Köprübaşı'na gider, orada hep beraber eğlenirler.

Aileler için çerez yeme âdeti vardır. Eğlenilir, oyun biter. Oyunun yarısında kına yakılır. Yenge orada beklemektedir. Kınayı yenge yakar. Düğün biter. Gelin, damat, gelinin ve damadın sağdıçları eğlence yerine gider. Büyükler de eve gider. Oğlan tarafı büyüklere çerez bırakır. Oradaki

yaşlılara, gelen kadınlara, erkeklere, ev ahalisine çerez ikram edilir. Onlar çerezlerini yer, muhabbetlerine devam ederler. Gençler de Köprübaşı'nda eğlencelerine sabaha kadar devam ederler. Önce, kına gecesi düğün evinde herkese açık olarak yapılır. Sonra gençler başka bir yerde kendileri kına gecesine devam ederler. Kına, gece on, on bir gibi yakılır. Bu eğlenceye saz ekibi de gelir. Şimdi kına gecesinde çevre köylerden görülerek yapılan yeni bir âdet var. Eğer kına gecesi evde yapılıyorsa kınayı yakmadan önce evin ortasına bir çarşaf serilir. Çarşafın ortasına da yastık koyulur. Yastığın üstüne gelin kız oturtulur, mumlar yakılır. Kına gecesine ait türküler söylenip gelin ağlatmaya çalışılır. Kızın bir tarafında kız yengesi, bir tarafında oğlan yengesi durur. Kızın avucunun içine para, genellikle altın bırakılır. Kınayı yakarlar. Gelin kına yakılması için avucunu açmaz, âdettir. Gelinin avucunu altınla açtırırlar. Sonra kızın eline kına yakarlar, elleri sarılır. Daha sonra kızın ayağına kına yakılır ama bizde çok tercih edilmez. Kına yakıldıktan sonra damat, sağdıçlar tarafından getirilir. O zamana kadar oraya oğlan gelmemiş olur. Kız sağdıçları damadı çağırır. Gelini kızın sağdıçları kaldırır. Damada gelini sevdiği söylenir. Damat gelini sevdiğini söyleyince, gelin damadın kucağına bırakılır. Damada gelini bir odaya götürmesi ve gelinin elini yıkattırması söylenir. Genellikle gelinin elinin kinasını damat yıkar. Ya da küçük bir çocuğa gelinin eli yıkattırılır. Bu âdet en az on beş yıldır var. Gelin kına yakılırken kibleye doğru oturtulur. Kınanın üstüne mum konur.

Kınayı oğlan evi alır. Kına, düğünden birkaç gün önce getirilir. Kına eğlencesi genellikle kız evinin önünde yapılır. Kına gecesinde gelen misafirlere lokma yapılır ya da gelenlere kesme lokum dağıtılır.

Annesi ve babası olmayan yenge geline kına yakamaz. Kına, sağ elden yakılmaya başlanır. Bu, İslamî gelenekten kaynaklanır. Çünkü sağ el, kullanılması gereken eldir. Para ya da altın yenge tarafından gelinin sağ eline bırakılır. Kına, kızın ilk parmak boğumuna ve avucunun ortasına yakılır. Ya da gelinlere ipli kına yakılır. Gelinin kız sağdıçları, sağ serçe parmaklarına ve avuçlarının ortasına kına yakarlar. Gelin kıza kına yakılmadan önce abdest aldırılır. O da dinî inanışla ilgilidir. Dinimize göre, her şeyin abdestle başlaması gerektiği düşünülür.

Gece eğlencelerimiz çok fazladır. Kapı bağlama âdetimiz vardır. Kına yakıldıktan sonra bütün insanlar evlere dağılınca kapı bağlamaya gidilir.

Gece herkes uyduktan sonra saat iki ya da üçten sonra, oğlan ve kız tarafının evlerine gidilir. Gidilen kişinin evinin önünde kümes varsa tavuk çalınır. Kapı bağlamaya gidenler arasında damat başı çeker, damadın, gelinin sağdıçları bulunur. Köyün gençleri gelir. Evli kadınlar ve evli erkekler kapı bağlamaya gitmezler. Mâniler, atışmalar olur. gençlerin ellerinde darbuka vardır.kapı bağlamak için yakın akrabalara gidilir. Onlar da kapı bağlanacağını bildiği için bir köşede saklanırlar ve ellerindeki su dolu kovayı ya da su hortumunu gelenlere tutup onları ıslatırlar. Maksat eğlenmektir. Kapı bağlanan evin tüm sakinleri evin önüne çıkar, on, on beş dakika davulla oynarlar. Onlardan tavuk ya da para alınır. Ya da gelenler ıslatılır. Her şey eğlenmek için yapılır. Paralarla çerez alınır, tavuklar kızartılıp yenir.

Kına gecelerinde doğu yöresine ait olan “Kınayı getir aney.” ve “Yüksek yüksek tepelere” türküsü söylenir. Bize ait bir kına türküsü yoktur. Aslında bize ait mânilerimiz var ama çoğu Gürcü diline aittir. Kına gecesinde “Cilveloy nanayda” denilen bir oyun çeşidi vardır. Cilveloy nanayda türkü şeklinde söylendikten sonra arada mâniler söylenir, atışmalar yapılır. Kızların bir grubu vardır. O grup çete kabul edilir ve çetenin çete başı olur. Mânîyi bir kız grubundan bir kız söyler, herkes dinler; bir oğlan grubundan bir oğlan söyler. Çetebaşı manileri bilir. ânilerin arasında “Cilveloy nanayda” diye nakarat eklenir. Kız ve oğlan grubu sırayla mâni atar. Eskiden annem genç kızken düğünde babama mani atarmış.

Annemin babama attığı mâni:

İzmir'in kavakları

Titriyor yaprakları

Yar okuldan gelirken

Parlıyor kitapları

Eskiden çok fazla okuyan olmadığı için annem, babama bu mâniyi atarmış. Babam, o zaman dışta okuyormuş.

Geline kına yakılırken gelinin yanında gelinin sağdıçları bulunur. Kına gecesinde gelinin yanına oğlan tarafı çok fazla yaklaşmaz, izleyici konumundadırlar. Artık, gelinin evinde son gecesini olduğu için oğlan evi geline uzak durur. Kına gecesini kız tarafına aittir. Cumartesi akşamı yapılan eğlence ise oğlan tarafına aittir.

Kına gecelerinde Kırmızı Gül denilen saz ekibi gelir. Önce dans edilir. Kızlar, bu saz ekibiyle çok fazla oynamazlar. Kızlar, meydanda bir kez oynadıktan sonra sürekli erkekler oynar. Yöresel oyunlarda ise, kızlar oyundan hiç eksik olmazlar. Genç bir kız meydanda kuğu gibi süzülmalıdır. Kırmızı Güller'in çaldığı müziklerde kızlar çok fazla sallandığı için o oyunlara kızlar çıkmaz. Kına gecesinde gelin ağlatılırken bize ait, Gürcüce ağıtlar söylenmiştir. Özellikle kızın annesi tiz bir sesle ağıt söylemiştir. Gelin kız ağlamazsa kınanır, "Gitmeye çok hevesli." denir.

Eskiden kına gecesinde orta yere çarşaf serilirdi. Misafirlerin getirmiş olduğu hediyeler çarşafa tek tek okutularak yani köylüye ilan edilerek bırakılırdı. Kına gecesine gelenlere kuru kına dağıtılır. Şimdi hem gelin kıza para atılır hem de kına tepsisine para bırakılır. Bu paralar, gelinin ve ailenin olur. (T. Yıldırım-Yenikavak)

Düğünlerde kınayı yengelere yaktırırlar. Sünnet çocuğuna da kınayı yengeler yakar. Kına yakmak, yengelere yakışır derler. Kınayı yakan yengeye yazma verilir. Bu yazmanın rengi, illa ki kırmızı renk olur. Kenarı oyalıdır. Buna kına çemberi denir. Gelin kınasında, sünnet kınasında kına çemberi verilir. Bizde kınayı yenge karacak diye bir şart yoktur. Kınayı genelde yaşlı birine kardırırlar. Onların elinin ayarı vardır, daha güzel kararlar, derler. Kınayı orta yere bir genç kız götürür. Artık kınayı, küçük torbalara kuru halde koyup düğünlerde dağıtıyorlar. Bu torbalar evin bir köşesinde kalıyor, kimse yakmıyor. Eskiden düğünlerde karılmış kınanın dağıtılması daha iyiydi.

Gelinimiz hayırlı, uğurlu olsun diye geline kına yakılır. Gelinin hem eline hem ayağına kına yakılır. Gelinin ayak parmaklarına ve topuklarına kına yakarlar. Gelinin avucuna halka şeklinde kına yakılır. Gelinin kayınvalidesi kına yakılırken avucuna altın koyar. Yakılacak kınayı kız evi alır. Çünkü, kına gecesini kız evinin kendi arasında yaptığı bir eğlencedir.

Gelin kızı, kına gecesinde orta yere alıp bir sandalyeye oturturlar. Başına kırmızı bir tülbent takılır. Kızı ağlatan çeşitli türküler eşliğinde kına yengesi tarafından yakılır. Yenge, kızın avucunun ortasına kınayı koyar. Kayınvalidesi de avucuna altın koyar. Sonra kırmızı, pullu kına eldiveniyle kızın eli sarılır. Kızın arkadaşları da onu havaya kaldırırlar. Arkadaşları geline

“Ne istiyorsun?” derler. O da “Sağlık, güzellik.” der. Sonra, “Biz ne isteriz?” diye arkadaşları sorar. Gelin de “Ne istiyorsunuz?” der. Kızlar ne istiyorlarsa onu söylerler. İstekleri olana kadar gelini aşağı indirmezler, gelini havada hoplatırlar. Gelin de ne isterlerse yapmak zorunda kalır. Sonra gelin indirilir, hemen kinasını yıkamaya gider. Eskiden de gelin ellerinin kinasını hemen yıkardı. Geline kına yakımı, eğlencenin sonuna yakın yapılır. Ardından biraz daha eğlenilir, gelin de oynar. Gelin rahat oynasın, eğlenebilsin, ayıplanmasın diye eskiden kına gecesine oğlan evi getirilmezdi.

Gelinin kinasını iki yenge yakar. Eskiden sadece kızın yengeleri kına yakardı ama altı, yedi yıldır oğlan yengesi ve kız yengesi birlikte kına yakarlar. Yengelerin biri sağ tarafa, biri sol tarafa geçer, kınayı yakarlar. Kızın kolları kına yakılırken düz tutulur. Kızı kibleye doğru oturtmaya dikkat etmezler. Önemli olan gelinin herkes tarafından görünen bir yere oturtulmasıdır. Kına gecesinde sadece geline kına yakılır. Eskiden kına tepsisinde kalan yaş kına isteyenlere düğün yerinde yakılırdı. Şimdi sadece gelenlere kuru kına dağıtılır. Bizim zamanımızda kına geceleri dümbelekli olurdu. Romenler gelip çalarlardı. Oynayanlar onlara para atarlardı. Şimdi saz ekibi çalınıyor. Kına gecelerinde gelini ağlatmak için “Yüksek yüksek tepelere” türküsü söylenir. Eğlence bittikten sonra kızlar, gelinle kalır. Sabaha kadar sohbet ederler. Kına gecesinde kıza kına yakılınca isteyenler takı takar ya da para takarlar.

Kına karılınca bir tepsiye konur. Kınanın üzerine mumlar konur. Kına, herkesin dikkatini çeksin diye üstüne mum konur. Kına yakılırken gelinin yanında yengeleri ve arkadaşları bulunur. Damadın kına gecesinde bulunması iyi değildir, iyi olmaz derler. Onun için damat sadece düğünün başında oynar, sonra gider. Bir de kına gecesi kıza özel, kız için önemli bir gecedir. Gelin hem ağlar, hem gider. Gelin ağlatılır. Gelin kız evlenince evinden ayrıldığı için üzgündür.

Kına yakılırken gelin kıza, kayınvalidesi sağ ele altın koyar. Durumu iyi olmayan ele para da koyar. Para konursa, uğur parası olarak sandığa ya da Kuran’ın arasına konur. Bu parayı gelin saklar. Bu gelin parası bereket, uğur getirir derler. (G. Demirci-Susurluk)

Kına yakılan geceye kına gecesi deriz. Genelde kınayı yengeler yakar. Yengen yoksa samimi olduğun bir komşun da kınanı yakabilir. O da komşu yengendir. Kına sağ taraftan yakılmaya başlanır. O el mübarek olduğu için tercih edilir. Kınayı yakarken, “Allah hayırlısını eylesin bu kınanın.” deriz. Eskiden gelini bir yastığın üstüne oturturlardı. Kınayı oğlan ya da kız yengesi yakardı. Şimdi gelini sandalyeye oturtuyorlar. Kızın ellerini ve ayaklarını çapraz biçimde koydururlar. Kına yakılırken, kına cennet sıvası diye kızı kibleye dönük oturturlar. Kınayı her zaman böyle yakarız.

Kına gecesinde önce eğlence yapılır. İnsanların evine dağılıcağına yakın kına yakılır. İstenirse yine oyuna devam edilebilir. Gelin de kına gecesinde oynar. Eskiden de böyleydi, gelin susup ağlamazdı. Gelin sadece kına yakılırken ağlar, sonra oynamaya devam eder. Gelin, hem ağlarım hem giderim, der. Ağlamayan gelini eskiden ayıplarlardı. “Neden ağlamadı? Kız annesine dargın mı, gidiyorum diye seviniyor mu?” diye düşünülürdü, kınanırdı. Kız ağlatılırdı. Ağlayamıyorsan, “Tükrük sür.” derlerdi.

Kına yakmadan önce abdest alırdık. Kına yakıldıktan sonra abdest geçmez, abdestsiz kalmayalım diye kına yakmadan önce abdest alırdık. Gelinin el kınasını bileğine ip bağlayıp elinin bütününe yakarız. Şimdi ise sadece elinin ortasına ve parmaklarına kına yakılıyor. Eskiden gelin eli kırmızı olsun istenirdi. Şimdi gençler elleri kırmızı olsun istemiyorlar. Ayaklara da bileğe kadar kına yakılırdı. Şimdi sadece ayak tırnaklarına kına yakılır. Düğünlerde eskiden dışarıdan çengi gelirdi. Kendimiz hiç çalamazdık. Kına yakılırken gelin kızın arkadaşları gelini ağlatırlar. Gelin ağlasın diye “Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar.” türküsünü söylerlerdi. Maniler de söylenirdi. Manilerle karşılıklı atışmalar yapılırdı. Gelin mani söylemezdi. Gelinin arkadaşları sevdiğine türkü söylerlerdi. Kına gecesi yapılırken kapı ve pencereler açık olurdu. Erkekler de söylenen mani ve türküleri gizlice dinlerlerdi. Eğer kapı, pencere açılmazsa erkekler kapıyı, pencereyi vurup kırarlardı. Erkekler sadece dinler, türkülere, manilere karşılık vermezlerdi. Şimdi kına herkesin içinde, dışında yakılır.

Şu anda kına gecesi evde yapılmaz. Çünkü ev, kimseyi almaz. Kızı orta yere oturturlar, kibleye doğru çevirirler. Kızın kolları çapraz yapıp kız ve oğlan yengesi kınasını yakar. Kız yengesi sağ tarafın kınasını yakarsa oğlan yengesi de sol tarafın kınasını yakar. İki yenge de aynı anda ellerden başlar,

sonra ayakların kınasını yakarlar. Artık kına, herkesin içinde kızın bindallısı üzerindeyken yakılır. Kız zaten hemen kınasını ellerini yıkayarak çıkarır, kınayı bekletmez. Ardından damadı orta yere çağırırlar ve gelinle birlikte karşılıklı oynarlar. Damattan dondurma, pasta gibi bir şeyler isterler. Eskiden beri bunu yaparlar. Gelini yukarı kaldırıp damadın adını söylettirirler. Kızlar gelini kucaklayıp orta yerde kaldırırılar. Gelin, damadın adını söyler. Yukarı kaldırdıkları anda kızlar, damattan bir şeyler isterler. “Ne alacaksın bize?” derler. Havaya kaldırma, eğlence olsun diye eskiden bu yana yapılır. Yalnız bu âdet, eskiden evin içinde yapılırdı, şimdi bahçede yapılıyor. Şimdi kıza kına yakılırken seyirciler çerez yerler. Çerezleri poşetleyip seyircilere dağıtırlar. Bu çerezleri oğlan evi alır. Eskiden bu yana çerezleri oğlan evi alır.

Önceden kına, sabaha kadar kızın elinde dururdu. Şimdi eğlencedeki insanlar dağılır dağılmaz gelin elini yıkar. Eskiden kızın eline kına yakılırken demir para konurdu. Kız elini sabahleyin “Ömrüm uzun olsun, sular gibi aksın.” diye çeşme başında yıkardı. Para eskiden beri gelinin eline kına yakılırken konur. İki eline de para konur. Şimdi kaynana, kına gecesinde gelinin yüzüne örtülen örtüye altın takar. Gelinin yüzüne kırmızı çember örterler. Kına yakılırken gelin elini açmaz, kınayı yaktırmaz. Kaynana gelin elini açsın diye gelip örtüsüne altın takar. Eskiden gelin elini açmadığında yalnızca para konulurdu. Şimdi gelinin eline hem para konulur hem de kaynana geline altın takar. Gelinin ayağına para konmaz. Para konma sebebi ise, berekettir. Bereket olsun diye gelinin eline para koyarlar. O para sonra da saklanır. Mesela benim param hala saklıdır. Para elden alınır ve sandığın dibine bereket olsun diye saklanır. Para çok konulmuşsa bereket kaçmasın diye birazı saklanır. Geri kalanı da dul bir kadına ya da öksüz bir kıza verilir. İstenirse para yengelere de paylaştırılabilir. Kızın başına örtülen çember açılır ve herkes o çembere para atar. Önce geline kaynana altın takar, ardından gelenler örtüye para atarlar. Toplanan para geline kalır ya da yengeler parayı paylaşır. O paranın ne olacağına gelinin ailesi karar verir. Kına tepsisine para atılmaz, paralar çembere atılır.

Yenge ikinci evliliğini yapmışsa ona kına yaktırmazlar. Huzurlu olana kına yaktırırlar. Mesela, gelinin çeyizini hazırlarken yorganlar kaplanacağı zaman başından evlilik ya da ölüm geçmişse yani eşi ölmüşse ona yorgan kaplattırmazlar. Huzurlu olan yengeye yorgan kaplattırılır. Gelin de huzurlu

olsun, huzursuz olmasın diye buna dikkat edilir. Yenge evli olsa da eşiyle geçinemiyorsa bile ona kına yaktırılmaz, yorgan kaplattırılmaz. Öksüz kişi kına yakabilir.

Kına gecesinde gelinin arkadaşları da küçük parmaklarına kına yakarlar. Ardından birlikte oynarlar. Kalan karılmış kınayı düğünde gelenlere gezdirip eşe, dosta dağıtırlar. Eskiden beri kuru kınalar, kına sepetine konup misafirlere dağıtılır. Kınayı sevap der yakarız. Kına gecesinde kızlar, erkek kılığına girerler, erkek şapkası takar, erkek pantolonu giyerler. On, on üç senedir bu âdet vardır. Yapağıdan bıyık yapıp erkek kılığına girmiş kız damat olur. bir kız da gelin olup düğündeki izleyicileri kandırıp oyun yaparlar.

Kına gecesinde çiftetelli oynarlar. Çengiler gelip türküler söylerdi. Köyümüzde Çerkez ve muhacirlerden oluşan iki mahalle vardır. Çerkezler, tahtaları çalıp mızıkayla birlikte Çerkez oyunu oynarlardı. Çerkezlerin kına gecesinde tahta ve mızıkaya vardır. Bizde ise, tef vardır, onla oynarız. Eskiden herkes kendi âdetini yapardı. Ama şimdi herkes beraberdır. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Eskiden gelen gelenek, görenek olduğu için kına gecesini yaparız. Kınayı düğünden bir, iki saat önce yengeler karar. Kınayı, küçük bir siniye ya da cam kaseye koyarız.Üstünü aydınlık olsun diye mumlarla süsleriz. Üç senedir gelini sandalyeyle orta yere oturturlar. Önce yenge kınayla kına tepsisiyle gelinin etrafında döner, ardından arkadaşları döner. Gelinin kinasını yakarlar ve hep beraber oynarlar. Eskiden böyle şeyler yoktu. Kız orta yerde oturur, yenge kinasını yakardı. Kına yakılırken yanında gelinin yanında arkadaşları durur.

Gelenlere kına çerezi dağıtılır. Kızlar, gelinle birlikte kalır. Gelini eğlendirirler ya da sabaha kadar ağlatırlardı. Kına eskiden kızın elinde sabaha kadar kalırdı ve kına gelinin elinden su başında çıkartılırdı. Su gibi bolluk, bereket olsun diye gelin uzun ömürlü olsun diye kına suyun başında temizlenirdi. Eline kına yakılırken konan demir parayı suyun başında bırakırdı ya da camiye bırakırdı. Para, bereket olsun diye başkasına verilirdi. (M. Adıhan-Yahyaköy)

Gelinin eline ve ayağına kına yakmak sevap olduğu için ona kına yakarız. Şimdi sadece gelinin avuçlarının ortasına kına yakarız. Gelenek olsun diye böyle yapılır. Eskiden gelinlere kına yakılırken avucuna para da konulmuş. Kına sabaha kadar gelinin elinde bekletilirdi. Sabahleyin el çeşme başında yıkanıp paralar da oraya bereket olsun diye bırakılırdı. O paralar, düğünde yemek pişirenlerin olurdu. Eskiden kına, gelinlerin ayaklarının altına da yakılırdı. Gelini kına gecesinde ağlatmak için maniler atılırdı. “Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar. Arşın arşın memleketlere kız vermesinler.” türküsünü söyleyerek gelini ağlatırlardı. Şimdi artık saz ekipleri söylüyor, gelinler de ağlamıyor. Kınadan sonra kızlar, gelini yukarı kaldırır, damadı çağırırlar. Damat gelini kucaklayıp evin içine götürür. Eğlence olsun diye bunu yaparlar. Benim gençliğimde bu yoktu.

Gelinin başına kırmızı, oyalı çember takılır. Yengeler kınayı yakar. Ardından kayınvalide bütün kına yakanlara, kına dağıtanlara bir sepetin içinden oyalı çember verir. Bütün yardım edenlerin omzuna bu çemberlerden takar. Kayınvalide geline de hediye olarak takı ya da altın takar. Bu âdetten gelir. Kınayı yengeler karar. Gelin bindallısını giyerken kınayı hazırlarlar. Ardından mumları yakarlar. Gelin ve arkadaşları ellerinde mumlarla orta yere girerler, oynarlar. Tek tek dönerek oynarlar, gelini de oynatırlar. Bu eskiden bu yana vardır. Oyundan sonra kınayı yakarlar. Ardından damat gelir. Damat gelini kucaklayıp eve sokar. Damat ve gelin tekrar orta yere gelip oynarlar. Arkadaşları da onlarla oynar.

Gelini kına yakılırken kibleye çevirirler, her zaman böyle yapılır. Gelin bir sandalyeye oturtulur. Bacakları düz durur, kolları ise çaprazdır. Kınayı bir oğlan yengesi ve bir kız yengesi, bir arada yakarlar. Sağ tarafı bir kişi, sol tarafı bir kişi paylaşır. Artık ayaklara kına yakılmıyor. Bir yenge tepsiyi tutar, bir yenge de kınayı dağıtır. Bu işleri dört yenge yapar. Kayınvalide, yengelere hediye olarak oyalı çember verir. Eskiden bu yana bu âdet vardır. Yenge boşanmışsa, ikinci evliliğini yapmışsa ya da öksüzse geline kına yakabilir. Önemli olan kınayı yengenin yakmasıdır.

Eskiden kızın parmaklarına ve elinin içine bileklerine kadar kına yakılırdı. Bir de yüzük kınası yakarlardı. Parmakların yarısına ve avucuna kına yakarlardı. Artık kızın yalnızca avucunun ortasına kına yakarlar. Zaten kınayı yarım saat tutup hemen yıkıyorlar. Eskiden kınayı akşam yakarlardı.

Gelini sabah ezanında kaldırıp kinasını çeşme başında yıkatırlardı. Çeşme başında kızın avucundaki paralar oraya dökülürdü. Demir paraları kına yakarken kızın avucuna koyarlardı. Bu para gelinin bereketi olsun diye kızın avucuna konurdu. Şimdi gelinin avucuna para konmaz. Yalnızca kayıvalide gelinin göğsüne ya da başına altın takar. Gelin, avucuna konan paralardan bir kısmını kendine saklamaz, hepsini çeşmenin başında bırakırdı. O paraları kim denk gelirse o alırdı. O para harcanmazdı. O parayı bulan cüzdanına koyar, saklardı. Bu parayı cüzdanının bereketi olması için saklardı. Genelde o parayı sabah çeşmeye bulaşık yıkamaya gelenler bulurdu.

Bizde yüzük kına, bilek kına ve yarım kına vardır. Yüzük kınada parmakların yarısına ve avucun ortasına halka şeklinde kına yakılır. Yarım kınada yalnızca parmaklara kına yakılır. Bilek kınada ise bileklere kadar kına yakılır. Bilek kınayı yaşlılarımız da yakar.

Eskiden damat kına gecesine katılmazdı ama artık katılıyor. Kızlar, geline kına yakılınca kızı kaldırıp, “Çabuk gel, biz kızı kaldıramıyoruz.” diyip damadı çağırırlar.

Eskiden evde yerde kıza bağdaş kurdurulurdu, yengeler de kızın etrafında toplanırdı. Gençler mani söylerken kıza kına yakılırdı. Kızı türkülerle, manilerle ağlatmaya çalışırlardı. O zaman da “Yüksek yüksek tepelere” türküsü vardı. Kızı zorla ağlatırlardı. Şimdi gençler ağlamıyorlar. Eskiden kız ağlamazsa “Gelin ağlamadı, bak.” diye konuşurlardı. Eskiden oğlan evi eğlencede çalması için dümbelekçi ve davulcu tutardı. Geline kına yakmadan önce abdest aldırırlar. Hem sevap olduğu için hem de kına yakınca sonradan abdestin geçmeyeceğini düşündüğümüz için abdest aldırır, ardından kıza kınayı yakarız. Kına, geline düğünün sonuna doğru, eğlenceden sonra yakılır. Eskiden kına evde yakılırdı. Şimdi kına dışarıda yakılıyor.

Gelin ağlayasıya kadar mâniler söylenir. Gelinin arkadaşları kınadan sonra kızla kalırlar. Gece yarısına kadar muhabbet eder, ağlaşırlar. Sonra kimisi kızın yanında kalır, kimisi evine gider. Bazen de gelinin evinde çok misafir varsa gelinin bir arkadaşının evine gidilir, orada kızlarla kalınır. Eskiden kına gecelerinde kızlar, oğlan kılığına girip çeşitli oyunlar yaparlardı. Ama artık bunlar yapılmıyor. Şimdi eğlence olarak, gelin bindallı giydiğinde

bazı kadınlar da şalvarları giyip oynuyorlar. Ama bu da her zaman yapılmıyor.

Sevap olduğu için geline kına sağ elden yakılmaya başlanır. Artık kına ayaklara yakılmıyor. Gelinin kırmızı, oyalı eldiveni vardır. Kına yakılınca o eldiven takılır. Gelinin kırmızı çemberiyle takım olsun diye hem de kına rengi olsun diye gelinin eldiveni kırmızıdır.

Kınayı süslemek için üstüne yalnız mum konur. Kına tepsinin altına kırmızı çember konur, üzerine de mumlarla süslü kına konur. Kına, cam bir tepsinin içinde karılır. Kına yakarken kızın yanında yengeler ve kızın arkadaşları durur. Kına gecesine gelenlere kına, çerez ve yapma gül dağıtılır. Eskiden yalnızca kuru kına verilir. Kına gecesinde isterlerse gelinin kız arkadaşlarının avuçlarının ortasına kına yakılır. Eskiden kına gecesinde kızlar oyun oynarken kına tepsi misafirler arasında gezdirilirdi. Yenge tepsiyi gezdirir, misafirler de tepsinin içine para atarlardı. O paralar gelinin olurdu. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Düğün için kınanın yakıldığı geceye kına gecesi denir. Kınayı düğünlerde yengeler yakar. Askere kınayı yengesi yakar. Sünnette kınayı yengeler yakar. Kına yakan yengelere çember bağlanır. Kınayı, yengelerin yakması gelenektendir. Kız evi tarafından üç, dört kilo kına alınır. O kınalar poşetlenir, kına kesesine konur. Kına gecesine gelen misafirlere kına keseleri tutulur. Pullu pullu mendiller olur, onlar da kına gecesinde oynayanlara dağıtılır. Misafirlere kına sepetini kızın arkadaşları dağıtır.

Kadınlarda bulunan kınanın erkeklerin görmesi iyi bir şey değildir. Onun için ayaklara bile kına, ayakkabının içinde kalacak şekilde yakılır. Kına, ayakkabının üstünden görünmemelidir. Kına, parmaklara ve ayak tabanına sürülür. Kına, gelinlere böyle yakılır. Bizde hiç kimse ayağının üstüne kına yakmaz. Kına, eskiden gelinin eline bileğe kadar yakılırdı. Ayağa da ayakkabı şeklinde yakılırdı. Şimdi yalnızca elin avucunun içine kına yakılır, el parmaklarına bile kına yakılmaz.

Kına gecesinde gelin ve gelen kadınlar, kızlar oynar. Ardından kına karılır, kına yakıldıktan sonra herkes kendi evine dağılır. Eskiden kızlar dümbelek çalarlardı. Eğlencede oğlan türküleri söylenirdi. Türkünün adı oğlan türküsüydü. Kına gecelerinde dümbelekle eğlence yapılırdı. Kına gecesinde

“öğmek” denilen bir gezimiz vardır. Kıza kına yakıldıktan sonra oğlan evi, evine gider. Gecenin bir yarısı bir, bir buçuk gibi kız evi toplanır, gelini alır, damadı aramaya çıkarlar. Damat da sağdıçlarıyla bir eve toplanır. Gelin o gece sabaha kadar damadı arayıp bulmalıdır. Gelin, damadı bulunca kız eviyle oğlan evine gelir. Orada mâniler söylenir. Öğücülere yani kız evine bir tepsi tatlı, baklava, bir pişmiş tavuk, para verilir. Gezerken, oğlan evinin en yakınlarına, akrabalarına ve sağdıçlara gidilir. Kaynana ve kaynata parayı geline verirler ama orada gezenler parayı paylaşırlar. Kız kınalıkları, pijamalarıyla gezer. Kız tarafı damadı mâni söyleyerek arardı:

Size geldik size geldik
Sizi övmeye geldik
Açın kapıları
Paramızı almaya geldik.

Kına geline kına gecesinde, eğlence bitiminde, bahçede yakılırdı. Gelin kibleye döndürülür, altına yüksekçe bir minder ya da yastık atılırdı. Orta yere gelin oturtulurdu. Gelinin kollarını birbirine çapraz geçirirlerdi. Geline kınayı üç kişi yakar. Kınayı kız evinden ve oğlan evinden yengeler yakar. Gelinin kız arkadaşlarından biri de tepsiyi tutar. Yenge boşanmışsa, dulsa kınayı yakabilir. Kına geline yakılır. Onun dışında oğlan evinde de isteyenlere kına yakılır. Kız evinde kına gecesi bitince oğlan tarafı kendi evine gelir. Yengeler bir de orda kına kararlar ve isteyenler orada kına yakarlar.

Düğün kınası sağ elden yakılmaya başlanır. Çünkü her şey sağ elle yapılır. Ayağa da ilk olarak sağ taraftan kına yakılır. Gelinin saçına çok eskiden kına yakarlarmış. Ama şimdi gelinin saçına kına yakılmıyor. Gelin, kına gecesinde ağlatılırdı. Ağlamazsa, “Gelin ağlamadı, gitmeye çok meraklı.” diyerek ayıplanırdı. Gelinin ağlaması için türkü söylenirdi.

Kına gecesinde oğlan havası çalarken şu mâni söylenir:
İn dereye dereye
Kara gözlüm nereye?
Sevdalandırdın beni
Bırakıp da nereye?

Oğlan... diyerek oğlan havası çalınır. Bu oyunda iki kişi karşılıklı oynar, dümbelek çalınırdı. Kına yakılırken ise sadece, “Yüksek yüksek tepelere...” türküsü söylenirdi.

Kına, cam tepsinin içinde karılır. Kınanın üzerine mum dikilir. Kına gecesinde, davetlilere kına sepetiyle kuru kına ve şeker dağıtılır. Kınayı alan sepetin içine para atar. O paralar, gelinin olur. eskiden bu yana bu âdet vardır. Kayınvalide kına yakanlara, tepsi tutanlara çember bağlar. Kına gecesinde kızlar, gelinle kalırlardı. Kına gecesinin masraflarını oğlan evi öder ama kına gecesi kız evinde yapılır. Kına, gelinin elinde sabaha kadar tutulurdu.

Kına yakılan ele para konulurdu ama şimdi konmuyor. İki elin üstüne ve altına para konurdu, ayağa da para konurdu. O paralar, sandığın dibine konursa çok sevap olur, derlerdi. (S. Umut-Akçaova)

Düğünlerde oğlan tarafından ve kız tarafından yengeler kınayı yakar. Cumartesi olan kına gecesinde kız ağlamazsa, annesi, akrabaları ağlamazsa ayıplanırlardı. Kız ağlayış atmazsa ayıplanırdı. “Kız ağlamadı, evlenmeye pek meraklı.” derlerdi.son dört, beş yıldır bu ağlayış çok fazla yapılmıyor. Kına gecelerinde “Yüksek yüksek tepelere” türküsünü söylüyorlar. Oğlan evinin yengesi ve kız evinin yengesi kızın eline kına yakarlar. Ayrıca avucuna para koyarlar. Önce sağ elden kına yakılmaya başlanır. Bir eli oğlan evinin yengesi yakar, bir eli de kız evinin yengesi yakar. Ondan sonra da ayaklara kına yakılır. Her iş, sağ elle yapılır. Onun için o el kıymetlidir. Gelinin bileğine kurdele bağlanır ve oraya kadar eline bütün olarak kına yakılır. Geline kına yakılırken böyle yakılır. Gelinin ayağına da bileğine kadar kına yakılır. Gelinin eli, ayağı kınalı olmalıdır.

Kınayı geline yengeler yakar. Fakat yenge ikinci evliliğini yapmışsa, “Onun başı bozuk.” denerek geline kına yaktırılmaz. Gelinin evliliği bozulmasın diye kına yakamaz. Ayrıca yengeden başka kimse geline kına yakamaz. Gelinin kınasını yenge karar. Yenge üç gün yengelik yapar. Kınayı karar, yakar, gelinin başını yapar. Son günü gelinin yanında durur, onunla konuşur. Düğünde hep yenge gelinin yanındadır. Kına yakılırken gelinin yanında yenge ile kardeş kızı yani bel kardeşi bulunurdu. Gelinin annesi ile varsa kız kardeşi arka sıralarda dururlar. Orta yere kınayı yenge ile kardeş kızı getirirler. Ama kınayı sadece yengeler karar ve yakar. Kardeş kızı düğünde belli olsun diye saçına tel ve çiçek takar. Kardeş kızı geline üç gün boyunca düğünde yardım eder. Aslında bu yardım düğünden bir hafta önce

başlar. Çeyizler, kardeş çocuğuyla urgana serilir. Düğün ekmeğinin yapımında da kardeş kızı yardım eder. Gelinden sonra kardeş kızına yardım edilir. Kardeş kızına “bel kardeşi” denir.

Şimdi gelinin eline kına yakılınca gelin kıza tavanı öptürürler. Eskiden bu yoktu, neden yapıldığını da bilmiyoruz.

Kına gecesinde geline bir katar altın takılır. Bu altınlar kızın başına da geçirilirdi. Gelin böyle güzel olurdu. Eskiden kına eğlencesi evin içinde olurdu. Tava, çanak çalınırdı. Kızlar oynak havalar çalar, söylerlerdi. Kızlar, oyuna ikişerli çıkarlardı. Daha kalabalık grup olarak da çıkıp oynarlardı. Koca hava olurdu, ağır hava olurdu. Bunlarla oynanırdı. Bir de “ninanimamız” vardı.

Kına yakılırken, gelinin altına koyun postunu sererler. Normalde koyun postu namazlık olarak kullanılır. Gelin koyun gibi uslu olsun diye altına koyun postu konur. Kına gecesi, gelinin evinden çivi alınır, kapının eşiğine asılır. Kız evden kaçmasın, çivi gibi evde otursun diye yapılır.

İnsanlar eğlenir, sonra geline kına yakılırdı. Ardından gelen misafirlere ya kına yakılırdı ya da dağıtılırdı. O gece davullar çalardı. Önce ağlayış yapılırdı. Gelin ağlayınca kına yakılırdı. Önce sağ elden kına yakılmaya başlanır. Kınanın üzerine demir para konur. Her iki ele de para koyarız. Bu paralar için uğur getirir, derler. Bu paraları sandığın dibine koyarız. Para orada saklanır, bu uğurdur. Ayaklara para konulmaz.

Kına yakılırken kızın annesi ve ablaları kına gecelerinde eskiden oyun oynamazlardı. Siyah renk ve eski kıyafetlerini giyerlerdi. Kızları evleniyor diye yas tutarlardı. Şimdi bu yapılmıyor. Kına gecesinde gelin olacak kız oynamaz, yas tutar, ağlardı. Gelin ağlamazsa çok ayıplanırdı. Kına gecesinde kızın yanında arkadaşları kalır. Şimdi tepsideki kınanın üstüne çiçekler konur, süslenir. Ama eskiden kınanın üstü süslenmezdi. Kına gecesine gelenlere ellerine yakmaları için yaş kına dağıtılır. Davetlilere kınayı yenge dağıtırdı. Düğünlerde yenge çok önemlidir. Gelinin kınası sabahleyin elinden çıkartılırdı. Hangi yengenin kınası kızın eline tam girmemişse o yengeye tavuk ya da horoz kestirirlerdi. (B. Er-Meryemdere)

Bütün kadınlar, kız evinde toplanır. Kızı orta yere oturturuz. Yüzünü kırmızı duvakla örteriz. İlla ki o duvağı kızın yüzüne örterler. Eskiden kına gecesinde tef çalınmazdı. Değiş söylenirdi, ağlaşırdık. Eskiden kız değiş

söylerdi, ardından yakınları söylerdi. Birbirlerine mani atarlardı. Kız önce “Teyzem teyzem” diyerek mani söylerdi. Sonra teyze, kıza mani söylerdi. Kınayı yenge karar. Kına yanasıya kadar ağlayış yapılır. Gelin ağlamazsa, “Bu pek meraklı kocaya gitmeye.” derlerdi. Gelin ayıplanırdı. Kıza kına yakılınca herkes evine dağılırdı.

Kına gecesinde erkekler oyun çıkarırlardı. Kadın kılığına girip eğlenirlerdi. Kadınlar bu tür oyunlar yapmazdı. Erkekler kına gecesinde harmandalı oynardı. Erkekler hora çekerlerdi. El ele tutuşurlar, koşarak dönerlerdi. Onlar hora çekerken davulcu çalardı. Kadınlar kadın çalarlar, oynarlardı. Döne döne ağır hava oynarlardı. Damat kına gecesine katılamazdı.

Eskiden gelinin eline kına yakılınca, eline herhangi bir bez bağlanırdı. Gelinin kınasını yengesi karardı. Eskiden kına karılınca üzeri çiçekle, mumla süslenmezdi. Kına gelinin elinin üstüne, altına ve bileğine kadar elinin her yerine yakılırdı. Eğer kına alaca çıkarsa yakan yengeye horoz kestirilirdi. Gelinin ayağının da bileğine kadar kına yakılırdı.

Kızın yakın arkadaşlarından gelinin kardeş kızı olurdu. Kına yakılırken gelinin yanında onlar bulunurdu. Oğlan evi düğün için özel bayraktar okurdu, kız evi de kardeş kızı okurdu. Bayraktar, davulcularla gezerdi, misafirleri ağırlardı. Kardeş kızları da kız evine yardım ederdi.

Kına gecesinde dua okunmaz. Kına gecesinde önce eğlence yaparız. Eğlence bitiminde kına yakarız. Gelin yere otururdu. Onun elini, ayağını yengeler kınalardı. Bir kız evinden, bir oğlan evinden yenge gelir, geline kına yakardı. Kocaya kaçmış kadınlara, dul kadınlara, boşanmış kadınlara başı bozuk denir ve onlar geline kına yakamazlar. Eğer bu kişiler geline kına yakarsa onun da öyle başı bozuk olacağından korkulur. Kına ilk önce sağ elden yakılır. Sevap olduğu için sağ taraftan kına yakılmaya başlanır. Kına, ayağa yakılırken de sağ taraftan yakılırdı. Kına yakılan sağ ele demir para koyardık. Sol ele para konmazdı. Ayağa da para konmazdı. Sabahleyin kalkıp el yıkanınca çıkan para, bir öksüz çocuğa ya da misafir çocuğa hayır olsun diye verirdik. Âdet olduğu için kına yakılınca gelinin eline demir para koyardık.

Eskiden el kinasında türkü söylenmez, oynanmazdı. Kızımız gidiyor diye ağlayış yapardık. Kına ağlayışlarımız vardı. Annesi ağlar mani atar, kız mani atardı. Şimdi bu ağlayış yapılmıyor.

Kına gecesi, kızın evinde yapılır. Kına kıza akşam yakılır, sabah çıkartılırdı. Kına tepsiyi gelen misafirlere para atılması için dolaştırılmazdı. Gelinin kinası yaş olarak gelen herkese dağıtılır. Kına gecesi, eğlence bitince arkadaşları, kızın yanında kalırlardı. (Güler Karaca-Kuyualan)

Kına, gelin kızın eline bileğine kadar yakılır. Kınayı kız yengesi yakar, oğlan yengesi kıza kına yakmaz. Oğlan yengesini kızın yanına çok fazla yaklaştırmazlar. Kız artık ele karışacağı için zaten üzgündür. Bunun için oğlan yengesi, kızın yanına çok fazla gelmez. Kına yakılırken kız evinde çok fazla kişi kalmaz. Gelin kızın yanında kız evinden çok yakın akrabalar kalır. İsterse kına yakılırken oğlan evi de izleyebilir. Kına yakılırken gelinin başına kırmızı duvak örtülür. Gelini evin ortasına oturturlar. Bir yandan tef çalar, bir yandan “Kinasını katı karın.” türküsünü söylerler. Gelinin ayağına kına bütün olarak, bileğine kadar yakılır. Kına, sağ elden ve sağ ayaktan yakılmaya başlanır. Gelinin sağ elinin ve sağ ayağının ortasına bozuk para konur. Gelin sabah kalkınca elinden çıkan bozuk paralardan birini kendi para kesesine dikerdi, birini de damadın para kesesine dikerdi. Bu para, uğur parasıdır, bereket verir. Gelinin eline konulan parayı koyduğu para kesesi kırmızı renktir ve bu kese sandığın bir köşesine konulur. Gelinin evi bereketli, nasipli olsun diye elinden çıkan parayı sandığa koyarlar.

Gelinin eline bir yenge kınayı yakarken bir yenge de ayağına kına yakar. Kına yakmaya sağ elden ve sağ ayaktan başlanır. Yenge kınayı geline alaca yakarsa, “Tavuk keseceksin.” derlerdi. Yenge, ikinci evliliğini yapmışsa ona kına yaktırılmaz. Gelinin de başından iki evlilik geçer diye korkulur. İkinci evliliğini yapmış kimse zaten kına yakılırken kız evine sokulmaz. Öksüz yenge kına yakabilir.

Kına yakmadan önce gelin, abdest alır ve üç rekat namaz kılar. Kinası öyle yakılır. Gelin, yeni bir yuva kurduğu için Allah’a dua etmelidir. Gelin kız tutabilirse düğün boyunca üç gün oruçlu olmalıdır. Kına yakarken gelin tüm akrabalarıyla ağlardı. Tef çalınırdı, mâniler söylenirdi. Sonra kız evi oğlan evinden gelen kına tepsisini orada bulunanlara tutar. Misafirler, tepsiye para

atarlar. Sonra o para, geline kına parası olarak verilir. Kına gecesinde geline kına yakmadan önce kadınlar da oyun oynarlardı. Gelin oyunlarda oynamaz. Görünmemek için arkadaşlarının arkasına oturur. Eğlence bittikten sonra herkes ağlar. Gelin, “Gelin olacağım, annemin, babamın yanından gideceğim.” diye sürekli ağlar. Gelin kına gecesinde eskilerini giyer. Hatta giysilerini ağlarken yırtardı. Damada kına yakılmaz. Damadın eğlencesi başka bir yerde yapılır. Kadınlar, gizlice gelip arkadan erkeklerin eğlencesine bakardı. Sağdıçlar damadı oynatırlar. Davul çalındığında deve yaparlardı.

Gelinin sabah, ellerinin kinasını duruladığı su alınır, bir tasın içinde tutulur. Bu su, gelinin oturacağı evin köşelerine dökülür. Gelin de evinde kına suyu gibi iyi dursun diye elinden çıkan kına suyu dökülür. Bu suyu kız yengesi, oğlan evine götürdüğünde kaynana yengeye para verir.

Oğlan evi kız evine kına getirirken davulla gelir. Kız evine gelirken oğlanlar önde, kadınlar arkadadır. Davullar çalarken önce köyün kızları oynar. Sonra oğlan evinin kadınları oynar, yengeler oynamaya çıkar. Erkekler bu arada bahçeye girmezler. Oynarken tef çalınır. Tefi köyün kadınları çalar. Üç tane söylenen nina nina türküsü vardır. Bu türkülerde “nina nina” geçer, adları farklıdır. Önce “Kara oyunu” oynanır, karı oyunun bir diğer adı “Kara Karımca”dır. Sonra “Fındık oyunu” oynanır. Daha sonra da “Oğlan oyunu” oynanır. Sonra da grupla oynanan diğer oyunlara geçilir. Burada yazılan tüm manilerle ezgileri uydurularak kara oyunu da, fındık oyunu da, oğlan oyunu da oynanabilir. Bu oyunların arasındaki tek fark ezgidedir.

Kara oyununda, mâniler türkü şeklinde söylenir. İki mısra söylenince “nina nina” kısmında ortadaki oynayan kişi bir sağa, bir sola, bir sağa kendi etraflarında üç kez dönerler. Sonra gidip ellerindeki bozuk paraları tefin içine atarak oyundan çıkarlar. Kara oyununa önce köydeki nişanlı kızlar teker teker oynamaya çıkarlar. Çıkan nişanlı kızın eltisi, görümcesi kızın omzuna yazma koyar. Kayınvalide de karşıdan orta yere kıza ceviz, şeker atar. Nişanlı kızlar bitince sıra, düğün yapan oğlan tarafına gelir. Önce oğlan yengesi çıkar. Burada söylenen maniler uzatılarak ağır bir ezgi ile söylenir. Fındık oyununda söylenen maniler burada da söylenir. Sadece ezgi farklıdır. Daha sonra da oyun oynamaya çıkanlar, tefe para atarlar ve oyundan öyle çıkarlar. Önce köyün kızları oynamaya çıkarlar. Sonra oğlan yengesi oynamaya çıkar. Kız yengesi oynamaz. Çünkü kızlarını gelin veriyorlar. Sonra fındık oyunu

oylanır. Herkes toplu halde fındık oyununa çıkar. Fındık oyununda yuvarlak halka olunur, on, on beş kişi dönerek birlikte oynar. Önce köyün kızları, sonra erkek tarafının akrabaları oynar.

Oğlan yengeleri ortaya çıkınca, aynı zamanda tepsiyle kına gezmeye başlanır. Kına, tefçiden başlayarak orta yerde gezmeye başlanır. Kına, tefçiden başlayarak orta yerde döndürülür. Kına tepsisine para o zaman atılır. İsteyen de tabak, çanak gibi hediyeler verir.

Fındık oyunu oynandıktan sonra on, on beş kişilik grup olarak karşı karşıya “Oğlan oyunu” oynanır. Oğlan oyunundan sonra karşılıklı dörtlü ya da altılı grup halinde oynanır. Kına gecesinde kızlar, gelinle kalır. Birlikte çalar, oynarlar. (M. Dağlı-Kayalar)

Kınayı gelinin eline oğlan yengesi ve kız yengesi yakardı. Kına, kızın eline bütün olarak bileğine kadar yakılırdı. Kız yengesi gelinin bir tarafına, oğlan yengesi bir tarafına otururdu. Kızın eline kına, sağ taraftan başlanarak yakılır. Kızın elindeki kına, alaca olursa yengeden tavuk isterler. Kına gecesinde kızlar tef çalar, döne döne oynarlardı. Eğlence bitince gelin kıza kına yakılırdı. Sonra da herkes evine dağılırdı. Kına yakarken gelin kız ağlasın diye türkü söyledik. Eskiden gelin hiç oynamazdı. Gelin kıza kına yakılmadan önce abdest aldırırlardı.

Eskiden kına gecesinde kızlar, oğlan kılığına girer, misafirleri güldürürlerdi. Düğünlere gittiğimizde orada yaş kına dağıtılır. Biz de o kınayı sevap olduğu için yakarız. Kına gecesinde kızın avucuna para konur. Sabahleyin elini yıkayınca herhangi bir çocuğa bu para verilir. Kızlar, gelin kıza kına gecesinde beraber kalır, uyurlardı. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Oğlan yengesi kınayı getirince, kına tepsisini gelen misafirlere tutar. İsteyenler tepsiye para atarlar. Paralar gelinin olur. Gelinin kınası, eğlence bittikten sonra yakılır. Erkekler davulla köyün başka bir yerinde eğlenirlerdi. Gelin önce davula bakmaya giderdi. Gelin erkeklerin eğlencesine gizlice bakardı. Sonra kız evine gelip gelinin eline ve ayağına kına yakılırdı. Kına, gelinin ellerinin bileklerine kadar yakılırdı. Ayaklarına ise topuklarına kadar kına yakılırdı. Geline kına yakıldıktan sonra kızlar onu orta yerden alır yatağına götürüp yatırır. Kınayı geline kız tarafının yengeleri yakar. Yenge

ikinci evlilik yapmışsa ona yengelik yaptırılmaz. “Başından iki nikah geçmiş, kına yakamaz.” derlerdi. Kına yakmaya sağ taraftan başlanır. Kızın sağ eline ve sağ ayağına para konur ve sonra bu paralar fakir bir çocuğa verilir.

Gelinin kına gecesinde ağlaması istenir. Gelin ağlamazsa hoş karşılanmaz. Gelinler, “Ağlaya ağlaya giderim. Âdetimi ederim.” demişler. Gelin ağlamazsa ayıplanır. Gelinin kınası yakılırken gelin bir yandan da övülür. Kına gecesinde gelin kız ve yakınları birbirlerine sarılarak ağlardı. Kına gecesi eğlencesinde gelin kızı, arkadaşları bir kez oynatır. Gelin kız bir daha oynamaz, gelin olacağı için kına gecesinde yas tutmaktadır. Kına yakılırken oğlan tarafının, oğlan annesinin bulunması istenmez. Kalan yaş kına, kızın arkadaşlarına yakılır. Kına gecesinde gece gelinin yanında kalan kızlar, gelin oğlan evine giderken kapıyı tutarlar, yengelerin gelini almak için içeri girmelerine izin vermezlerdi. Yengeler, kızlara para verince kapı açılırdı.

Gelin kızın elinde kına, sabaha kadar tutulurdu. Kız elini yıkarken elinden çıkan kınalı su bir leğende toplanır. Gelinin oturacağı evin banyosuna bu su dökülürdü. Kız evlenip gelin olacağı, kızlıktan çıkacağı için eline kına yakılır. Kına gecesinde kızları ve gelini korkutmak için komşu kadınlar, erkek kılığına girerlerdi. (A. Önson-Kavakalan)

Kına, gelinin elinin ve ayağının bileğine kadar yakılırdı. Kız yengesi ve oğlan yengesi kınayı birlikte yakarlardı. Yengelerin biri sağ tarafa, biri sol tarafa geçerdi. Gelin kızın avuçlarına demir para koyarlardı. O paralar kızın olurdu ve kız sandığının içine bu parayı saklardı. O paranın geline uğur getireceğine inanılır. Gelin kıza kına yakılacağı zaman kız, duayı bilen bir kadınla birlikte diğer odaya giderdi. Kızın başına kırmızı büyük bir yazma konurdu. Bu yazmanın uçlarını arkadan beş kişi tutardı. Duayı eden kadın da kızın önünde dururdu. Salavat getirerek kınanın yakılacağı odaya girerlerdi. Gelin kıza kına yakılmadan önce abdest aldırılırdı. Kınanın altına su geçmez diye abdest aldırılırdı. Geline kınayı yengeleri yakardı. Yenge kıza kınayı alaca yakarsa, ona tavuk kestirirlerdi. Kına gecesinde gelinler ağlatılırdı. Gelinin yakınları, beyit atarak gelini ağlatılırdı.

Kız evinde bir sandalyenin üstüne kına tepsisi konur. Oğlan evinden gelenler, kına tepsisinin içine para atarlar. Bu paralar, gelinin olur. Ardından kına gecesi eğlencesi olur. Kına gecesi eskiden evin içinde olurdu. Hiçbir

erkek gelip bakamazdı. Köyden iki kadın tef çalardı. Eskiden kına gecesinde genç oğlanlar kız evine giremedikleri için toz acı biberi bacadan içeri sallarlardı. Böylece kadınları kızdırıp eğlenirlerdi.

Kızı orta yere bir yastık koyup oturturlardı. Kızın arkasına da yakın arkadaşları otururlardı. Kına, gelin kıza eğlencenin sonunda yakılırdı. Kınayı yakarken kızın bileklerine kırmızı yumaktan ip bağlanır. Bu ip gelinde durur, sonra evlenince ipi damat çözer. Düğünden üç, dört gün önce gelinin saçlarına kına yakılırdı. Eskiden kına süslenmezdi. Karılır, getirilirdi. Gelinin yakın arkadaşına “kardeşi” denirdi. Kardeş, gelinin yanında olurdu. Tavuk pişirip içine pilav doldurur, kız evine getirirdi. Bir de susamlı, bademli sini ekmeği getirirdi. Gelin kına yakılırken ağlamazsa ayıplanırdı. Kızlar, kına gecesinde gelinle kalırlardı. Yaş kına, gelen misafirlere yakmaları için dağıtılırdı. Nina türkümüz vardı. Beş, altı kişi çıkar, “nina” türküsüyle oynardık. Gelin, kız arkadaşlarıyla birlikte oynardı. (F. Gimgir- Sarıbeyler)

Kına gecesinde, gelini tekbirle getirirler. Gelin ortaya oturtulur. Kınayı bir tarafa kız yengesi yakar, bir tarafa oğlan yengesi yakar. Gelin kızın ayaklarına kına yakılırken yengeler taraf değiştirir. Kına yakma bitince “Damat gelsin, gelini kaldırsın.” denilir. Eskiden damat, gelini kaldırmazdı. Onun yerine kızlar, gelini havaya kaldırırlardı. Kınayı yengeler karar. Kına yakılınca gelinin avucuna demir para konur. Geline kına yakarken altına çarşaf sereriz, kızı yastığa oturturuz.

Eskiden kına gecelerinde hem türkü söylerdik, hem dinî ilahi okurduk. Geline kına, kız evinde yakılır. Gelin, orta yere hocalık yapan kadınlarla tekbirle getirilir. Orta yere minder konur. Kına yakmadan önce geline abdest aldırırız. Kınayı oğlan ve kız yengesi birlikte yakar. Önce gelinin ellerine kına yakılır. Ayaklara kına yakarken yengeler taraf değiştirirler. Eğer gelinin kınası alaca olursa onu yakan yengeye tavuk kestirilir. Yenge öksüzse, ikinci evliliğini yapmışsa, dulsa ona kına yaktırılmaz. Gelinin de başına gelmesin diye geline kına yaktırılmaz. Gelinin ayağının ve elinin bileğine kadar kına yakılırdı. Kızın gelin olduğu belli olsun diye böyle yapılırdı.

Gelinin eline ve ayağına kına parası denerek bir sürü madeni para konurdu. Kına parası bereketli olurmuş. Kına parasının gelinin cüzdanında bulunması gerekiyormuş. Böylece evi parasız kalmazmış. Kına gecesinin

sabahında bir öksüz çocuğa ev süpürttürülür, ona kızın avucuna konan madeni paralardan verilir.

Kına gecesinde önce oyun oynanırdı. Oyunda iki kişi oynanırdı. Orta yerde oynayacakları yenge seçerdi. İnce Memed, Harmanlı, Sepetçioğlu, Bayram Nazmi türküleriyle oynardık. Hepsinin ayrı havası, oyunu vardır.

Kına gecesi eğlencesini eskiden avluda yapardık. Geline kına yakarken eve girerdik. Kına yakarken odaya kimseyi sokmazdık. Bir kına yakarken, bir de nikah kıyarken kimse sokulmaz. Çok yakınlar ve sadece çağrılanlar gelir. Gelinin arkadaşlarına da kına yakılır. Kına, gelinin parmaklarına ve avucunun içine yakılır. Gelin kıza kına yakılırken kız ağlamazsa insanlar onu kınarlar. Gelin ağlamazsa, insanlar onu kınar diye yabancı kimse kına gecesine sokulmaz.

Gelinin kınası, demir tabakta karılır. Demir tabak bizde önemlidir. Demir tabak tabutun üstüne de konur. Cehennem azabından korur, onunla insan yanmaz, derler. Demir tabakla ölünün mezarına toprak da atılır. Demir de ateşte yapılır. Onun için demir tabak ateşten korur, derler. (F. Doğan-Yeşilhisar)

James Frazer, "Altın Dal" adlı kitabında, büyük çoğunluktaki insan topluluklarında demir, çelik gibi madenî eşyanın nazar ve kötü ruhlardan koruyucu niteliğe sahip olduklarına inanıldığından bahsetmektedir.¹³²

Kına gecesi "döndürme" ile başlar. Halkanın başında gelinin görünmesi ve eltisi durur, gelin ortada kalır. Gelinin kınasını halkada çanakçı tutar. Düğünde çanakları yıkayan kadın çanakçıdır. Çanakçıya kınayı tuttuğu için bahşiş verilir. Bazen de yenge kınayı tutar. Düğün sahibi dönmeleri için akrabalarını davet eder. Hepsi birlikte üç kez dönerler. Ondandır sonra kına yakacak yenge orta yere oturur. Yenge, kınayı gelinin avucuna koyar, bağlar. Gelinin elini kırmızı bezle sararlar. Kınayı hemen gelinin elinden alırlar. Bu avluda yapılan bir merasimdir. Sonra tef çalınırdı. Köyde tefçiler olurdu.

¹³² Nermin Erdentuğ, (1974), "Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi Evlenme Görenekleri ve Törenlerinin Etnolojik İncelenmesi", **I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri**, (Ankara), s. 375.

Harmandalı oynardık. Asıl kına yakımı gece olur. Geline kınayı evinde, gece yakarlar.

Kız evinde yapılan kına gecesine yengeler, çok yakın akrabalar, gelinin arkadaşları katılır. Gelinin ellerinin ve ayaklarının bileklerine ip bağlanır ve bu ipin olduğu yere kadar kına yakılır. Kızlar kendi arasında çalar, oynarlar. Gelin kıza kına yakılırken abdest aldırılır. Abdestsiz kına yakılmaz. Çünkü kınanın altına su geçmez. Gelin kıza, kınayı yengeler yakar. Kına alaca olursa, yengeye tavuk aldırılır. Kına, sağ elden yakılmaya başlanır. Her şey sağ elle yapılır. Önce ellere, sonra ayaklara kına yakılır. Oğlan yengesi bir tarafa, kız yengesi bir tarafa oturur. Yenge, ikinci evliliğini yapmışsa onun kına yakmasına izin vermezler. “Onun başı yarım, o yakamaz.” derler. Yengenin kocası ölmüşse ona da kına yaktırmazlar. Gelinin başına da aynı şey gelir diye korkarlar.

Kına gecesinde gelinin avucuna demir para konurdu. Bu para bir öksüze verilerek hayır yapılırdı. Şimdi gelinin eline altın konmaktadır. Kınanın üzerine çiçekler koyup süslerler.

Bizde kına yakarken gelin ağlatmak yoktur. Ama eskiden gelin ağlamazsa çok ayıplanırdı. “Kocaya varıyor, ağlamıyor.” derlerdi.

Kızlar, gelinle kına gecesinde beraber kalırlar. (F. Şimşek-Çamdibi)

Balıkesir’de derleme yaptığımız bazı köylerde, gelinin el ve ayaklarındaki kına yıkanınca çıkan kına suyu, oturacağı evin dört bir köşesine dökülmektedir. Erzurumda’da da gelinin el ve ayak kınaları yıkanır ve evin dört tarafına bu kınalı su dökülür. Bu tür evlerde, ev hayatı bolluk, bereket içinde geçermiş.¹³³

Kına gecelerinde gelinlerin ağlaması istenir. Ağlamayan gelinler ayıplanır. Sivas’ta kına gecesini, kına yakma sırasında gelin göz yaşı döker ve bu şarttır. Gelinin çok çocuğunun olması, zürriyetinin devamı için ağlaması gerektiğine inanılır.¹³⁴

¹³³ Yaşar Kalafat, (1990), **A.g.e.**, (Ankara), s. 92.

¹³⁴ Yaşar Kalafat, (1990), **A.g.e.**, (Ankara), s. 92.

Kına yakımı sırasında gelinin avucuna demir para ya da altın konur. Ele konan paranın saklanması gerekmektedir. Bu paranın bereket getireceğine inanılır. Bu âdet yalnızca Balıkesir’de değil, Türkiye’nin başka yerlerinde de yapılmaktadır.

Malatya’da gelinin eve uğur getirmesi için eline kına yakılır ve kına yakma sırasında oğlan tarafı da, gelinin avucuna madenî para koyar. Bu para, sonradan fakirlere verilir. Bu paranın, gelini ve güveyi ömür boyu kötülüklerden koruyacağına inanılır.¹³⁵

Elazığ’da, düğünden önce kına gecesi yapılır. Bu gecede gelinin avucuna kına yakılır. Kayınvalide gelinin avucuna altın koyar. Geceye gelenlere de kına hediye edilir. Avuç içine yakılan bu kınanın şifa, hayır, bereket, uğur getireceğine inanılır.¹³⁶

Kırşehir’de geline kına gecesinde kına yakılacağı zaman yaklaştığında, gelinin annesi, kızının avucuna bir miktar para koyar. Kız avucunu kimseye açmaz. Kına yakılacağı zaman, büyüklerden biri, geline avucunu açmasını söyler. Kızın avucundaki para alınarak fakir birine verilir. Gelinin avucuna bir miktar kına konular, kınanın üzerine de geline hediye olarak küçük altın konularak eli sarılır. Kız evinden damada ve sağdıçlara kına gönderilir. Damat, kınayı getiren kişiye bahşiş verir.¹³⁷

Muğla’da gelinin eline kına yakılırken dikkat edilecek en önemli şey, gelinin avucunun içine bir altın veya para konulmasıdır. Yörede avuca konulan şeyin kutsallığına büyük önem verilmektedir. Geline verilen değer simgesi olan bu para, uğur parası olarak kabul edilir ve sonradan gelin sandığında saklanırsa yeni çiftin zengin olacağına inanılır. Ayrıca bu paranın evde kalmış kızların kısmetini açacağına da inanılır (Köyceğiz-Döğüşbelen).

¹³⁵ Yaşar Kalafat, (1990), **A.g.e.**, (Ankara), s. 92.

¹³⁶ Gülda Çetindağ, (2007), “Kazak Türklerinde Evlilik Sürecinde Hediye”, **Kültür Tarihimizde Çeyiz**, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, (İstanbul), s. 224.

¹³⁷ Mustafa Sever, (2007), “Geçiş Dönemlerinde Hediyeleşme Kırşehir Örneği”, **Kültür Tarihimizde Çeyiz**, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, (İstanbul), s. 180,181.

Kimi zaman da bu altının geline verilen değerin bir simgesi olduğuna inanılır (Ula-Çörüő).¹³⁸

Tokat'ta kına yakılacağı zaman, gelinin eline sembolik demir bir para konulur, üzerine kına yakılır. Gelin bu parayı sandığında ömür boyu saklar. Bu paranın bereket getireceğine inanılır.¹³⁹ Bazı yerlerde de geline kına yakılırken avucuna konulan para ya da altın, mendil içinde güveye götürülerek güveyden bahşış alınır. Güvey parayı ya da altını bereket parası olarak çantasında ömür boyu saklar.¹⁴⁰

Ankara'da Ayaş'a bağlı Oltan Köyü'nde, kızın ellerine kına yakıldıktan sonra, bereket olması dileğiyle her iki eline de birer altın ya da demir para konulur. Daha sonra, gelin kız, bu parayı bereketinin kaçmaması için saklamakta ve hiçbir zaman harcamamaktadır.¹⁴¹

Balıkesir'de kına yakılmadan önce gelin kıza abdest aldırıldığını görmekteyiz. Meryemdere Köyü'nde kına yakılırken gelinin altına oturması için koyun postu konur. Gelinin koyun gibi sakin olması için altına koyun postu konmaktadır. Kastamonu'da da geline kına yakılmadan önce kıza abdest aldırılmaktadır. Gelin kız arkadaşlarının kolunda tepsi ile birlikte ortaya getirilip kibleye döndürülür (Soğuksupazarı), ortada bulunan sandalyenin (Çatak), koyun postu ve buğday ölçeğinin (Daday) etrafında üç kere döner sonra sandalyeye oturur. Kız ellerini açmaz. Açtırmak için kaynanası (bütün köyler), annesi (Çatak) kızın elinin ortasına para koyar. Bu para gerdek gecesinde gelin tarafından damadın cebine konur. Kına yakıldıktan sonra kızın başına mendil (Serdar), kalbur (Daday) tutulur. Herkes para bırakır. Buna kına parası denir. Bu para kızın cebine döllu döőlü olsun diye konur. Kına yakılmadan önce kıza abdest aldırılıp kına namazı kıldırılması, kına yakılırken kibleye döndürülmesi dini ritlerdir. Kına yakan

¹³⁸ Ali Abbas Çınar, (2004), **Muğla Kitabı**, Muğla-İzmir, s. 221.

¹³⁹ Erol Öztürk, (2007), "Evlilik Geleneğinde Hediyeleşme Tokat Hatipli Örneği", **Kültür Tarihimizde Çeyiz**, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, (İstanbul), s. 172.

¹⁴⁰ Tülay Er, (1982), "Kına Türkülerinde Halkımızın Evlilik Felsefesi", **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. Cilt (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 158.

¹⁴¹ Burcu Tunakan, (1997), **Ayaş İlçesi Oltan Köyü Düğün Gelenekleri, Kına Âdetleri ve Kına Türküleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Ankara) s. 43.

kişinin başı bütün olması gelinin de başının bütün olması sağlamaya yöneliktir. Yine burada da bereketten yararlanma ritleri göze çarpmaktadır. Gelinin buğday ölçeğinin etrafını dolaşması gibi. Başına örtülen kırmızı duvakla da gelin nazardan korunmaya çalışılmaktadır.¹⁴²

Balıkesir’de de yengenin başı bütün olmasına çok dikkat edilmektedir. Başı bütün, kocası yaşayan, öksüz olmayan, mutlu bir evliliği olan yengelere denir. 1970’li yıllarda Antalya’da yapılan kına gecelerinde, ortalık tenhalaşınca gelinin ellerine kına yeni evlenmiş, maddî durumu yerinde, mutlu bir hanım tarafından yakılırdı. Böylelerine “başı bütün hanım” denilir. Geline kına yakılırken etraftakiler devamlı mâniler söylerler:

Oluyor da kız gelin oluyor

Annesi kızsız kalıyor...

Kız bu mâniler söylenirken içlenir ve ağlar, ağlamazsa, “Ağlasana, kız koca delisi.” diye tekrar mânilere başlanır ve kına gecesi sona erer.¹⁴³

Balıkesir’e bağlı Türkali Köyü’nde, kınayı oğlan evi alır. Bir tepsiye gelin için alınan elbiselik kumaş ve kına konur. Kına, oğlan evi tarafından alınır, kadın, erkek bütün köylü toplanır ve davullar eşliğinde bütün köy dolaşılır. Dolaşıp kız evine getirilen kına, eğer hava güzelse kız evinin önünde yine davullar eşliğinde karılarak kızın el ve ayaklarına yakılır. Kınayı, biri gelinin bir eline, diğeri öbür eline yakacak şekilde iki kız sağdıç yakar. Gelinin eline kına yakılırken, sağ eline bozuk para konur, üzerine kına yakılır. Bu kına, gelinden başka kimseye yakılmaz. Geline kına yakıldıktan sonra, artan kına oradaki kadınlara dağıtılır. Dağıtılan karılmış kına, erkeklere dağıtılmaz ama delikanlılar işaret olsun diye birer parmak kına alırlar.¹⁴⁴

Balıkesir’in Edremit ilçesine bağlı Mehmetalanı Köyü’nde, cumartesi akşamı oğlan evinden kız evine davul, zurna eşliğinde kına getirilir. gençler kınayı getirirken davulun önünde oynarlar, kızlar da onları seyrederek. Kına

¹⁴² Meltem Cingöz Santur, (2005), “Kastamonu Evlenme Âdetlerinin Halkbilimsel Açıdan İncelenmesi”, **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, (Ankara), s. 389.

¹⁴³ Naci Eren, “Eski Antalya’da Evlenme”, **TFA**, 17. C, 332. S, 3/1977, s. 7927, 7929.

¹⁴⁴ Hülya Yeşil, (2000), **Balıkesir İli Türkali Köyü Halkbilim Ürünleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Bursa), s.121

gecesine gelen kadın ve kızlara önce çerez daha sonra gelinden artan kına dağıtılır. Geline kınayı kepezi getiren ve köyneği giyen kız arkadaşları yakar. Biri sağ eline ve ayağına, diğeri sol eline ve ayağına yakar. Kına yakılırken orada olan herkes ağıt yakıp ağlar, böylece kına gecesi biter.¹⁴⁵

1960'lı yıllarda Balıkesir'de, düğünün ikinci günü "oturma" denen eğlenceler yapılmaktaydı. Bu eğlenceler, köy meydanında mahallî oyunlar veya uygun yerlerde at yarışları, cirit oyunları ve güreşlerdir. Yaptığımız derlemelerde artık bu eğlencelerin yapılmadığını görmekteyiz. Oturma yapılan günün akşamına "kına gecesi" denir. Gelinin eline yakılacak kınanın içine bazı yerlerde para konur, bu paraya "uğur parası" denir. Bazı yerlerde de kınanın üstüne mum veya çıra yakılır. Sonra, gelinin avuçlarına oğlanın annesi tarafından bu kına konur. Biraz sonra da yıkanır.¹⁴⁶

Dursunbey'e bağlı Selimağa Köyü'nde cumartesi akşamı kına gecesidir. Oğlan tarafı, akrabalarını giyindirir ve yemek verir. Cemaat yatsı namazından çıktığında kına götürülür. Kına tepsisine bir koyun butu, tepsi ekmeği, mum veya çirayı üzerine koyup yakmak için yarım kabak ve kına konur. Çıra ya da mum yakılır. Tepsi yakın akrabalarından birinin başının üzerinde taşınarak götürülür. Kına teslim edildiğinde yengeler tarafından gelinin eline kına yakılır. Gelinin elinde para vardır. Yengeleri gelinin elini açtırıp bozuk parayı almaya çalışırlar. Gelinin elinden bozuk parayı alan yenge, damada gider ve bu parayı verir. Damat da yengeye gelinin elinden bozuk parayı aldığı için yengeye bahşiş verir.¹⁴⁷

Perşembe veya cumartesi gecesi, geline kınayı başından yalnızca bir nikah geçmiş ve dul olmayan bir kadın yakar. Kadın kınayı gelinin, sağ bileğinin altına ve sağ eline sürerken "Salluala seyidena Muhammede selevat, kutlu olsun, diyenlerin akıbeti hayrolsun" der. Cemaat de kadın,

¹⁴⁵ Sıdıka Kurç, (1982), **Balıkesir Mehmetalan Köyü Folkloru**, Bitirme Tezi, (Erzurum), s. 37.

¹⁴⁶ **Balıkesir İl Yıllığı 1967**, (Balıkesir), s. 143.

¹⁴⁷ İbrahim Yonga, (2007), **Selimağa Köyü Folkloru Araştırma Projesi**, (Kırşehir), s. 28-33.

erkek beraber “Kutlu olsun.” derler. Akrabaları, hısımları gelinin avucuna para ve altın basarlar. Leğen, dümbelek, ut çalarlar ve zeybek oyunları oynarlar.¹⁴⁸

Kına gecelerinde yenge ve sağdıca önemli görevler düşmektedir. Yakılacak kınayı gelinin sağdıca alır. Sağdıca en yakın akrabasından seçerler. Onu sağdıç olarak okurlar. Sağdıcin düğünde görevleri vardır. Kınayı alır, kızın adaklığını alır. Çerez alır. Gelini, kınayla birlikte düğünün birinci günü adaklığa götürür. Atalardan böyle gördüğümüz için böyle yaparız. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Geline kınayı genellikle yengeler yakmaktadır. Sağdıç da damadın sürekli yanında durarak ona yardım etmektedir. Bahaeddin Ögel, sağdıç ve yenge kavramları hakkında **Türk Kültürünün Gelişme Çağları** adlı kitabında bilgi vermektedir. Sağdıç sözü ve sağdıçlık, Göktürkler çağından bize gelen kutlu bir hatıradır. Eski Türklerde sağdıç, güveyin hem kılavuzu hem de dostudur. Sağdıçlık, sosyal bir müessesedir. Sağdıç, biraz akraba da sayılır. Orta Asya Türkleri kız isterken, “Sağdıçlık, bizi çözülmez bağlarla bağlasın.” derler. Radloff’un **Sibirya**’dan adlı eserinde verdiği bir belgeye göre, “Sağdıçlık da kalın ve nikah gibi evliliğin temelini kuran bir bağ idi.” Anadolu’da sağdıç, düğün bayrağının sağında gider. “Gelin kılavuzu” geline yol gösterir. Anadolu’da kılavuzluk yapan “başı bütün” kadınlara “danışık, düyüşü, yenge” de denir. Kız evinden gelen çeyizlere de yengeler bakar. Zaten kadınlar arasında söz sahibi aracı da odur. Dede Korkut’ta (Gelin Banı Çiçek) Kısırca yenge, gerçek bir yenge olmalıydı. Bunu Manas Destanı’nda da görüyoruz. “Gelin ve yenge” gibi sözcükleri, Harezmsahlar çağının büyük kültür hazinesi, **Mukaddemetül-Ebed**’de de görüyoruz.¹⁴⁹

Ankara’nın Oltan Köyü’nde askerliğini bitirmiş ve evlenme sırası kendisine gelmiş bekar bir erkek arkadaşı, damadın sağdıçlığını yapmaktadır. Sağdıcin düğün süresince damada yardım etmesi amacı ve

¹⁴⁸ Abdurrahman Yılmaz, (1948), **Tahtacılar da Gelenekler**, (Ankara), s. 26.

¹⁴⁹ Bahaeddin Ögel, (1988), **Türk Kültürünün Gelişme Çağları**, (İstanbul), s. 271, 272.

sağdıca da evlenme olgusunun “bulaşması” inancı etkisiyle sağdıç, bekar kimselerden seçilmektedir.¹⁵⁰

Geline kına yakıldıktan sonra, artan kınadan isterlerse gelinin arkadaşlarına da yakılır. Bunun yanında artan yaş kına köyün kadınlarına da yakmaları için dağıtılır. Gelinin kınası yakıldıktan sonra, gerek misafirlerden gerekse gelinin genç akrabalarının kına yakmaları, gelinin bahtının açılması için uğurlu sayılır.¹⁵¹

Kına gecelerine evlilik çağına gelmiş bütün mahalle kızları ve kadınları katılırlar. Çünkü, kızların kınaya katılmasıyla onun kısmetinin açılacağına ve iyi bir evlilik yapacağına inanılırdı. Kına tepsisi, “Senin de başına gelsin.” anlamında, kızların başlarının üzerinden geçirilirdi.¹⁵² Kerkük’te de geline yakıldıktan sonra kına, davetlilere dolaştırılır. Muradına ermek inancı ile isteyen, parmağına ve avucuna kına yakar.¹⁵³

Kına gecesinde, kızın bütün arkadaşları orada bulunur ve ona yakılan kınadan kendileri de, onun gibi talihi ve kısmeti açık olsun diye tutunurlardı.¹⁵⁴

Kına gecelerinde eskiden bileğe kadar kına sıvanırken, günümüzde yalnızca parmak uçlarına ve avucun ortasına kına yakılmaktadır. Bu kına yakımına “yüzük kına” denmektedir. Derleme yaptığımız bazı köylerde de parmaklara ip dolanarak şekil çıkartılmaktadır. Balıkesir şehir merkezinde ise artık yalnızca avucun ortasına kına yakılmaktadır. 1930’lu yıllarda Sinop’ta da gelinin ellerine kına gecesinde çeşitli şekillerde kına yakıldığını öğrenmekteyiz. Konulacak kınanın şeklini oğlanın annesi tayin eder.

¹⁵⁰ Burcu Tunakan, (1997), **Ayaş İlçesi Oltan Köyü Düğün Gelenekleri, Kına Âdetleri ve Kına Türküleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Ankara), s. 36.

¹⁵¹ Fikret Memişoğlu, (1952), “Harput’un Kına Geceleri”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C 2, S 32, s. 503.

¹⁵² Kürşat M. Korkmaz, (1999), “Elli Yıl Önceki Gaziantep’te Gelin ve Damat”, **Millî Folklor**, C 6, S 43, s. 77.

¹⁵³ Suphi Saatçi, (1987), “Kerkük’te Düğün Geleneği”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. Cilt (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 322.

¹⁵⁴ Mehmet Zeki Pakalın, (1993), **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II**, (Ankara), s. 267.

Köylerde konulacak kınaların biri sıvama, diğeri yüksük olmak üzere iki şekli vardır. Sıvama, bir eli bileğe kadar; yüksük ise, yalnız parmakların ucunun birinci veya ikinci boğumuna kadar kınalamaktır.¹⁵⁵ Geline konulan kınaların “sıvama, yüksük burmalı, kedi pençesi, dilber dudağı ve kuş gözü” olmak üzere muhtelif şekilleri vardır. Gelin hanımın kınası oğlan evinin yani kaynananın arzusuna göre konulur.¹⁵⁶

Bolu’da gelin kıza kına yakılırken, misafirler kız evinde toplanır. Bindallı giyen gelin, başına örtülmüş al yazmayla odaya getirilir; kibleye doğru çevrilerek bir yastığın üzerine oturtulur; kendisine kuma gelmesin diye, bacaklarını çapraz yapar. Mutlu bir evlilik yaptığına inanılan iki kadın, ellerinde mumlar olduğu hâlde kına ilâhileri söyleyerek kızın yanına gelir ve ellerine, ayaklarına kına yakarlar.¹⁵⁷ Balıkesir’de de gelin kına gecesinde genellikle bindallı giymektedir. Derleme yaptığımız birçok yerde kına yakarken kız, kibleye çevrilmekte ve elleri, kolları çapraz yaptırılmaktadır.

Gelinler, kına gecesinde, kına yakıldıktan sonra evde, kız arkadaşları tarafından yukarıya kaldırılmaktadır. Dursun Yıldırım¹⁵⁸ ve Yaşar Kalafat tarafından “göğe kaldırma pratiği” incelenmiştir. Yeni kağan seçildiğinde, bir halı üstüne oturtulup havaya kaldırılmaktaydı. Dursun Yıldırım, konuyu birinci elden kaynaklardan incelerken “Burada yükseltme ve kaldırma, kağan adayının, kurban sırasında Tanrı ile bağ kurmasını kolaylaştırmaya dönük harekettir. Kağan adayının aşağıdan yukarı doğru kaldırılarak, kendisini kağan yapacak olan Tanrı ile iletişim kurmasına yardımcı olurlar.” demektedir. Özel hallerde bebeklerin, gerdekten önce damatların, düğün bitmeden kaynananın, defnedilmeden cenazenin göğe doğru hoplatılması, eski inancımızın halk arasındaki izleri itibariyle göğün kutsallığı inancının hala devam ettiği anlamında olabilir.¹⁵⁹

¹⁵⁵ Mehmet Şakir, (1933), “Sinop Düğünleri”, **Türk Folklor Araştırmaları**, S 20, s. 170.

¹⁵⁶ M. Ş. Ülkütaşır, (1939), “Sinop’un Eski Düğün Âdetleri”, **Türk Folklor Araştırmaları**, S 97, s. 3.

¹⁵⁷ Gülin Öğüt Eker, (1998), “Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri”, **Millî Folklor**, C 5, S 40., Kış, s. 25.

¹⁵⁸ Dursun Yıldırım, (1993), “Göktürklerde Kağanlık Süreci: Kaldırma, Kötürme ve Oturma” **Türk Kültürü Araştırmaları (Prof. Dr. Ş. Elçin Armağanı)**, (Ankara), s. 368-378.

¹⁵⁹ Yaşar Kalafat, (1995), “Halk İnançlarımızda Göğe Kaldırma Dinî Pratiği”, **III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Kongresi Bildirileri**, (Konya), s. 138.

Balıkesir’de derleme yaptığımız yerlerde, gelin kızın kına gecesinden önce el ve ayaklarının kınalı olmaması istenir. Nedenini sorduğumuzda “Kına kına üstüne kına yakılmaz, iyi olmaz.” demektedirler. Murateli Köyü’nde kınanın üstüne kına yakıldığında çift adam alınacağı söylenmektedir. Ankara’ya bağlı Oltan Köyü’nde kına, gelin kıza yakıldıktan sonra, kına kasesi elden ele dolaşmakta ve isteyen konuklar da kendi ellerine yakmaktadırlar. Elleri daha önce kına yakılmış olduğu ve yeniden kına yakmaya çekindikleri gözlemlenen bazı konuklara neden ellerine kına yakmadıkları sorulduğunda bu durumu; “Kına üzerine kına yakılmaz, üzerine kuma gelir.” diye açıklamışlardır. Kınanın mutluluk ifadesi olmasına karşın, üstüste gelen mutluluğun ters tepki yaratarak mutsuzluk getireceği kaygısı, kuma korkusu ile bağdaştırılmaktadır.¹⁶⁰

Balıkesir ve çevresinde kına, kız evinde, oğlan ve kız yengesi tarafından yakılmaktadır. Yengelerin mutlu bir evliliği olan, başı bütün kadınlardan seçilmesine dikkat edilmektedir. Gelin kıza kına, sevap olduğu düşünülerek sağ elden başlayarak yakılmaktadır. Kına yakılınca, kızın avucuna bereket getirmesi amacıyla demir para ya da altın konmaktadır. Kına yakılırken, kızın ağlaması istenmektedir. Kına yakımından sonra, gelin kızla, arkadaşları birlikte kalıp, yatmaktadırlar. Eskiden gelin kızın kınası sabah namazına kalkınca yıkanmaktayken, günümüzde kına, kızın elinde çok fala tutulmamakta, hemen yıkanmaktadır.

¹⁶⁰ Burcu Tunakan, (1997), **Ayaş İlçesi Oltan Köyü Düğün Gelenekleri, Kına Âdetleri ve Kına Türküleri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Ankara) s. 44.

c. Kına Gecesinde Gelinin Giyimi

Eskiden, pamuktan kendi dokuduğumuz önleri nakışlı, dokuma göğneklerimiz olurdu. Gelin kız, kına gecesinde bu göğneği giyer altına da allı paça don giyerdi. Onun üstüne de kadife ceket giyer başına da al bez takardı. Kız kına gecesinde al bez takmazsa, o kızın gelin kız olduğunu nereden bileceksin. Kına yakılırken kız üstünü değiştirir. Üstü batmasın diye pijamalarını giyer. (G. Çakmak-Altınlar)

Kına gecesi için kınalık alırlar. Pembe ya da kırmızı ipekli elbise kıza alınır. Gelin kız, kına yakılırken pijama giyer. Gelinin eline kırmızı kına eldiveni alınır. (V. Örs-Kocakonak)

Gelinin eline kese dikilir. Eskiden kese yoktu. Gelinin eli çemberle bağlanırdı. Eskiden renk önemli değildi. Ama şimdi kırmızı renk kullanılır.

Kına gecesinde gelin, gelinliğini giyer. On kat kumaştan elbise yaparız. Elbisemiz kırmızı, gök, yeşil renklerden oluşur. Düğünlerde bu elbiseleri herkes giyer. Bu elbise uzundur. Sadece gelinin ayakları gözüktür. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Eskiden kına gecesinde alabilen dal elbise giyerdi. Bazısı da pembe elbise giyerdi. Kına gecesinde giyilen elbiseye “gelin içi” denirdi. Dal elbise kadifenin üstüne işlemeliydi. Bu uzun bir elbiseydi. Kına yakılırken gelin pijamalarını giyer, abdest alırdı. Âdet böyledir. Gelin kız sonra kurbanlık kuzu gibi oturur, onu kınalarlardı. Kına gecesinde kırmızı duvak örtülür. Kırmızı bayrağımızın rengi olduğu için duvak da kırmızı olabilir, tam bilmiyorum. Gelinin eline kına yakılınca kırmızı bez bağlanır. Kızın pijaması kırmızı ipekli kumaştan olur. (N. Kaçan-Avcılar)

Kına gecesinde kız, kırmızı ipekli ya da kadife elbise giyerdi. Buna “kınalık elbise” denir. Kına yakılırken kız, kırmızı ya da pembe ipekli kumaştan pijama giyer. Kızın başında kırmızı duvağı vardır. (S. Özalp-Murateli)

Eskiden kına gecesinde kız kırmızı atlas kumaştan elbise giyerdi. Bu bizim gelinliğimizdi. Bunu kendimiz dikerdi. Gelinin her şeyi kırmızı olurdu. Kıza kına yakılırken geceliğini giyer. Şimdi kızın eline kına yakılınca allı, pullu eldiven takarlar. Eskiden böyle eldiven yoktu. (H. Özkaya-Kayapa)

Kına yakılırken kız gecelik giyer. Kına gecesinde ise normal bir elbise giyer. (N. Doğan-Soğanbükü)

Gelin, eskiden kına gecesinde üç etek ve al paça giyerdi. Kına yakılırken ise beyaz gecelik giyerdi. (E. Onart-Gazallidere)

Kına gecesinde kızın kıyafeti de kırmızıdır. Kına yakılırken kız elbisesini çıkarır, pijamalarını giyer. (H. İzmirli-Çiçekpınar)

Eskiden gelinin kına eldivenini kendimiz dikerdik. Kına gecesinde gelin kız, "kınalık" denen elbiseyi giyer. Kınalık, uzun kırmızı, siyah renklidir. Kına yakılırken pijama giyilir. Gelinin başına kına yakılırken, yüzünü kırmızı bezle örterler. (A. Altınyaz-Çiçekpınar)

Kızın üstünde al göynek, al paça vardır. Bu giysi, satenden düz renktir. Eskiden burada diktirirdik. Gelinin başında al yazma vardır. Geline kına yakılınca eskiden eline al yazma bağlanırdı. Bu al yazmayı, kızın annesi kızının çeyizinde hazırlardı. (N. Yıldız-Mezitler)

Gelin, kına yakılırken üstünü değiştirir. Kına elbisesi giydirebilirler. Gelinin yüzüne bir çember örterler. Gelin urbasının adı "İbrahim" dir. Kumaşın adı öyleymiş. Çubuklu, simliydi. Yeşil, sarı, güvez renkli olurdu. Biz, ona kaftan derdik. Gelin kına yakılınca eline şimdi kırmızı bez bağlanıyor. Bu beze kına bezi denir. Gelinin her şeyi kırmızı olur. Kıza kına yakılırken başına kırmızı ya da pembe çember örtülür. (H. Güven-Kurtdere)

Kına gecesinde oğlan evinin kadın akrabaları sırmalı takım giyerken, kız evinin akrabaları süslü giyinmez. Sırmalı takıma “dallı” denir. Bu elbisenin dal şeklinde sim işlemleri vardır. (R. Eroğlu-Şamlı)

Benim zamanımda pullu kumaştan pembe, kırmızı şalvar, entari dikilirdi. Renkler canlı olurdu. Yeşil, patlıcan moru renk de olurdu. Kadife kumaş da güzel olduğu için tercih edilirdi. Eskiden gelinin eline kına yakılınca bez bağlanırdı. Şimdi kırmızı eldiven takılır. Gelin kına yakılırken pijama giyer. (A. Uslu- Aktarma)

Geline kına yakılınca elini kırmızı bezle sararlar. Gelinin başına da kırmızı bez örterler. Bu bezle kızın yüzünü de kapatırlar. (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

Kına gecesinde kız elbise giyerdi. Kına yakılırken ise, pijama giydirilirdi. (N. Yıldız-Balya)

Kına yakılırken kız, saten kırmızı pijamalarını giyer. Başına kırmızı duvak örtülür. Gelinin eline kırmızı renkli eldiven takılır. Kınanın rengi de kırmızıdır. Belki ondan eldiven de kırmızıdır. Kına gecesinde gelin kız, gece elbisesi giyer ya da üç etek denen yöresel elbiseyi giyer. Kız, üç eteğin içine göynek giyer. Göynek deriz ama bu bir elbisedir. Kırmızı paça giyer. Onun üstüne de gergi, kuşak, peşkir, şal takar. Onun üstüne de güdük denen kısa ceketi giyer. Başına karanfilli dediğimiz güvez, koyu kırmızı yazmayı örter. Kına yakılırken kız, kırmızı saten pijamalarını giyer. Başına da kırmızı duvak örtülür. (H. Gül-Dursunbey)

Gelinin eldiveni kırmızı renk olur. âdet böyledir. Gelin kına yakılırken pijama giyer. (E. Türk-Kepsut)

Gelinin eline kırmızı eldiven takılır. Kına gecesinde gelin elbise giyer. Kına yakılırken ise gelin, Balıkesir yöresine ait kırmızı gelinliği giyer. Bu elbise pullarla işlenmiştir ve kırmızı renkli satendir. Bu elbisenin altına şalvar

giyer. Kına yakılırken giyilen elbise kiralanır ya da tanıdık birinde varsa ondan emanet alınır. (G. Işıklar-Balıkesir)

Eskiden kına yakılınca ele, tülbent bağlanırmış. Şimdi kırmızı eldiven takılır. Gelin kızın başına takılan örtüsü de kırmızıdır. Gelinin duvağı kırmızı, gelinliği beyazdır. Bayrağımızın renklerinden dolayı kırmızı, beyaz tercih edilir.

Kına gecesinde eskiden lastikli, dizlere kadar inen siyah etek giyilirdi. Bu eteğin adına “çare” denir. Bu etek sonradan ortaya çıkmış. Daha önceden geleneksel bir kıyafetimiz varmış, zamanla unutulmuş. Bu kıyafetimiz Kafkas yöresine ait, Karadeniz’e ait bir giysiydi. Yanında püskülü, kuşağı olan; zıpkını yani bıçak yeri olan, çorabı olan altına siyah lastik ayakkabı giyilen yöresel kıyafet varmış. Sonradan giyilmeye başlanan giysi ise, lastikli, dizlere kadar olan siyah etektir. Altına pijama don giyilir. Üstüne de basmadan dikilmiş bir gömlek giyilir. Üstüne laçeke denilen beyaz dikdörtgen örtü örtülür. Erzurum yöresine ait bağlama çeşiti gibi bağlanır. Örtünün önüne pullar döşenir, dikdörtgen biçiminde örtülür. Kına gecesinde gelin kız, beyaz laçeke, siyah etek giyilirdi. Bu giysiler eskiye aittir. Şimdi kına gecesinde bazı genç kızlar, bindallı tarzı kıyafet giyer. Bu, kırmızı, kadife, işli bir elbisedir. Bazıları da kına gecesinde kına yakılırken kırmızı saten pijama takımı giyer. Başka köylerin âdeti olduğu için bizim köyde bindallı giymek çok fazla tercih edilmez. Kına gecelerinde bazı kızlar da modern gece elbiseleri giyerler. (T. Yıldırım-Yenikavak)

Eskiden geline kına yakılınca ayağına patiska bir bez bağlanırdı. Üzerine de kırmızı bir kurdele bağlanırdı. Gelinin eline ise, kırmızı renkli bir bez bağlanırdı. Eskiden gelinlikler de kırmızıymış. Bayrağımızın rengi de kırmızıdır. Türkler için kırmızı rengin çok büyük önemi vardır. Gelinlikler beyaza dönünce sadece gelinin örtüsü ve eldiveni kırmızı kalmış.

Benim zamanımda kına gecelerinde gece elbisesi giyerdik. Kına yakılırken ise, saten pijama takımı giyerdik. Şimdi yeni gelinler altı, yedi yıldır kına gecelerinde bindallı giyiyorlar. Bindallının rengi genellikle kırmızı renktir. Altında şalvarı, üstünde üç eteği vardır. Belinde kemeri vardır. Gelin kızın başına da kırmızı çember örtülür. Kına yakılırken de gelinin üstünde bindallısı

vardır. Benim annemin zamanında da kına gecelerinde bindallı giyilmiş. Kına çemberimizi biz süsledik, oyalardık. Şimdi kına çemberi, kreptemor denilen ince tüllerin kırmızısından üzeri pullu, süslü, kenarları boncuklu örtüden oluyor. Bu örtü satın alınıyor. (G. Demirci-Susurluk)

Kına gecesinde bindallı kiralanır, gelin onu giyer. Bindallının önleri işlemelidir. Başında fesi, ayağında yarım şalvarı vardır. Gelinin giysisi kırmızı renktir. Elinde de kırmızı kına eldiveni vardır. Kına kırmızı olduğu için gelin kızın giysisi de kırmızı renktir. Eskiden yeni bir şey alınamazdı, fakirlik vardı. Gelin kız yeni olan normalde giydiği bir elbiseyi giyerdi. Bir de pijama giyilirdi. Bindallı giyilmezdi. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Bir süre oynandıktan sonra gelin eve üzerini değiştirmeye gider. Bindallı giyip gelir. Başında da giysinin kepi olur. eskiden böyle bindallı ve kepi yoktu. Bindallı, bordo renk olur. Gelinler kına yakılırken eskiden pijama giyerlerdi. Şimdi kına dışarıda yakıldığı için kızlar bindallı giyerler. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Gelin kız, kına gecesinde pijama giyer. O pijamalar saten kumaştandır ve kırmızı renktir. Yazın pijamalar saten olurdu, kışın ise kırmızı kadife olurdu. Bu pijamalara “kınalık” denirdi. Kına yakılınca geline kırmızı ya da beyaz bez bağlanırdı. Şimdi sadece kırmızı eldiven bağlanır. Gelin, kına yakılırken bindallı giyer. Eskiden kınalık denen pijama giyilirdi. (S. Umut-Akçaova)

Eskiden kıza kına gecesinde gelinlik giydirilmezdi. Normal kumaştan bir elbise giydirilir, üstüne de hırka giydirilirdi. Gelin olacak kız süslenmezdi, normal elbiselerini giyerdi. Başında sadece al-emiri olurdu. Duvağın önü kırmızı, arkası yeşil olurdu. Bu duvağa al-emir denirdi. Yeşil Cenab-ı Allah'ın rengidir. Kırmızı da kızın namusunu belirtir. Gelinin beline bağlanan kırmızı kuşak da bunun gibi kızın namusunu belirtir. Gelinlere, gelinlikleri düğünün son günü gelin alıcı gelmeden giydirilirdi. (B. Er-Meryemdere)

Eskiden kına gecesinde gelinler, kocaya gidiyoruz diye yas tuttuklarından yeni kıyafetlerini giymez, eski kıyafetlerini giyerlerdi. Gelinler sadece oğlan evine giderken düğünün son günü yeni elbiselerini giyerlerdi. (G. Karaca-Kuyualan)

Eskiden gelinin donu, göyneği ve kına eldiveni kırmızıya boyanırdı. Şimdi kına eldiveni şehirden satın alınıyor. Gelin olduğu belli olsun diye gelinin kıyafetleri kırmızı olur. (M. Dağlı-Kayalar)

Kına gecesinde geline kınalık giydirirlerdi. Kınalık, normal bir elbisedir. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Eskiden kına gecesinde kız, ipekli elbise giyerdi. Kına gecesinde kıza al yazma bağlanır. Eskiden gelinlikler kırmızı olurdu. Kızın gelin olduğu belli olsun diye başına al yazma bağlanırdı. (A. Önsön-Kavakalan)

Gelin kına gecesinde üç etek, fermana giyerdi. Kına yakılırken gelin kız pijama giyerdi. Geline kına yakılınca eline kırmızı bez sarılırdı. Kına için sarılacak olan kırmızı bezlerden fazla alınırdı. Öksüz, yetim olan çocuklara düğün günü evi süpürtüp hayır olsun diye bu bezlerden verirlerdi. (F. Gimgir-Sarıbeyler)

Gelin kına yakılırken pijamalarını giyer. Genelde pijamaları kırmızı olur. Kınalık kırmızı olur, derler. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Kına gecesinde gelin kızlar kırmızı, dallı denen gelinliklerini giyerlerdi. Dalli, ya kadife ya da ipekli kumaştan olurdu. Kırmızı renk eldivenle gelinin eli bağlanır. Âdet olduğu için bu renk eldiven kullanılır. Gelin kızın başına kırmızı duvak örtülür. Gece kına yakılırken gelin kız, pijamalarını giyer. Şimdi kırmızı, ipekli pijama giyerler.(F. Şimşek-Çamdibi)

Banu Çiçek, nişanlısı Beyrek kaybolduğunda “al duvağım iyese” diyerek ağlamaktadır. Böylece Dede Korkut Hikayeleri’nde de gelinin duvağının renginin al renk olduğunu görmekteyiz.(D.K., 92-3, 94-6)

Ankara'nın Oltan Köyü'nde kına yakmadan önce yapılan eğlencede, gelin kız, gelinliğini giyer. Kına yakımı için eve geldiğinde ise gelinliğini çıkarıp, yeni geceliğini giyer. Konukların yanına çıkmadan önce gelinin başına, yüzünü de örtecek biçimde yörede "gıllavan" adı verilen, kenarları pullarla işlenmiş, kırmızı renkte bir örtü örtülür.¹⁶¹

Sındırgı yöresinde, kına gecesi, gelinin ellerine kına yakıldıktan sonra kadifeden keseler takılır. Bu keseler, farklı renklindedir. Etrafları sutaşları ile üzeri serpmeye pul ve boncuklarla işlenir.¹⁶²

Yaptığımız derlemelerde kına gecelerinde; gelinin kıyafetlerinde, eldiveninde, duvağında kırmızı rengin tercih edildiğini görmekteyiz. Al renk bir çeşit kutluluk, mutluluk ve güzelliğin bir sembolü olmuştur. Dede Korkut'ta "al yanaklım, al duvak, al aygır" gibi sözlerde al rengi çokça geçmiştir. Dede Korkut Hikayeleri'nde gerdeğe girecek gelin ve güvey ergenlik kaftanı denen kırmızı bir kaftan giyerlerdi. Bu kaftan mutluluk, mürüvvet ve murat giysisiydi.¹⁶³ Gelinliğin sembolü ise, "al duvak" idi. Ayrıca, Uygurlar ve Moğollarda "al kaftan" ın hakanlık sembolü olarak kullanıldığını görüyoruz. Böylece al kaftan, artık halkın düğünde özellikle güveyiye gerdekte giydirdiği bir elbise haline gelmiştir. Bir Kazak-Kırgız hikâyesinde, "murada eremedik" anlamında kaydedilen "kızıl çapan (kaftan) giymedik" şeklindeki bir kayıt, bu geleneğin Türk boyları arasındaki yaygınlığının bir göstergesi olmalıdır.¹⁶⁴

¹⁶¹ Burcu Tunakan, (1997), **Ayaş İlçesi Oltan Köyü Düğün Gelenekleri, Kına Âdetleri ve Kına Türküleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Ankara), s. 42.

¹⁶² Mücella Kahveci, (1991), "Sındırgı Yöresinde Kaybolmakta Olan Geleneksel Kadın ve Erkek Kıyafetleri", **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, (Ankara), s. 55.

¹⁶³ Bahaeddin Ögel, (2000), **A.g.e.**, (Ankara), s.37.

¹⁶⁴ Reşat Genç, (1997), **Türk İnanışları İle Millî Geleneklerinde Renkler ve Sarı, Kırmızı, Yeşil**, (Ankara), s. 17.

6. Damat (Güvey) Kınası

Balıkesir’de damada bazı yerlerde kına yakılmaktadır. Damada kınayı genellikle yenge yakarken bazen gelin ya da sağdıç da yakabilmektedir.

Damat eskiden bu yana kına gecesine katılır, damada da kına yakılır. Damada kınayı gelin kız yakar. Damat, gelin ona kına yakacağı için geline para verir. Kına, kız evinde yakılır. (E. Örs-Kocakonak)

Damada da kına yakılır. Gece kıza kına yakılırken oğlan evi, kız evinden gider. Evde sadece yengeler, oğlanın annesi ve oğlanın arkadaşları kalır. Damadın eline kınayı gelin yakar. Sağ küçük parmağına kına yakılır. Damat önce geline para verir, sonra gelin onun eline kına yakar. Daha sonra ise oğlan kız evinden ayrılır, gelinin eline kına yakılır. (V. Örs-Kocakonak)

Damada da kına yakılır. Düğünün bittiği akşam damada kına yakılır. Sağ avucunun içine kınayı yakarız. Damada kına herkesin içinde yakılır. Eskiden beri âdetimiz böyledir. Damada kına yakılırken üç kez salavat getirilir. Onun kınasını da şıhımız olan bir adam yakar. “peygambere salavat, seyyidina Muhammet, kutlu olsun, akibeti hayrolsun.” Üç kez bunu diyerek kınayı yakarlar. (G. Sarioğlu-Tahtakuşlar)

Eskiden kına gecesi davulla olurdu. Damat, oyundan sonra bir arkadaşıyla kınaya gelir. Damat, geline para verir. Gelin, damadın sağ serçe kına yakar. Damada, damat olduğu belli olsun diye kına yakılır. Sonra damat ve arkadaşı, sepinin içinden hediyelerini alıp giderler. Bu âdet, eskiden beri vardır. (H. Özkaya-Kayapa)

Cumartesi gecesi, kına gecesi olur. Kına gecesi, kadınlar arasında olur. Damat, gelinin yanında oturur, masada beraber otururlar. Damadın sol avucuna da kına yakılır. Sağ el, hizmet ettiği için kına sola konur. Damada kınayı yenge yakar. (N. Doğan-Soğanbükü)

Geline kına yakıldıktan sonra gelinin arkadaşları kına tepsisini alır, aşağıya damatla, sağdıçları birlikte gelir. Gelin, damadın sağ küçük parmağıyla yüzük parmağına kına yakar. (A. Altinyaz-Çiçekpınar)

Eskiden damada kına yakılmazdı. Şimdi damada kına yakılıyor. Gelinin ve damadın kınası birlikte, meydanda yakılır. Bir yenge oğlan tarafından olur, bir yenge kız tarafından olur. Yengeler hem oğlana, hem kıza kına yakarlar. Damadın sağ işaret parmağına ve baş parmağına kına yakılır. Damat, silah çekeceği için bu parmaklara kına yakılır. (N. Yıldız-Mezitler)

Şimdi geline kına yakılırken damada da kına yakıyorlar. Damadın avucunun içine kına koyup bağlıyorlar. Eskiden damada kına yakılmazdı. (R. Çelik-Kurtdere)

Düğünlerde damadın sağ serçe parmağına kına yakılır. Benim çocukluğumdan beri damada kına yakılır. Damadın sağ elinin küçük parmağına kına yakılır. Damada kına, geline kına yakıldıktan sonra yakılır. Damadın yengesi, kınasını yakar. (H. Gül-Dursunbey)

Damat, kıza kına yakılırken kapıda bekler. Geline kına yakıldıktan sonra, damadın sağ serçe parmağına kına yakılır. Damada kınayı yengeler yakar. (E. Türk-Kepsut)

Çerkezlerde gençler, tahta ve mızıkayı çalarken yaşlılar oynarlar. Damat da kına gecesine katılır ve damada da kına yakılır. Damada kınayı sağdıçlar ayrı bir yerde yakar. Kınayı kız evi getirirdi. Damadın her iki elinin küçük parmaklarına kına yakılırdı. Kına gecesinde geline ve damada ayrı ayrı kına gecesi düzenlenirdi. Kız ve erkek birbirini görmezdi, yalnızca düğünün bittiği gece birbirlerini görebilirlerdi. O zaman da kız, eve saklı olarak gelirdi. Çerkezlerde erkeğin de kızın da kınası, düğünden bir gün önce davulla gelirdi. Kız yengesi kınayı oğlan yengesine verirdi. Kız ve erkekler dizilip bir arada oynarlar. Mızıkaları çalıp tahtalarıyla oynarlar, oyunları farklıdır. Eskiden bu yana Çerkezler düğünlerini bu şekilde yaparlar. Onlarda türkü

yoktur. Mızıkanın müziğine göre ellerini, ayaklarını sallarlar. (M. Adıhan-Yahyaköy)

Eskiden damada kına yakılmazdı. Şimdi sağ küçük parmağına kına yakarlar. (B. Er-Meryemdere)

Köyümüzde damada kına yakılmaz. (F. Şimşek-Çamdibi)

Balıkesir yöresinin dışında, Türkiye'nin başka yerlerinde de damada kına yakılmaktadır. Vezirköprü'nün Akviran (Avran) Köyü'nde güveyiye kına, gerdeğe gireceği gecenin bir evvelki gecesinde yapılır. Kınaya bütün köy delikanlıları gelir. Yiğitbaşı (bekar başı) kına yakar. Kına, kız evinden bir tas içinde gelir. kınayı, güveyiye yakacak olan hazırlar. Yiğitbaşı, sahanı ters kapar ve "kalkmıyor" der. Güveyi gönlünden ne koparsa o parayı verir, kına açılır. Güveyiye kınayı yakacak olan "Üç kere salavat verelim Muhammed'e" der. Hep birlikte "Sallialamuhammet" derler. Her deyişte güveyinin avucuna kına konur. Delikanlılar kapışırlar. Üç kereden sonra, kına güveyinin eline yakılmaya başlanır. Yüzük parmağından baş parmağına kadar olan sağ el kınalanır. Bu sırada tevhit söylenir. Türküyü bir kişi söyler, ötekiler dinler. Eli bez veya mendille sarılır, herkes dağılır. Sabah kim erken gelirse, güveyinin elini çözer ve mendili alır.¹⁶⁵

Kıbrıs'ta kına gecesinin olduğu gün, damadın sağ elinin serçe parmağına kına yakılır ve önceden kız tarafından gönderilen parmak kılıfı ile bu parmak sarılır.¹⁶⁶

Kırıkkale'ye bağlı Mehmetbeyobası Köyü'nde cumartesi sabahı güvey traşından sonra damada güvey kınası yakılmaktadır. Güvey kınada, düğünde giyeceği takım elbiseyi giymekte, koluna da sağdıcı tarafından kırmızı bir kurdele bağlanmaktadır. Bu kurdele damat olduğuna dair bir gösterge olarak

¹⁶⁵ Yılmaz Elmas, (1961), "Akviran Köyü'nde Güveyiye Kına Yakma", TFA, 7. C, 149. S, s. 2577.

¹⁶⁶ Hüray Mear, (1992), **Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölüm İle İlgili Âdet ve İnanışlar**, (Kıbrıs), s. 71.

kabul edilmektedir. Güveye yakılacak kına, oğlan evine kız evinden, gelin kızın varsa ağabeyleri, yakın akraba ve komşularından oluşan kalabalık bir topluluk tarafından getirilmektedir. Oğlan evi konukları kapıda karşılamakta ve gümüş ya da bakır bir tas içinde getirilen kınayı almaktadır. Güveye kına, evin büyükçe bir odasında yakılır. Güvey, odanın ortasına konulan bir sandalyeye oturtulur. Bakır bir tas içinde su ile karılan kına, güveyin sağ elinin avucuna ve serçe parmağına yakılarak bozulmaması için bez parçalarıyla bağlanır. Daha sonra kalan kına sağdica ve diğer konuklara dağıtılır. Bu törene kadınlar katılmaz.¹⁶⁷

Ankara'ya bağlı Oltan Köyü'nde, erkek (güvey) kınası kıza nişan töreni yapılan, cuma günü uygulanmaktadır. Nişan töreninden sonra, akşam üstü kız evi, oğlan evine giderek erkek kınası törenine katılır. Oğlan evinde erkekler ve kadınlar ayrı ayrı eğlenmektedir. Kına, damadın sağ elinin baş parmağı, işaret parmağı ve orta parmağını kapsayacak şekilde, sağdıcı ve erkek arkadaşları tarafından yakılmaktadır. Takım elbise giymiş olan güveyin sol koluna da kırmızı bir kurdele bağlanır. Bu kırmızı kurdele, güveyin damat adayı olduğunun bir göstergesi kabul edilmektedir.¹⁶⁸

Kızılcahamam'da damada kına yakılmak üzere, geniş bir alana ateş yakılır. Damat yakılan meşaleler ve kına türküsü "Sabah Oldu" eşliğinde bu alana getirilir. Burada damada köyün veya mahallenin muhtarı yada imamı tarafından kına yakılır ve dua edilir.¹⁶⁹

Kastamonu'ya bağlı Yenidoğan köyünde Perşembe günü güvey kınası vardır. Güvey hoca eşliğinde ilahi ile kahveye götürülür. Yine hoca ilahi okur, güveyin sağ elinin küçük parmağına kına yakılıp, al çaputla bağlanır. Kınadan

¹⁶⁷Fatma Pehlivanlı, (1997), **Kırıkkale İlinin Keskin İlçesine Bağlı Olan Mehmetbeyobası'nın Düğün Gelenekleri, Kına Âdetleri, Gelin Övme Ve Gelin Güldürme Havaları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Ankara), s. 42, 43.

¹⁶⁸Burcu Tunakan, (1997), **Ayaş İlçesi Oltan Köyü Düğün Gelenekleri, Kına Âdetleri ve Kına Türküleri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Ankara) s. 36.

¹⁶⁹Mehmet Akpınar, (2005), "Kızılcahamam Yöresi Düğün Gelenekleri ve Düğün Gelenekleri", **Millî Folklor**, C 9, S 68, s. 128.

sonra damadın başına hediyeler atılır. Güveyin arkadaşları çerez götürüp hem onu yiyip eğlenirler hem de güveye para atarlar.¹⁷⁰

Burdur'da, oğlan evinde kız evinde bir tepsi içinde hazırlanmış bir parça kına gelir. güveyin sağdıcı kalkar ve güveyin sol elinin avucunun ortasına kınayı kor.¹⁷¹

Safranbolu'da çarşamba akşamı, yatsı namazından dönüşte köyün hatibi, güveyin eline kına yakar ve o akşam kına yakıldıktan sonra güveyi erkenden yatırır.¹⁷²

Balıkesir ve çevresinde damada kına, gelin kızın kına yakılırken kız evinde yakılmaktadır. Damat için oğlan evinde ya da köy meydanında özel bir kına gecesi düzenlenmemektedir. Damada kına yakma, yakın zamanımızda görülmeye başlanan bir âdettir.

¹⁷⁰ Meltem Cingöz Santur, (2005), "Kastamonu Evlenme Âdetlerinin Halkbilimsel Açıdan İncelenmesi", **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, (Ankara), s. 390.

¹⁷¹ Enver Behnan, (1934), "Burdur'da Düğün Âdetleri", **Halk Bilgisi Haberleri**, S 33, s. 263.

¹⁷² Ahmet Baba, (1930), "Safranbolu'da Yürük Düğünleri", **Halk Bilgisi Haberleri**, 2. C, S 14, s. 47.

7. İkinci Kınası

İkinci kınası, gelinin çıkacağı, artık kendi evinden çıkıp oğlan evine gideceği gün, pazar günü yapılır. Bu âdet, Balıkesir’de çok fazla yerde yoktur. İkinci kınasında gelinin eline bir gün önceden kına yakıldığı için kına yakılmaz, kına yakılır gibi yapılır. İkinci kınası yapıldıktan sonra gelin, artık oğlan evine gider.

Pazar günü de gelinin çıkacağı gün davulla, zurnayla köyde kına dolaştırılır. Bir tepsiye kına koyarız. Kına tepsisinin içine köylüler para atarlar. Atılan paralar gelinin olur. Tepsiyi gelinin eline verirler. Gelinin başını yaparlar. Sonra gelin, oğlan evine gider. (G. Çakmak-Altınlar)

Düğünde geline kına yakılır. Bizde “ikinci kınası” vardır. Gelin alınmaya gidilmeden bir iki saat önce gelin başı yaparlar. Bir tepsinin içine terlik, ayna koyarlar. Bir tepsie baklavayla gidilir. Kayınvalide bunları kız evine götürür. Gelinin başına mangır koyarlar. Gelin kayınvalidenin elini öper.

İkinci kınası, düğünün üçüncü günü ikinci zamanı yapılır. Tepsinin içine süslü bir bohça yayarlar. Bir kutuyu insan kafası gibi yaparlar. Çemberlerle süslerler. Altınları takarlar. Gelin evde giysin diye kenarlarına terlik koyarlar. Damat ve arkadaşları bir de baklava tepsi alırlar. Bunlar önden gider, arkalarından oğlan tarafının yengeleri ve tüm aile gider bu kutuyla gelin başı yaparlar. Bu gelinin başına kırmızı bez bağlanır. Altınlar da bu yapma geline takılır. Kız evine varınca bu kırmızı örtüyü gelinin yüzüne örterler. Kız yengeleri tepsileri alırlar. Yapma gelinden altınları alır, hemen oğlan yengesine verirler. Oğlan yengesi de altınları kayınvalideye verir. Gelini kayınvalidenin yanına götürürler. Kına merasimi olacağı için tefçi tefe “dangır dangır” vurur. Geline orada kına yakılmaz. Sadece yenge kına çanağını tutar. Kayınvalide geline ellerini öptürür, gelinin bütün takılarını orada takar. Bütün akrabalar da kına çanağına para atar. Atılan paralar gelinin olur. Tefçi çalar, yengeler oynar. Kına tabakta durur, yakılmaz. Kınanın üstüne canlı çiçek takarlar. Zaten gelinin elleri kına gecesinden kınalıdır. İkinci kınasında gelinin kırmızı dallı gelinliği vardır. Gelinliğin üzeri simli işlemelidir. Kırmızı ya da bordo renkli uzun bir elbisedir. (H. İzmirli-Çiçekpınar)

İkinci kınasında oğlan evi, kız evine gelir, geline takı takar, sonra giderler. Aynı gün bir de gelin almaya gelirler. Bu, pazar günü yapılır. (A. Altinyaz-Çiçekpınar)

Pazar günü bütün köy toplanır. Sahte gelin başı yaparız. Bayrağa hediyelerimizi hazırlarız. Bayrağa, basma gibi getirdiğimiz hediyeleri asarız. Oğlan evine tüfek ata ata, bağıra bağıra gideriz. Sahte gelini getiren adam kaynanadan, kayınpederden ve damattan para ister. Sonra sahte gelini damada verir. Sahte gelini, teneke kutudan yaparız. Kutuya yazmaları sararız, gelin başı yaparız. Al ile emir yaparız. Kutunun arkası emir, önü al olur. Önüne altın sıralarız. Emir, yeşil duvaktır. Fadime anamız da öyle gelin olmuş. Biz de al-emir duvakla gelin olduk. Oğlan tarafı, “Gelinimizi getirdiniz. Allah razı olsun.” derler. Ondan sonra kınaya davranılır. Bu gün yapılan kınaya kadın erkek tüm köy halkı gelir. Bir topak kına kararlar, üstüne üç tane mum yakarlar. Bu kınayı baş yenge alır. Oğlan yengesi baş yengedir. Önden baş yenge gider, halk da arkasından gelir. Yengenin beline de kuşak kuşanır. Beline hacı üslûğü de kuşanabilir, yazma da kuşanabilir. Yenge olduğu belli olsun diye yenge kuşak dolanır. Bu kuşak, iki yengeye de takılır. Birlikte kız evine giderler. Kız yengeleri de evde gelini ağlatırlar. Oğlan evi gelince kız yengeleri, gelinin kollarına girerler, gelinin başına al yazma örtüp getirirler. Oğlan tarafı, gelinin avucuna kına koyar. Gelin kınayı avucunda sıkar, geri döner. Oğlan tarafı içeri girer, oynarlar, para toplarlar. Geline kına parası toplanır. Sonra oğlan evi geri döner. Bugün yakılan kınanın içinde demir para vardır. Kına ve para bir yetime verilir. Bunu sadaka olarak verirler. (N. Yıldız-Mezitler)

Bahaeddin Ögel’in **Türk Kültür Tarihine Giriş** adlı eserinde belirttiği, Kaşgarlı Mahmud’un 11. yüzyılda derlediği eski bir Türk şiirine göre; Türk kızları ya al ya yeşil giyinirlerdi. Bu şiire göre kılınmak; yani hizmet, saygı ve ağırbaşlılık göstermek isteyen kızlar, kırmızı giyerlermiş. Yaranmak, yani bir kadın olarak sevmek, cilve yapmak için de yeşil giyinirlermiş.¹⁷³

¹⁷³ Bahaeddin Ögel, (2000), **Türk Kültür Tarihine Giriş 6**, (Ankara), s. 413.

Balıkesir’de de de gelin başlığı olarak kırmızı ve yeşil renkten oluşan “al-emir” adı verilen duvak kullanılmaktadır. Al-yeşil renkli duvak, Balıkesir’e bağlı Kuyualan Köyü’nde de kullanılmaktadır. Meryemdere Köyü’nde ise, gelin başı yapılırken öncelikle başa küçük bir çanak konulmaktadır. Onun üstüne de al-emir denilen duvak ipe çeneden bağlanmaktadır. Emir tanımı, yeşil renkli duvak için kullanılmaktadır. Kırmızı renkli duvak için ise “al” sözcüğü kullanılmaktadır. Bu iki duvak birleştirilerek “al-emir” duvak hazırlanmaktadır. Bu duvağın üzerine on beş ile yirmi kadar renkli yazma uçlarından bağlanıp aşağıya sarkıtılmaktadır. Duvağın kenarlarına çiçekler takıldıktan sonra gelinin başı hazırlanmış olmaktadır. Bu duvak gelinin ayağına kadar inmekteydi ve gelinin yüzünü de sıkıca kapatmaktaydı. (B. Er-Meryemdere)

Balya’ya bağlı Kavakalan Köyü’nden Adile Önson, al ve yeşil renklerin Peygamberimizden gelmiş nasip renkleri olduğunu söylemektedir. Mezitler Köyü’nden Fatma Şahin, yeşil rengin “murat” anlamına geldiğini, kırmızı rengin ise yeşil renge yakıştığı için gelin duvağında bulunduğunu söylemektedir.

8. Oyunlar

Köy seyirlik oyunları çağlar boyu süren halk tiyatrosu geleneğinin günümüze gelen mirasıdır. Bu oyunlar tarih boyunca göçlerden, çeşitli kültürlerden ve birikimlerden etkilenmiştir. İslamiyet öncesi Türk kültüründe bugünkü İslamiyet ve Anadolu kültürünün etkisini görüyoruz. Bu oyunlar zaman boyutunda beslenerek bugünkü şeklini almıştır. Oynandığı toplumun kültür düzeyine, zaman ve geleneğe bağlı olarak şekillenir.¹⁷⁴ Balıkesir’de kına gecelerinde, gelen misafirleri eğlendirmek için çeşitli oyunlar oynanmaktadır.

a. Deve Oyunu

Kına gecesinde erkekler eğlenirken deve yaparlar. Deveyi öldürürler, o zaman deve yere yatar. Deveyi kadınlar da izler.

Devenin önüne döktüm samanı,
Gözüme gitti dumanı.

Diyerek mani atarlardı. (H. Özkaya-Kayapa)

Erkekler meydan ocağı yakar, davullarla orada oynarlardı. Deve yapar, oynatırlardı. Bazı kadınlar da meydana gider, gizlice erkeklere bakarlardı. (E. Onart- Gazallidere)

Erkekler meydanda davulla oynarlardı. Kadınlar, gizlice erkeklere duvar diplerinden bakarlardı. Erkekler deve oyunu yaparlardı. (E. Türk-Kepsut)

Kadınlar, gizlice gelip arkadan erkeklerin eğlencesine bakardı. Sağdıçlar damadı oynatırlar. Davul çalındığında deve yaparlardı. Deve kılığına giren iki kişi vardır. Bir kişi de deve oynatıcısı rolündedir. Deve,

¹⁷⁴ Erman Artun, (1996), “Adana Köy Seyirlik Oyunlarından Örnekler” **Prof. Dr Umay Günay Armağanı**, (Ankara), s. 92.

seyircilerin üstüne koşar, onları korkutur, kaçıır. Düğün sahipleri devenin boynuna iki tane, biri oğlan tarafından biri kız tarafından basma sararlar. Bir tane de deve oynatanın beline basma sarılır. (M. Dağlı-Kayalar)

Ağaçtan devenin iskeleti yapılır. Üstüne iki çul kilim dikilerek geçirilir. Boynuna kalınca bir, bir buçuk metre uzunluğunda tahta sopa takılır. Sopanın ucuna da kuru büyükçe bir hayvan başı takılır. Bu devenin başıdır. Devenin kuyruğu da ince bir süpürge yapılar. Bu süpürge çulun arkasına dikilir. Çulun içine iki oynamasını bilen gençlerden iki kişi girer, bacaklarını da sıvarlar. Ön taraftaki genç, kafayı tutan sopayı da içten tutar. Davul çaldıkça hoplayarak oynarlar. Kadınların üzerine yürürler. Seyirciler de korkarak kaçıır. Devenin boynuna hediye olarak kız evi de oğlan evi de basma bağlar. Deve oynatıcının da beline basma bağlanır.(N. Tokmak, Kayalar)

Cumartesi akşamı, kızların ahengi için deve oyunu yapılır. Sözde, ağır yük taşıyan deve, düğün yerine gelince hastalanır, bayılır. Düğün sahibinden hediyelerini aldıktan sonra, üfürüğü sağlam bir imam tarafından ayılırdı. İmamın duası genelde şudur:

Devemin adı Umar (Ömer),
Pabucunu kendi yamar,
Düğün sahibinden medet umar,
Ah benim allı, pullu deveciğim, ah.

Devenin kızların üstüne gitmesi ve onları korkutması âdettendir. Kızlar da korkma numarası yaparlar, o tarafa, bu tarafa kaçırdıkları. (S. Çal-Kayalar)

Kına gecesinde, Kocaavşar Köyü'nde de deve oynatma gösterisi sergilenir. Kına alayı, kız evine hareket edince; oğlan evinin düzenlediği yapma deve de oyun ve gösteriler yaparak sağa, sola yalpalar yapar, saldırı figürleriyle kına alayını neşelendirir. Kına yakma işlemi bitince çalgılar, makamı ve havayı değiştirir, deve de oldukça değerli hediyelerini alıp, boynuna bağlandıktan sonra, olanca iştahı ile oynar ve hünelerini sergilerken nazar değip, hastalanır, yatar. Savran ve yamağının çırpınıp

dövünmeleri fayda etmeyince devenin başına çökerek şu ağıtları, özel makamı ile söyler:

Devemin adı Umar idi,
Babucunu kendi yamar idi.
Ağalardan, beylerden bahşış umar idi,
Öldü garibin devesi, neyleyim.

Önüne kodum ayrığı,
Gitmez gözünün gayrığı.
Eyiyledim başındaki ağrıyı
Öldü savranın devesi.

Önüne kodum samanı,
Gitmez gözünün dumanı.
Yetişin Kocaavşar ayanı, imamı,
Öldü savranın devesi.

Merdivenim kırk ayak,
Kırkına vurdum dayak.
Mevlam deveme versin el, ayak
Uyan garibin devesi uyan!

Bu sırada ayan ve imamı temsil eden kişiler gelerek, okuma taklidi ile onu iyileştirirler. Deve kalkıp kısa bir süre daha oynadıktan sonra, kız evi tarafından oyunu yapanlara iç çamaşırı, peşkir gibi hediyelerle birlikte bir sini de baklava verilir. Böylelikle deve oyunu sona erer.¹⁷⁵

¹⁷⁵ Muharrem Eren, (1992), **A.g.e.**, (İstanbul), s. 162, 163.

b. Diğer Oyunlar

Sünnet kına gecesinde adamlar, meydanda oyun çıkartırlardı. Deve oynarlardı, afyon ekerlerdi. Afyon kazarken kızları kaçırırlardı. Afyon oyununda kimi kız kılığına girerdi. Kızların babaları rolündeki oğlanlar peşlerinden koşardı. Mahkemelik olurlardı. Ortada meydan ocağı yanardı. Tüm köylüler gelip oyunları izlerdik. (N. Yıldız-Mezitler)

Cumartesi akşamı, delikanlıların ahenginde bebek oynatma, pamuk kazma oyunları gibi oyunlar yapılırdı.

Bebek oynatmada, bebeği oynatan kişi keçi kılından dokunmuş “çul” adı verilen kilimin içine sarılır. Elleri dışarıdadır, vücudu seyirciler tarafından gözükmeyiz. Elleri önceden bezden bebekler takılır. Bu bebeklerin biri kız, biri erkektir. Kıyafetleri de vardır. Davul çiftetelli çalar. Çulun içindeki adam da müziğe göre bebekleri elleriyle oynatır. En sonunda da kız ve erkek bebekler birbirine sarılır. Oyun biter ve hızlıca köylülerden iki kişi gelir. Adamı çulla birlikte kucaklayıp hızlıca kaçırırlar.

Pamuk kazma oyunu, damadın arkadaşlarından yedi, sekiz kişi, yakınlarından buldukları kız elbiselerini giyerler, başlarını örterler, yüzlerini de yazma ile örterler. Pantolonlarının paçalarını da sıvarlar, bacakları çıplak kalır. Kağıttan, kız gibi göğüs yaparlar. Bellerine yazma bağlarlar. Arada göğüsleri aşağı iner, onları düzeltirler. Bu şekilde seyircileri güldürürler. Elleri birer sopa alırlar, hepsi de yan yana dizilip eğilirler. Sopaları pamuk kazıyormuş gibi “pat pat” yere vururlar. Pamuk kazarken bir yandan türkü söylerler. Damadın kız elbisesi giymeyenler arkadaşları, oyun yerine gelirler. Her biri bir kız kılığına girmiş oğlanlardan birini omzuna alır ve kaçırırlar. Sonra da hepsi tekrardan oyun yerine gelir ve birlikte çiftetelli oynarlar.

Bir de “arı açma” oyunu oynanırdı. Bizde feraceye, terlik denir. Oyunu oynayan adam terliği giyer ve belinden yazma ile önünü kapatır, başını da kadın gibi bağlar. Adam paçalarını da sıvar. Meydanın ortasına çuldan bir kilim atarlar. Burada kilim, arı kovani sayılmaktadır. Eline de bir sopa alır.

Yere yatar, kilimin başına gelir ve kilimi dürter. Sözde arı kovanını dürtmektedir. Sonra adam aniden tepinmeye, çırpınmaya başlar. Arılar adamı sarmış gibi yapmaktadır. Adam en sonunda çırpına çırpına ölür ve hareketsiz bir şekilde yatar. Seyirciler “Adam öldü!” diyerek bağıışırlar. Davulcu da davuluna vurur. Sonra iki kişi gelerek adamı kucaklayıp götürürler.

Kına gecelerinde kız evinde de çeşitli oyunlar oynanır. Kıza kına yakılmadan önce oğlan tarafının yengeleri, kadınları hazırlanır. Kimi erkek kıyafeti giyip şapka giyip bıyık yaparak erkek olur, kimi de kadın olarak kalır. Bir de kadınlardan biri gelin olur, biri de damat kıyafeti giyerek damat olur. gelinin kıyafeti eski zaman gelinlerinin giydiği gelinliklerdendir. Hazırlandıktan sonra kız evine giderler. Kız evinde kızın arkadaşları, gelen köyün kadınları vardır. Oyun geliyor diye çocuklar önden, bağıarak gelirler. Kadınlar dümbelek çalarak, türkü söyleyerek içeri girerler. İçeride oynamaya başlarlar. Gelinin kız arkadaşlarını ortaya çekip oynamaya başlarlar. damat da kızların koluna giriverir. Gelin de bunu kıskanır, damadı yumruklar. Gelin kız oradan gelen oyuncuların omuzlarına oyalı yazma ardar. Gelin de onlarla oynar ve bu şekilde bu oyun biter.

Bir de kına gecelerinde kadınlar arasında yapılan pamuk kazma oyunu vardır. Bu oyundan sonra pamuk kazma oyununa geçilir. Kadınların bir tanesi erkek kıyafetleri giyer, şapka takar, kazanın isinden siyah bıyık yapar. Bir kadın da “yaşlı anne” rolüne girer. Üç, beş kadın da pamuk kazan genç kız olur. eğilirler, sopayla pamuk kazıyor gibi yaparlar. Oğlan da dikilip kızların yanında göğe bakıyor gibi yapar. Oğlanın annesi gelir. Oğlanın bacaklarından asılarak “Oğlum, Şakir yıldızlara bakma, kızlara bak!” der. Oğlan annesini bir iter, kadın yere düşer. Gene kadın kalkar, oğlunun yanına gider, gene aynı şekilde bağıırır, annesini yere iter. Hızlıca kızlardan birini alıp, kaçar. (N. Tokmak, Kayalar)

Kız evi oyun yaparak oğlan evine gelirdi. Oğlan evi de oyun yapar, kız evine gelirdi. Kimi kadınlar damat olurdu, kimi kadınlar gelin olurdu, kimi de şeytan olurdu. Bu oyunlar, geline kına yakmadan önce yapılırdı. Gelin ve damat rolündeki kadınlar ortaya gelir, kavga eder gibi yaparlardı. İnsanları bu

şekilde güldürürlerdi. Şeytan kılığına giren kadın da beyaz çarşafı dolandır, kol yerlerinde de sopa bağlar. Kadınların üstüne saldırıp onları korkutur. (M. Dağlı-Kayalar)

Erkekler meydanda, oyun çıkarır, eğlence yaparlardı. Bebek oynatırlardı. Elleri bezden yapılmış bebekleri takarlardı. O bebeklerin elbiseleri olurdu. Erkeklerden bazıları Arap kılığına girer, bazıları da kadın kılığına girerdi. (N. Yıldız-Balya)

Erkekler deve oyunundan başka bir de oğulcu oyununu oynarlardı. Bu oyunda erkekler, arı kovanından bal çalarlardı. Erkekler meydanda böyle oyunlar çıkarırlardı. (E. Türk-Kepsut)

Düğünde ve sünnette kına gecelerinde oyunlar çıkartılır. Beyaz bir çarşaf giyilir başına bir susak geçirirsin. Susağı boyarız. O şekilde insanları korkutur, güldürürsün. Bazı kadınlar da erkek kılığına girerdi. (S. Umut-Akçaova)

Kına gecelerinde bizde çok fazla “yüzük oyunu” oynanır. Bu oyun, bir yüzüğün gençler arasında elin içinde saklanması ve çok sert bir şekilde dayak yiyerek o yüzüğün bulunması oyunudur. Çok acı çekilen bir oyundur ama çok eğlenilir. Diyelim ki on kişilik bir grup var. Bir kişi ayağa kalkar. Ayağa kalkan kişinin elinde yüzük vardır. Halkadakiler ellerini sürterek gizli bir şekilde yüzüğü avuç içine bırakmaya çalışırlar. Yüzük sonra halkadaki bir kişide kalır. Ayaktaki kişi, birinci kişiye sorar, “Yüzük kimde?”. O da felanca kişide, der. Ayaktaki, o kişinin yanına gider. “Yüzük sende mi?” der. O kişi, “Hayır, bende değil.” der. Yüzük ortaya çıkması kadar, oynayanlar dayak yemekten bıkasıya kadar, yanları acıyasıya kadar oyun devam eder. Sonra tahmin başlar. Yüzüğün kimde olduğunu tahmin eden ayağa kalkar. Oyundakileri o dövmeye başlar, yediği dayakların hıncını çıkarır. Bu şekilde oyun dayak atarak ve dayak yiyerek sabaha kadar sürer. Oyun kızlı, erkekli sürer. (T. Yıldırım-Yenikavak)

Kına gecesinde kadınlar erkek kılığına girip kadınları korkutur, kızları öper, alıp kaçırırđı. Böyle oyun yaparlardı. (H. Güven- Kurtdere)

Kocaavşar'da kına gecelerinde, deve oyunundan başka orta oyunu türündeki bebek oyunu da sergilenir.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Muharrem Eren, (1992), **A.g.e.**, (İstanbul), s. 161.

Ç. ÖLÜMDE KINA

Balıkesir’de ölmekte olan ya da ölen kadınlara kına yakılmaktadır. Kadınların, kınalı olarak ölmesi istenmektedir. Derleme yaptığımız şahıslar, kadının elleri kınalı ölmesinin onun müslüman bir kadın olduğunun anlaşılması için gerekli olduğunu söylemektedirler.

Öleceği anlaşılan, ağır hasta olan kadına kına yakılır. Hasta olan kadın istemezse bile, biz ona kına yakarız. Çünkü, bu durumda kına yakmak sevaptır. Kadın ölse bile ona kına yakılmamışsa kına yakarız. Eline ve ayak tırnaklarına kına yakarız. Ölü kadın yıkanırken kinası yeni yakılmışsa yıkarız. Kınayı yakarken “kulhuvallahı, elhamı” okur, kadına öyle kınayı yakarız. Kadının akrabası olan bir kimse kınayı yakabilir. (G. Çakmak-Altınlar)

Bir kadın ağır hastaysa, öleceği anlaşılırsa kına yakılır. Kadın kınayı yakmadan önce ölürse ölüye de kına yakılabilir. Sadece eline kına yakarız, ayağına yakmayız. Sağ elden başlanarak kına yakılır. Evde bulunan herhangi bir yakını kınayı yakabilir. (V. Örs-Kocakonak)

Cenaze çıkarsa, kırk hayrı yapılınca kadar elimize, saçımıza, hiçbir yerimize kına yakmayız. Yas olduğu için âdetimiz öyledir. Ölünce kadının eline, ayağına, saçına kına üç kere çalınır. Bir de onun duasını okuruz. Duası:

Elimi kodum döşüme

Cümle alemler topladım başına

Var git ölüm var git

Neyin kaldı bu dünyada

Bu duayı üç kez deriz. Konuşur gibi deriz. O duayı okuyup cenazeyi kaldırırız. (Y. Kocabıyık-Tahtakuşlar)

Kadınsa öldüğünü anlayınca hemen kına yakarız, son kinasını yakarız. Ayrıldığı için ayrılık kinasını yakarız. Ayağının parmaklarına, alnına, ellerine kına vururuz. Âdet olduğu için kına koyarız. Ölür ölmez kadına kına vurulur. Yıkanırken kınaları da yıkanır. Yine kına yakılırken üç kez salavat

getirilir. Ölümüze ağıt yakarız. Kınası kalaylanmış bakır tasın içinde karılır. (G. Sarioğlu-Tahtakuşlar)

Eskiden kadının birinin kızı ölmüş. Kadın, kızı yaşarken “Sen, öl de seni gavur karılarına yıkatayım.” demiş. Kızcağız da ölüvermiş. Kadın, hocaya gitmiş, danışmış. Hem ağlıyormuş hem de “Ben böyle böyle yaptım, böyle böyle dedim.” diyormuş. Hoca bakmış, “Senin tırnaklarında kına yok. Sen kızını kendin yıka.” demiş. Bunu kocakarılar böyle anlatırdı. Kına, kadının müslüman olduğunun nişanıdır. (E. Buruk-Kızıklı)

Eskiden ağır hasta olanlar, “ellerim kınalı gideyim.” derdi. Onlara kına yakılırdı. Kınalı ellerinle öldün mü çok sevapmış. Kına elinin parmaklarına ve avucuna yakılırdı. (N. Kaçan-Avcılar)

Öleceği anlaşılan, ağır hasta olan kadına, isterse kına yakılır. Eline ve ayağına kına yakılır. Elinin avucuna ve parmaklarına, ayağının ise parmak uçlarına kına yakılır. Sevap olduğu için ölecek olan kadına kına yakılır. Kadın ölürse, ona kına yakılmaz. (S. Özalp-Murateli)

Öleceği anlaşılan hasta kadının eline, ayağına kına yakılır. Ölürken kınalı gitsin diye kadına kına yakılır. Kadın ölürse ölüyse kına yakılmaz. Genç, yaşlı öleceği anlaşılan her kadına kına yakılır. (H. Özkaya-Kayapa)

Ölen kadına kına yakılır. Ölen kadının ayaklarının kenarlarını çatarlar, kınalarını yakarlar. Üstüne çarçafı örterler. Ölen kadının kınasını ellerine ve ayaklarına yakarlar. Genç yaşlı her kadına ölünce kına yakılır. Kız çocuğu ölürse ona da kına yakılır. Ölen kadında kına sabaha kadar kalır. Ölen kadınlar neden kınalanıyor sorusunun cevabı: Eskiden bir kadın kızıyla çekişmiş. Kadın kızına “Seni gavura yıkatacağım.” demiş. Zaman gelmiş, kız ölmüş. Annesi yıkayacak birini aramış, bulamamış. Kimsenin elinde kına yokmuş. Aramışlar birinin elinin tıranağının ucunda az bir kına görmüşler. Kızı ona yıkatmışlar. Ölüyü kinasız el bile yıkayamaz. Kına cennettir. Kinasız hiçbir şey olmaz. (N. Doğan-Soğanbükü)

Öleceği anlaşılan ağır hastaya kına yakılır. Öldükten sonra kına yakılmaz derler. Öleceği anlaşılan kız, kadın, yaşlı, gence kına yakılır. Kınalı gitmek sevap derler. (E. Onart-Gazallidere)

Öleceği anlaşılan ağır hasta kadınlara kına yakılır. Ölene kına yakılmaz. (H. İzmirli-Çiçekpınar)

Öleceği anlaşılan hasta kadına kına yakılır. Eline ve ayağına kına yakarız. Ölürse artık kına yakamayız. Ölen kişinin kadın olduğunu ve Müslüman olduğunu bildirmek için o kadına kına yakılır. Genç kıza ve kadınlara, öleceği anlaşılırsa kına yakılır. Hasta sıkıntılanmasın diye kınası beş on dakika, elinde tutulup hemen yıkanır. (A. Altinyaz-Çiçekpınar)

Öleceği anlaşılan ağır hasta kadına kına yakılır. Genç, yaşlı olması fark etmez. Kadının ölürken kınalı olması gerekir. Ellerine ve ayaklarının parmaklarına kına yakılır. Eğer kadın kına yakılmadan ölmüşse yine kınası yakılır. Ölü yıkamasında kınaları da yıkanır. Kınası yakılacak kadının yanındaki herhangi bir kadın kınasını yakabilir. (N. Yıldız-Mezitler)

Öleceği anlaşılan ağır hasta kadına kına yakılır. Çok sevapmış. Kadının tırnaklarında nişan olacakmış. Kadın mezara girecek ya Cenab-ı Allah onu görürmüş. “Kınalı mı geldin bana.” dermiş. Cenab-ı Allah “Benim kullarım kına yakınsın. Bana temizlenmiş olarak gelsin.” demiş. Ölecek kadına akrabaları, komşuları kına yakar.

Ölen kadının avucuna kuru kına konur. İsteyen ayak tırnağına kına serper. Ölen kişinin kadın olduğu belli olsun diye kına konur. Mezarda çıktığı zaman mezardaki kişinin kadın olduğu tırnaklarından belli olsun diye kadın kınalanır. Ölene kına kefenlenirken konur. Öleceği anlaşılan ağır hasta kadına yakınları kına yakar. Ellerine kına yakarlar. (H. Güven-Kurtdere)

Ölen kadının avucuna kuru kına konur. İsteyen ayak tırnağına kına serper. Ölen kişinin kadın olduğu belli olsun diye kına konur. Mezarda çıktığı zaman mezardaki kişinin kadın olduğu tırnaklarından belli olsun diye kadın

kınalanır. Ölene kına kefenlenirken konur. Öleceği anlaşılan ağır hasta kadına yakınları kına yakar. Ellerine kına yakarlar. (R. Kuzu-Kurtdere)

Öleceği anlaşılan hasta kadınlara kına yakmak sevap derler, nişanmış. (R. Eroğlu-Şamlı)

Öleceği anlaşılan kadına kına yakılır. Eğer kadına kına yakılmadan ölmüşse, öldükten sonra bile abdest aldırılıp kına yakılır. Kına, cennet sıvasıdır, onun için yakılır. Ölen kişinin yakılan kınası, teneşirde yıkanırken çıkarılır. (Z. Peker-Şamlı)

Öleceği anlaşılan ağır hasta olan kadına kına yakılır. Aileden yakın biri kınasını yakar. Kadının tırnaklarında kına, işaret olacakmış. Kına, yakan kişinin kadın olduğunu gösterir. Öldükten sonra kadına kına yakılmaz. (A. Uslu-Aktarma)

Öleceği anlaşılan ağır hasta olan kadına kına yakılır. Bir kadının elinde muhakkak kına nişanı olmalıdır. Kına, kadının Müslüman olduğunu gösterir.

Eskiden biri kızına, “Ölünce seni gavurlar kaldırsın.” demiş. Kız ölmüş, cenazesini bir türlü kaldıramamışlar. Hoca, bu kızın anasını çağırın demiş. Kadın, hocaya “Ben kızıma, senin cenazeni gavur kaldırsın.” diyordum demiş. Hoca da bunun üzerine, “Elinde kimin nişanı yoksa, o gelsin. Cenaze o zaman kalkar.” demiş. Elinde kına olmayanlar, yani nişanı olmayanlar gelmiş, cenazeyi tutmuş. O zaman cenaze kalkıvermiş, derlerdi.

Kadının sadece eline kına yakılır. Elleri kınalı gitsin, derlerdi. (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

Hasta olan, durumu ağır olan kadına kına yakılır. Cennet sıvası olduğu için kadına kına yakılır. Kadınların kına yakması sevapmış. Esasında dinimizde, kadının devamlı kınası olmalıymış. Kına, kadın olmanın bir işareti, nişanıymış. (N. Yıldız-Balya)

Öleceği anlaşılan, ağır hasta olan kadının eline kına yakılır. İnsanın doğumundan ölümüne kadar kına yakılır. Dinimizce kına yakmak sevaptır. Kadının öleceği anlaşılmışsa yaşlı da olsa genç de olsa kına yakılır. (H. Gül-Dursunbey)

Öleceği anlaşılan hasta kadına kına yakılır. Kadın, oraya kınalı gidecekmiş. Ölene de kına yakılır. Ölen kadının kınası ölü yıkamada, yıkanırken durulanır. Kadının eline ve ayağına kına yakılır. Hiçbir kadını kınasız gömmezler. Kız çocuğuna, genç kadına, yaşlı kadına, bebeğe bile ölecek olursa kına yakılır. Bir kadının elinde kına yoksa, “Tırnağında nişan kalmamış, kına yaksana. Elin erkek eli gibi olmuş.” derler. Kadın öldüğünde elinde kına yoksa erkek eli gibi oluyormuş. İlle elinde kınası, nişanı olacakmış. Kına, kadınlar için sevapmış.

(E. Türk-Kepsut)

Öleceği anlaşılan ağır hasta olan kadına kına yakılır. Bir kadının öbür dünyaya kınayla gitmesi sevap olarak düşünülür. Ama bizim köyde ölen olan kadına kına yakılmaz. (T. Yıldırım-Yenikavak)

Yaşlıların saçlarını göğüs hizasında uzatması ve saçların kınalaması çok önemlidir. Yaşlı bir kadının o şekilde ölürse çok sevap kazanacağını bana babaannem anlatırdı. Kadının saçlarıyla göğüslerini örtmesi ve saçlarının kınalı olması çok sevapmış. Eskiden yaşlılar saçlarını hep kınalardı. Eskiden yaşlı kadınlar sevap diye hep ellerine kına yakarlardı. Şimdi kimse artık kına yakmıyor. Kınanın dinimizde sevap olduğunu söylerler. Kınanın ellere, saça yakılmasının çok sevap olduğunu söylerler. Elleri kınalı ölmenin, elleri kınalı düğününün olmasının çok sevap olduğunu söylerler. Bizde öyle bir şey yoktur. Yaşlı kadınlar genelde, ellerine ve saçlarına sevaptır diye kına yakarlar. (G. Demirci-Susurluk)

Öleceği anlaşılan bir kadına elinde kına yoksa kına yakılır. Müslümanlığa göre kınasız kalmamamız gerekir, illa ki parmağımızda kına olmalıdır. Kına, kadın kişinin nişanıdır, kadının müslüman olduğunu gösterir.

Yatalak hastaya muhakkak nişan olsun diye kına yakılır. Kına yakılmadan, o kadın ölürse öyle kalır. Ölünce artık kına yakılmaz.

Ölen kadının kefenine kına atılmaz. Kefenine çörek otuyla, kafurun atılır. Çörek otu mezara şeytan girmesin diye kafurun da böcek gelip ölünün abdestini bozmasın diye kefene konur.

Ölen kişiye kına yakılmaz ama öleceği anlaşılırsa kına yakılır. Bebek, çocuk tüm kadınlara kına yakılır. Ölen kadının nişanı olsun, cennete gitsin diye kına yakılır. Kadının sadece ellerine kına yakılır.

Hasta olduğundan, kanı çekildiğinden kına kadında sarı renkte tutar. Kınanın tutması, insanın kanının sıcaklığıyla ilgilidir. Kanı sıcak olanların kınası koyu tutar. Ölecek kadına kına yakılırken yakınları yanında durur. Yakınlarından biri kınasını yakar. Kına yakılırken ağıt falan söylenmez. "Bismillah" diyerek kına konur. Herhangi bir bezle elinin kınası sarılır. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Ölmekte olan kadınlara kına yakılır fakat ölen kadına kına yakılmaz. Kefenine de kına konmaz. Büyükler ölene kadar kınalı durmak isterler. Tırnaklarımızda nişan olsun derler. Onun için hep kına yakarlar. Tırnakları, elleri kınalı olursa Allah katında daha makbule geçeceğine inanırlar. Büyüklere göre kına, Müslümanlığın nişanıdır. Onlar da bunu büyüklerinden duymuş.

Öldükten sonra kadınlara kına yakılmaz. Ama ölmeden önce, öleceği anlaşılan kadına kına yakılır. Bebek, genç ya da yaşlı olması önemli değildir, hepsine öleceği anlaşılırsa kına yakılır. Ölecek kadının kınalı gitmesini istediğimiz için ona kına yakarız. Kınayı, kadınların kadınlığının nişanı olsun parmaklarında diyerek yakarız. Kına, dinen sevaptır ve ölen kişinin kadın olduğu anlaşılınsın diye kadınlara kına yakarız.

Ölecek kadına kınayı kimin yaktığı önemli değildir. O anda kadının yanında kim varsa o kişi kınasını yakabilir. Kına, kadının elinde tutasıya kadar iki, üç saat bekletilebilir. Sonra yıkanarak çıkartılır. İsteyenler, ölecek kadının ayağına da kına yakabilirler. Bazıları ayak parmaklarına kınayı yakar, bazıları da yalnızca ayak tabanına kınayı yakar.

Kına ele de çeşitli şekillerde yakılabilir. Yüzük kına yakılabilir. İsteyen bileğe kadar kınayı yakabilir. Bu da isteğe bağlıdır. Kına, ölecek olan kadına yakılırken çeşitli dualar okunur. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Öleceği anlaşılan kadınlara, kız çocuklarına kına yakılır. Ölen kadına eğer parmağında kına yoksa kına yakılır. Geçenlerde yengem vefat etti. Parmağında nişanı yok, dediler ve ona öldüğü halde kına yaktık.

Ölen kişinin kefenine kına koyulmaz. Çünkü kına, leke yapar. Çörek otu ve kafurun kefenine koyulur.

Ölen kadına kına yakılmaz, ölü zaten soğuk olduğu için kına tutmaz. Ama biz geçenlerde ölen bir kadına kına yaktık. Çünkü; o kadın hiç kinasız durmazdı. O anda da kınası yoktu, o yüzden kına yaktık. “İnşallah kınalı giderim.” derdi. Sadece ölecek kadınlara kına yakılır. Erkekler kına yakılmaz. Durumu ağır olan kına yakılan kişinin yaşı önemli değildir.

Ellere yüzük kına yakılır. Eğer kadın çok yaşlıysa avucunun içine kına sürülür. Kadın isterse ayaklarına da kına yakılır. Ölen kişinin kefenine kına konmaz. Ölecek olan kadına nişan olması için kına yakarız. Büyüklerimizden öyle gördüğümüz, duyduğumuz için kına yakarız. Ölecek kadına ya da çocuğa orada bulunan herhangi bir kadın kına yakabilir. (S. Umut-Akçaova)

Öleceği anlaşılan hasta kadına kına hemen yakılır. Ölünce de kadın yıkanırken kefeninin üzerine çörek otu ve kına toz halinde serpilir. Gülü kurutup onu da kefenin üzerine atarlar. Ölü kadın cennete rahat gitsin diye bunlar kefenine atılır. Erkek ölünce de kefenine çörek otu ve gül suyu serperler ama kına serpmezler. Ayrıca erkekler ölünce kına da yakılmaz. Erkekler kına yakılmaz, derler. Benim bildiğim bileli bu böyledir.

Öleceği anlaşılan bebeklere ve genç kızlara kına yakılmaz. Evli ve yaşlı kadınlara kına yakılır. Kadın kinasız, nişansız gitmesin diye ağır hastalara kına yakılır. Kına, ölen kişinin kadın olduğunun nişanı, göstergesidir.

Öleceği anlaşılan kadının ayağına kına yakılmaz. Sadece iki eline kına yakılır. Parmaklarına ve avucunun bütününe kına sıvanır. Kına hastanın elinde biraz tutulur ve yıkanır. Kına kadının başka yerine yakılmaz.

Kınayı hasta kadına oradaki herhangi bir kadın yakabilir. Duası yoktur, bismillah çekilip kınası yakılır. (B. Er-Meryemdere)

Yaşlı kadınlar nişan olsun diye kına yakarlar. Kinasız ölürsen iyi olmazmış. İnsanın cennetlik olması için kına yakması gerekir. Kına, bizim müslüman olduğumuzu gösterir. Bunun için yaşlı kadınların elinde kına bulunması şarttır. Ölen insana kına, mekruh olurmuş. Onun için ölen kadının eline kına yakılmaz. Ölen kadın yıkanmadan Kur'an okunmaz. Onun için de ölen kadına kına da yakılmaz.

Ölen kişi kadınsa kefenine kına serperler, gül kurusu atarlar, gül suyu serperler, kafurun atarlar. Bunları kefene koymak sevaptır. Kadının kefenine kına, ölünce kinasız gitmesin diye serpilir. Erkeklerin kefenine kına atmazlar. Kına kadınlara layıktır. Onun için erkeklerin kefenine kına atılmaz.

Kadın ağır hastaysa, öleceği anlaşılmışsa onun parmaklarında nişan olsun diye eline kına yakarlar. Kına peygamberimizden gelmiş, bize sünnetmiş. Kadınlar bundan dolayı kınayı parmaklarından eksik etmemeliymiş. Ağır hasta olan çocuk, genç, yaşlı tüm bayanlara kına yakılır. Hasta kadının elinde kına, o kişinin sağlık durumuna göre kalır. Kadının durumu çok ağırsa kına biraz tutulup yıkanır. Hasta kadının, kadın olduğu anlaşılınsın diye o kadına kına yakılır, çok sevaptır.

Kınayı hasta kadına orada bulunan herhangi bir kadın yakar. Kına, hasta kadına yakılırken duası yoktur. Herhangi bir bez kadının eline sarılır. (G. Karaca-Kuyualan)

Öleceği anlaşılan kadına, kınalı gitsin diye kına yakılır. Kınayı sevap olduğundan yakarız. Bunu eskiden beri annelerimizden, büyüklerimizden böyle gördük. Kız çocuğu da olsa ağır hasta olana kına yakılır. Ölen kadına kına yakılmaz.

Kadının yalnızca eline kına yakarız. Kadına kınayı en yakınından biri yakar. Kefenine kına serpilmez. (M. Gezer-Kayalar)

Öleceği anlaşılan, hasta olan kadının elinde, ayağında yoksa sevap diye kına yakılır. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Öleceği anlaşılan kadına kına yakılır. Kınaya cennet sıvası derler. Kınayı sevap olur diye yakarız. Ölmüş insana kına yakılmaz. Ağır hasta kadının eline kına yakarlar. Kınayı elinde beş, on dakika tutarlar. Kadına kınayı, herhangi bir yakını yakar. (A. Önson-Kavakalan)

Ağır hasta olan bir kadına abdest aldırılır ve kınası yakılır. Ölüncü kına yakmak iyi değildir.

Kadının kınalı olması, müslüman bir kadın olduğunun nişanıdır. Ölen kişinin kadın mı, erkek mi olduğu kınadan belli olur. Kına, cennet sıvasıdır. Kınayı sevap olduğu için yakarız. Kadının elindeki kınayı erkeklerin görmemesi gerekir. Kına, süs olduğu için erkeğin görmesi günahdır. Kınayı yakmadan önce abdest almak gerekir. Kınanın altına su geçmez diye abdest alınmalıdır.

Hasta kadının ayak tırnaklarına da kına yakarız. Elinin içine de kına yakılır. (F. Gimgir-Sarıbeyler)

Hasta olan, öleceği anlaşılan kadınlara kına yakılır. Eğer kadın yaşarken kına yakılamazsa, kadın önceden istemişse öldüğünde yıkandıktan sonra, abdestli biri tarafından avucuna karılmış kına konur. Kadın, iki elinde kınayla gömülür. Yaşlılar, "Tırnaklarımda kına kalmamış, erkek gibi olmuşum." diyerek ellerine kına yakarlar. Kadının bir gün mezarı açılırsa tırnaklarının kınasından kadın olduğu anlaşılabilir diye yaşlı kadınlar kına yakarlar.

Ölen kadına kına yakılmaz. Önceden kına yakılmasını istemişse, öldüğünde ancak o zaman kına yakılır. O da ölü yıkandıktan sonra yakılır. Çünkü kadının ne şekilde öldüğünü bilmiyoruz. Ölüyü yıkamadan önce ona kına yakmak, Kur'an okumak mekruhtur.

Ölen kadının iki avucuna yaş kına konur ve sarılır. Elleri sarılı şekilde kadın gömülür.

Öleceği anlaşılan hasta kadına kına yakılır. Kına, sevap olduğu için yakılır. Ayrıca kına, kadın olmanın nişanıdır. Kadının avucuna ve parmaklarına kına yakılır. Ayak parmaklarına da kına yakılır. Kınayı herhangi bir kadın yakabilir. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Öleceği anlaşılan, ağır hasta kadınlara isterlerse kına yakılır. Kınaya cennet sıvası derler. Kına yakmak sevap diyerek yakarlar. Kadının eline kına yakarlar, ayağına kına yakmazlar. Kadına kınayı herhangi bir yakını yakar. Ölen kadına kına yakılmaz. (F. Şimşek-Çamdibi)

Cesede ve kefene dökülen, sürülen, kokusu sindirilen maddelerin başlıcaları şunlardır: Gül suyu, gülhatmi, gül yağı, gül kurusu, kına (kadınlar için), hacı yağı, hacı sürmesi, esans, kolonya, zenzem suyu, kafurun, çörek otu, misk, karanfil tozu, kokulu çiçekler ve kokulu yapraklar.¹⁷⁷

Kars'ta genç ölümlere kına yakılmaktadır. Genç ölümlere kına yakma, eski Altay ve Oğuz Türklerinden kalan bir gelenektir.¹⁷⁸ Radloff, **Sibirya**'dan adlı kitabında, Altay ve Türk boylarında ölüm münasebetiyle yakılan ağıtları anlatırken, genç ölümlerin ellerine kına yakıldığını belirtmektedir.¹⁷⁹

Balıkesir'de, abdesti bozulmasın diye bazı yerlerde hastanın haleti nezinde, bazı yerlerde vefatından sonra eline ve ayağına kına korlar. Evin içerisinde türlü baharat yakarlar. Baharat Kabe'den geldiği için onun kokusuna melaikeler toplanmış.¹⁸⁰

Kıbrıs'ta, ölünün ayak parmaklarının arası, avuçlarının içi, kulaklarının arkası ve başı kınalanır. Ölen erkek ise başına kına yakmazlar.¹⁸¹ Balıkesir'de derleme yaptığımız yerlerin hiçbirinde ölmekte olan ya da ölen erkeklere kına yakılmamaktadır. Ölü kınası, kadınlara, genç kızlara ya da kız çocuklarına yakılmaktadır.

Kandıra Türkmenlerinde, kadın ölümlerin kefenlenmesinde göğüs bezi serilir, ölüye gömlek giydirilir. Soldan çadır bezi örtülür, sağdan diğer taraf da üste kapatılır, pamukla toz kına ellere ve ayaklara dökülür. Kına diz

¹⁷⁷ Sedat Veyis Örnek, (1979), **Anadolu Folklorunda Ölüm**, (Ankara), s. 52.

¹⁷⁸ Mustafa Turan, (1982), "Kars'ta Ölüm İle İlgili Gelenekler", **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, IV. C, (Ankara), s. 548.

¹⁷⁹ Yaşar Kalafat, (1990), **Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri**, (Ankara), s. 115.

¹⁸⁰ İsmail Hakkı, (1934), "Balıkesir Muhitinde Cenaze Merasimi ve Garip Akidelerimiz", **Kaynak**, S 12, s. 303.

¹⁸¹ Hüseyin Mear, (1992), **A.g.e.**, (Kıbrıs), s. 86.

kapaklarına, dirseklere, koltuk altlarına da koyulur. Ölünün başına kına yakılır. Ölü yıkanırken, ölüye kına yakıldığı da olmaktadır.¹⁸²

Denizli'ye bağlı Çivril İlçesinde ölen kadın ise, kefenin içine zemzem suyu, gül suyu, alkolsüz koku, misk serpilir; çörek otu, kına, kır çiçeği yaprakları, taze nane yaprakları saçılır. Avuç içine yerleştirilen hacı parası üzerine hurma veya birkaç tutam kına konulup yumdurulur. Kefen kapatılmadan önce göğüs üzerine, evlendikten sonra kesilen ve gelin sandığında kına içinde saklanan "zülf" ü yerleştirilir. Alın ve kulak arkasındaki saç diplerine, el ve ayak parmakları arasına pamuk sıkıştırılıp kına serpilir.¹⁸³

Afyon'da ölen kişi kadınsa ellerine, ayaklarına, saçına kına yakılır. Kefenin içine kadınlarda kına atılır. Kına için cennet kokusu denir.¹⁸⁴

Balıkesir'de olduğu gibi Harput'ta da yaşlı kadınlar, saçların kesilip kısaltılmasını iyi saymaz hatta bunun günah olduğunu ifade ederler. Ayrıca günlük hayatta olduğu gibi, bazı kutsal gecelerde de kadınlar ellerine ve saçlarına kına yakar, gözlerine sürme çekerler. Bu pratik kadının ölümünde, yıkanmasına müteakip de uygulanır. Çünkü Hz. Fatma anamızın kıyamet gününde kadınlara şefaet etmek için, kendilerinden on batman kına, on batman sürme ve uzun örgülü saçlar isteyeceğine inanılır. Bu inanca göre cehenneme giren günahkar kadın, burada ebediyen kalıcı değildir. Fatma anamız bunların saçlarından tutarak kurtaracaktır. Görüldüğü gibi kına, sürme ve uzun örgülü saçlar, kadınların Fatma anamız tarafından kurtarılmasında önemli birer kurtarıcı vasıtaadır.¹⁸⁵

¹⁸² Işıl Altun, **A.g.e.**, s. 331.

¹⁸³ R. Bahar Akarpınar, (2002), "Denizli İli Çivril İlçesinde Ölümle Bağlı Uygulamalar ve Yas Etme", **Türkbilig**, (Ankara), s. 4.

¹⁸⁴ Bircan Kalaycı Durdu, (2002), "Afyon'da Ölümle İlgili Âdet ve İnanmalar Üzerine Bir Değerlendirme", **Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1999**, (Ankara), s. 82.

¹⁸⁵ Rifat Araz, (1995), **Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği**, Ankara, s. 122.

D. BAYRAMLAR VE KUTLAMALARDA KINA

1. Üç Aylara, Bayramlara Girilirken Yakılan Kına

Üç aylara girerken, dinî bayramlara girerken kadınlar ve kız çocuklarına kına yakılmaktadır. Böyle zamanlarda kına yakmanın sevap olduğuna inanılmaktadır.

Arife günü kına yakarız. Kurbanlara kına yakmak sünnet olduğu için biz de kına yakarız. Üç aylara girerken de kına yakarız. Çünkü bu zamanlarda kına yakmak sevaptır. Bütün kadınlar kına yakar. Kınayı yakmaya sağ elden başlarız. Elimize kına iyi girsin diye sabaha kadar kınayı elimizde tutarız. Abdest almadan kına yakılmaz. (G. Çakmak-Altınlar)

Bayram gelirken arife günü kına yakılır. Üç aylara girerken de sevap diye kına yakarız. (E. Örs-Kocakonak)

Arife günü kına yakarız. Sevap olduğu için kına yakarız. Bu kınayı tüm kadınlar yakar. Üç aylara girerken de kına yakılır. Herkes kinasını kendi evinde yakar. Avucumuzun ortasına ve parmaklara kına yakarız, ayaklarımıza kına yakmayız. (V. Örs-Kocakonak)

Üç aylarda, bayramlarda kına yakılır. (A. Önal-Armutalan)

Kınanın dini olmaz. Ne zaman denk gelirse kına, o zaman yakılır. Üç aylarda, bayramlarda yakılmaz. (Y. Kocabıyık-Tahtakuşlar)

Bayram için arife günü akşam kına yakarız. Atalarımızdan öyle gördüğümüz için kınayı yakarız. Kinasını herkes evinde yakar. Ellerimize ve ayaklarımıza kına yakarız. İsteyen saçına da kına yakar. Duası yoktur. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Bayram için isteyen arife günü kına yakar. Üç aylara girerken de kına yakarız. Sevap diye yakılır. Daha çok yaşlılar bugünlerde kınayı yakarlar. Kınayı yakmadan önce abdest alırlar. Kınayı yakınca abdest geçmez diye yakmadan önce abdest alıyor olabilirler. Kına sağ elden yakılmaya başlanır. Avucunun ortasına ve parmaklara kınayı yakarız. Kınayı elimizde yarım saat tutar, ellerimizi yıkarız. (M. Kutki-Avcılar)

Bayram için arife gecesi kına yakılır. Sevap olduğu için kına yakarız. Üç aylara girerken de kına yakarız. Sağ elden kına yakmaya başlarız. Çünkü her şeyi sağ elle yaparız. Ayak tırnaklarına da isteyenler kına yakar.

Kınayı yakmadan önce abdest alırız. Abdest almadan kına yakılmaz. Bizde çatmalı kına vardır. İple çatılır. Çatmalı kınayı yakmayı bilenler vardır. Önce ipi bağlanır. Sonra kınayı üstüne yakarlar. Düğünlerde, özellikle bayramlarda gençler, çatmalı kınayı yakarlar. Yaşlılar ise yumma kına yakarlar. Kınayı avucumuza koyar, yumuveririz. Tırnağımızda nişan olsun diye parmaklarımıza da kına yakarız. Kınaya cennet sıvası deriz, sevaptır.

(E. Buruk-Kızıklı)

Bayram için arife günü, kadınlar kına yakarlar. Üç aylara girerken kına yakılır. Kınaya cennet sıvası denir. Genç, yaşlı isteyen her kadın kına yakar. Kınayı sağ elden yakmaya başlarız. Kınayı gece yakar, sabaha yıkarız. Kına yakılmadan önce sevap olsun diye abdest alırız. (H. Özkaya-Kayapa)

Bayram için arife akşamı kız çocukları ve kadınlar kına yakarlar. Kına, kadınlar için nişandır. Kına cennetten çıkmıştır, cennet sıvasıdır, derler. Kadın kişinin illa ki nişanı olacak, derler. Kadının elinde kınası olmadı mı kafirden sayılırmış. Bununla ilgili şu anlatılır:

Kadının biri kızıyla çok kakışmış. Kadın kızına, “Gebereydin de kafirler yıkasaydı, seni.” demiş. Kız da ölüvermiş mi? Kadın, kafir kadını nerde bulsun, müslüman ülkesinde? Böyle dediği için kafir birini bulmak zorunda kalmış. Buna “Git, elinde nişanı olmadık birini bul. Kızını ona yıkat.” demişler. Kadın aramış, bulamamış. Bir de bakmış, kendi elinde kına yok. Kendi kızını kendi yıkamış. Bunu köyde anlatırlar.

Üç aylara girerken kına yakılır. Bu aylar muteber aylardır, seviniriz, onun için kına yakarız. Ramazan bayramına girerken kına yakmayız. Ramazan ayı gidiyor diye kederli oluruz. Kınayı abdest alıp yakarız. (A. Altinyaz-Çiçekpınar)

Yaşlı kadınlar arife akşamı kına yakarlar. Tırnaklarına kına yakmak sevap derler. (R. Eroğlu-Şamlı)

Kurban ve Ramazan bayramı arifesinde, Recep ayına girerken, Mevlit Kandili'nde kına yakarız. Ramazan ayı girmeden kınayı yakarız. Ramazan ayında kına yakarsak, Ramazan ayı gücenir. "Ben gidiyorum diye sevinip kın yakıyorlar." der. Bunu bize ninelerimiz, annelerimiz derdi. Biz de bunun için Recep ayına girince kına yakarız.

Kına yakmadan önce abdest alırız. Sabah namazına kalkınca kınamızı yakarız. (Z. Peker-Şamlı)

Bayramlara girerken arife günlerinde kadınlar kına yakarlar. Kadınların elinde kına nişanı olacakmış. Üç aylara girerken kına yakılır. Bayram için arife günü kına yakarız. Bayramda âdet olduğundan, sevap olduğundan kına yakarız. Özellikle evin kız çocuklarına kına yakılır. (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

Bayramlara, üç aylara girerken yaşlı kadınlar kına yakar. Üç aylara girerken kadınlar, cennet sıvası diye ellerine kına yakarlar. Arife günü kadınlar, sevap olduğu için kına yakar. Sadece ellerine kına yakarlar. (N. Yıldız-Balya)

İsteyen kadınlar, bayram için arife günü kına yakarlar. Bayram geliyor diye kına yakılır. Annelerimiz eskiden bayram için kına yakardı, onlardan gördük. Yaşlılar, genelde gelin eli gibi ellerine bütün olarak kına yakarlar. Genç kadınlar ise, parmaklarının ilk boğumuna ve avuçlarının ortasına kına yakarlar. İsteyen kadınlar ayaklarına da kına yakarlar. (H. Gül-Dursunbey)

Eskiden kadınlar bayram geliyor diye arife gününden kına yakarlardı. Artık kimsenin kına yaktığını görmüyorum. (G. Işıklar-Balıkesir)

Kadınlar çok eskiden bayramlarda kına yakarlardı. Babaannelerimiz, yaşlı kadınlar çocukları özellikle tembihlerlerdi. “Aman yavrum, bayramda elleriniz kınalı olsun. Çok sevap.” derlerdi. Kadınlar, arife gecesinden kına yakarlardı. “Bayramda kınalı ellerinle gezmek çok sevap.” derlerdi.

Üç aylarda kadınların kına yaktığını hiç görmedim. Çocukluğumda babaannelerimiz, anneannelerimiz, “Kına yakalım. Ellerin hem güzel olsun hem sevap olsun. Herkes kızımın, torunumun kinasını görsün.” derlerdi.

Kınayı arife akşamından ellerimize yakarlardı. İsteyen kadınlar, saçlarına da kına yakardı. Kadınlar bayramda saçları güzel gözüksün, saçları parlak olsun diye kınalarlardı.

Elimize kına yakarken avucumuzun içine kınayı yakardık. Ayağımıza kına yakmazdık. Kına iyi çıksın diye sabaha kadar elimizde tutardık. (G. Demirci-Susurluk)

Bayram için kadınlar, arife günü kına yakarlar. Üç aylara girerken de kına yakarız. Düğün, sünnet cemiyetlerinden kalan kınayı sevap diye yakarız. Büyüklerimizden böyle duyduğumuz için kına yakarız. Böyle geleneğimiz vardır. Kınayı, müslüman olduğumuz için yakarız.

Bayram için arife akşamı kına yakarız. Kınayı bayram olduğu için yakarız. Büyüklerimizden öyle gördük.

Bayram kinasını herkes kendi evinde yakar. Şimdi bayram için daha çok yaşlılar kına yakıyor. Gençler artık kına yakmak istemiyorlar.

Kınayı herkes eline istediği gibi yakar. Mesela ben yüzük kinası yakarım. Parmaklarıma kınayı sürerim. Bir de avucumun ortasına kınayı koyduktan sonra elimi peçeteyle sarıp bağlarım. Bir de düz kına vardır. Parmaklarına kınayı sıvarsın. Ellerin de içine bütün olarak kınayı koyarsın. Yüzük kinası da düz kına da bayram için yakılabilir. Kına yakmaya önce sağ elden başlarız ve kınayı elimizde sabaha kadar tutarız.

Ellerimizin yanında ayağımıza da kına yakarız. Babaannem “Eline kına yakıp ayağına yakmazsan, ayağın davacı olacak.” derdi. Çok inançlı olan insanlarımız ayağına kına yakar. Bazıları da ayağına kına yakmayabilir.

Kınayı herhangi bir bezle sararız. Kınayı yakmadan önce abdest alırız. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Kadınlarımız, kızlarımız bayram sabahına kınalı kalkmak için kına yakarlar. Arife günü bayram için kına yakılır. Üç aylarda, ramazan ayına girerken kına yakılır. Kınayı kız çocukları ve yaşlı kadınlar yakar. Ama artık gençler çok fazla kına yakmazlar.

Herkes kinasını evinde, kendi kendine yakar. Kınayı eline istediğin şekilde yakarsın. İsteyen yüzük kına yakar, isteyen kınayı bileğine kadar yakar. İsteyenler ayağına da kına yakarlar. Kına yakmaya önce sağ elden başlanır. Kına yakmadan önce abdest alınır. Çünkü abdest alırsan sevap olur. ayrıca kına yakmadan önce abdest alırsan, kına daha iyi tutar, koyu çıkar.

Elinde kınayı en az üç saat tutarsın. Kına, sabaha kadar kalırsa daha iyi olur. önce peçeteyle elini sarıp eldivenlere elini sokarsın. Eldivenlerin belli bir rengi yoktur. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Üç aylar içinde yaşlılarımız muhakkak kına yakarlar. Kadınlar ellerine kına yakınca, o bir nişan sayılırmış. Cennet sıvası diyerek kadınlar kınayı üç aylar içinde yakarlar. Kına, müslümanlığın nişanıdır ve cennet sıvası olduğu için tırnağımızdan hiç eksik etmememiz gerekir. Bunu büyüklerimizden, ninelerimizden duyduk. Bayram için arife gecesi kına yakılır. Üç aylara girince, bayramlara girerken kına yakılır. Üç ayların içinde çok sevap olduğu için kına yakarız. Büyüklerimiz, “Cennet sıvası.” derler, “Ölürsek nişansız gitmeyelim, tırnağımızda nişanımız bulunsun.” derler.

Bayram için arife gecesi kına yakılır, kına yakma bayrama bırakılmaz. Büyüklerimizden namazında, abdestinde olan herkes kına yakar.

Herkes, kinasını evinde kendi yakar. İsteyen yüzük kinası yakar, isteyen elinin içine bütün olarak ve parmaklarına kınayı yakar. Kına, önce sağ elden yakılmaya başlanır. Kına yakmadan önce abdest alınır. Müslüman kişi, her zaman için abdestli olmalıdır. Aslında elinde kına varken abdest geçer ama yaşlılar elde kına varken abdestin geçmeyeceğini düşünüyorlar. Onun için de kına yakmadan önce abdest alıyorlar.

Elimizi kına yaktıktan sonra herhangi bir bezle sararız. Bazen de elimizi kınalayınca eski bir çorabın içine sokarız. O zaman kına hiçbir yeri batırmaz. (S. Umut-Akçaova)

Bayramlara girerken, üç aylara girerken kına yakarız. Bayram geldiği için kına yakarız. Arife, akşamleyin kına yakarız. Bayramın geldiği belli olsun diye kına yakarız. Kinasını herkes, evinde kendi yakar. Parmaklarımıza ve avucumuzun içine bütün olarak kınayı yakarız.

Kınayı yakmadan önce abdest alırız. Abdest almadan kına yakılmaz. Sonra namaz kılarken abdest almamız gerektiğinden kına varken abdest geçmez.

Önce sağ ele bismillah çekerek kınayı yakarız. Akşam yatmadan önce kınayı yakarız, sabah kalktığımızda kınayı çıkarırız. (B. Er-Meryemdere)

Üç aylara girerken, bayrama girerken kına yakarız. Bayram için arifeden bir gün önce kına yakarız. Çünkü arife günü işlerimiz olur. Lokma yaparız, ekmek yaparız. Dıştan çocuklarımız gelir, onlarla ilgileniriz.

Bayramlarda âdet olduğu için kına yakarız. Gençler artık bayram için kına yakmazlar ama orta yaşlı ve yaşlı kadınlar kına yakarlar. Kınayı herkes evinde, kendi kendine yakar.

Kına yakmak müslüman kadınlara şarttır. Bunu büyüklerimizden duyduk.

Kınayı parmaklarımızın ortasına ve parmaklarımıza yakarız. isteyenler parmağına ip dolayıp şekilli olarak kına yakarlar. Bu kına yakma şeklinin bir adı yoktur. Kınayı sağ elden yakmaya başlarız. Çünkü her şey sağ elle yapılır.

Akşamleyin yatmadan önce kınayı yakarız, sabah uyanınca da kınayı yıkayarak çıkartırız. Kına yakınca elimizi herhangi bir bez parçasıyla sararız.

Kınayı yakarken dua etmeyiz ama abdest alırız. Kına, elimizde kalacağı için muhakkak abdest almamız gerekir. Abdestsiz olmaz, kına abdestle yanar. (G. Karaca-Kuyualan)

Bayram kinasını arife günü yakarız. Bayramlaşacağımız için sevinip ellerimize kına yakarız. Eskiden tüm kadınlara ve çocuklara kına yakılırdı. İsteyen tüm avucunun içine ve parmaklarına kına yakar. İsteyen de avucunun ortasına ve parmaklarına kına yakar. Herkes kinasını evde kendisi yakar.

Kınayı sağ elimizden başlayarak yakarız. ayaklarımıza kına yakmayız.

Bayram için bazen saçlarımıza da kına yakardık. Özellikle sarı saçlar kınayla koyulaşsın diye saçlara kına yakılırdı.

Kınayı yakmadan önce abdest alırdık. Kına, cennetten çıkmıştır. (M. Gezer-Kayalar)

Kadınlar, üç aylara girerken kına yakarlardı. Kınayı sevap olduğu için yakarlardı. Bayrama yakın bir günde kına yakarlardı. Üç aylara girerken kına yakarlardı. Kınayı sevap diye, âdet olsun diye yakarlardı. Kınasını herkes kendi evinde yakardı. Herkes, kendi istediği gibi kınasını yakabilir. Elimize ve ayağımıza kınayı yakarlardı. Kınayı önce sağ taraftan yakmaya başlardık. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Bayram için arife günü kına yakılır. Sevindiğimiz için kınayı bileğimize kadar yakarlardı. Üç aylara girerken de kına yakarlardı. Cenab-ı Allah'ın huzuruna çıkacağız diye kına yakarlardı. Kınaya, cennet sıvası derler. Arife günü bayram için kına yakarlardı. bayram geldiği için sevindiğimizden kına yakarlardı. Üç aylarda da sevinçten kına yakarlardı. İsteyen her kadın kına yakardı. Özellikle yaşlı kadınlar kına yakardı.

Kınayı parmaklarımıza ve avucumuzun ortasına yakarlardı. ayak parmaklarımıza da kına yakarlardı. Kınayı abdest alarak yakarlardı. abdest alarak kınayı yakarsan daha sevap olur, derler. (A. Önson-Kavakalan)

Yaşlılar sevap diye bayram için kına yakarlardı. Üç aylarda da kadınlar kına yakarlardı. Kınayı yakmanın herhangi bir günü yoktur. Zaten yaşlı kadınların elinde hep kına vardır.

Kadınlar ellerinin içine ve parmaklarının ortasına kadar kınayı yakarlardı. Kınayı yakmadan önce abdest alırdık. (F. Gimgir-Sarıbeyler)

Bayram için arife günü kına yakarlardı. Özellikle kurban bayramında et doğrarken ellerimiz kınalı olsun isteriz. Bayramda kınalı olmak sevaptır.

Üç aylara girerken sevap olsun diye isteyen kadınlar, kına yakarlardı. Kadın olduğumuz belli olsun, parmağımızda nişan olsun diye kına yakarlardı. kına yakmazsak erkek gibi oluruz.

Kına yakmadan önce abdestimizi alırız. Kına tırnağımıza geçtikten sonra abdestimiz kabul olmaz diye kına yakmadan önce abdest alırız.

Elimize yummaca kına yakarız. elimizin içine yaş kınayı alıp elimizi yumarız. Bir de parmaklarımıza kınayı yakarız. Kınayı kendimiz yakarız. Kınayı yakmaya istediğimiz elden başlarız. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Arife gününde ve Recep ayında yaşlı kadınlar kına yakarlar. Kadınlar üç aylara girerken, arife günleri kına yakarlar. Kınayı sevap diye yakarlar. Ayaklara kına yakılmaz. Bizde ayaklara kına bir nişan da bir de düğünlerde gelin kızlara yakılır.

Bayram için genç kızlara iplikli kına yakılır. Yaşlı kadınlar ise kınayı avuçlarına ve parmaklarına yakarlar. Eğer parmaklarının yarısına kadar kına yakarlarsa buna “yüzük kına” denir. Kınayı parmaklarına bütün olarak yakarlarsa buna da “hurma kına” denir. (F. Şimşek-Çamdibi)

Bayramda kınayı genç kadınlar yakar. Yaşlı kadınlar bayram için kına yakmazlar. Yaşlı kadınlar, bayramda elleri öpüldüğü zaman kınalı ellerini erkekler görmesin diye kına yakmazlar. Bu eskiden beri böyledir. Yaşlılar, süslü görünmek istemezler, ayıp olur derler. Oynayacak olanlar, genç kızlar güzel olalım, süslü olalım diye kına yakarlar. Kadınlar, bayram için arife günü kına yakarlar. (E. Türk-Kepsut)

Bayrama, üç aylara girerken kına yakılır. Bu zamanlarda kına yakma, peygamberlerden kalmıştır. Sevap olduğu için kına yakılır. Bayram için arife gecesi kına yakılır. Çocuklara kına, arife gecesi yakılır. Yaşlılara ise, yaşlı oldukları için bayramdan bir hafta evvel kına yakılır.

Kınanın renginin koyu çıkması için kına, soğan suyuyla ya da çay suyuyla karılır. Kınadan önce abdest alınır. Bir de iki rekat namaz kılınır. (S. Özalp-Murateli)

Kınayı arifeden bir gün önce yakarlar. Ölüler seninle bayramlaşmaya geldiğinde elini bağlı bulurmuş. Bayramda, arifede ruhlar bayramlaşmış.

Arife gününden bir gün önce kına yakılır. Bayram diye sevinçli gün diye kına yakılır.

Ölün varsa kına yakılmaz. Böyle bir durumda kına yakanlar ayıplanırlar. Kına, yaslı günde yakılmaz. Sevinçli günde yakılır.

Kına iyidir. Kına yakılan ev, bereketli olur. İsteyen genç, yaşlı her kadın kına yakar. İsteyen kınayı saçlarına da yakar. Hem beyaz saçları kapatır. Hem de güzel kokar. (N. Doğan-Soğanbükü)

Çocuğu ölen, mezarlıkta çocuğu olan arife akşamı kına yakmasın, çocuğu gelir elini öpmeye, derdi kocakarılar. Kadın elini kınalayıp bağlarsa çocuk elini öpemez. Ramazan gelecek, Mevlit günleri geliyor diye, üç aylara gireceğiz diye kına yakarız. Bayram geliyor, tırnaklarımıza nişan koyalım deyip kına yakarız.

Fatma Anamızın Hasan, Hüseyin çocukları vardı ya. İkisini de şehit ettiler. Birini susuz bıraktılar, o susuz yanarken düşmanları, ona karşı ibriği kaldırıp su içmişler. Ellerine, ayaklarına kına yakıp oynarlarmış. Aşure ayında kına yakanlar, Hasan, Hüseyin'in sevabından mahrum kalacaklar. Bu eziyet Aşure ayında yapılmış, su da o zaman içilmiş. Onun için bu ayda ibriği kaldırıp su içmeyeceksin bir de kına yakmayacaksın. Çok günahdır. (R. Çelik-Kurtdere)

Kadın, kınasıyla güzeldir. Bayramlarda kına yakılır. Kına, cennet sıvasıymış. Bayram için arife günü kına yakarız. Çocuğu ölmüş olan kadın, arife akşamı kına yakmamalıdır. Kına, sevinçli anlarda yakılır ya, kadın da kına yakınca sevinmiş gibi olacağından kına yakmıyor olabilir. Çocuğu ölen kadın bayramda üzüntülü, mahzun olur. Ama gene de çocuğu önceden ölen kadın arife akşamı kına yakmak isterse yakabilir, kadın kendi bilir.

Bayram sevinç günümüzdür. Onun için kına yakarız. İsteyen her kadın bayram için kına yakar. (A. Uslu-Aktarma)

Küçük çocuğu ölen kadın, bayram akşamı kına yakmaz. Çünkü çocuk, o akşam annesinin elini öpmeye gelir, annesinin ellerini bağlı gören çocuk bayramlaşmadan gider.¹⁸⁶ Bu sebeple çocuğu ölen kadınların bayramdan önce kına yakmaları istenmektedir.

¹⁸⁶ İrfan Ünal, (1982), **Kürse Köyü Foklorundan Örnekler**, Bitirme Tezi, (Balıkesir), s. 16, 17.

Kıbrıs'ta küçük bir çocuk ölmüşse, annelerinin her bayram avuçlarına kına yakması gerektiği yaşlı kimseler tarafından söylenmektedir. Çocuk her bayram, cennetin akan pınarlarından su içmeye gidermiş. Annesi eline kına yakmamışsa, çocuk avuçlarına su doldurup içerken, parmaklarının arasından bütün sular akar, çocuk su içemezmiş. Eğer anne çocuğunun cennet pınarlarından akan suları rahatlıkla içmesini istiyorsa eline az da olsa kına yakmalıdır. Böylece çocuğun parmaklarının arası aralık kalmaz ve suyunu rahatlıkla içebilirmiş.¹⁸⁷

Bartın'da kandil günleri gecesini, ellere kına yakarlar. Buna "kandil kınası" denir. Ramazan ve kurban bayramlarında da ellere kına yakılır.¹⁸⁸

Çorum'da her aile, kızına çarşıdan evvelce aldırıldığı kınayı yakar, yani çocuğun eline, ayağına kına yakılır. Sabahleyin kınayı yıkadıkları zaman kırmızı bir renk hasıl olur. Kınayı erkeklere yakmazlar. Çünkü, kına yakılacak olursa erkeklerin elleri para tutmazmış.¹⁸⁹

Yozgat'ta, arife gününün akşamı, şehir merkezinde seyrek de olsa kadınlarımız, kız ve gelinlerimiz ellerine kına yakarlar. Kına, ramazan öncesi sevinç sebebi olarak yakılır. Erkeğin iki eline kına yakılması halinde "elinin silah tutamayacağı" na inanılır.¹⁹⁰

Ölüsü olan evlerde bayramda kına yakılmaz. Harput'ta ölüm olayından sonra gelen ilk bayramın adı "karalı bayram" dır. Karalı bayram geçmeden kına yakılmaz.¹⁹¹ Muş'ta da ölenin evinde yas tutma haftalarca sürer. Yas sırasında ölü evi badana edilmez, hamama gidilmez, kına yakılmaz. Yastan çıkma, ancak "karalı bayram" geçince olur. bütün bu hareket ve davranışların altında, ölenin ruhunu memnun etme, onun gazabına uğramama inancı ve

¹⁸⁷ Hüray Mear, (1992), **A.g.e.**, s. 90, 91.

¹⁸⁸ Abdülkerim Abdülkadiroğlu, (1987), "Bartın Ve Çevresinde Dinî-Manevî Halk İnançları", **Türk Folklorundan Derlemeler 1987**, (Ankara), s. 14.

¹⁸⁹ Çorumlu Ömer, (1951), "Çorumda Ramazan ve Bayram Âdetleri", **Halk Bilgisi Haberleri**, S 18, s. 129, 130.

¹⁹⁰ Mustafa Uslu, (1997), "Yozgat Yöresinde Dini Bayram Hazırlığı, Kutlaması Ve Mezar Ziyaretleri", **Milli Folklor**, C 5, S 33, s. 139, 140.

¹⁹¹ Rifat Araz, (1995), **A.g.e.**, Ankara, s. 134.

korkusu vardır. Mahiyeti itibariyle bütün bu pratikler, Türklerdeki yas tutma inancının zengin izlerini taşımaktadır.¹⁹²

Balıkesir ve çevresinde sevinildiği için üç aylara, bayramlara girerken kına yakılmaktadır. Çocuğu ölmüş olan annelerin, çocuğun annesinin elini öpmeye gelebileceği düşüncesiyle, arife günü kına yakmaması gerektiğine inanılmaktadır.

¹⁹² Yaşar Kalafat, (1990), **A.g.e.**, (Ankara), s. 114.

2. Kurbanlık Hayvanlara Yakılan Kına

Kurban edilen küçük baş ve büyük baş hayvanların alnına, başına, vücudunun çeşitli yerlerine kına yakılmaktadır. Derleme yaptığımız şahıslardan bir kısmı, ilk kurbanın Hz. İbrahim'e kınalı olarak gönderildiğini, bu sebeple kınayla, kurbanın aynı zamanda Müslümanlara geldiğini söylemektedirler.

Kurban edilen hayvanlara kına yakarız. Koç, keçi, koyun, inek, danaya kına yakılır. Hz. İsmail'e kına yakıldığı için biz de kına yakarız. Hayvanın alnına ve sırtına kınayı süreriz. Arife günü akşamdan hayvana kınayı yakarız. Erkek, kadın kim isterse hayvanı kına yakabilir. (G. Çakmak-Altınlar)

Bütün kurbanlık hayvanlara kına yakılabilir. Koyun, keçi, inek, dana, koç hepsine kına yakılabilir. Bayramdan iki-üç gün önce sevap olduğu için kına yakarız. Hayvanın kafasına ve kuyruğuna kınayı süreriz. İsteyen kişi kınayı yakabilir, kadın-erkek fark etmez. Kına yakan kişi abdestli olursa sevap olur. (V. Örs-Kocakonak)

Kurbanlık hayvanlara arife gecesi kına yakılır. (A. Önal-Armutalan)

Kurbanlık hayvanlara kına yakarız. Arife günü akşam çamaşırımızı yıkarız, kınamızı kararız. Hayvanın alnına, sırtına, beline, kuyruğuna dört kere kına çalarız. Bu da eskiden kalmış bir âdettir. Kurbanlık hayvan melekten gelmiş. Babası İsmail'i yatırmış, kesecekmiş. O sırada kurban Hak'tan gelmiş. Kurban da oradan kalmış derler. (Y. Kocabıyık-Tahtakuşlar)

Kurbanlık hayvana arife akşamı kınası yakılır. Alnına, beline ve kuyruğunun üstüne üç yere kına yakılır. Küçükbaş hayvanlara kınayı yakarız. Erkek ya da kadın kurbanlık hayvana kınayı yakabilir. (G. Sarıoğlu-Tahtakuşlar)

Koçlara, koyunlara, ineklere, kurban olan tüm hayvanlara kına yakılır. Hayvanın sırtına, alnına, kuyruğuna yani başına kına yakılır.

Hayvana kına arife günü mal sahibi tarafından yakılır. Kadın erkek fark etmez. (N. Kaçan-Avcılar)

Kurban olan koyun, koç, kuzulara kına yakılır. Arife günü kına yakarız. Kurbanlık hayvanlara kınayı, kadınlar yakar. Erkeğin eline kına yakmak yakışmaz. Hayvanın alnına, başına, kuyruğuna kına yakarız. (E. Buruk-Kızıklı)

Kurbanlık olan hayvanlara kına yakılır. Sevap olduğu için hayvanı kınalarız. Başına, alnına, sırtına, kuyruğuna kına yakarız. Bayramdan üç, dört gün önce hayvanı kınalarız. Erkek ya da kadın hayvana kına yakabilir. (S. Özalp-Murateli)

Kurbanlık hayvanlara, çocukluğumuzda kına yakılırdı ama artık eskisi gibi yakılmıyor. (Hüseyin Özkaya-Kayapa)

Kurban edilen koyuna, kuzuya, koça kına yakarız. Kurban bayramına yakın hayvana kınasını yakarız. “Analı kuzu, kınalı kuzu.” derler. Hayvanın alnına kınayı süreriz. Kınayı kadınlar yakar. Erkekler, kınayı yakmaz. (H. Özkaya-Kayapa)

Kurban olan hayvanlara arife akşamı kına yakılır. Kurbanlık hayvanın kınasını alnına süreriz. Erkek, kadın ve çocuklar hayvana kına sürebilir. (N. Doğan-Soğanbükü)

Kurban olan bütün hayvanlara kına yakarız. Bunlar Cenab-ı Allah’a feda olan hayvan olduğu için kınalayıp kurban ederiz.

Kurbanlık hayvanın kınasını, Kurban bayramından iki üç gün evvel yakarız. Hayvanın alnına, sırtına, kuyruğunun tepesine, yanı başlarına kına yakarız.

Kurbanlık hayvanın kınasını erkek ya da kadın yakabilir. (A. Altinyaz-Çiçekpınar)

Kurbanlık hayvanlarımıza arife günü akşamında kına yakarız. Hayvanın alnına, yamına, kuyruğuna kına yakarız.

Kurban edilen tüm hayvanlara kına yakılır. Arife günü akşam kınayı yakarız. “kınalı kurban” derler. Hayvanın alnına, sırtına, kuyruğuna, üç yerine kına yakarız. Erkek kadın isteyen hayvana kına yakabilir. Hayvana kınayı abdestli yakarız.

Kınayı abdest alıp namaz kılip yakarım. Çünkü kınanın altına abdest geçmez. (N. Yıldız-Mezitler)

Kurban edilen tüm hayvanlara kına yakılır. Arife günü hayvana kına yakılır. Hayvanın alnına, sırtına, üç yerine kına yakılır. Kurban edildiği için hayvana kına yakılır. Kurban edilen hayvan öteki dünyada ayrılacak ya, kurban seni taşıyıp Sırat köprüsünden geçirecek.

Hayvana kınayı evin kadını yakar. Erkekler kınayı yakmaz. Besmele çekip sağ elinle kınayı yakarsın. (R. Kuzu-Kurtdere)

Kurban bayramında Hacer anamız İsmail'i kınaladığı için biz de kurbanlık hayvanımızı kınalarız. Babası, İsmail peygamberi kesmeye götürürken annesi onun ellerini kınalamış. Babası onu kurban edecekken gökten kurban inmiş. Kurban da, kına da bize o zamandan kalmıştır. Cenab-ı Allah istediği için kınayı yakarız, sevaptır. Kurbanlık hayvanlarımıza da kına yakarız. (Z. Peker-Şamlı)

İsmail peygamberi babası İbrahim kurban etmeden önce kınalamış. Kına âdeti oradan kalmış. İbrahim, karısına İsmail'in elini, ayağını kınala demiş. Onu kurban etmeye götürüyormuş. Annesinin, İsmail'in kurban edileceğinden haberi yokmuş. Şeytan gelip İsmail'i dürtermiş. “Seni baban kurban edecek.” demiş. İsmail de “Babamın bir bildiği var.” demiş. İsmail doğmadan önce İbrahim'in hiç çocuğu yokmuş. “Allahım bana bir çocuk ver de kurban edeyim.” demiş. Bir şey adamayacaksın, derler. “Az adıcan, tez ödicesin.” derler. Çocuğu olunca da onu kurban etmeye dayanamamış, kıyamamış. Rüyasında hep “İsmail'i heni kurban edecektin.” sesini duymuş. Sonra da karısına, “Çocuğu kınala.” demiş. İsmail'i kurban ederken gökten

kınalı koç inmiş. İbrahim de İsmail'i bırakarak kınalı koçu kurban etmiş. Ondan kurbanlık hayvanları kınalarız. (A. Uslu-Aktarma)

Koçlara, koyunlara kına süreriz. Arife günü kına, hayvanlara yakılır.

İbrahim peygamber, "Yarabbi bana bir evlat ver de sana en sevdiğimi kurban yapayım." demiş. Onun çocuğu olmuyormuş. Sonra oğlan çocuğu olmuş, çocuk yedi, sekiz yaşlarına girmiş. Rüyasında devamlı olarak bir ses, "Senin bir adağın vardı, yapmadın." diyormuş. İbrahim'in 100 tane devesi varmış. Sırayla hepsini kurban etmiş. Yine aynı rüyayı görüyormuş. 100 tane koyunu varmış. Sırayla hepsini boğazlamış. Rüyasında ses, "Ya İbrahim deve, koyun kesmeyi bırak da İsmail'i kana boya." demiş. İbrahim karısı Hacer'e, "İsmail'in ellerini, ayaklarını kınala da ben bunu oduma götürüyüm." demiş. Hacer'e İsmail'i keseceğim, diyemiyormuş. Yolda bunlar giderken şeytan İsmail'e gidiyormuş, "Baban seni, bayıra kesmeye götürüyor." diye, sonra koşarak Hacer'e gidiyormuş, "İbrahim oğlunu kesmeye gitti." diye. Hacer, "İbrahim, benim oğlumu kesmez." deyip şeytana bir taş atmış. Şeytanın bir gözü o zaman çıkmış. "Kör şeytan" oradan kalmış. İbrahim, İsmail'i bir dağın başına götürmüştü. Oradan ona, "Ey oğlum. Seni dostum bana kurban bildirdi, napayım." demiş. İsmail de "Olur" demiş. "Yalnız beni asiler gibi bağlama." demiş. Meleklerin hepsi gelip, gökyüzünde İsmail'in başında bulut olup ona gölge yapmışlar. İbrahim, İsmail'i yatırmış. Bir kere bıçağı sürmüştü, bıçak kesmemiş. Bir daha İsmail'e bıçağı sürmüştü, gene kesmemiş. Niye kesmiyorsun diyerek bıçağı taşa bir vurmuş, taş iki parça olmuş. Sonra hemen iki koç yuvarlanarak gelmiş, yere yatmış. Kurban bize oradan gelmiş.

Kına, hacıdan, Kabe'den gelir. Hayvana kınayı evin kadınları yakar. (S. Çirakoğlu-Orhanlar)

Kurbanlık hayvanlara sevap diye arife gününden kına yakarlar. Küçükbaş hayvanlara kına yakılır. Hayvanın başından kuyruğuna kadar kınayı sürerler. Evin erkeği ya da hanımı hayvana kınayı yakabilir. (N. Yıldız-Balya)

Arife günü ya da bayramdan birkaç gün önce kurbanlık hayvanlara kına yakılır. Koyunlara, koçlara kına yakılır. Dinimize göre kurban edilen hayvanlara kına yakılmalıdır. Bu geçmişten gelen bir âdettir.

Hayvanın başına ve sırtına kına sürülür. Hayvana kınayı, evin hanımı yakar. Kadın olduğu için kına yakmak ona münasıptir. (H. Gül-Dursunbey)

Kurban edilen tüm hayvanlara kına yakılır. Kınayı hayvanın alnına süreriz. İneklerin sırtının üç yerine kına sürülür. Kurban kınayı adam da kadın da yakabilir.

Arife günü ya da bayramdan bir, iki gün evvel hayvana kına yakılır. Hayvan kurban edilecek diye ille kınalanır. Bu âdet, İsmail peygamber zamanından gelir. İsmail'in babası, "Bir çocuğum olsun da kurban vereyim." deyince iki melek, İbrahim'in çobanının yanına gelip ondan karnında kuzusu olan bir koyun istemişler. Bu iki melek, çobana kurt şeklinde görünüyormuş. Çoban da koyunların sahibine sorması gerektiğini söylemiş. Kurt görünümündeki iki melek, "Koyunları bize emanet et, git sor." demişler. Çoban, "Ben size nasıl güveneyim." deyince meleklerden biri yemin etmiş, "Kızı yetişip de ere vermeyenlerden olayım." demiş. Çoban koyunları iki kurda bırakıp ne yapması gerektiğini sormak için köye, İbrahim peygamberin yanına gelmiş. O da "Koyunu ver." demiş. Melekler, koyunu alıp bir dağı aşınca koyunun kuzusunu içinden alıp koyunu salıvermişler. Koyun, sürüye meleyip gelmiş. İsmail büyümüş, kuzu da büyümüş. Babası bir gün İsmail'i kesmeye götürmüş. Babası İsmail'i kesmeye onun ellerini kınalatıp götürmüş. Kesmeye götürmeden önce, annesine, "İsmail'i kınala." demiş. Kına da bize oradan kalmış. İbrahim, İsmail'e bıçağı bir sürmüş, bıçak kesmemiş. Bıçağı bir daha sürmüş, yine kesmemiş. Bıçağı yanındaki taşta bir vurmuş, taş ikiye bölünmüş. Cenab-ı Allah gökten kınalı koyunu yollamış. Koyun kınalıymış. Kurbanlıkları kınalamak da oradan gelmiş. "Kuzuyu yatır, İsmail'i kaldır. Adağın yerine geldi." diye bir ses gelmiş. Yine kuzu da İbrahim'in sürüsünden gitmeymiş. (E. Türk-Kepsut)

Hayvana güzellik katsın diye, kurban olacağı için arife günü kına yakılır. Kurbanlık koyunlara kına yakılır.

Kurban edilecek hayvana kadının ya da erkeğin kına yakması fark etmez. Hayvanın yan kısımlarına, başına kına yakılır. (G. Işıklar-Balıkesir)

Kurbanlık hayvanlara, kurban bayramından önce sadece alnına kına sürülür. (T. Yıldırım-Yenikavak)

Kurbanlık hayvanlara eskiden kına yakılırdı. Şimdi kimse kurbanlık hayvana kına yakmıyor. Eskiden kurbanlık hayvan, tören var gibi kesilirdi. Satın alınınca, hayvanın üzerine kına sürülür, kurdele takılırdı. Artık bunlar yapılmıyor. Bunlar, benim çocukluğumda yapılırdı. Sadece koçlara kına yakılırdı. Kına, koçun başına ve yanlarına kına yakılırdı. Ama bu, benim çocukluğumda vardı. Şimdi kurbanlık hayvanlara kına yakılmıyor. Bizde kadınlar kurbanı kına yakmaz, hayvanı süslemez ve kurban kesmezler. Kadınların kurban kesemeyeceği söylenir. Kadınlar da kurbanla ilgili hiçbir şeye karışmazlar. (G. Demirci-Susurluk)

Kurbanlık hayvanlara da kına yakarız. Her sene kurban keseriz. Hayvanın kafasına, iki küreğine, kuyruğuna kınayı yakarız. Oradan artan kınayı da akşam elime yakarım. Bunu, babaannemden, annemden böyle gördüm. Kurban kesmezsek bile bayram için elimize muhakkak yakarız. Kınalı kurban, peygamberlerimizden kalmıştır. Bundan dolayı kına yakarız. “Kınalı koyun, kınalı bayram.” dedikleri için bayrama kınalı girmek isteriz. Kurban edilen koyun, keçi, inek, dana bütün hayvanlara kına yakılır. Kına, hayvana arife günü yakılır. Kadın da erkek de hayvana kına yakabilir.

Peygamberimize de kurbanlık hayvan kınalı geldiği için, bize bu şekilde kurban etmek sünnet olduğu için hayvana kına yakarız.

Hayvanın alnına, küreklerine, sırtına ve kuyruk tarafına kınayı süreriz. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Kurbanlık hayvanın sadece başına kına yakılır. Kurban edilen hayvana kına yakılır. Büyükbaş ya da küçükbaş, bütün kurbanlık hayvanlara kına yakılır.

Hayvana kına, arife günü yakılır. Hayvanın başına ve yanlarına kına yakılır. Hayvan kurban edildiği için ona kına yakılır.

Kurban sahibi hayvana kına yakar. Erkek ya da kadın hayvana kına yakabilir. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Kurban bayramından üç akşam öncesi kurbanlık hayvanın yedi yerine kına yakılır. Başına, iki ön kürek kemiklerinin üstüne, iki arka kemiklerinin üstüne, kuyruğuna ve sırtının orta yerine kına sürülür. Büyüklerimizden bunu böyle gördük. Bu, eskiden beri köyümüzde böyledir.

Kurban edilen tüm hayvanlara kına yakılır. Kına, büyükbaş ve küçükbaş hayvanlara yakılır. Hayvanın dişi ya da erkek olması fark etmez.

Kurban edilen hayvana bayramdan üç gün önce kına yakılır. Çünkü bazı hayvanlara kına hemen tutmaz. Kınanın belirgin olması için bayramdan üç gün önce hayvana kına yakılır. Hayvan kurban edileceği için ona kına yakılır.

Kınayı hayvana, sahibi yakar. Kadın ya da erkek kınayı yakabilir. Ama genelde hayvana kınayı kadınlar yakar. (S. Umut-Akçaova)

Kurban edilen büyükbaş ve küçükbaş hayvanlara kına yakılır. Arifeden üç, dört gün önce hayvana kına yakılır. Kurban olduğu belli olsun diye hayvana kına yakarız. Hayvan kınalanınca kurban edileceğini kendisi de anlarmış. Hayvanın kurban olduğu kalbine böylece doğarmış.

Hayvanın sırtına, başının üstüne ve alnına kınayı süreriz. Kınayı hayvanın sahibi yakar. Kadın ya da erkek hayvana kınayı yakabilir ama genelde kınayı kadınlar yakar. Hayvana kınayı yakan kimse “bismillah” der ve yakmadan önce abdest alır. Sevap olsun diye o kişi abdest alırdı. (B. Er-Meryemdere)

Kurbanlık hayvanlara kına yakarız. kurban edilen kuzulara, danalara, ineklere kına yakarız. hayvanın büyükbaş ya da küçükbaş olması fark etmez.

Kurban bayramına beş, on gün kala hayvana kurban yakarız. “Kınalı kurban” derler ya onun için kurbanlık hayvanı kınalarız. Kurbanın kınalı olması sevaptır.

Kuzuların alnına, sırtının iki, üç yerine kına süreriz. İneklerin alnına, döşlerine iki taraflı kınayı süreriz. Mal sahibi olan herkes kurbanına kına

yakabilir. Erkek, kadın olması fark etmez. Hayvana kınayı yakacak kişinin abdest alması gerekmez. (G. Karaca-Kuyualan)

Kurban edilen koyunlara, koçlara, danaya kına yakarız, onları süsleriz. Hayvana kınayı arife günü yakarız. kınayı sevap olduğu için yakarız.

Cenab-ı Allah, ilk kurbanı peygambere kınalı olarak göndermiştir. Hayvanın alnına, sırtına, döşüne, beline, istediğin her yerine kınayı sürersin. Kınayı hayvana kadınlar yakar, erkekler yakmaz. Erkeğin eline kına yakmak yakışmaz. (M. Gezer-Kayalar)

Kurban edilen her hayvana kına yakarız. Kurban edilen hayvana kına yakmak hem sevaptır hem de hayvana kına yakmak âdettir. Onun için kurbanlık hayvana kına yakarız.

Kurban edilen hayvanın kafasına, beline, kuyruğunun üstüne olmak üzere üç yerine kına süreriz. Hayvana kınayı arife günü yakarız. kınayı hayvana kadınlar yakar. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Kurbanlık hayvanlara da kına yakarız. Hayvanın başına, sırtına, kuyruğunun üstüne, üç yere kına yakarız. Kurban olan her hayvana kına yakarız. İstenilen bir zamanda hayvana kına yakılabilir. Kınalı hayvan daha güzel olacağı için hayvana kına yakarız. Ayrıca sevaptır. Hayvanın alnına ve sırtına kına yakılır. Hayvana kınayı evin kadını yakar. (A. Önson-Kavakalan)

Kurbanlık hayvanların alnına kına yakılır. Kurban edilen tüm hayvanlara kına yakılır. Arife günü hayvana kına yakılır. Sevap olduğu için hayvanlar kınalanır.

İneklerin alnına kına yakılır. Koyunların alnına ve döşüne kına yakılır. Hayvana kınayı sahibi yakar. Kadın da erkek de kınayı hayvana yakabilir. (F. Gimgir-Sarıbeyler)

Koyunlara, danalara, kurban olan bütün hayvanlara kına yakılır. Bayramdan önce uygun bir zamanda hayvana kına yakılır. Hayvan kurban olacağı için ona kına yakılır.

Kına hayvanın alnına, vücudunun istediğın her yerine yakılabilir. Hayvan süslü olsun diye kınalarız. Önceden hayvanın yalnızca alnına kına yakılırdı. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Kurbanlık hayvanlara arife günü kına yakılır. Kurban edilen hayvanlardan koça, koyuna kına yakılır. Bayramdan bir, iki gün önce ya da arife günü hayvana kına yakarız. Hayvan, kurban olacak diye ona kına yakarız.

Hayvanın ensesine, sırtına, kuyruğuna kına yakarız. Kim isterse hayvana kına yakabilir, kadın ya da erkek fark etmez. (F. Şimşek-Çamdibi)

Balıkesir dışındaki çeşitli yerlerde de kurban edilen hayvanlara kına yakılmaktadır. Bartın'da, kurbanların sırt ve alınlarına kına yakılır.¹⁹³ Çorum'da, kurban bayramında arife günü, her kurban kesecek aile evinde ertesi gün keseceği koyunu, keçi veya ineği kınalar. Eğer nişanlılar varsa güvey tarafından süslenilen koç, kıza yani nişanlıya takdim olunur. Bu koça evvelce kına yakılmış ve boynuzuna mumlar dikilmiş, envai çeşit ipeklilerle süslenilmiştir.¹⁹⁴ Samsun'a bağlı Hasköy'de kurbanlık koyun, aptest alınarak kınalanır. Gürbüz Erginer, "Kurban" adlı kitabında, gözlemde bulunduğu çoğu yerleşim biriminde arife gününün gecesi kurbanlığın sırtı ve alınının kınalanmakta, boyanmakta ve süslenmekte olduğundan bahsetmektedir.¹⁹⁵

Kurbanlık koçları yıkama, kınalama, gelin telleri ile süsleme gelenekleri ile ilgili Pertev Naili Boratav da bilgi vermektedir. Kurbanlık hayvanları kınalamanın Yahudiler arasında çok eski bir töre olduğunu; İslam dinine oradan geçmiş olabileceğini ya da İslamiyet öncesi Sami kavimlerin dinsel geleneklerinin bir kalıntısı olabileceğini belirtmektedir.¹⁹⁶

¹⁹³ Abdülkerim Abdülkadiroğlu, (1987), "Bartın Ve Çevresinde Dini-Manevî Halk İnançları", **Türk Folklorundan Derlemeler 1987**, (Ankara), s. 14.

¹⁹⁴ Çorumlu Ömer, (1951), "Çorumda Ramazan ve Bayram Âdetleri", **Halk Bilgisi Haberleri**, S 18, s. 129, 130.

¹⁹⁵ Gürbüz Erginer, (1997), **Kurban: Kurbanın Kökenleri ve Anadolu'da Kanlı Kurban Ritüelleri**, (İstanbul), s. 160.

¹⁹⁶ Pertev Naili Boratav, (1977), **A.g.e.**, (İstanbul), s. 208.

E. HALK HEKİMLİĞİNDE KINA

Halkın olanakları bulunmadığı için, ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince, veya gitmek istemeyince, hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne “halk hekimliği” diyoruz.¹⁹⁷

Halk hekimliğinin temelini, “Halkın sağlığı, Tanrının insanlara verdiği en büyük armağandır.” inancı oluşturmaktadır. Bu inançta İslam dininin etkisini görmekteyiz. Bununla birlikte, halk hekimliği uygulamalarında kültür izlerimizi görürüz.¹⁹⁸

Balıkesir’de kadınlar kınayı saçlarına, ayaklarına ve ellerine daha sağlıklı olabilmek için yakmaktadırlar. Kına, sağlık için eskiden daha çok yakılırken, artık çok fazla yakılmamaktadır.

Eskiden insanlar saçına kına yakarken çeşitli hastalıklardan korunmak için menenjit gibi ya da üşütme varsa kınanın içine adaçayı kaynatıp katarlar, kınanın içine gaz yağı bile katarlardı.

Başa yakılan kınaya, saçta kepek olmasın diye gaz yağı katarlar. Gaz yağını kınaya az katmak gerekir. Gaz yağını çok katarsan saçların dökülür. (A. Altınyaz-Çiçekpınar)

Gençler şimdi saçlarına kına yakıyorlar. Saçlarına yakacakları kınayı hazırlarken çay, ceviz yaprağı, zeytin yağı koyarlar. Çok güzel olmak için gençler kınanın içine bunları yakarlar. Saçları sağlıklı, yumuşak, parlak olsun diye bunları katarlar. (N. Kaçan-Avcılar)

Kafasında saçkıran olanlar kına yakarlar. (R. Çelik-Kurtdere)

¹⁹⁷ Pertev Naili Boratav, (1977), **A.g.e.**, (İstanbul), s. 122.

¹⁹⁸ Orhan Acıpayamlı, (1989), “Türkiye Folklorunda Halk Hekimliğinin Morfolojik ve Fonksiyonel Yönden İncelenmesi”, **Türk Halk Hekimliği Sempozyumu**, (Ankara), s. 1.

Kadınlar da isterlerse arada saçlarına kına yakarlar. Böylece saçımızın rengi güzel olur hem de saçımız güzel kokar. Saç kırılırken kaşınmış. Kınanın ona faydası olurmuş, kaşıntıyı önlemiş.

Kına, ayaktaki mantara iyi geliyormuş. Kına sağlık yönünden faydalıdır. Onun için de ele, ayağa, saça yakılır. Kına, insanda değişiklik yaptığı, insanı güzelleştirdiği için ruhuna da iyi gelir. (A. Uslu- Aktarma)

Azıcık saçın kırarsa “Kına yaksana, cennet sıvası.” derler. Kına saça yakılınca, hem başının ağrısını gideriyormuş. Hem de gözlerinin iyi görmesine faydası varmış. Bunu eskiden beri söylerler. (E. Türk-Kepsut)

Bir de topuklara özellikle çatlamasın diye kına yakılır. (G. Işıklar-Balıkesir)

Saça kına yakılacaksa soğan kabuğu ya da ceviz yaprağı suyu katılır. Böylece kına saçta hem daha koyu, siyah çıkıyor hem de kına saçta daha uzun süre kalıyor. Kınanın içine zeytinyağı da katılır. (T. Yıldırım-Yenikavak)

Bizde saça kına yakılır. Genelde birisi saçına kına yakıyorsa, o kişinin saçında sorun vardır, saçı sağlıksızdır. Saçına kına yakan kişiler, kına yakıldığında saçının daha canlı, daha gür olacağına inanırlar. Çok açık renkli, sarı saçlı kız çocuklarına saçının rengi koyulaşsın diye kına yakılır.

Yaşlı kadınlar da saçına kına yakar. Yaşlı kadınlar sevaptır, başımız kınalı olsun diye saçlarına kına yakarlar. Orta yaşlı kadınlar da saçları beyazlaşınca boya yerine kına daha iyidir diyerek saçlarına kına yakarlar. (G. Demirci-Susurluk)

Yaşlı kadınlar, başları çok ağrıyorsa saçlarına kına yakarlar. (F. Şimşek-Çamdibi)

Kına burada saça bakım, sağlık için yakılır. Verimsiz, seyrek saçlar için kına yakarız. Saçlar toplansın, sağlıklı olsun, dökülmesin diye saçlara kına yakarız.

Ayaklarda pişik olduğunda kına yakılır. Pişiğe kına iyi gelir. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Kına saç dökülmesine iyi geldiği için saça kına yakarlar. Parmaklarında yara, cilt hastalığı olanlara, iyi geldiği için kına yakarlar. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Sağlık için saça kına yakarlar. Baş ağrısına iyi geldiği için cevizin yaprağını kaynatıp o suyu kınayla karıştırırlar. Saçlarına kınayı yakarlar. Beş, altı saat kınayı tutup saçlarını yıkarlar. Ellerde ve ayaklarda kaşıntı olunca kına yakarlar. (S. Umut-Akçaova)

Mustafa Salman'ın, 1948 yılında yayımlanmış olan "Halk Hekimliği ve Halk Veterinerliği" adlı kitabında, Balıkesir ili Savaştepe Bucağı, Karacalar Köyü bölgesinde 1938-1946 yıllarında derlediği bilgiler arasında baş ağrılarına, dişleri bile sızlatan nezlelere, hardal otu suyu ile kına karıştırılarak başa bağlanması gerektiği bulunmaktadır. Kitaba göre bu karışım, erkeklerin başına tıraş bıçağı ile tıraş edildikten sonra, kadınların ise saçları arasına konularak bağlanmalıdır.¹⁹⁹

Halk hekimliğinde kına, nötr hale getirildiğinde saçları boyamaksızın güçlendirici etki yapar, doğal haliyle kullanıldığı zaman boyardır. Kimi deri hastalıklarında derinin direncini artırıcı etkisi vardır. Dermatofit mantarların üremesini durdurduğu kanıtlanmıştır. Dahilen kurt düşürücü olarak %1'lik infusyunu kullanılır.²⁰⁰

Günlük hayatta halk tedavilerinde kullanılan kına yaprağının Türk tıbbî folklorunda önemli bir yeri vardır. Eski Türkler, kınayı veba hastalığına karşı kullandılar. Kına, 16., 17., 18. ve 19. yüzyıllarda çeşitli hastalıkları iyileştirmek için kullanılmıştır. Günümüzde de kına, hastalıklar için çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Nezleye karşı, 150 gr. kına yaprağı alınır, kaynatılmış papatya suyu ile karıştırılır; bu karışıma bir miktar şap, bir kaşık karanfil, bir

¹⁹⁹ Mustafa Salman, (1948), **Halk Hekimliği ve Halk Veterinerliği**, (Ankara), s. 33.

²⁰⁰ **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, (t.y.), 13. C, s. 6696.

kahve kaşığı kara biber konarak karıştırılır ve başa sürülerek 24 saat bekletilir ve daha sonra baş yıkanır. Bronşiti olan hastalar için bir miktar yaprak kına, çekirdeği çıkmış kara üzümle dövülür, karışım hap şekline getirilir ve hastaya sabah, akşam ikişer tane verilir. Bu terkipler, ayrıca halk arasında göz kuvvetlendirici ve yorgunluk giderici olarak da kullanılır. Bunun dışında kına ile yapılan bu halk ilaçları el çatlaklarını giderici olarak da el üzerine sürülmektedir. Kına nasır ve siğile de iyi gelmektedir. Ayrıca kına, Anadolu'da hayvan hastalıklarında kullanılmaktadır. Cıva, kına ve insan tükürüğü karıştırılır. Karışım hayvanların ülserlerine sürülünce 8-10 günde kurutma yaparak, ifrazatı azaltır.²⁰¹

Kayseri'de çeşitli hastalıkların tedavisi için halk, kınayı kullanmaktadır. Diş ağrısı ve diş eti kanamaları için iki kaşık tereyağına, bir kaşık kına katılır. Bu karışımdan birer parça alınıp ağrıyan dişin üzerine konur.²⁰² Çıkan ateşi düşürmek için bir bardak sirkenin içine, yarım bardak kına katılır. Yapılan hamur, hastanın ayaklarının altına bağlanır. Kurudukça yenilenir. Bağırsak iltihabı (kolit) için bir su bardağı balın içine, bir tatlı kaşığı kına katılır, iyice karıştırılır. Bu karışım üçe bölünür, aç karnına bir bölümü yenir.²⁰³ Basur (hemoroit) için, öküzün safra kesesi suyu alınır. İçine, safranın üçte biri oranında kına karıştırılır. Meydana gelen merhem, basur memelerine sürülür.²⁰⁴ Kabakulak için, mayalı hamurdan yetecek kadar alınır, üzerine bir tatlı kaşığı kına atılıp, yoğurulur, şişen yerin üzerine bağlanır.²⁰⁵ Rahim hastalıkları için, bir kaşık tereyağının içine, bir tatlı kaşığı kına katılır. Merhem haline gelinceye kadar karıştırılır, rahimin ağzına ve iç kısımlarına sürülür. Günde iki defa, sabah, akşam yapılır. Saç dökülmesi için, bir su bardağı yoğurdun içine, bir yumurta kırılır, bir kaşık kına konur, iyice karıştırılır. Karışımdan saç diplerine sürülüp, masaj yapılır. Kuruyunca, saçlar yıkanır.

²⁰¹ Ayşegül Demirhan Erdemir, (1987), "Kınanın Türk Tıbbi Folklorundaki Yeri ve Modern Tıp Bakımından Bazı Sonuçlar", **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. Cilt (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 157, 158.

²⁰² Mehmet Atan Yağmur, (1996), "Kayseri İli Halk Hekimliği", **Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1995**, (Ankara), s. 125.

²⁰³ Mehmet Atan Yağmur, (1996), "Kayseri İli Halk Hekimliği", **A.g.e.**, s. 115, 116.

²⁰⁴ Mehmet Atan Yağmur, (1996), "Kayseri İli Halk Hekimliği", **A.g.e.**, s. 118.

²⁰⁵ Mehmet Atan Yağmur, (1996), "Kayseri İli Halk Hekimliği", **A.g.e.**, s. 133.

Bu işlem yedi gün yapılır.²⁰⁶ Yanıklar için, bir çay bardağı zeytinyağının içine, bir kaşık kına katılır, merhem yapılıp, yanıklara sürülür.²⁰⁷

Adana'da da halk hekimliğinde, kınadan yararlanılmaktadır. Burun kanaması için, buruna kına çekilir. Egzama olan yerlere kına yakılır. Mantar için parmak aralarına kına yakılır.²⁰⁸

Balıkesir ve çevresinde kına, menenjitini iyileştirmek için, saçta kepek olmaması için, el ve ayaktaki mantar için, baş ağrısı ve göz ağrısını geçirmek için yakılmaktadır.

²⁰⁶ Mehmet Atlan Yağmur, (1996), "Kayseri İli Halk Hekimliği", **A.g.e.**, s. 145, 146.

²⁰⁷ Mehmet Atlan Yağmur, (1996), "Kayseri İli Halk Hekimliği", **A.g.e.**, s. 153.

²⁰⁸ Meltem Cingöz Santur, (1998), "Adana İlinde Bazı Hastalıkları Geleneksel Yolla Tedavi Etme Yöntemleri", **Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1996**, (Ankara), s. 137-142.

F. HACI, HATİM VE HAFIZ KINASI

Balıkesir'de hafız olan, hatim eden kızlara kına yakılır. Hacıya giden kadınlar, oraya giderken kına yakarlar. Hacıdan dönüşte ise, yanlarında ziyarete gelenlere vermek için kına getirirler.

Hacıdan gelirken hacı kınası getirilir ve bu kına yakınlarına verilir. (E. Buruk-Kızıklı)

Hacıda ayaklarımızın baş parmağının tırnağına kına yakıldığını gördüm. Baş parmakların altına kına yakmadık. Yere bastığımız için günah dediler. Hacıda elimize de kına yaktık.

Eli kınalı insan abdest alırsa kınadan abdest altına geçer. Onun için dinimizce uygundur hem de sevaptır. (E. Onart-Gazallidere)

Hafız olan, hatim eden kızlara da kına yakılır.

Hacıya giden kadınlar, oraya giderken kına yakıp giderler. Dönüşte yanlarında kına getirirler. (G. Çakmak-Altınlar)

Hafız olan kızlara kına yakılır. (E. Örs-Kocakonak)

Hacıya giderken kadınlar sevap olsun diye kına yakarlar. Hacıdan dönüşte de yanlarında kına getirirler. Hacı dönüşü ziyarete gelenlere kına verilir. (V. Örs-Kocakonak)

Hafız olan kızlara kına yakılır. (A. Önal-Armutalan)

Hafız olan kızlara kına yakılmaz. Camide hatim eden kızlara hatimlerinden bir gün önce isterlerse kına yakılır. (N. Kaçan-Avcılar)

Hafız olan kızlara kına yakılır. Hafızların elinden, devamlı Kuran okudukları için kınanın çıkmaması gerekir. Kadınların elinden kınanın çıkmaması gerekir, sevaptır. (S. Özalp-Murateli)

Hatim eden kızlara kına yakılır. Kız güzel olsun, diye kına yakılır hem de sevaptır. Kız hatimini kınalı ellerle yapar. (R. Çelik-Kurtdere)

Hafız olan kızlara, hatim eden kızlara kına yakılır. Hafız olan kızların kına gecesi olur. Kıza, kınayı evinde yakarlar. Kızı, kına yakmak için içeri tekbirlerle getirirler. Kıza, kına gecesi için gelenler hediye getirirler. Hafız kız, kına gecesinden bir gün sonra hafız olur. Hafız olacak kız, hafız çıkacağı gün gelinlik giyer, o gün duası olur. Kına gecesi de kız, hafız çıkmadan bir gece önce yapılır. O gece ilahiler okunur. Hafız olacak kızın kinasını, yengesi yakar. Hafız kız, üç gün boyunca Kuran'ı ezbere okur. Üçüncü günün akşamında kızın ellerine ve ayaklarına kına yakılır. (A. Uslu- Aktarma)

Hatim bitmeden bir gün önce hatim eden kıza kına yakılır. Bu kınayı herkes evinde ailesiyle yakar. Kızın parmaklarına ve avucunun ortasına yuvarlak para gibi kınayı sürüp yakarlar.

Hacıya giden kadınlar kınalı giderler. Onlar, dinî görev yapmaya gidiyorlar. Onun için kınalı gitmek sevaptır. Hacıdan dönüşte kına getirirler. Onları ziyarete gelenlere kına verirler. (S. Çirakoğlu-Orhanlar)

Hatim eden kızlara kına yakılır. Kimse toplanmadan kinasını herkes kendi evinde yakar. Hatim eden kızın, parmaklarının ilk boğumuna kadar ve avucunun ortasına yuvarlak biçimde kına yakılır. Bu kına yakma şekline "yüzük kına" denir. Hatim eden kızın annesi, akşamdan kızın kinasını yakar. (N. Yıldız-Balya)

Hafız olan, hatim eden kızlara kına yakılır. Hacıya giden kadınlar kına yakarlar. Hatim eden kızlara, hatim etmeden bir gün önce kına yakılır. Özel bir tören yapılmaz. Herkese kinası evinde yakılır.

Kızın sadece ellerine kına yakılır. Kına yakılmadan önce kıza abdest aldırılır. Kına, elden çabuk çıkmayacağı için abdest almadan yakılmaz. Büyüklerimizden öyle gördük.

Hacılar, dönüşte yanlarında kına getirirler. Ziyarete gelenlere kına verirler. Hacı kınası ele daha iyi girer, daha makbuldür. (H. Gül-Dursunbey)

Hafız olan, hatim eden kızlara kına yakılır. Hacıya giderken isteyen kadınlar kına yakarlar. Hatim edecek kıza, hafız olacak kıza kına gecesini yapılıır. Kına gecesinden sonraki gün kızın hatimi olur ya da kız hafız olur. Kınaya cennet sıvası, derler. Onun için hafız olacak, hatim edecek kızların kına yakması sevaptır. Çok yakın akrabalar, kına gecesine katılır. Kına, kızın elinde sabaha kadar durur.

Hacıya giden kadınlar, isterlerse kına yakarlar. İsteyen kınasını, hacıda da yakabilir. Hacıdan dönüşte hacılar, yanlarında kına getirirler. Bu kınayı onları ziyarete gelenlere verirler. (E. Türk-Kepsut)

Hafız olan kızlara ve hatim eden kızlara kına yakılır. Hacıya giderken kadınlar kına yakar. Hacıya giden kadınlar kına yakarlar. Hacıdan dönerken de hacılar, kına getirirler. Onları ziyarete gelenlere bu kınadan verirler. (G. Işıklar-Balıkesir)

Hafız olan kızlara, hatim eden kızlara kına yakılır. Hacıya gidecek kadınlar kına yakar. Hafız olan, hatim eden kızlara cemaatin içinde, duanın sonunda kına yakılır. Kına, camide ya da evde yakılır.

Hacıya giden kadınlar kına yakarak oraya giderler. İslamî inanışa göre hacıya kınalı gidilir. (N. Yıldırım-Yenikavak)

Hatim, hafız dualarına katıldım ama orada kına yakılmadı.

Hacıya gidenlerin kına yaktıklarını görmedim. Hacıdan dönenler dönüşte kına dağıtmazlar, oradan başka hediyeler getirirler. (G. Demirci-Susurluk)

Hacıya giderken kadınlar kına yakarlar. Hacıdan dönerken de yanlarında kına getirirler. Hacıdan gelen kına, cennet kınası olduğu için

hacıdan kına getirilir. Hacıdan gelen kınanın ardından mevlit olursa herkes bu kınadan eline yakar da mevlide öyle gelir. Kına getiren hacıya saygı göstermek için herkes kınayı yakıp gelir. Hacıya giden kadınlar, oraya gidip gelmemek olabileceği için yani orada ölebileceklerini düşünüp kına yakarlar.

Hafız kızlara, hatim eden kızlara kına yakılır. Hatim gündüzden yapılacaksa kına akşamdan yakılır. Kıza kına gecesini yapılır. Kızın iki, üç komşusu ve en yakınlarıyla birlikte toplanılır, kıza kınası yakılır. Sadece avucunun ortasına kına yakılır. Elinin dışına kına yakılmaz. Çünkü, okullarda kınaya kızıyorlar. Kıza kına yakılırken mevlit okunur, ilahiler okunur. Hatim eden kızın arkadaşları da yanındadır. Kızın kınasını yengesi yakar. Sadece eline kına yakılır. Ayağına kına yakılmaz. Sadece gelinin ayağına kına yakılır. Hafız, hatim kınası eskiden bu yana vardır. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Hafız olan kızlara kına yakılır. Hacıya giden kadınlar kına yakarlar. Hacılar gittikleri yerden dönerken âdet olduğu için hediye olarak kına getirirler. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Hafız olan kızlara ve hatim eden kızlara da kına yakılır. Onlara hatimden bir gün öncesi, annesi tarafından kına yakılır. Kına yakılırken kızın yanında topluluk bulunmaz. Kına, sevap olduğu için yakılır.

Hacılar, Kâbe'ye gitmeden önce tırnağımızda kına olsun diye yakarlar. Kına hem sevaptır hem de cennet sıvasıdır. Hacılar da hacıdan dönüşte kına getirirler. Herkese birer kaşık kuru kına dağıtırlar. (S. Umut-Akçaova)

Hatim etmeden önce kıza kına yakılır. Hatim ederken herkesin onu kınalı görmesi için kıza önceden kına yakılır. Kına, evinde yakılır.

Hafız olacak kızlara isterlerse gelinlik giydirirler. Elleri kınalı olur. Bunu böyle özendikleri için yaparlar. Kına, kıza birkaç gün önceden yakılır.

Eskiden bu yana hatim eden kızlara ya da hafız olacak kızlara kına yakılır. (B. Er-Meryemdere)

Hafız olan kızlara, hatim eden kızlara kına yakılır. (G. Karaca-Kuyualan)

Hacıya giden kadınlar hacıya giderken ellerine kına yakarlar. Hacıdan gelirken de yanlarında kına getirirler. Tanıdıklarına da bu kınayı dağıtırlar.

Hafız olan kızlara, hatim eden kızlara da sevap olduğu için kına yakılır. Kınasını herkes kendi evinde yakar. İsteyen kınayı avucunun ortasına ve parmaklarının yarısına kadar yakar. İsteyen de gelin kınası gibi kınayı eline bütün olarak yakar. (M. Dağlı-Kayalar)

Hafız olan, hatim eden kızlara kına yakarız. Gelen misafirlere de kalan yaş kınadan dağıtırız. Hacılar, hacı dönüşü yanlarında kına getirir, ziyarete gelenlere kınadan dağıtırlar. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Hafız olan kızlara, hatim eden kızlara kına yakarız. O gün kızların sevinçli bir günü olduğu için kına yakılır.

Hacılar, hacıya giderken kına yakmazlar ama gelirken “Hacı kınası” diyerek yakınlarına kına dağıtırlar. (A. Önson-Kavakalan)

Hacı dönüşü hacılar yanlarında kına getirirler. (F. Gimgir-Sarıbeyler)

Hafız olan, hatim eden kızlara kına yakılır. Hatim edecekleri ya da hafız olacakları günden bir gün önce kınaları yakılır. Kına avuçlarının bütününe ve parmaklarına yakılır. Ayaklarına kına yakılmaz.

Hacılar, hacıya gitmeden bir gün önce kına yakarlar. “Orada ölebiliriz, elimizde kına kalsın.” derler. Kına cennet sıvasıdır ve kadın olmanın nişanıdır. Ayaklarına kına yakmazlar, isteyenler yakar. Bizim köyde hacıya gidenlere kınayı ben yaktırıyorum. Abdestlerini aldırıyorum, karı koca gidenlere namaz kıldırıyorum. Onlara tövbe ettiririm, Kur’an okurum. Bu şekilde onları yolculuğa hazırlarım. Hacıya giden kadınlara da kınayı ben yakarım. Bizim köyde hacıya gidenlere kına bu şekilde yakılır. Erkekler de isterlerse sağ küçük parmaklarına kına yakılabilir. Her işi sağ el görür. Düşmana da silahı sağ elle tutarak çekersin. Sağ el her iş için uygundur.

Hacılar, hacı dönüşü kına getirirler. Hacı kınasının kısmetli olduğu düşünülür. Hacı kınası dağıtılan kişilerin de hacıya gideceği düşünülür. Bunun için hacılar, yakınlarına kına dağıtırlar. (F. Doğan-Yeşilhisar)

Hatim eden, hafız olan kızlara iplikli kına yakılır.

Hacıdan dönenler oradan kına getirirler. Ziyarete gelenlere kına verirler. (F. Şimşek-Çamdibi)

Hacıların, misafirlerine misvak, takke, yüzük, kına, koku, mis, zemzem suyu, tespih, hurma, baş örtüsü ve seccade ikram etmeleri hemen hemen her bölgede yaygın bir gelenek olarak görülmektedir.²⁰⁹

²⁰⁹ Yüksel Kaştan, Cahide Ekiz, (2007), "Hac Hediyeleşmesi", **Kültür Tarihimize Çeyiz**, Editörler: Emine Gürsoy Naskali, Aylin Koç, (İstanbul), s. 188.

G. BALIKESİR'DE KINA İLE İLGİLİ İNANIŞLAR

Kına bir kültürel davranış olmanın dışında inanış boyutu da kazanmıştır. Toplumsal kültürlerde korunması gereken ve çok önemli görülen davranışlar dinî inançla bağdaştırılarak güçlendirilir. Balıkesir'de kına ile ilgili inanışlarda, dinî boyutun ön plana geçtiği dikkatimizi çekmektedir.

Sevap olduğu için ellerimize kına yakarız. Çünkü kına, hacı olunan yerlerden gelir. (V. Örs-Kocakanak)

Kınayı hem sevap olduğu için hem de âdet olduğu için yakarız. (A. Önal-Armutalan)

Kadınların elinden kınanın çıkmaması gerekir, sevaptır. (S. Özalp-Murateli)

Kına, geleneğimizde olduğu için yakılır. (H. Özkaya-Kayapa)

Analı kuzu, kınalı kuzu derler. Bir kurbanlık kuzuya, bir geline, bir de askere giden gence kına yakılır. Asker, milletine kurban olacak diye kına yakılır. (Hatike Özkaya-Kayapa)

Kına hem âdettir. Hem de kına yakmak sevaptır. (H. İzmirli-Çiçekpınar)

Kına, Kâbeden, hacıdan gelir. Kına çok sevaptır. Tövbe ayında yani aşure ayında kına yakılmaz. Bu ayda kına yakmak çok günahtır. Biz öyle biliyoruz. Kına yakıp sevineceksin, diye yakılmaz. Muharrem ayında Nuh'un gemisi battı, felaket oldu. Onun için sevinmememiz gerekir. (H. Güven-Kurtdere)

Fatma Anamızın Hasan, Hüseyin çocukları vardı. İkisini de şehit ettiler. Birini susuz bıraktılar, o susuz yanarken düşmanları, ona karşı ibriği kaldırıp

su içmişler. Ellerine, ayaklarına kına yakıp oynarlarmış. Aşure ayında kına yakanlar, Hasan, Hüseyin'in sevabından mahrum kalacaklar. Bu eziyet Aşure ayında yapılmış, su da o zaman içilmiş. Onun için bu ayda ibriği kaldırıp su içmeyeceksin bir de kına yakmayacaksın. Çok günahdır.

Kınaya Kâbe'nin sıvası derlerdi ben çocukken. Kına yakmak çok sevaptır. Kadın olduğumuz belli olsun diye kına yakarız, nişandır. Kadınların kınalarını erkeklere göstermemesi gerekir, günahdır. Erkeğin kalbi bozulabilir diye kadın ne kadar kinasını kendine saklarsa o kadar sevaptır. Kına hem kadın hem de Müslüman olduğumuzun işareti, nişanıdır. Kına yakılmaya sağ elden başlanır. Sol tarafta şeytan karışır. (R. Çelik –Kurtdere)

Kına, hem kadın olmanın hem müslüman olmanın işaretiymiş. Kına, kadının tırnağından eksik olmayacakmış. Kadının elinde kına yoksa, taharet alırken bile erkek eli gibi olurmuş. Erkek eli namahrem ya o yüzden iyi olmaz. Kına, kadın olmanın simgesidir. Kına hem Cennet sıvasıdır hem de süstür. Kınanın kokusu da güzeldir. (A. Uslu-Aktarma)

Kına eskiden beri gelen gelenektir. Kına, cennet sıvasıdır. (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

Kına cennet sıvası diye sevap olduğu için yakılır. (N. Yıldız-Balya)

Kına yakmanın sevap olduğunu söylerler. Hz. Muhammed'in kınanın kokusunu çok sevdiği söylenir. Kına, âdet olduğu için yakılır, geleneklerimizde vardır. (H. Gül-Dursunbey)

Kına dinimizce sevaptır. Kınaya cennet sıvası derler. (E. Türk-Kepsut)

Kına, dinimizle ilgilidir. Kına, cennet kokusudur. Kına, cennetin boyasıdır derler. Kına, eskilerden gelen bir âdettir. Gelin de sünnet çocuğu da saftır, temizdir. O yüzden onlara kına yakılır. (G. Işıklar-Balıkesir)

Bir kadının öbür dünyaya kınayla gitmesi sevap olarak düşünülür.

Kına, Arap kültürüne aittir. İslâmiyet'in kabulünden sonra kına dinî bir gelenek olarak bize gelmiştir. Kınanın yakılması sevaptır ama erkeklere gösterilmesi haram olan bir kadın süsüdür. Kınanın erkeklere gösterilmemesi gerekir. Özellikle de ayağa yakılan kına, erkeklere gösterilmemelidir. Çünkü ayaktaki kına daha fazla dikkat çekicidir. Bizim köyde kına ayağa hiçbir zaman yakılmaz. Sadece avuç içine kına yakılır.

Yaşlıların tırnaklarında kına olursa bu dünyada çok fazla sevaplarının olacağı, daha kıdemli olacakları söylenir. (T. Yıldırım-Yenikavak)

İnsanlar kınayı, saç boyası gibi kullanırlar. Aynı zamanda kına geçmişten beri kutsal olarak kabul edilir. Kınanın dinimizde sevap olduğunu söylerler. Kınanın ellere, saçta yakılmasının çok sevap olduğunu söylerler. Elleri kınalı ölmenin, elleri kınalı düğününün olmasının çok sevap olduğunu söylerler. Gelinimiz hayırlı, uğurlu olsun diye geline kına yakılır. Oğlumuz sünnet oluyor, hayırlı olsun, elinde kınası gözüksün diye kına yakılır. Bebeğimiz altı ayını, en önemli zamanını geçirdi. Bundan sonrası artık daha iyi olur diye düşünürler. Kına, çocuğun elinde bir nişan olsun diye düşünülür. Ayrıca kına yakmak sevaptır. Kına âdet olmuş, özel günlerde mutlaka kına yakılsın, insanın içinde kalmasın, bir eksiklik olmasın diye düşünülmemektedir.

Kınanın koyu çıkması makbuldür. Kınanın koyu çıkması için kınayı karan kişinin iyi karması gerekmektedir. (G. Demirci-Susurluk)

Müslümanlığa göre kınasız kalmamamız gerekir, illa ki parmağımızda kına olmalıdır. Kına, kadın kişinin nişanıdır, kadının müslüman olduğunu gösterir. Kınamızı erkeklerin görmemesi gerekir. Hatta kimi kadınlar, kınaları gözükmemesin diye dışarıda eldiven takarlar. Sadece kadınlar, kocalarına süslenmelidir. Müslüman olduğumuz için böyle yapmalıyız. (A. Adıhan-Yahyaköy)

Büyükler ölene kadar kınalı durmak isterler. Tırnaklarımızda nişan olsun derler. Onun için hep kına yakarlar. Tırnakları, elleri kınalı olursa Allah katında daha makbule geçeceğine inanırlar. Büyüklere göre kına,

Müslümanlığın nişanıdır. Onlar da bunu büyüklerinden duymuş. (G. Çetinkal-Sarıköy)

Kına, müslümanlığın nişanıdır ve cennet sıvası olduğu için tırnağımızdan hiç eksik etmememiz gerekir. Bunu büyüklerimizden, ninelerimizden duyduk. Kına hem sevaptır hem de cennet sıvasıdır. Kına gelenek, görenektir. Her müslüman kınayı yakar, sevaptır. Kına, bayrağımızın rengidir. Bayrağımız gibi kına da kutsaldır.

Kadınlarda bulunan kınanın erkeklerin görmesi iyi bir şey değildir. Onun için ayaklara bile kına, ayakkabının içinde kalacak şekilde yakılır. Kına, ayakkabının üstünden görünmemelidir. Kına, parmaklara ve ayak tabanına sürülür. Kına, gelinlere böyle yakılır. Bizde hiç kimse ayağının üstüne kına yakmaz. (S. Umut-Akçaova)

Kınayı nişan bulunsun diye, sevap olduğundan yakarız. Eğer bir kadın kınalı olmazsa erkek sayılırmış. Onun için kına bizim nişanımızdır. Kına, cennet kokusudur. (B. Er-Meryemdere)

Gelinlere kına yakarız. Yaşlı kadınlar nişan olsun diye kına yakarlar. Kınasız ölürsen iyi olmazmış. İnsanın cennetlik olması için kına yakması gerekir. Kına, bizim müslüman olduğumuzu gösterir. Bunun için yaşlı kadınların elinde kına bulunması şarttır. Dinimizde kına yakmak çok sevap olduğu için kına yakarız. Büyüklerimizden böyle duyduğumuz için kına yakarız. (G. Karaca-Kuyualan)

Kınayı elimize kadın olduğumuz belli olsun diye yakarız. Büyüklerimiz ellerimizin erkek eli gibi olmaması için ellerimize kına yakmamızı tembihlerlerdi. Yoksa taharetlenirken günah olurmuş. Kınalı elin sevap olduğunu söylerlerdi. Kadının elinin kınalı olması gerektiğini söylerlerdi. (M. Dağlı-Kayalar)

Kadının tırnağından kına çıkmamalıdır. Büyüklerimiz böyle der. Kınayı elimize ve ayağımıza yakarız. Gelin olduğumdan beri kınayı elimden, ayağımdan hiç eksik etmedim. Sırat Köprüsü'nden geçerken kadının elinde,

ayağında kına yoksa “Bu nerden gelir?” diyeceklermiş. Sırat Köprüsü’nden rahat geçmek için kına yakarız. (A. Altıntaş-Büyükpınar)

Kına sevap olduğu için yakılır. Kına yakmayı büyüklerimizden gördük. Kınaya, cennet sıvası derler. (A. Önson-Kavakalan)

Yaşlılar, “Tırnaklarımda kına kalmamış, erkek gibi olmuşum.” diyerek ellerine kına yakarlar. Kadının bir gün mezarı açılırsa tırnaklarının kinasından kadın olduğu anlaşılсын diye yaşlı kadınlar kına yakarlar. Kınayı sevap olduğu için yakarız. (F. Doğan- Yeşilhisar)

Benim babam kadın kına yaktığı zaman, elini erkeklerin görmemesi gerektiğini söylerdi, günah olur, derdi. Eskiden kadınlar kına yakınca ellerini saklardı. Şimdi öyle bir şey yok. Kına, âdet olduğu için yakılır. Ayrıca kına yakmak sevaptır. (F. Şimşek-Çamdibi)

Yaptığımız derlemelerde kınanın daha çok, sevap olduğu için yakıldığını tespit ettik. Kaynak şahıslara göre kına, kadın olmanın işaretidir. Bunun dışında, kına sevinçli zamanlarda yakılmalıdır ve üzüntülü anlarda kınanın yakılması istenmemektedir. Kına, kadınlar için süse girdiğinden erkeklere göstermenin günah olacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALK EDEBİYATI VE KINA

A. TÜRKÜLER

Türkiye'nin sözlü geleneğinde, bir ezgi ile söylenen halk şiirlerinin her çeşidini göstermek için en çok kullanılan ad “türkü”dür. Türküyü, düzenleyicisi bilinmeyen, halkın sözlü geleneğinde oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içeriğinde olsun, biçiminde olsun değişikliklere uğrayabilen ve her zaman bir ezgiye koşulmuş olarak söylenen şiirler olarak tanımlamaktadır.²¹⁰ Hikmet Dizdaroğlu da en büyük ayrımın türkünün ezgisinde olduğunu belirtmektedir. Mâni ve koşma tipindeki şiirlerin ezgilerinin değişerek türkü olduklarını eserinde dile getirmiştir.²¹¹ Mehmet Aça, “türkü” teriminin konusu, ezgisi ve şekil özelliği ne olursa olsun pek çok anonim manzumeyi içine alabilecek bir kavram olarak karşımıza çıktığını, bu sebeple; zaman zaman bu terimin kapsam alanına ağıtın da ninninin de girdiğini söylemektedir.²¹² Doğan Kaya ise, türkülerin bir veya dört mısralı bentlerine bağlantılarının getirilmesiyle söylenen anonim ürünler olduğunu belirtmektedir.²¹³

Cem Dilçin'e göre, başlangıçta bir kişinin yaratmasıyla ortaya çıkan türküler, bir süre sonra yeni eklemelerle anonimleşir ve toplumun malı olur. Halk arasında geçen herhangi bir olay türkünün yakılmasına sebep olabilir. Türküler yaratıldıkları anda bestelenir ve türlü yollardan yurdun her köşesine yayılır. Türlü bölgelerde, türlü biçimlere girer, kimi dizeler düşer, yerlerine yenileri eklenir.²¹⁴

²¹⁰ P. Naili Boratav, (2000), **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, (İstanbul), s. 150.

²¹¹ Hikmet Dizdaroğlu, (1969), **Halk Şiirinde Türler**, (Ankara), s. 103.

²¹² M. Öcal Oğuz (Edidör), (2005), **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, (Ankara), s. 269.

²¹³ Doğan Kaya, (1999), **Anonim Halk Şiiri**, (Ankara), s. 132.

²¹⁴ Cem Dilçin, (2000), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, (Ankara), s. 289.

Derlediğimiz türküler, Balıkesir’de kına gecelerinde söylenen türkülerdir. Türkülerden bazıları gelini ağlatmak için söylenirken bazıları da kına gecesinde oynamak için söylenmektedirler. Derlediğimiz türkülerin birçoğunda “kına” sözcüğü geçmemektedir. Kaynak şahıslarımıza bunun nedenini sorduğumuzda, oynamak için söylenen türkülerde, köyde bilinen mânilerin ezgiyle türkü şeklinde söylendiğini belirtmişlerdir. Acıklı türkülerin de, gelin kızın baba evinden ayrılacağından onu ağlatmak için kına gecesinde söylendiğini belirtmişlerdir.

Kaynak şahıslarımızdan aldığımız bilgilere göre, eskiden kına gecelerinde türkü söylemeleri için “tefçi” adı verilen kadınlar tutulurdu. Tefçi tutulmayan köylerde ise, köyün tef çalan, türkü söyleyen kızları olurdu. Gelin kızın kınası yakılırken, arkadaşları türkü söyleyerek, gelini ağlatırlardı. Ama çoğunlukla gelin kızı ağlatmak için söylenen türküler, bu türkülerini bilen yaşlı kadınlar tarafından okunmaktaydı.

Gelin kızı ağlatmak için söylenen türküler, yavaş bir ezgiyle ağlamaklı bir şekilde söylenmektedir. Neşeli türküler ise, hareketli ezgilere sahiptirler. Derlenen kına türkülerinden, dördüncü ve beşincisinin hikâyeleri, kaynak şahıs tarafından anlatılmıştır. Diğer türkülerin hikâyelerinin olup olmadığını kaynak şahıslara sorduğumuzda, bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Derlediğimiz türkülerde 7, 8, 9, 11, 13, 14’lü hece ölçüleri kullanılmıştır. Türkülerdeki ölçülerde tutarlı bir durum yoktur. Bazı türkülerde mâni nazım şekli kullanılmıştır ve mâniler peş peşe sıralanmıştır. Türküler, 2, 3, 4 mısralık bentlerden oluşmuştur.

1. Kına Türküsü 1

Evlerinin önü iğde
İğdenin dalları yirde

Haninini...
Bu kız gelin oluyo emme
Babası kara yerde
Haninini...

Evlerinin önü iğde
İğdenin dalları yirde
Haninini...
Bu kız gelin oluyo emme
Abisi askerde
Haninini... (N. Yıldız-Mezitler)

2. Kına Türküsü 2

Aşarıdan çıktı bayrağın ucu
Belinde sallanır çevrenin ucu
Sen benimsin ben de senin en gücü
Beri gel a yarım
Beri gel bana gam yemem
İllerin yarine yarım var demem (N. Yıldız-Mezitler)

3. Kına Türküsü 3

Dere derin geldi atlayamadım
Sütüm çok geldi otlayamadım
Yavrum senin acına katlanamadım
Gel koyun meleme vazgeç kuzumdan
Ah ederim, gezerim, geçmem yavrumdan

Ak koyunun kara kuzusu musun?
Dertlice yanımın sızısı mısın?
Meleyen koyunun kuzusu musun?

Gel çoban ayırma beni sürüden
Ah ederim, gezerim, geçmem kuzumdan (H. Güven-Kurtdere)

4. Kına Türküsü 4

Bir öksüz kız varmış, kardeşleri varmış. Bir de develeri varmış. Sonra bu türküyü kına gecelerinde söylemeye başlamışlar. Kız da evlenince, annesinden ayrı kalacağı için bu türkü söylenir.

Bizim evin develeri geç gelir
Akşam olur kardeşleri aç kalır
Şimdi sana el kapısı güç gelir
Anneler ölür yetim uşak kalmasın
Şu cihanda öksüz adı olmasın
Alma da ver alma benim ahımı
Benim ahım dağı taşı deliyor
Anneler ölür yetim uşak kalmasın
Şu cihanda öksüz adı olmasın
Gömleciğim bölük bölük bölündü
Ciğerciğim delik delik delindi
Şimdi benim öksüzlüğüm bellidir
Anneler ölür yetim uşak kalmasın
Şu cihanda öksüz adı olmasın (R. Kuzu-Kurtdere)

5. Kına Türküsü 5

Bir çoban, kuzusunu koyundan ayırmış. Koyun bağırıp gezermiş. Eski insanlar bunu türkü yapmış. Kına gecesinde bunları söylerler, gelin ağlar.

Ak koyunun kara kuzusu musun?
Dertli de yüreğimin sızısı mısın?
Meleyen koyunun kuzusu musun?

Gel çoban ayırma beni sürüden
Ağlarım, gezerim, geçmem kuzumdan

Dere geniş geldi atlayamadım
Dertlerim çok geldi otlayamadım
Yavrum senin acına katlanamadım
Kuzum senin acına katlanamadım
Gel koyun meleme, vazgeç kuzundan
Ağlarım, gezerim, geçmem kuzumdan

İki kuzumu yatırdım, iki dizime
Çevire çevire baktı yüzüme
Yavrum sizleri mevlam kayıra
Gel çoban ayırma beni sürüden
Ağlarım, gezerim, geçmem kuzumdan (R. Kuzu-Kurtdere)

6. Kına Türküsü 6

Annesi var, kızım demez
Ni nina nina
Babası var, yanına gelmez
Ni nina nina
Evlerinin öni yoldur
Ni nina nina
Yoldan geçen karakoldur
Ni nina nina
Kardeşi var kara yerde
Ni nina nina
Evlerden gidiyom
Ni nina nina (A. Uslu- Aktarma)

7. Kına Türküsü 7

Hadi güzelim çam dibi çamaşır
Yarım olsa buraları dolaşır
Giden eşekli oğlan
Beni fişekli oğlan
Ellerinden gidiyom
Eşek kafalı oğlan (A. Uslu- Aktarma)

8. Kına Türküsü 8

Haydi gidelim yarım, askerdir benim yarım
Çavuş izin vermiyor, ne yapsın benim yarım
Haydi gidelim yarım, bizim vatana kadar
Ayrılmayalım yarım dünya batana kadar
Aman narım yarım, esmerdir benim yarım
Çavuş izin vermiyor, ne yapsın benim yarım (A. Uslu- Aktarma)

9. Kına Türküsü 9

Gelin ağlar yaşın yaşın
Gitmen diye salları başın
Öğsüz kalmış iki kardeşi
Ağlama gelinim ağlama
Kınan kutlu olsun
Vardığın evler şen olsun

Orhanların develeri geç gelir
Akşam olur kardeşlerin ağlaşır
Bu el kapıları neden bilmem güç gelir
Ağlama gelinim ağlama
Kınan kutlu olsun
Vardığın evler şen olsun

Evlerini ıssız koydum
Anasını tuzsuz koydum
Ağlama gelinim ağlama
Kınan kutlu olsun
Vardığın evler Şen olsun
Öğsüz kızlar gelin olur
Eğer anası bubası yoksa
Olur emme melül olur (S. Çırakoğlu-Orhanlar)

10. Kına Türküsü 10

Kınayı getir aney
Parmağın batır aney
Bu gece misafirem
Koyunda yatır aney (H. Gül-Dursunbey)

11. Kına Türküsü 11

Bu türkü, kına gecesinde kadınlar arasında “kara karımca” oyunu oynanırken söylenir.

Kara kara karımca
Karakola varınca
Nina nina ninina...
Nina nirinina...
Elim, ayağım tutmuyor
Nazlı yarı görünce (M. Dağlı-Kayalar)

12. Kına Türküsü 12

Bu türkü, kına gecesinde kadınlar arasında “fındık” oyunu oynanırken söylenir.

Aşağı mahallede yılan
Yukarı mahalleyi dolan
Al beygirin üstünde
Terlemiş güzel oğlan
Nina nina nirinina...

Kayalardır köyümüz
Zemzem akar suyumuz
Sevip sevip ayrılmak
Yoktur böyle huyumuz
Nina nina nirinina...

Ekinler orak oldu
Yakınlar ırak oldu
Gitti yarım gelmedi
O bana merak oldu
Nina nina nirinina... (M. Dağlı-Kayalar)

13. Kına Türküsü 13

Bu türkü, kına gecesinde kadınlar arasında “oğlan” oyunu oynanırken söylenir.

Ocak başında maşa
Kalk yarım beni boşa
Kalk yarım beni boşa
Boşayacaksan tez boşa
Ben varıcam serhoşa
Ben varıcam serhoşa
Nina nina nirinina... (M. Dağlı-Kayalar)

14. Kına Türküsü 14

Oğlan oyunundan sonra karşılıklı dörtlü ya da altılı grup halinde bu türküyle oynanır.

Asmadan zm aldım
Salkımı düzgün aldım
Gel yarım konuşalım
Annemden izin aldım
Rina yarım rina

Alfada kolum ermez
Beklerim yarım gelmez
Bilirim niçin gelmez
Çavuşu izin vermez
Rina yarım rina (M. Dağlı-Kayalar)

15. Kına Türküsü 15

“Evreşe Yolları Dar” türküsünde gruplu oynardık.

Evreşe yolları dar
Bana bakma benim yarım var

Bir fırın yaptırdım doldurdum ekmekleri
Gel beraber yiyelim yaptırdım çörekleri

Evreşe yolları dar
Bana bakma benim yarım var

Arkandaki yeleği ben rmedim mi yarım?
Kızlarla konuşurken ben görmedim mi yarım?

Evreşe yolları dar
Bana bakma benim yarım var

Yeleğinin içinde mavi boncuk nazarlık
Benim yare hediyem bir ufacık gerdanlık

Evreşe yolları dar
Bana bakma benim yarım var (M. Dağlı-Kayalar)

16. Kına Türküsü 16

Tepside tepsi fındıklar
Ayşe de Veli Agayı gıdıklar
Aman aman Ayşem şanına
Nasıl da varcan Veli Agamın yanına
Aman aman Ayşem nar diye
Nasıl da varcan Veli Agamın yanına yar diye (M. Dağlı-Kayalar)

17. Kına Türküsü 17

Gelin kıza, gittiği yerde ailesiyle iyi geçinmesi için, kına gecesinde bu türkü söylenirdi.

Hadi kızım git, uğurlar olsun
Kınan kutlu olsun
Odun dillerin tatlı olsun
Gittiğin yerlerde (A. Önson-Kavakalan)

18. Kına Türküsü 18

Mendilin oyaladım

Nina nini nam
Dürmeye kıyamadım
Nina nini nam
Dürmeye kıyamazken
Nina nini nam
Nazlı yare yolladım
Nina nini nam (G. Karaca-Kuyualan)

19. Kına Türküsü 19

Ben bir küçük cezveyim
Elden ele gezmeyim
Verin beni yarime
Boynum buruk gezmeyim

Pencereden bak bana
Altın takayım sana
Altınını istemem
Yar olduğun yeter bana (F. Gimgir- Sarıbeyler)

20. Kına Türküsü 20

Atla git nallara
Toz kondurma şallara
Allah nasip etmesin kızım
Kötü kayınnalara
Kaybolur salınamam
Mandalar karaman
Ben bir fakir evladım anam
Zenginlere yaramam
Dağın üstünü kazmalı
Yare mektup yazmalı

Yar başkasını sevmiş anam
Mezarını kazmalı (F. Doğan-Yeşilhisar)

21. Kına Türküsü 21

Ham elmayı kopardılar dalından
Beni ayırdılar nazlı yarimden
Kim ayrılmış ben ayrılmam yarimden
Onun için açık gider gözlerim

Dere uzun uzun akıyor
Akan dereler binalar yıkıyor
Demedim mi sevgilim ben sana
Yaş yerine gözümde kan akıyor (F. Doğan-Yeşilhisar)

22. Kına Türküsü 22

Bu türkünün okunmasının ardından Musa A.S. için fatiha okunur.

Musa, Tur Dağında koyun güderken
Koyun sürüsüyle dağılın bir kere derken
N'ettin de Musam n'ettin kuzumu n'ettin
Garip gönlünü perişan ettin

Ağlama koyunum ağlama
Seni derelerde güdeyim
Ağ kınayla üstüne de öreyim
Yetim yavrulardan kuzu getireyim

Ağlarım Musam ağlarım
Gayri ben gülemem
İştahım kesildi

Yemim yiyemem

Şu karşıki dağlara bir yuva yaptım
Yuvamın içinde dağlar
Yalnızca yattım
Yavrularım gelir mi diye yollara baktım

Ağlarım Musam ağlarım
Gayri ben gülemem
Ellerin kuzusuna da ben
Yavrum diyemem (F. Doğan-Yeşilhisar)

23. Kına Türküsü 23

Evlerin önü iğde
İğdenin dalları yirde
Anası hopladı geldi eşikten
Kaşık düştü elinden
Anasının bir kızı da gidiyor.
(Tam hatırlamıyor.) (R. Eroğlu-Şamlı)

24. Kına Türküsü 24

Kına gecesinde oğlan havası çalarken bu türkü söylenir.

İN dereye dereye
Kara gözlüm nereye?
Sevdalandırdın beni
Bırakıp da nereye?
Oğlan... (S. Umut-Akçaova)

25. Kına Türküsü 25

Kıbrıs'ın yolları taşlı,
Yavrum toprak mı?
Elli gündür görmedim,
Gül mü açtın, yaprak mı?

Kaçma güzelim kaçma
Tabancam dolu saçma
Yedi yerden yaram var
Bir yara da sen açma (M. Kaya-Meryemdere)

26. Kına Türküsü 26

Kına gecelerinde “koca hava” oynanırken bu türkü söylenir.

Yol bulsan gelir misin?
Kaşığınan verir misin?
Geceler on dört daha
Beklersem gelir misin? (M. Kaya-Meryemdere)

27. Kına Türküsü 27

Kına gecelerinde söylenen “nina” türküsünün sözleri:

Hadi yarım yaş meşe yanar mı?
Benim yarım yalan lafa kanar mı?
Mendilin oyaladım
Görmeye kıyamadım
Dürmeye kıyamazken
Nazlı yare yolladım
Nina nina nini na (M. Kaya-Meryemdere)

28. Kına Türküsü 28

Kına gecelerinde artık en çok “yüksek yüksek tepelere” türküsü söylenmektedir.

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar
Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler
Annesinin bir tanesini hor görmesinler

Uçan da kuşlara malum olsun
Ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı
Ben köyümü özledim

Babamın bir atı olsa binse de gelse
Annemin yelkeni olsa açsa da gelse
Kardeşlerim yollarımı bilse de gelse

Uçan da kuşlara malum olsun
Ben annemi özledim
Hem annemi hem babamı
Ben köyümü özledim (G. Işıklar-Balıkesir)

B. MÂNİLER

Mâni, anonim halk edebiyatının en yaygın türlerinden biridir. Gerek dil, gerek gelenek ortaklığı bakımından çok geniş bir alana yayılmış olan mâni, en çoğu 7 heceli ve aaba düzeninde uyaklı bir dördlük olarak kendini gösterir. Bazı hallerde uyak düzeni ile dize sayısı değişebilir.²¹⁵ Mânilerin ilk iki dizesi, uyağı doldurmak ya da temel düşünceye bir giriş yapmak için söylenir. Genellikle asıl söylenmek istenen, düşünceyle anlam yönünden ilgisi pek yokmuş gibi görünse de konuya bağlı olarak yorumlanabilir. Üçüncü dizinin serbest olması mâni söyleyene kolaylık sağlar. Temel duygu ve düşünce son dizede ortaya çıkar.²¹⁶ Mâniler muhteva açısından çok geniş bir konu alanına sahiptir ve bu sebeple pek çok konuda söylenmiş mânilerle karşılaşabiliriz. Şekil olarak, düz, kesik, cinaslı gibi türlere ayrılmaktadır.²¹⁷

Mâni söyleme; yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, kuşaktan kuşağa aktararak günümüze ulaşmış bir gelenektir. Mânilerde Anadolu insanının düşünce yapısını, beğenisini, dertlerini, kıskançlıklarını, özlemlerini, sevgilerini vb. ortak kültürün sergilenişini görürüz.²¹⁸

Derlediğimiz mânilerde genel olarak aaxa kafiye şeması kullanılmıştır. Ölçü olarak yedili hece ölçüsü kullanılmıştır ama bazı mânilerde dokuzlu hece ölçüsünün de kullanıldığı görülmektedir. Hacim olarak tüm mâniler, tek haneden yani dört mısradan oluşmaktadır.

Derlediğimiz mânilerin içinde “kına” geçmemesine rağmen derleme yaptığımız yerlerde, bu mânilerin kına gecesinde söylendiğini belirtilmiştir. Kaynak şahıslar; eskiden kızların, kına gecesinde tef çalar, oynarken oğlanlara mâni attığını söylemektedirler. Oğlanlar da feraceyi başlarına takarak, kızlara saklı bakmaktadırlar. Çünkü, görülürlerse dayak yerlerdi.

²¹⁵ P. Naili Boratav, (2000), **A.g.e.**, s. 171.

²¹⁶ Cem Dilçin, (2000), **A.g.e.**, s. 279.

²¹⁷ Şükrü Elçin, (1990), **Türkiye Türkçesinde Mâniler**, (Ankara), s. 7-8.

²¹⁸ Erman Artun, (2000), “Adana’da Mâni Söyleme Geleneği”, **Adana Halk Kültürü Araştırmaları I**, (Adana), s. 208.

Oğlan ıslık çalarsa, kız böylece oğlanın onu sevdiğini anlardı. Mânilerin çoğu sevda konulu olmasına rağmen kına gecesi ile ilgili, gelinle ilgili mâniler de vardır.

1)

Söylerim yana yana

Söyle derdini bana

Geri kalan iki mısralık yeri bunun Grccesi olarak söyleriz. (A. nal-Armutalan)

2)

Dere geliyor dere

Kumunu sere sere

Al götür beni yarım

Derenin geldiği yere (N. Kaçan-Avcılar)

3)

Geline bak geline

Kına yakmış eline

Binde birisi düşer

Böyle güzel geline (H. Güven-Kurtdere)

4)

Köprü altında kuzu

Boynuzları kırmızı

Sen koyun ol ben kuzu

Kandırırım şu kızı (H. Güven-Kurtdere)

5)

Maniyi bekle yarım

arkıfelekli yarım

Beni bıraktı gitti

Davul yürekli yarım (H. Güven-Kurtdere)

6)

Şu gidene yöndürürüm

Ocağını söndürürüm

Benim yarım gelmezse

Ben kendimi öldürürüm (H. Güven-Kurtdere)

7)

Sarı saçının örgüsü

Vay başımın görgüsü

Dinlesene sevdiğim

Bu ayrılık türküsü (H. Güven-Kurtdere)

8)

Bugün günlerden cuma

Elinde iplik yumağa

Ellerinden gidiyom

Aç gözünü uyuma (A. Uslu- Aktarma)

9)

Kara tavuk yem yemez

Ölüye diri demez

Beni yardan ayırırken

Ölürken can veremez (T. Yıldırım-Yenikavak)

10)

İzmir'in kavakları

Titriyor yaprakları

Yar okuldan gelirken

Parlıyor kitapları (T. Yıldırım-Yenikavak)

11)

Size geldik size geldik
Sizi övmeye geldik
Açın kapıları
Paramızı almaya geldik. (S. Umut-Akçaova)

12)
Karanfil eker misin?
Balınan şeker misin?
Dünyada yaktın beni
Ahirette de çeker misin? (F. Gimgir- Sarıbeyler)

13)
Evreşenin çamları
Sallanıyor dalları
Bizim için yapılmış
Balıkesir'in damları (F. Gimgir- Sarıbeyler)

14)
Evlerinin önü asma
Asmanın budağı yasma
Bu kız gidiyor
Kara yire kesmeğe (N. Yıldız-Mezitler)

15)
Kız fereceni gelin fereceni asalım
Asalım da karşiki duvara kasalım
Yarın akşama Rasim Beye küselim
(Gerisini hatırlayamıyor). (H. Güven-Kurtdere)

16)
Erken dağları aştım da geldim
Yüksek dağları bastım da geldim
Kınaya gelmedim
Yenmeye geldim (M. Kaya-Meryemdere)

17)

Sular akar bulanık

Eller uyur biz uyanık

Gel de yanalım gülüm

Benim yüreğim ezelden yanık (M. Kaya-Meryemdere)

18)

Kahvecinin elinde

Hem çaydanlık hem kaşık

Fidan boylu yarime

Hem vurgunum hem aşık (M. Dağlı-Kayalar)

19)

Ak kabak köken attı

Dibine yılan yattı

Yar ile bizim sevilerimiz

Çiğere köken attı (M. Dağlı-Kayalar)

20)

Ekin ekili kaldı

Saban dikili kaldı

Gitti yarım gelmedi

Boynum büküldü kaldı (M. Dağlı-Kayalar)

21)

Ekin ekim bitti mi?

Annen evden gitti mi?

Gönderdiğim kumaşlar

Elbisene yetti mi? (M. Dağlı-Kayalar)

22)

Nar ağacı değilim

Nar verici değilim

Gel yarim konuşalım
Can alıcı değilim (M. Dağlı-Kayalar)

23)
Bahçede kereviz
Biz kereviz yemeyiz
Bize okullu derler
Biz okulu bilmeyiz (M. Dağlı-Kayalar)

24)
Amanın pembe güller
Yarimi aldı eller
Alırsa alsın eller
Almasın kara yerler (M. Dağlı-Kayalar)

25)
Bahçelerin nanası,
Ellerinin kınası,
Gözlerimin önlerinde
Yavrulamın siması²¹⁹

26)
Bahçelerin nanası,
Ellerinin kınası,
Kızı gelin olurken,
Ağlamaz mı anası?²²⁰

27)
Bahçelerin nanası,
Ellerinin kınası,
Gülmin başa gül mü sokin?

²¹⁹ Mehmet Bicik, (1996), **Bigadiç Güzellemesi**, (Balıkesir), s. 29.

²²⁰ Mehmet Bicik, (1996), **A.g.e.**, s. 35.

Geçti onun modası.²²¹

28)

Şu derenin ağacı,
Kınalı parmak ucu,
Yazma doktor ilaçları,
Bu dert beni alıcı.²²²

29)

Elime yaktılar gurbet kınası,
Bayramda ağlar asker anası,
Anam dönerim bir gün,
Yoktur on sekiz ay çaresi.²²³

30)

Oy çengiler, çengiler,
Otuz iki yengeler,
Aç gelin elini,
Kına yaksın yengeler.²²⁴

31)

Zeytinyağı olamazsın
Şişeye konamazsın,
Bu kızlık sefasını,
Arasan da bulamazsın.²²⁵

32)

Saçaktan gel saçaktan,
Kan damlıyor bıçaktan,

²²¹ Mehmet Bicik, (1996), **A.g.e.**, s. 39.

²²² Mehmet Bicik, (1996), **A.g.e.**, s. 100.

²²³ Mehmet Bicik, (1996), **A.g.e.**, s. 66.

²²⁴ Ali Duymaz (Proje Yürütücüsü), (2003), **Balıkesir ve Çevresi Halk Kültürü Derlemesi**, (Balıkesir), s. 146.

²²⁵ Ali Duymaz (Proje Yürütücüsü), (2003), **A.g.e.**, s. 146.

..... seni alırsa,
Hiç indirmez kucaktan.²²⁶

33)
Lafta portakal mısın,
Lafımız burada kalsın,
Kayınvalide lira vermezse,
Gelin ortada kalsın.²²⁷

34)
Börülcenin kavrulması,
Kabuğundan ayrılması,
Zor mu geliyor,
Anandan ayrılması.²²⁸

35)
Fasulyenin aşını,
Ayıkladım taşını,
Yarın akşam bulursun,
Hayat arkadaşını.²²⁹

²²⁶ Ali Duymaz (Proje Yürütücüsü), (2003), **A.g.e.**, s. 146.

²²⁷ Ali Duymaz (Proje Yürütücüsü), (2003), **A.g.e.**, s. 146.

²²⁸ Ali Duymaz (Proje Yürütücüsü), (2003), **A.g.e.**, s. 146.

²²⁹ Ali Duymaz (Proje Yürütücüsü), (2003), **A.g.e.**, s. 146.

C. AĞITLAR

Ağitlar, bir törene bağlı olsun veya olmasın, acıklı bir olayı konu alan ve metni de bu olayı hatırlatmaya, bütün yoğunluğuyla yaşatmaya elverişli türkülerin bütünüdür. Anadolu Türkçe'sinde ağıt, bozlak, Azerbaycan dilindeki ağı ile eş anlamlıdır. Kökeni ağlamak, bozlamak fiiline dayanır. Yas kelimesi ise Arapça “keder” anlamına gelen “ye's” ten gelir²³⁰ Şükrü Elçin, insanoğlunun ölüm karşısında veya canlı, cansız bir varlığı kaybetme üzüntü, telaş, korku ve heyecan anındaki feryatlarını, isyanlarını, şikayetlerini düzenli, düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere, Batı Türkçesi'nde umumiyetle “ağıt” adı verilir, demektir. Ağıt söyleyen için “ağıtçı” sözü yaygınlaşmış ve “ağıt yakmak” deyimini türemiştir.²³¹

Türklerde de ağıt yakma geleneği ve yas törenleri önemli bir yer tutmaktadır. Türkler ölenlerin ardında “yuğ” adı verilen törenler düzenlemişlerdir. Bu törenlerde değişik âdetler uygulanmıştır. Örneğin, yas tutanların bağıra çağıra ağladıkları Çin kaynaklarından öğrenilir. Orhun Yazıtları'nda da matem törenlerinde Göktürklerin; saçlarını kulaklarını keserek feryat ettikleri anlatılır. Oğuzların yas âdetleri Dede Korkut Hikâyeleri'nde; feryat ederek ağladıkları, yüzlerini parçaladıkları, saçlarını yoldukları, kardeşlerin akları çıkarıp karaları giydikleri şeklinde tasvir edilir.²³²

Ağıt, yalnızca ölüm olayı karşısında yakılmaz. Önemli olan, ağıt yakmayı gerektirecek kadar acı, yürek depreştiren bir olayla karşılaşılmasıdır. Bu acı olay ölüm olabileceği gibi; gurbete çıkma, umutsuzluk, yoksulluk, isyan, çaresizlik, kimsesizlik, sıla özlemi, hapisaneyeye düşme, ihanete uğrama, sevdiğini alamama, baskın, savaş, doğal, afet ve gelin alma gibi, başka olaylar da olabilir.²³³ Evlenme törenlerinin belli bir yerinde geline kına yakarken yapılan birtakım işlemlerle söylenen türkülere tümüyle “gelin ağıtı”, “gelin yası” denir. Aslına bakılırsa bunlara vesile olan olaylarda ölüm acısı

²³⁰ Pertev Naili Boratav, (1982), **Folklor ve Edebiyat I-II**, (İstanbul), s. 444.

²³¹ Şükrü Elçin, (1990), **Türkiye Türkçesinde Ağıtlar**, (Ankara), s. 1.

²³² Abdülkadir İnan, (2000), **Tarihte Ve Bugün Şamanizm**, (Ankara), s. 195, 196.

²³³ Şükriye Turan, (1993), **Çukurova Kına Geleneğinde Ağıt Türküleri**, (Adana), s. 533.

niteliğinde bir yön yoktur. Yalnız iki vesilede, ölüm ve evlenme hallerinde, ağıt bir tören ögesi olur.²³⁴

Derlemiş olduğumuz ağıtların bazıları, gelin olan kızın ağzından söylenmektedir. Bu ağıtlarda genellikle kız, kınayı yakacak olan yengeye sitem etmektedir. Gelin kız bazı ağıtlarda da annesine, baba evinden ayrılacak olmaktan duyduğu üzüntüyü anlatmaktadır. Gelin kız arkadaşlarına, ablalarına, babasına, ölmüş akrabalarına ağıt yakar. Anne de kızını için ağıt yakar. Derlediğimiz ilk ağıt ise, diğerlerinden farklı olarak sünnet kına gecesinde söylenmiştir. Ağıtlar, genel olarak, tek haneden, dört mısradan oluşmaktadır. Son dizelerde ağıt kime söylendiyse onun adı geçmektedir.

1. Ağıt 1

Kaynak kişi bu ağıtı, oğlunun sünnet kinasında ölen kocası için söylemiştir.

Evimizin tütünü,
Ağlaya ağlaya yardım yükünü,
Alim bana bıraktı yetilmedik yetimi,
Alim Alim kara Alim. (G. Karaca-Kuyualan)

2. Ağıt 2

Kaynak kişi bu ağıtı, kızının kına gecesinde söylemiştir.

Savrulursun kına gibi
Sallanırsın selvi dalı
Has bahçemin ince gülü
Kızım kızım Seyhan kızım (G. Karaca-Kuyualan)

²³⁴ Pertev Naili Boratav, (1982), **A.g.e.**, s. 444.

3. Ağıt 3

Gelin kız o gece baba evinden ayrıldığı için anasına şöyle ağlayış atar:

Yakmayın elin kinasını elimi yakar
Yakın koca babamın kinasını burnuma kokar
Bu ayrılıklar bize ölümden beter
Anam anam kadın anam (G. Karaca-Kuyualan)

4. Ağıt 4

Kinasını katı karın,
Yengesini kakıvarın
Anası anası garip anası
Bugün akşam, yarın öğlen
Gidecek artık kızın
Babası babası garip babası.... (M. Dağlı-Kayalar)

5. Ağıt 5

Kinasını katı karın
Yengesini kakıvarın
Eller vurur yarma ilen
Anası vurur hurma ilen (A. Önson-Kavakalan)

6. Ağıt 6

Yufka altına sini sürdüm
Ne dedim de geri durdun
Halimi, hatrımı kırdın

Yengem yengem yengem (M. Kaya-Meryemdere)

7. Ağıt 7

Evimizin önünde mermer
Üstünde kumrular gezer
Ak elleriyle yazı yazar
Gülüm gülüm,gülüm
Arkadaşına söyler. (M. Kaya-Meryemdere)

8. Ağıt 8

Urgan attım ermedi mi?
Mektup attım varmadı mı?
Vardı da kara yazı izin vermedi mi?
(Ölen birinin adı söylenir).
Bu ağıt, ölmüş kimseye söylenir. (M. Kaya-Meryemdere)

9. Ağıt 9

Nasıl aldın eline
Nasıl geldin yanıma
Kıymaya mı geldin tatlı canıma
Yengem yengem yengem
Bu ağıt ilk başta, kına yakan yengeye söylenir.(M. Kaya-Meryemdere)

10. Ağıt 10

Karanfilin incesi
Dibindedir böcesi

Gel de yanalım Hanife Ablam
Geldi ayrılık gecesi
Bu ağıt, kızın ablasına söylenir. (M. Kaya-Meryemdere)

11. Ağıt 11

Altın tasta kınam karılır
Gümüş bıçakla dursam kesilir
Bana yazılan yazı
Sana da yazılır
Gülüm gülüm Ayşe gülüm
Bu ağıt, arkadaşına söylenir. (M. Kaya-Meryemdere)

12. Ağıt 12

Altın yüzüktüm doldum, taştım
Gümüş yüzüktüm bakırdan aştım
Kadir, kıymet bilmedik yerlere düştüm
Gülüm gülüm Emine gülüm
Bu ağıt, arkadaşına söylenir. (M. Kaya-Meryemdere)

13. Ağıt 13

Gül ekdim yalağa,
Yaprağı döndü çalıya,
Senin günlerini vereli,
Ben de döndüm deliye,
Kızım kızım Rabia kızım.
Bu ağıdı, gelin kıza annesi söyler. (M. Kaya-Meryemdere)

14. Ağıt 14

Alçaktaysan merdiven kurayım
Yüksekteysen divan kurayım
Senin gibi babayı nerden bulayım
Babam babam düşkün babam
Babaya söylenir. (M. Kaya-Meryemdere)

15. Ağıt 15

Yüksek dağların olmazı
Ateş aldı başımın al yazması
Ben miyim anam evlatların fazlası
Anam anam kadın anam
Anneye söylenir. (M. Kaya-Meryemdere)

16. Ağıt 16

Allı çuvallar bişkin (pişkin) olur
Dolu dereler taşkın olur
Bizim gibi garipler kuzum
Ölmez emme düşkün olur
Kuzum kuzum garip kuzum (M. Kaya-Meryemdere)

17. Ağıt 17

Mektup yazdım varmadı mı?
Urgan attım gelmedi mi?
Vardı da kara yeller izin vermedi mi?
Ablam ablam genç ölümlü ablam (M. Kaya-Meryemdere)

18. Ağıt 18

Hangı dağdan aşalım?
Hangı yolda buluşalım?
Gel de yanalım Emine g¼l¼m
K¼s isen de barışalım (M. Kaya-Meryemdere)

19. Ağıt 19

Bir arada geyindik
Bir sofrada doyunduk
Kardeş gibi geãindik
G¼l¼m g¼l¼m Hanife g¼l¼m (M. Kaya-Meryemdere)

20. Ağıt 20

Kına gecesinde, gelinin babası öld¼yse bu ağıt söylenir. Bunu gelin kız söyler ve ardından ağlar.

Yakmayın ellerin kınasını
Yakar elimi
Yakın babamın kınasını
Burcu burcu kokar
Babam babam genç ölüml¼ babam (M. Kaya-Meryemdere)

21. Ağıt 21

Bu ağıdı söyleyen kızın kardeşi, askerden dönd¼kten bir hafta sonra serinlemek için dereye gitmiş. Sonra dereden çıkamayıp boğulmuş. Ablası, kına gecesinde kardeşi için ağlayarak bu ağıdı söylemiştir.

Meryemdere'nin yolları
Çınarlar oldu paşamın yorganı
Benim paşam derelerin kurbanı
Paşam paşam genç ölümlü paşam (M. Kaya-Meryemdere)

22. Ağıt 22

Anam anam
Kız olmadan gelin ettiler
Elime kınasını
Kömür ettiler
Bu ağıdı gelin söyler. (F. Gimgir- Sarıbeyler)

23. Ağıt 23

Evimiz önünde iğde
İğdenin dalları yirde
Dün buradaydın evladım
Evladım evladım
Biricik evladım
Bunu geline, annesi söyler. (F. Doğan-Yeşilhisar)

SONUÇ

Bu çalışmada, Balıkesir ve çevresindeki kına ile ilgili inanış ve uygulamalar derlenerek ele alınmıştır. Çalışmaya başlamadan önce hedeflenen inanış ve uygulamaları derleme faaliyetleri, alan araştırması sırasında gerçekleştirilmiştir. Derleme çalışmalarında, Balıkesir ve çevresindeki kına folkloruna dair sözlü gelenekte var olan bilgiler kayıt altına alınmıştır. Balıkesir ve çevresindeki kına ile ilgili inanış ve uygulamalar, daha önce yapılan çalışmalarda, bir bütün olarak yer almamıştır. Bu çalışma, Balıkesir ve çevresindeki kına ile ilgili inanış ve uygulamaların kayıt altına alınması açısından dikkat çekici bir özelliğe sahiptir.

Geleneksel kültürümüzde çok önemli bir yeri olan kına, günümüzde eskisi kadar sık kullanılsa da geçmişten günümüze kadar gelmiştir. Kına, Eski Mısır'da, Eski Yunan ve Roma'da kullanılmaktaydı. Kına, Türkler tarafından, çok eski zamanlardan bu yana, hastalıkların tedavisinde, süslenme amacı ile kullanılmaktadır. Günümüzde, köylerde kına ile ilgili inanış ve uygulamalara daha fazla rastlarken şehir merkezlerine yaklaştıkça bu inanış ve uygulamaların daha az olduğunu ya da bunların günümüzde değiştirildiğini görmekteyiz.

Derlenen malzemelerle ilgili yapılan değerlendirmelerde, Balıkesir'de kına; doğum, sünnet, evlenme, askere gitme, ölüm gibi insan yaşamındaki önemli geçiş dönemlerinde karşımıza çıkmaktadır.

Kına; günümüzde artık yapılsa da bebeği olacak kadınlara yakılmaktaydı. Kadın, doğumda ölecek olursa, kinasız bir şekilde ölmesi istenmezdi. Altı ayına giren kız çocuklarına kına yakılmaktadır. Altı ay kınası yakılan çocuğu gelin gibi giydirebilirler ve bazı yerlerde de gelecekte ne yapacağını tayin etmek için çocuğa makas, tarak, kitap gibi eşyalardan birisini seçtirirler. Sünnet olan çocuklara da kına gecesi yapılmaktadır. Sünnetle birlikte çocuk, erkeklığe adım atmaktadır, bu onun için önemli bir

geçiş aşamasıdır. Asker uğurlamalarında askerlere, “Vatana kurban olsun.” düşüncesiyle kına yakılmaktadır.

Kına, evliliğin nişan, çeyiz, düğüne davet, saç kınası, kına gecesi, damat kınası gibi önemli aşamalarında kullanılmaktadır. Nişanlanan kıza, isterse kına yakılır. Nişanla düğün arasına bayram girerse oğlan evi, kız evine kınalı koç ya da koyun gönderir. Özellikle köylerde, düğüne insanlar davet edilirken kapı kapı gezilerek kına dağıtılır. Düğüne gelenlerin, bu kınadan yakıp gelmesi istenir. Eskiden kına gecesi yapılmadan önce gelin kızın saçına, kız evinde kına yakılırdı.

Gelin kızlara kına gecelerinde yakılan kınada çok fazla uygulama ve inanış iç içedir. Bekârlıktan yeni bir hayata, aile kurmaya geçiş yapan kız için kına gecesi çok önemlidir. O geceden sonra kız, kendi ailesini kuracaktır. Kaynak şahıslarımız, “Kinasız gelin olunmaz.” demektedirler. Gelin kıza, kına yakan yengenin dul, öksüz olmaması çok önemlidir. Eğer yenge böyle olursa, kızın da aynı kaderi paylaşacağından korkulur. Kınayı yakmaya sağ elden başlanır ve kızın avucuna demir para ya da altın konur. Her iş sağ elle yapıldığı için bu elden kına yakmaya başlamaktadırlar. Gelin kızın kına yakma esnasında ağlaması istenir. Ağlamazsa, evlenmeye çok meraklı denerek, ayıplanır.

Kına, ölmekte olan ağır hasta kadına ya da ölen bir kadına da yakılmaktadır. Kınanın, kadın olmanın ve müslüman olmanın işareti olduğuna inanıldığı için kadınların ölürken kınalı olması istenmektedir. Kurbanlık hayvanlara, arife gününden kına yakılmaktadır. Kına, insanlara olduğu gibi kurban edilen hayvanlara da sevap olduğu düşüncesiyle yakılmaktadır. Üç aylara, bayramlara sevinçli bir şekilde girildiğinden böyle günlerde kadınların ve kız çocuklarının kınalanmasına dikkat edilmektedir. Askerden dönen gençlerin ve hacıdan dönen kişilerin yanında kına getirmesi de gittikleri yerlerden sağ salim döndükleri için gösterdikleri bir sevinç belirtisidir. Muharrem ayına girerken ise, Hz. Hüseyin bu ayda şehit edildiği için kına yakanlar ayıplanmaktadır. Kına, sevinçli zamanlarda yakılırken, üzüntülü zamanlarda, yas tutulurken yakılmamaktadır.

Türkler, halk hekimliğinde kınayı, belgelerden tespit edildiğine göre, 15. yüzyıldan bu yana kullanmaktadır. Günümüzde kına, sağlık kurumlarının artması sebebiyle halk hekimliğinde eskisi kadar kullanılmasa da baş ağrısı, saç dökülmesi, el ve ayaklardaki pişik gibi cilt sorunları için özellikle köylerde kullanılmaktadır.

Kına folkloru ile din bağlantısı ön plandadır. Yaptığımız görüşmelerde, kaynak şahıslar kınayı süs için yakmaktan çok sevap olduğu için yaktıklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple de hacıya giden kadınlar, hatim eden ya da hafız olan kızlar kına yakmaktadırlar. Elleri kınalı ölen kadının cennete daha kolay gideceğine inanılmaktadır.

Yaptığımız derlemelerde, kına ile ilgili halk edebiyatı ürünlerinden türkü, mâni ve ağıt karşımıza çıkmaktadır. Fıkra, ninni, tekerleme, masal, bilmece gibi diğer halk edebiyatı ürünlerinde “kına”ya rastlayamadık. Kına gecelerinde oğlan evi son derece neşeliyken, kız evi için bu gece yarı yas, yarı sevinç içinde geçen buruk bir gecedir. Onun için kına gecelerinde neşeli, insanları oynatan türküler bulunduğu gibi; ayrılık konulu, orada bulunanları, özellikle de gelini ve kız evini ağlatan türküler de bulunmaktadır. Kına gecelerinde söylenen mânilerin büyük çoğunluğu sevda mânileridir. Bu mânilerde; sevgiliye kavuşma isteği, sevgiliye övgü, sevgiliye sitem bulunmaktadır. Kına gecelerindeki sevda mânilerini gelin kızın bekar arkadaşları, onları gizlice dinleyen delikanlılara söylerler. Eskiden kına geceleri kadın kadına ve kız evinde, büyükçe bir odada yapılmaktaydı. Bu mânilerin dışında gelin kıza söylenen, kına gecesi ile ilgili mâniler de vardır. Ağıt, yalnızca ölüm karşısında değil; gelin kızın annesinden, babasından ayrılacağı, onlarla son gecesi olan kına gecelerinde de yakılmaktadır.

Balıkesir ve çevresindeki kına folkloru ile ilgili tespit edilen bilgiler bize, kınanın daha çok kadınlar arasında yaygın olduğunu göstermektedir. Erkeklerin kına yakması hoş karşılanmaz. Erkekler, sadece sünnet olurken ve askere giderken kına yakabilirler. Bazı yerlerde damada da kına yakıldığını görmekteyiz. Kınanın aynı zamanda bir süslenme biçimi olması,

toplumumuzda erkeklerin kına yakmasının hoş karşılanmamasının sebeplerinden biridir. Bunun dışında bazı yerlerde kına süs olduğu için, kadınların kinasını erkeklere göstermesi istenmemektedir.

Görüştüğümüz kadın kaynak şahıslardan birçoğu, tırnaklarında kına bulunmazsa erkek sayılacaklarını belirtmiştir. Kına, aynı zamanda kadın olmanın da bir simgesidir.

İnanış ve uygulamaları araştırmak, olay ve tutumların tespitinde, kültürel kodların çıkarılmasında son derece önemlidir. Bu çerçeveden baktığımızda kınanın, estetik, sağlık ve dinî boyutunun yanı sıra bir de simgesel boyutu bulunmaktadır. “Kurban” sözcüğü Arapça “kurb” kökünden gelmektedir ve “Yakın olma, yakınlık, yakın bulunma.” anlamına gelmektedir.²³⁵ Balıkesir ve çevresinde kına ile ilgili inanış ve uygulamaları incelediğimizde kurban edilme kavramı ile kına yakmanın birbiri ile ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır. Kına, hayatın önemli geçiş aşamalarında yer alarak kınalanan varlıklarla Tanrı arasında yakınlık kurulmasını sağlamaktadır. Günümüzde Kurban Bayramı’na yakın bir tarihte koç, koyun gibi hayvanların sırtlarının kınalanması veya muhtelif renklerle boyanması, eski Türk hayatındaki “ıduk” inancının bir devamı niteliğindedir.²³⁶ İduk; seçilmiş, adak edilmiş olanı göstermektedir. Bahsolunan işaretleri taşıyan canlı ve cansız varlıkların mukaddes addedildiği, kendilerine dokunulmadığı, bu varlıklara dokunmanın kişiöğluna uğursuzluk ve felaket getireceğine dair inançlarla da bu varlıklar koruma altına alınmış olurdu.²³⁷ “İduk” ile ilgili bu bilgilere, Kaşgarlı Mahmut’un, **Divanü Lûgat-it-Türk** adlı eserinde rastlamaktayız.²³⁸ Türk kültüründe kınanın böylece, simgesel bir anlamının da olduğunu görmekteyiz. Askere gidecek gencin kınası ise genel olarak sağ baş parmağı ile işaret parmağına yakılır. Kaynak şahıslar, askerin tüfeğin tetiğini bu parmakları ile tutacağı için kınanın onlara bu şekilde yakılacağını belirtmektedirler. Buradan kına yakma şeklinin de simgelere dayandığını görmekteyiz.

²³⁵ Ferit Devellioğlu, (2001), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, (Ankara), s. 527.

²³⁶ Rifat Araz, (1995), **A.g.e.**, s. 112.

²³⁷ Abdülkadir İnan, (1998), **A.g.e.**, s. 617.

²³⁸ **Divanü Lûgat-it – Türk Tercümesi**, Çeviren: Besim Atalay, C IV, (Ankara,1998), s. 215.

Balıkesir ve çevresinden derlenen bilgileri ön plana alarak yapılan bu çalışma, çok sağlam ve güçlü bir potansiyele sahip olan bölgenin kına folklorunu kayıt altına almış olması açısından önem arz etmektedir. Kına ile ilgili inanış ve uygulamaların, eskisi kadar canlı olmasa da günümüzde de sürdürüldüğü tespit edilmiştir. Bu şekilde günümüzde kaybolmaya yüz tutan ve her geçen gün unutilan kına ile ilgili halk kültürünü ve halk edebiyatı ürünlerini kayıt altına alınmaya ve gelecek kuşaklara aktarılmaya çalışılmıştır.

KAYNAK ŞAHISLAR

1.Adı: Aysel

Soyadı: Adıhan

Yaş: 45

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek:Ev hanımı

Doğum yeri: Manyas-Haydarköy Köyü

Derleme yeri: Susurluk-Yahyaköy Köyü

Derleme tarihi: 09.09.2006

2. Adı:Mustafa

Soyadı: Adıhan

Yaş: 54

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek: İşçi emeklisi, çiftçi

Doğum yeri: Susurluk-Yahyaköy Köyü

Derleme yeri: Susurluk-Yahyaköy Köyü

Derleme Tarihi: 09.09.2006

3.Adı:Ayşe

Soyadı:Altıntaş

Yaş: 80

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balya-Büyükpınar Köyü

Derleme yeri: Balya-Büyükpınar Köyü

Derleme tarihi: 05.08.2006

4. Adı: Alime

Soyadı: Altinyaz

Yaş: 68

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Çiçekpınar Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Çiçekpınar Köyü

Derleme tarihi: 09.07.2006

5. Adı : Fatma

Soyadı: Baykurt

Yaş: 68

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Kurtdere Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Kurtdere Köyü

Derleme tarihi: 06.07.2006

6. Adı:Emine

Soyadı:Buruk

Yaş: 78

Öğrenim durumu: İlkokul üçe kadar okumuş.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Burhaniye-Kızıklı Köyü

Derleme yeri: Burhaniye-Kızıklı Köyü

Derleme tarihi:23.07.2006

7. Adı:Günay

Soyadı: Çakmak

Yaş: 68

Öğrenim durumu: Okula gitmemiş.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Bigadiç-Altınlar Köyü

Derleme yeri: Bigadiç-Altınlar Köyü

Derleme tarihi:26.07.2006

8. Adı:Sait

Soyadı: Çal

Yaş: 60

Öğrenim durumu: Ortaokul mezunu.

Meslek:Emekli.

Doğum yeri: Balya-Kayalar Köyü

Derleme yeri: Balya-Kayalar Köyü

Derleme tarihi:02.08.2006

9.Adı:Radife

Soyadı: Çelik

Yaş: 78

Öğrenim durumu:İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Kurtdere Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Kurtdere Köyü

Derleme tarihi: 06.07.2006

10.Adı Gülnaz

Soyadı: Çetinkal

Yaş: 48

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek: Terzi

Doğum yeri:Gönen-Sarıköy Beldesi

Derleme yeri: Gönen-Sarıköy Beldesi

Derleme Tarihi: 10.09.2006

11. Adı : Saliha

Soyadı: Çırakoğlu

Yaş: 80

Öğrenim durumu: İlkokul üçe kadar okumuş.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balya-Orhanlar Köyü

Derleme yeri: Balya-Orhanlar Köyü

Derleme tarihi: 03.08.2007

12. Adı:Mürşide

Soyadı: Dağlı

Yaş: 70

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balya-Kayalar Köyü

Derleme yeri: Balya-Kayalar Köyü

Derleme tarihi: 02.08.2006

13. Adı: Güzin

Soyadı: Demirci

Yaş: 34

Öğrenim durumu: Üniversite mezunu.

Meslek:Memur

Doğum yeri: Susurluk Merkez

Derleme yeri: Susurluk Merkez

Derleme tarihi: 15.08.2007

14. Adı: Fatma

Soyadı: Doğan

Yaş: 70

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Savaştepe-Yeşilhisar Köyü

Derleme yeri: Savaştepe-Yeşilhisar Köyü

Derleme tarihi:25.07.2006

15. Adı: Nazmiye

Soyadı: Doğan

Yaş: 77

Öğrenim durumu: Okuma yazma bilmiyor.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: İstanbul

Derleme yeri: İvrindi-Soğanbükü Köyü

Derleme tarihi:07.07.2006

16. Adı: Bedriye

Soyadı:Er

Yaş: 75

Öğrenim durumu: Okuma, yazma yok.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Kuyualan Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Meryemdere Köyü

Derleme tarihi: 12.07.2006

17.Adı:Resmiye

Soyadı:Eroğlu

Yaş: 73

Öğrenim durumu: Okuma, yazma bilmiyor.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Şamlı Beldesi

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Şamlı Beldesi

Derleme tarihi: 03.07.2006

18. Adı: Müzelfe

Soyadı: Gezer

Yaş: 75

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balya-Kayalar Köyü

Derleme yeri: Balya-Kayalar Köyü

Derleme tarihi: 02.08.2006

19. Adı : Fatma

Soyadı: Gimgir

Yaş: 68

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Savaştepe-Sarıbeyler Beldesi
Derleme yeri: :Savaştepe- Sarıbeyler Beldesi
Derleme tarihi:25.07.2006

20. Adı: Hanife

Soyadı: Gül

Yaş: 27

Öğrenim durumu: Ortaokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir Dursunbey ilçesi

Derleme yeri: Balıkesir Dursunbey ilçesi

Derleme tarihi: 07.08.2007

21. Adı: Hürmüz

Soyadı: Güven

Yaş: 84

Öğrenim durumu: Okuma, yazma bilmiyor.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Karakol Köyü

Derleme yeri: Balıkesir- Kurtdere Köyü

Derleme tarihi: 06.07.2006

22. Adı:Gamze

Soyadı: Işıklar

Yaş: 31

Öğrenim durumu: Lise mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir Merkez

Derleme yeri: Balıkesir Merkez

Derleme tarihi: 10.08.2007

23. Adı:Havva

Soyadı: İzmirli

Yaş: 54

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Çiçekpınar Köyü

Derleme yeri: Balıkesir- Çiçekpınar Köyü

Derleme tarihi: 09.07.2006

24. Adı: Necmiye

Soyadı: Kaçan

Yaş: 60

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Altınoluk

Derleme yeri: Edremit-Avcılar Köyü

Derleme tarihi:22.07.2006

25. Adı:Rabia

Soyadı: Kamacihan

Yaş: 26

Öğrenim durumu:Lise terk.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Bigadiç-Yolbaşı Köyü

Derleme yeri: Bigadiç-Altınlar Köyü

Derleme tarihi: 26.07.2006

26. Adı: Güler

Soyadı: Karaca

Yaş:67

Öğrenim Durumu: Okuma, yazma yok.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum Yeri: Balıkesir-Merkez-Kuyualan Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Kuyualan Köyü

Derleme tarihi: 12.07.2006

27.Adı: Melahat

Soyadı: Kaya

Yaş: 57

Öğrenim Durumu: Okuma, yazma yok.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum Yeri: Balıkesir-Merkez-Meryemdere Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Meryemdere Köyü

Derleme tarihi: 12.07.2006

28.Adı:Yazgülü

Soyadı: Kocabıyık

Yaş: 70

Öğrenim durumu: Okula gitmemiş.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Burhaniye-Tahtacı Köyü

Derleme yeri: Edremit-Tahtakuşlar Köyü

Derleme tarihi:22.07.2006

29.Adı: Mülkiye

Soyadı: Kutki

Yaş: 64

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Edremit-Avcılar Köyü

Derleme yeri: Edremit-Avcılar Köyü

Derleme tarihi:22.07.2006

30.Adı:Rukiye

Soyadı: Kuzu

Yaş: 58

Öğrenim durumu:İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Kurtdere Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Kurtdere Köyü

Derleme tarihi: 06.07.2006

31. Adı: Emine

Soyadı: Onart

Yaş: 74

Öğrenim durumu: Okuma yazma bilmiyor.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Dursunbey-Hacıahmetpınarı Köyü

Derleme yeri: Dursunbey-Gazallidere Köyü

Derleme tarihi:10.07.2006

32. Adı: Avniye

Soyadı: Önal

Yaş: 60

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.

Doğum yeri: Balıkesir-Armutalan Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Armutalan Köyü

Derleme tarihi: 03.08.2006

33. Adı:Adile

Soyadı: Önson

Yaş: 63

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balya-Kavakalan Köyü

Derleme yeri: Balya-Kavakalan Köyü

Derleme tarihi: 05.08.2006

34.Adı:Emine

Soyadı: Örs

Yaş: 86

Öğrenim durumu: Okula gitmemiş.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Sındırgı-Karagül Köyü
Derleme yeri: Sındırgı-Kocakanak Köyü
Derleme tarihi:27.07.2006

35.Adı:Vade

Soyadı: Örs

Yaş: 70

Öğrenim durumu: Okula gitmemiş.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Sındırgı-Kocakanak Köyü

Derleme yeri: Sındırgı-Kocakanak Köyü

Derleme tarihi:27.07.2006

36.Adı :Suzan

Soyadı:Özalp

Yaş: 70

Öğrenim durumu: İlkokul birinci sınıftan terk.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: İzmir-Dikili-Salihler Köyü

Derleme yeri: Ayvalık-Murateli Köyü

Derleme tarihi:23.07.2006

37. Adı:Hatike

Soyadı: Özkaya

Yaş: 80

Öğrenim durumu: Okuma yazma bilmiyor.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: İvrindi-Kayapa Beldesi

Derleme yeri: İvrindi-Kayapa Beldesi

Derleme tarihi:07.07.2006

38.Adı:Hüseyin

Soyadı:Özkaya

Yaş: 45

Öğrenim durumu:Açıköğretim İşletme mezunu.
Meslek:Esnaf
Doğum yeri: İvrindi-Kayapa Beldesi
Derleme yeri: İvrindi-Kayapa Beldesi
Derleme tarihi:07.07.2006

39. Adı: Ebiş
Soyadı: Peker
Yaş: 57
Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.
Meslek:Ev hanımı.
Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Şamlı Beldesi
Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Şamlı Beldesi
Derleme tarihi: 03.07.2006

40. Adı:Zekiye
Soyadı:Peker
Yaş: 76
Öğrenim durumu: İlkokul 3'e kadar okula gitmiş.
Meslek:Ev hanımı.
Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Şamlı Beldesi
Derleme yeri: Balıkesir-Merkez-Şamlı Beldesi
Derleme tarihi: 03.07.2006

41. Adı: Gülistan
Soyadı: Sarıoğlu
Yaş: 72
Öğrenim durumu: Okuma yazma yok.
Meslek:Ev hanımı.
Doğum yeri: Altınoluk-Doyran Köyü
Derleme yeri: Edremit-Tahtakuşlar Köyü
Derleme tarihi:22.07.2006

42. Adı:Fatma

Soyadı: Şimşek
Yaş: 85
Öğrenim durumu: İlkokul biri okumuş.
Meslek:Ev hanımı.
Doğum yeri: Edremit
Derleme yeri: Havran-Çamdibi Köyü
Derleme tarihi:28.07.2006

43. Adı: Neriman
Soyadı: Tokmak
Yaş: 44
Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.
Meslek:Ev hanımı.
Doğum yeri: Balya-Kayalar
Derleme yeri: Balya-Kayalar
Derleme tarihi: 02.08.2006

44. Adı: Elmas
Soyadı: Türk
Yaş: 63
Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.
Meslek:Ev hanımı.
Doğum yeri: Balıkesir Balya ilçesi
Derleme yeri: Balıkesir Balya ilçesi
Derleme tarihi: 13.08.2007

45. Adı : Sabahat
Soyadı: Umut
Yaş: 43
Öğrenim durumu: İlkokul mezunu
Meslek:Ev hanımı
Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Kuyualan Köyü
Derleme yeri:Manyas-Akçaova Köyü
Doğum yeri: Manyas-Akçaova Köyü

Derleme tarihi:11.09.2006

46. Adı:Ayşe

Soyadı: Uslu

Yaş: 48

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir-Merkez-Aktarma Köyü

Derleme yeri: Balıkesir-Merkez- Aktarma Köyü

Derleme tarihi: 01.08.2007

47.Adı: Nazmiye

Soyadı: Yıldırım

Yaş: 23

Öğrenim durumu: Üniversite mezunu.

Meslek:Öğretmen

Doğum yeri: Balya Yenikavak Köyü

Derleme yeri: Balıkesir Merkez

Derleme tarihi: 05.08.2007

48. Adı: Tülin

Soyadı: Yıldırım

Yaş: 28

Öğrenim durumu: Üniversite mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balya Yenikavak Köyü

Meslek:Usta öğretici

Derleme yeri: Balıkesir Merkez

Derleme tarihi: 05.08.2007

49. Adı:Nabiye

Soyadı: Yıldız

Yaş: 61

Öğrenim durumu: Okuma, yazma bilmiyor.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Kepsut-Mezitler Köyü

Derleme yeri: Kepsut-Mezitler Köyü

Derleme tarihi: 08.07.2006

50. Adı: Nurten

Soyadı: Yıldız

Yaş: 63

Öğrenim durumu: İlkokul mezunu.

Meslek:Ev hanımı.

Doğum yeri: Balıkesir Balya ilçesi

Derleme yeri: Balıkesir Balya ilçesi

Derleme tarihi: 13.08.2007

KAYNAKÇA

Abdülkadir. (1930), “Sivas’ta Doğum Âdetleri”, **Halk Bilgisi Haberleri**, S 10, s. 158-160.

Abdülkadiroğlu, Abdülkerim. (1987), “Bartın ve Çevresinde Dinî-Manevî Halk İnançları”, **Türk Folklorundan Derlemeler 1987**, (Ankara), s. 1-21.

Acıpayamlı, Orhan. (1989), “Türkiye Folklorunda Halk Hekimliğinin Morfolojik ve Fonksiyonel Yönden İncelenmesi”, **Türk Halk Hekimliği Sempozyumu**, (Ankara), s. 1 - 9.

Akarpınar, R. Bahar. (2002), “Denizli İli Çivril İlçesinde Ölümüne Bağlı Uygulamalar ve Yas Etme”, **Türkbilig**, (Ankara), s. 1-17.

Aker, Cavit. (1941), “Rodos Türklerinin Düğün Âdetleri”, **Halk Bilgisi Haberleri**, S 119, s. 282-284.

Akpınar, Mehmet. (2005), “Kızılcahamam Yöresi Düğün Geleneği ve Düğün Geleneği”, **Millî Folklor**, C 9, S 68, s. 127-133.

Aksu, Aysu. (1997), “Diyarbakır Düğünleri”, **Millî Folklor**, S 34, C 5, s. 72-77.

Altun, Işıl. (2004), **Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm**. İzmit: Yayıncı Yayınları.

Altunel, İbrahim. (1995), “Gevrekli (Seydişehir-Konya) Kasabası Düğünlerinde Gelin ve Güvey Motifi Üzerine Bazı Tespitler”, **III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru**, (Konya), s. 80-86.

Araz, Rıfat. (1995), **Harput’ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Artun, Erman. (1996), “Adana Köy Seyirlik Oyunlarından Örnekler”, **Prof. Dr. Umay Günay Armağanı**, (Ankara), 92-107.

Artun, Erman. (2000), “Adana’da Asker Uğurlama ve Karşılama Törenleri, Asker Ağıtları, Türküleri, Mânileri”, **Millî Folklor**, C 6, S 47, s. 41-48.

Artun, Erman. (2000), **Adana Halk Kültürü Araştırmaları I**, Adana: Epsilon Ofset.

Baba, Ahmet. (1930), “Safranbolu’da Yürük Düğünleri”, **Halk Bilgisi Haberleri**, 2. C, S 14, s. 43-47.

Balıkesir Bir Kentin Kimliği. (1997), Ankara: Balıkesir Rotary Kulübü Yayınları.

Balıkesir İl Yıllığı 1967, (Balıkesir).

Bayat, Ali Haydar. (1982), “Osmanlı İmparatorluğu Sünnet Merasimleri”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, IV. C, (Ankara), s.11-20.

Bayrı, Mehmet Halit. (1939), **Halk Âdet ve İnanmaları**, (İstanbul).

Enver Behnan. (1934), “Burdur’da Düğün Adetleri”, **Halk Bilgisi Haberleri**, S 33, s. 263-265.

Beşirli, Çoban. (1975), “Kerkük’te Evlenme Adetleri”, **TFA**, 16 C, 316 S, s. 7488, 7489.

Bicik, Mehmet. (1996), **Bigadiç Güzellemesi**, (Balıkesir).

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, C 13, t.y., İstanbul: İnterpress Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Boratav, Pertev Naili. (1982), **Folklor ve Edebiyat I-II**, İstanbul: Adam Yayınları.

Boratav, Pertev Naili. (1997), **100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)**, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Boratav, Pertev Naili. (2000), **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Cingöz Santur, Meltem. (2005), “Kastamonu Evlenme Âdetlerinin Halkbilimsel Açıdan İncelenmesi”, **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, (Ankara), s. 189-389.

Çınar, Ali Abbas. (2004), **Muğla Kitabı**, Muğla-İzmir: Printer Ofset Matbaacılık.

Çobanoğlu, Özkul. (2002), **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, Ankara: Akçağ Yayınları.

Çorumlu Ömer, (1951), “Çorumda Ramazan ve Bayram Adetleri”, **Halk Bilgisi Haberleri**, S 18, s. 129-131.

Demirhan Erdemir, Ayşegül, (1987), “Kınanın Türk Tıbbi Folklorundaki Yeri Ve Modern Tıp Bakımından Bazı Sonuçlar”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. Cilt (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 155-159.

Devellioğlu, Ferit. (2001), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilçin, Cem. (2000), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Ankara: Türk Dil Kurumu.

Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. C III, Ankara 1992: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Divanü Lûgat-it –Türk Tercümesi, Çeviren: Besim Atalay, C IV, Ankara,1998: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dizdaroğlu, Hikmet. (1969), **Halk Şiirinde Türler**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Duymaz, Ali. (Proje Yürütücüsü), (2003), **Balıkesir ve Çevresi Halk Kültürü Derlemesi**, Balıkesir.

Ekici, Metin. (2004), **Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri**, Ankara: Geleneksel Yayınları.

Eliade, Mircea. (1991), **Kutsal ve Dindışı**, Ankara: Gece Yayınları.

Eliade, Mircea. (1992), **İmgeler ve Simgeler**, Ankara: Gece Yayınları.

Elçin, Sükrü. (1990), **Türkiye Türkçesinde Ağıtlar**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Elçin, Şükrü. (1990), **Türkiye Türkçesinde Mâniler**. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Er, Tülay. (1982), "Kına Türkülerinde Halkımızın Evlilik Felsefesi", **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. Cilt (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 157-168.

Erdentuğ, Nermin. (1974), "Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi Evlenme Görenekleri ve Törenlerinin Etnolojik İncelenmesi", **I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri**, (Ankara), s. 373- 382.

Eren, Naci. "Eski Antalya'da Evlenme", **TFA**, 17. C, 332. S, 3/1977, s. 7927-7929.

Eren, Muharrem. (1992), **Kocaavşar Köyü ve Tarihte Avşarlar**, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Ergin, Muharrem. (2004), **Dede Korkut Kitabı I Giriş-Metin-Faksimile**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Erginer, Gürbüz. (1997), **Kurban: Kurbanın Kökenleri Ve Anadolu'da Kanlı Kurban Ritüelleri**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Genç, Reşat. (1997), **Türk İnanışları İle Millî Geleneklerinde Renkler ve Sarı, Kırmızı, Yeşil**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Görsel Türkiye Ansiklopedisi, (1985), 1. C, İstanbul: Yazır Matbaacılık.

Güngör, Harun, Mustafa Argunşah, (1991), **Gagauz Türkleri Tarih-Dil-Folklor ve Halk Edebiyatı**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gürbüz, Elif. (1995), "Diş Hediği Geleneğinin Ritüel Karakteri ve Fonksiyonları", **Millî Folklor**, C 4, S 28, Kış, s. 81-83.

İnan, Abdülkadir. (1998), **Makaleler ve İncelemeler**. 1. C, Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları.

İnan, Abdülkadir. (2000), **Tarihte ve Bugün Şamanizm, Materyaller ve Araştırmalar**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

İshak Hakkı Bey. (1997), **Balıkesir Rehberi (1920)**, (Balıkesir).

İsmail Hakkı, (1933), "Balıkesir Köylerinde Düğün Adetleri", **Kaynak**, S 6/7, Temmuz-Ağustos, s. 202-205.

İsmail Hakkı, (1934), "Balıkesir Muhitinde Cenaze Merasimi ve Garip Akidelerimiz", **Kaynak**, s. 302-303.

Kahveci, Mücella. (1991), "Sındırgı Yöresinde Kaybolmakta Olan Geleneksel Kadın ve Erkek Kıyafetleri", **Türk Halk Kültüründen Derlemeler**, (Ankara), s. 51-63.

Kalafat, Yaşar. (1990), **Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Kalafat, Yaşar. (1994), “Orta Toroslar ve Makedonya Yörelere Halk İnanışları Karşılaştırması II”, **Millî Folklor**, C 3., S 24, s. 28-33.

Kalafat, Yaşar. (1995), “Halk İnançlarımızda Göge Kaldırma Dinî Pratiği”, **III. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Kongresi Bildirileri**, (Konya), s. 133-139.

Kalafat, Yaşar. (1998), **Kuzey Azerbaycan-Doğu Anadolu ve Kuzey Irak'ta Eski Türk Dini İzleri**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Kalafat, Yaşar. (1999), “Kazakistan'daki Türk Halk İnançları”, **Millî Folklor**, C 6, S 42, s. 66-71.

Kalafat, Yaşar. (1999), **Kırım - Kuzey Kafkasya Sosyal Antropoloji Araştırmaları (Kırım-Dağıstan-Kuzey Kafkasya Gezi Notları ve Türk Halk İnançları)**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Kalafat, Yaşar. (2002), **Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları I**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kalafat, Yaşar. (2005), **Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları II**, Ankara: Berikan Yayınları.

Kalaycı Durdu, Bircan. (2002), “Afyon'da Ölümle İlgili Âdet Ve İnanmalar Üzerine Bir Değerlendirme”, **Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1999**, (Ankara), s. 64-101.

Kalaycı Durdu, Bircan. (2006), “Marmaris, Ortaca, Köyceğiz ve Ula'da Geçmişten Günümüze Tahtacı Türkmenler Arasında Evlilikle İlgili Gelenekler”, **Muğlanâme (Muğla ve İlçeleri Üzerine Makaleler)**, (Muğla), s. 97-136.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü: I. (1992), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kartal, Numan. (1987), "Kocacık'ta Düğün Gelenekleri", **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, IV. C (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 214.

Kaya, Doğan. (1999), **Anonim Halk Şiiri**. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kır, Süleyman. (1985), "Susurluk ve Yöresi Folklor Derlemesi", Bitirme Tezi, (Balıkesir).

Korkmaz, Kürşat M. (1999), "Elli Yıl Önceki Gaziantep'te Gelin ve Damat", **Millî Folklor**, C 6, S 43, s. 77-82.

Kurç, Sıdıka. (1982), "Balıkesir Mehmetalan Köyü Folkloru", Bitirme Tezi, (Erzurum).

Mear, Hüray. (1992), **Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölüm İle İlgili Âdet ve İnanışlar**, Kıbrıs: KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.

Memişoğlu, Fikret. (1952), "Harput'un Kına Geceleri", **Türk Folklor Araştırmaları**, C 2, S 32, s. 503-508.

Meydan Larousse Ansiklopedisi, (t.y.), C 2.

Meydan Larousse Ansiklopedisi, (t.y.), C 11.

Naskali, Emine Gürsoy, Aylin Koç. (Editörler), (2007), **Kültür Tarihimize Çeyiz**, İstanbul: Picus Yayınları.

Oğuz, M. Öcal v.d. (2004), **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**. Ankara: Grafiker Yayınları.

Ögel, Bahaeddin. (1988), **Türk Kültürünün Gelişme Çağları**, İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları.

Ögel, Bahaeddin. (2000), **Türk Kültür Tarihine Giriş 6**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Öğüt Eker, Gülin. (1998), “Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri”, **Millî Folklor**, C 5, S 40., Kış, s. 15-30.

Öğüt Eker, Gülin. (1999), “Küççe Düğün”ün Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”, **Millî Folklor**, C 6, S 42, Yaz, s. 25, 62-65.

Önal, Mehmet Naci. (2004), “Trabzon’da Asker Düğünü”, **Millî Folklor**, C 8, S 64, Kış, s. 137-140.

Önal, Ömer. (1957), “Kına Övme”, **Yeni Kaynak**, S 6 s. 3-4.

Örnek, Sedat Veyis. (1979), **Anadolu Folklorunda Ölüm**. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Örnek, Sedat Veyis. (1995), **Türk Halk Bilimi**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özdemir, Nebi. (1995), “Kore Kültüründe Geçiş Dönemleri”, **Millî Folklor**, C 4, S 27, s. 28-34.

Özder ,M. Adil. (1981), **Türk Halk Biliminde Düğün-Evlilik- Akrabalık Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Ziya Gökalp Derneği Yayınları.

Özer, Kemal. (1936), **Balıkesir’de Halk Âdet ve İnanmaları**, Balıkesir: Türk Dili Neşriyatından.

Özer, Kemal. (1946), **Halk Âdet ve İnanmaları**, (Bursa).

Özer, Kemal (1957), **Tarihte Balıkesir**, (Balıkesir).

Pakalın, Mehmet Zeki. (1993), **Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü II**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Pehlivanlı, Fatma. (1997), “Kırıkkale İlinin Keskin İlçesine Bağlı Olan Mehmetbeyobası'nın Düğün Gelenekleri, Kına Adetleri, Gelin Övme Ve Gelin Güldürme Havaları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Saatçi, Suphi. (1987), “Kerkük'te Düğün Geleneği”, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV. C (Gelenek, Görenek ve İnançlar)**, (Ankara), s. 319-328.

Salman, Mustafa. (1948), **Halk Hekimliği ve Halk Veterinerliği**, Ankara: CHP Halkevleri Yayınları.

Santur, Meltem Cingöz. (1998), “Adana İlinde Bazı Hastalıkları Geleneksel Yolla Tedavi Etme Yöntemleri”, **Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1996**, (Ankara), s. 137-142.

Santur, Meltem Cingöz. (2005), “Kastamonu Evlenme Adetlerinin Halkbilimsel Açısından İncelenmesi”, **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri**, (Ankara), s. 383 - 391.

Santur, Meltem Cingöz. “Evlenme Âdetleri”,
<http://www.folklor.org.tr/turkish/gelenek/evlenme2.htm>.

Saracoğlu, Erdoğan. (1999), **Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru**, (Kıbrıs).

Tan, Nail. (1997), **Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler**. İstanbul: Halk Kültürü Yayınları.

Şakir, Mehmet. (1933), “Sinop Düğünleri”, **Türk Folklor Araştırmaları**, S 20, s. 170-173.

Tonbul, Elif. (1998), “İzmir İli Karşıyaka İlçesi Doğançay Köyü Halk Edebiyatı ve Folklor Ürünleri”, Bitirme Tezi, (Balıkesir).

Tunakan, Burcu. (1997), “Ayaş İlçesi Oltan Köyü Düğün Gelenekleri, Kına Âdetleri ve Kına Türküleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Turan, Mustafa. (1982), “Kars'ta Ölü İle İlgili Gelenekler”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, IV. C, (Ankara), s. 547-557.

Turan, Şükriye. (1993), “Çukurova Kına Geleneğinde Ağıt Türküler”, **II. Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu**, (Adana), s. 533-546.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük I, II, (1998), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dili Gazetesi, Balıkesir, 1 Aralık, 1932.

Türk Dili Gazetesi, Balıkesir, 3 Şubat, 1935.

Türk Dili Gazetesi, Balıkesir, 16 Mayıs, 1957.

Türk Dili Gazetesi, Balıkesir, 18 Mayıs, 1957.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Balıkesir, (1999), Balıkesir: Balıkesir Valiliği.

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, (1975), C VIII, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uslu, Mustafa. (1997), “Yozgat Yöresinde Dini Bayram Hazırlığı, Kutlaması Ve Mezar Ziyaretleri”, **Millî Folklor**, C 5, S 33, s. 139-144.

Ülkütaşır, M. Şakir. (1939), “Sinop'un Eski Düğün Âdetleri”, **Türk Folklor Araştırmaları**, S 97, s. 3-6.

Ünal, İrfan. (1982), “Kürse Köyü Foklorundan Örnekler”, Bitirme Tezi, (Balıkesir).

Veziroğlu, İlter. (1976), “Kıbrıs'ta Ölümlerle İlgili Gelenekler”, **TFA**, C 17, S 326, s. 7762-7765.

Yağmur, Mehmet Atan. (1996), “Kayseri İli Halk Hekimliği”, **Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1995**, (Ankara), s. 122-166.

Yaldızkaya, Ömer Faruk. “Kına Ağıtları”, www.turkuler.com/yazi/kina.asp - 36k

Yalman, Ali Rıza. (1977), **Cenupta Türkmen Oymakları I**, Hazırlayan: Sabahat Emir, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Yeşil, Hülya. (2000), “Balıkesir İli Türkalı Köyü Halkbilim Ürünleri”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yetişen, Rıza. “Naldöken Tahtacılarında Nişan”, **TFA**, 17. C, 325. S, 8/1976, s. 7733-7735.

Yıldırım, Dursun. (1993), “Göktürklerde Kağanlık Süreci: Kaldırma, Kötürme ve Oturma” **Türk Kültürü Araştırmaları (Prof. Dr. ř. Elçin Armağanı)**, (Ankara), s. 368-378.

Yılmaz, Abdurrahman. (1948), **Tahtacılarda Gelenekler**, Ankara: C.H.P. Halkevleri Yayınları.

Yılmaz Elmas, (1961), “Akviran Köyü'nde Güveyiye Kına Yakma”, **TFA**, 7. C, 149. S, s. 2577-25579.

Yılmaz, Mehmet Ali. (2005), “Aladağ Halk Kültürü Araştırması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yonga, İbrahim. (2007), “Selimağa Köyü Folkloru Araştırma Projesi”, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

FOTOĞRAFLAR

A1

A2

A3

A4

A5

A6

B1

B2

B3

B4

B5

B6

B7

C1

C2

C3

C4

C5

D1

D2

FOTOĞRAF İNDEKSİ

A1: Geline kına gecesinde yakılacak kına, altına kırmızı bir örtü serilerek tepsiye konmaktadır. Kınanın üstü çiçek ve mumlarla süslenmektedir.

A2: Gelin, kına gecesinde, geleneksel bordo renkli kıyafeti giymektedir. Başına kırmızı duvak, ellerine ise kırmızı eldiven takılmaktadır.

A3: Kaynak şahıslarımızdan Balıkesir ilinin Havran ilçesine bağlı Çamdibi Köyü'nden Fatma Şimşek'in, iple yapılan "çatık kına"yı yakarken çekilen bir görüntüsü.

A4: Çatık, çatmalı ya da ipli kına olarak bilinen kına genellikle nişanlı kızlara yakılır.

A5: Balıkesir ilinin Balya ilçesine bağlı Kayalar Köyü'nde geçmişte giyilen kına gecesine kıyafeti ve al-emir başlık.

A6: Günümüzde gelinlerin kına gecesinde, kına yakılırken giydikleri kıyafet.

B1-B2: Bazı yerlerde kına gecelerinde deve oyunu oynatılmaktadır. Deve ve deve çobanından alınan görüntüler.

B3: Kına gecesine yakılacak kınanın da getirildiği kına heybesi ve kınanın karıldığı bakır kına tası.

B4: Derleme anından bir görüntü.

B5: Kına gecesinde elleri ve ayakları kınalanan gelinin, arkadaşları tarafından tavana kaldırılması.

B6-B7: Kına gecesinde gelinin ellerinin ve ayaklarının bileklerine kadar kınalanması ve kınanın üzerine konulan demir paralar.

C1: Kına gecesinde, sünnet çocuğunun baş ve işaret parmağına kına yakımından bir görüntü.

C2: Sağ elindeki kırmızı kına eldiveniyle sünnet çocuğu.

C3: Askere gitmeden önce askerlere yapılan eğlencede askerlerin küçük parmaklarına yakılan kına görülmektedir.

C4: Altı ay kınası yakılan kız bebeğin, kırmızı kıyafeti ve kırmızı eldivenleri.

C5: Bebeğe altı ay kınasını yakan yengeye oyalı, kırmızı yazma hediye edilir.

D1-D2: Yaşlı bir kadına arife günü yakılan bayram kınasından alınan görüntüler.

ÖZGEÇMİŞ

07.11.1982 yılında İzmir’de doğdum. İlkokulu Ece Amca İlkokulu’nda okuduktan sonra, ortaokulu Karahallılar İlköğretim Okulu’nda bitirdim. Lise öğrenimimi Adnan Menderes Lisesi’nde tamamladıktan sonra, 2000 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümüne girdim. 2001-2002 öğretim yılı sonunda Balıkesir Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümüne yatay geçiş yaptım. 2004 yılında, buradan bölüm ikincisi olarak mezun oldum. 2005-2006 öğretim yılında Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimime başladım. 2004 yılında İvrindi Gazi Evrenos İlköğretim Okulu’nda Türkçe Öğretmeni olarak çalıştıktan sonra, Şamlı İlköğretim Okulu’na kadrolu olarak atandım. 2008 Eylül ayından bu yana Bigadiç Kozpınar İlköğretim Okulu’nda Türkçe Öğretmeni olarak görev yapmaktayım.